

VOJNOISTORISKI INSTITUT JUGOSLOVENSKE NARODNE ARMije

ZBORNIK

DOKUMENATA I PODATAKA O NARODNOOSLOBODILAČKOJ
RATU JUGOSLOVENSKIH NARODA

ZBORNIK

DOKUMENATA I PODATAKA
O NARODNOOSLOBODILAČKOM RATU
JUGOSLOVENSKIH NARODA

TOM
V

KNJIGA 7

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

ZBORNIK

DOKUMENATA I PODATAKA O NARODNOOSLOBODILA KOM RATU JUGOSLOVENSKIH NARODA

TOM

V

KNJIGA 7

REDAKCIJONI ODBOR

Karlo Mrazović, Ivo Rukavina, Anka Berus, Nikola Sekulić,
Mile Považa, Fabijan Trgo, pukovnik, Zdenko Cvrlje,
potpukovnik, Franjo Biljan, potpukovnik, Rade Guberina,
kapelan i klase

Odgovorni urednik
Fabijan Trgo, pukovnik

PRIPREMA ZA STAMPU
VOJNOISTORISKI INSTITUT JUGOSLOVENSKE NARODNE ARMIJE
IZDAJE
VOJNOIZDAVAKI ZAVOD „VOJNO DELO“

VOJNOISTORISKI INSTITUT JUGOSLOVENSKE NARODNE ARMIJE

ZBORNIK

DOKUMENATA I PODATAKA
O NARODNOOSLOBODILA KOM RATU
JUGOSLOVENSKIH NARODA

TOM

V

KNJIGA 7

BORBE U HRVATSKOJ 1942 GOD.

BEOGRAD

1954

BORBE U HRVATSKOJ 1942 GOD.

- RUJAN -

I

DOKUMENTA PARTIZANSKIH JEDINICA
I PARTIJSKIH ORGANIZACIJA

BR. 1

IZVJEŠTAJ ŠTABA GRUPE KORDUNAŠKIH NOP ODREDA OD 1 RUJNA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O BORBAMA I AKCIJAMA NA TERITORIJU PREGOGLIČE I DRUGOG ODREDA

ŠTAB GRUPE
KORDUNAŠKIH N. O. P. ODREDA
1 septembra 1942 g.
Broj 523/1942 godine

KOMANDANTU I OPERATIVNE ZONE NARODNO OSLOBOD. PARTIZ. HRVATSKE

Operativni izvještaj

I. Neprijatelj je na području ove Grupe još uvijek u defanzivi. Neprijateljska avijacija je posljednjih dana dosta aktivna i vrši svaki dan kruženje na našem teritoriju i bombardira pojedina mjesta i to: selo Katinovac, Vorkapi, Bas-tino Brdo, Orlavu i Debelu Kosu. 28 prošlog mjeseca oko 17 asova naišao je neprijateljski avion na teritorij 1 bataljona I K.P.O. na selo Mali Kozinac i tom prilikom bacio nekoliko bombi i obasipao mitraljeskom vatrom; u tome napadu lakše je ranjen jedan partizan 2 ete 1 bataljona I K.P.O. i još nekoliko civila.

Poslije bombardovanja neprijatelj je bacao nekoliko topovskih granata iz Tušilavi a prema Barilovi u i tom prilikom ubijene su dvije krave u samome mjestu Barilovi u.

25 prošlog mjeseca neprijatelj je prošao sa svojim snagama iz Topuskoga prema Kladuši i vozio benzin, sol i ostale stvari.

Istoga dana neprijatelj je napao sa svojim snagama iz Slunja sa 3 satnije na teritorij 2 bataljona II K.P.O. i popalio 20—25 kuća u Cvijanovi Brdu (Snosu).

Neprijatelj je tako er napao oslobo eni teritorij 1 bataljona II K.P.O. sa ciljem plja kanja i paljenja hrvatskih i srpskih sela. U ovome napadu u estvovalo je 1700 Talijana i 80 etnika. Talijani su popalili selo Ponikve (96 ku a), a etnici hrvatsko selo Osojnik, zatim su oplja kali hrvatska sela Veliki i Mali Jadr, Liplje, Zdihovo, Malnik, Otok, Grabrk i Trošmariju. Za vrijeme ovoga napada ranjen je jedan Srbin, a ubijana 2 i odvedeno 3 Hrvata. Talijani su sve što su pljaka kali kao žito, krompir, koji su kopali itd. odvezli u Ogulin. Za vrijeme ove plja ke i paljenja Talijani nisu bili napadani od naših jedinica.

II. 25 pr. mj. saznao je 2 bataljon II K.P.O. da e neprijatelj napasti oslobo eni dio tog bataljona iz Ponora preko Cvijanovi Brda. Bataljon je zaposjeo sve visove od Donje Gline do šume Rabinja, a na krajnjem desnom krilu postavio je 5 karabina s ciljem da u toku borbe napadnu neprijatelja sa bokova i le a, a za osiguranje lijevog krila poslao je jednu desetinu u selu Glinica. Neprijatelj je naišao u ja ini od 3 satnije i napao položaj koji su držale snage 2 bataljona. Neprijatelj brojano ja i uspio je da potisne naše snage sa brda »Sanca«. Žestoka borba vodila se na brdu Kamenaru kojeg su naši držali i da nije neprijatelju stigla pomo od Slunja naši bi uspjeli da protjeraju neprijatelja i da pokupe pljen. Međutim poja anim neprijateljskim napadom naši su se morali povući, a neprijatelj je pokupio svoje mrtve i ranjene. U toj borbi neprijatelj je imao 17 mrtvih i 6 ranjenih, a mi smo imali jednog teže ranjenog. Desetina koja je bila na osiguranju lijevoga krila u selu Glinicama uhvatila je ustašu Šimu Cindrića, koji kod sebe nije imao oružja. ...

No u izme u 24 i 25 prošlog mjeseca 1 eta 3 bataljona II K.P.O. izvršila je akciju na pruzi u Sablja koj Draži i tom prilikom uništila 3 km telefonskih stupova te zapalila stražare broj 5 i 6. Plijena nije bilo od oružja, jedino je zaplijenjeno 2 francuska klju a i nešto službenih knjiga.

26 prošlog mjeseca jedinice 1 bataljona I K.P.O. postavile su zasjedu na rijeci Korani, gdje je neprijatelj vozio sledovanje iz Barilovića za Si u. Oko 18 asova naišlo je sledovanje koje su pratila 3 domobrana. Kada je naša zasjeda otvorila plotunsku vatru isti su se domobrani odmah predali, a konje su jednog ubili a drugog ranili. Prilikom borbe domobrani se uopšte nisu borili, i sva tri su zarobljena.

Gubitaka na našoj strani nije bilo. U ovoj akciji zarobljeno je 3 karabina, 3 noža, 3 fišeklije, 3 opasa a i 85 metaka, a u kolima je našeno nekoliko kg. mesa, kruha, brašna, luka, i 7 kg. masti. Sav pljen kao sledovanje ostalo je za potrebe

1 bataljona I K.P.O. Me u ovom trojicom domobrana nalazi se i domobran Tuškan, koji je bio ve jedanput zarobljen i pušten prilikom razoružavanja u Tušilovi u.

28 prošlog mjeseca oko 19 asova patrola 1 bataljona I K.P.O. privukla se u neposrednu blizinu neprijateljskih rovova na Macutovom Brdu i ubila neprijateljskog stražara. Do plijena se nije moglo pošto je u neposrednoj blizini neprijatelja i što je neprijatelj odmah otvorio mitraljesku i topovsku vatru.

29 prošlog mjeseca razrušio je 1 bataljon II K.P.O. prugu izme u Gornjih i Donjih Dubrava. Na razrušenu prugu naletila je sama lokomotiva koja se je prevrnula. U lokomotivi je bilo 6 željezni ara; jednom od tih željezni ara prebijena je nogu, ostali osim jednog teže su ozlje eni.

Željezni ari su odmah pušteni. U ovoj akciji u estvovalo je 35 partizana iz 2 i 3 ete 1 bataljona II K.P.O. Domobrani iz vaktarni izme u kojih je srušena pruga nisu uop e nikuda kretali nego su produžili kartanje iako su uli kad se lokomotiva prevrnula. Lokomotiva je onesposobljena za upotrebu.

III. Ovih dana formiran je Udarni bataljon od 150 karabina i 5 p. mitraljeza na (teritoriju II K.P.O. Bataljon e djelovati na sektoru prema Kamenici i ostalim oslobo enim hrvatskim selima u tom kraju, a prema potrebi dodavat e se ostalim jedinicama u operacijama. Borbenost u svim jedinicama je dosita dobra, a disciplina se postavlja. Sa vojnicima održava se svakodnevna vojni ka obuka kad zato postoji mogu nost, tj. kad nisu na položajima. Uspjeh te obuke je zadovoljavaju i.

U borbama koje je vodio 2 bataljon II K.P.O. naro ito se istakao vodnik 1 ete istog bataljona drug Stanko Manjlovi .

IV. Ocjena i rad štabova ostaju nepromjenjeni prema izvještaju od 25.8. o.g. broj 508/42. g.

V. Za daljnje akcije predvi eno je rušenje pruge Ogulin — Plaški i rušenje pruge i razoružanje posada u Gornjim Dubravama i Generalskom Stolu. Ove operacije imale bi se izvesti sa snagama I i II odreda ove Grupe.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Kova

(M.P.)

Komandant
St. Opa i

BR. 2

**IZVJEŠTAJ ŠTABA ETVRTE OPERATIVNE ZONE OD
1 RUJNA 1942 GOD. POLITI KOM KOMESARU GLAVNOG
ŠTABA NOP ODREDA HRVATSKE O FORMIRANJU PRVE
DALMATINSKE UDARNE BRIGADE, O POVOLJNIM IZ-
GLEDIMA ZA DALJU MOBILIZACIJU BORACA I O SI-
TUACIJI U KNINSKOJ KRAJINI¹**

**ŠTAB
IV OPERATIVNE ZONE
K. br
1-IX-1942**

KOMESARU GLAVNOG ŠTABA HRVATSKE

1. Posjeta druga komandanta² i razgovori koje smo s njime vodili koristili su nam mnogo u ispravljanju mnogih grešaka i nedostataka, uglavnom organizacione prirode, i ukazali nam na put i mogu nost dalnjeg razvoja narodno-oslobodilaoke borbe u Dalmaciji i njenog podizanja na stepen borbe u drugim krajevima naše zemlje. Od uputa koje nam je dao, sigurno je najvažnija ona o stvaranju što ve eg broja jakih udarnih jedinica, koje ne e biti vezane za pojedine teritorije i planine i ije e djelovanje biti usmjereno u onom pravcu i na onom terenu na kojem e zadavati najve e udarce neprijateljima i podizati narod na oružanu borbu.

Konferencija pri Vrhovnom štabu koja je nakon ovih razgovora održana, a na kojoj su pored drugova iz G.Š.H.³ i Štaba zone⁴ u estvovali i pretstavnici Operativnog štaba za Bosansku Krajinu,⁵ donijela je zna ajne odluke za daljnji razvitak naše borbe uop e, a posebno u Dalmaciji. Tu su udareni temelji stvaranja jedne jedinstvene vojske, ija e borba i aktivnost pod jedinstvenim rukovodstvom biti usmjerena u pravcu op ih, a ne lokalnih interesa. Odluka o postepenom likvidiranju odreda, kao osnovnih borbenih jedinica, koji su bili vezani za svoj uski teritorij i u borbi rukovo eni uglavnom lokalnim interesima, na udarne brigade, najzna ajnija je. S tim u vezi donešena je odluka o stvaranju I dalmatin-

¹ Redakcija se poslužila kopijom dokumenta.

² Ivo Rukavina

³ Ivo Rukavina, komandant Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske i Vlado Popovi , pretstavnik CK KPH

⁴ Vicko Krstulovi , Ivica Kuko i Maks Ba e

⁵ uro Pucar, Osman Karabegovi i Košta Na

ske udarne brigade. Ta odluka zna i da naša borba, koja se do sada odvijala na me usobno dosta odvojenim sektorima sjeverne, srednje i južne Dalmacije i jednog dijela Bosne, dobija jednu jaku udairnu jedinicu, koja e svojim akcijama i kretanjem ja e povezati cijeli dalmatinski teren, a svojom udarnom snagom i uspjesima stvarati još ve e povjerenje kod naroda prema partizanima i podizati ga na oružanu borbu.

Mi smo prema nare enju Vrhovnog štaba ve prešli formiranju Brigade⁶ u koju su ušli bataljon »Bude Borjan« Odreda za sjevernu Dalmaciju, I dalmatinski udarni bataljon i II bataljon Odreda za srednju Dalmaciju i 200 boraca iz bataljona »Josip Jur evi«. Brojno stanje Brigade biti e oko 800. Njenom formiranju nastojat emo posvetiti punu pažnju. Zbog njene velike vojni ke, a i politi ke važnosti, posvetit emo naro itu pažnju izboru politi kih komesara i njihovih zamjenika, osiguranju punog politi kog života, davanju što ve eg broja potrebnog materijala i po mogu nosti formiranju politodjela pri Brigadi. Za sam Štab brigade Vrhovni štab nam je obe ao dati dva-tri druga.⁷ Mi smo naro ito insistirali na potrebi dobrog zamjenika politkoma, koji bi, oslanjaju i se na najsvjesniji dio boraca i stalno ga izgra uju i, razvio što ja i politi ki rad u Brigadi. Obe ani drugovi još nisu stigli.

2. Ulaskom gore navedenih bataljona u Brigadu, njihovi dosadanji odredi uslijed dolaska novih boraca niisu uop e oslobili. Dolazak i pobjeda partizanskih brigada (Duvno, Livno, Mrkonji Grad, Hrvatska, Slovenija), situacija na Isto nom frontu gdje pobjedonosna Crvena armija zadaje teške i posljednje udarce njema kom fašizmu, blizina otvaranja Drugog fronta koji ima da ubrza slom fašizma, kao i teror okupatora dali su novog velikog zamaha narodno-oslobodila koj borbi u Dalmaciji. Prema izvještajima koje smo zadnjih dana primili, narod, a osobito omladina, u velikom broju traži da stupi u partizanske redove. Ovih dana došlo je iz srednje Dalmacije i to iz Primorja i Cetinske doline oko 300 novih dobrovoljaca. Iz sjeverne Dalmacije nam javljaju o dolasku novih dobrovoljaca i masovnom traženju, naro ito u Primorju, da stupe u partizanske redove. U južnoj Dalmaciji, kako smo Vam ve u zadnjem izvještaju javili, postoji mogu nost široke mobilizacije. U livanjskom i duvanjskom kraju izgledi za daljnju mobilizaciju su vrlo dobri, naro ito poslije zavrska glavnih poljskih radova. Ovom velikom prilivu novih boraca doprinosi i mobilizacija koju provodi Paveli , poziva-

⁶ O formiranju Prve dalmatinske brigade vidi dok. br. 11.

⁷ Vrhovni štab uputio je Peru etkovi a, za komandanta brigade i Vladu S eki a, za zamjenika politi kog komesara.

ju i ovaj put i srpsko stanovništvo. Naro ito je veliki broj poziva podijeljen u Sinjskoj Krajini, odakle postoji mogu -nost velikog priliva novih boraca.

U vezi uputa dalnjih od druga komandanta, Štab e poduzeti sve da najšire iskoristi sadašnje mogu nosti mobili -zacijske i da privu e što ve i broj boraca u partizanske redove. U tom smislu poslale su upute svim štabovima odreda i bataljona u kojima je naglašeno da koriste i sadašnju situaciju pri u što široj mobilizaciji. Naglašeno im je da nikakvi problemi i teško e ne smiju da spre avaju ovu mobilizaciju. Isto tako su im dali upute u pogledu postupka sa novodošlim borcima, a osobito sa nenaoružanim i njihovom vojnom i političkom obukom. Sam Štab zone skupa sa Pokrajinskim komitetom K.P. spremu letak u kojem e, rezimiraju i posljednje doga aje vani i u zemlji, kao i uspjehe narodnonoisiobodila ke borbe kod nas i u ostalim porobljenim zemljama, pozvati narod da se diže na oružje i pri e partizanskim redovima, kako bi na taj na in osigurao što brže istjerivanje okupatora i uništenje njegovih slugu. Vjerujemo da e ovaj novi priliv boraca i sadašnjeg raspoloženja naroda za borbu postaviti uskoro pred nas mogu nost formiranja nove brigade.

3. Južnodalmatinski bataljon »Josip Jur evi «, uslijed situacije u koju je bio doveden akcijama u Imotskoj Krajini, prema nare enju ovoga Štaba prebacio se je sa 560 [boraca] južno od Livna prema Aržanu. Drugi dio bataljona od 160 boraca ostao je na Biokovu. Od preba enih, 150 ide u I proletersku brigadu, sa 200 formirat, emo bataljon koji ulazi u I dalmatinsku udarnu brigadu, a ostalih 170 u formaciji bataljona operirat e izme u Aržana i Biokova. Na samom Biokovu od 160 boraca koji su ostali formirat e se bataljon. Prema uvjerenjima drugova iz Štaba ovog bataljona, mogu nosti mobilizacije u ovom kraju su takove, da nas oni uvjерavaju da za kratko vrijeme mogu mobilisati nekoliko stotina novih boraca. Nastojat emo da ovo što prije sprovedemo. Ovakav razvoj situacije u južnoj Dalmaciji, kao i stanje naših jedinica, kako na ovom sektoru, tako i na duvanjskom i livanjskom, traži hitnu potrebu stvaranja vojnog rukovodstva, koje bi obuhvatilo itav teren i vojne jedinice na prostoru izme u Metkovi a i Makarske i Livna. U tom cilju ve prilazimo formiranju Štaba odreda, u koji e u i bataljon »Vojin Zirojevi «, Duvanjski bataljon, novoformirani bataljon od preba enih boraca bataljona »Josip Jur evi « i od jednog bataljona na Biokovu.-To e biti solidna baza stvaranju nove brigade na ovom prostoru.

Partizanske akcije i borbe u Imotskoj Krajini prili no su prodrmale ovu ustašku kulu. Pravilno držanje naših par-

tizana prema narodu i njegovoj imovini iznenadilo je stanovništvo ovoga kraja, koje je u prvi mah skoro sve pobjeglo iz straha, misleći da će ih prema prijemu ustaša partizani sve poklati i orobiti. Iako se još uvijek osjećaj uticaja ustaša, ipak dobar dio stanovništva prilazi sa povjerenjem partizanima, skuplja se na zborovima i sluša sa velikim interesom govore u kojima im se tumači karakter narodnooslobodilačke borbe, ko su i šta su partizani i kakva je narodna vlast koju oni osiguravaju. Ovoj preorijentaciji izvjesnog dijela stanovništva doprinio je sigurno i okupator, koji je prilikom borbi koje su se vodile u ovom kraju, prolazeći kroz mnoga sela, vršio teror, pljačku i ubijanje i popalio mnoge kuće. Narod je mnogo zastrašen, iako svakim danom sve to više uviđa da su partizani jedina vojska koja se bori za narodne interese, još uvijek se mnogo koleba, jer se boji represalija od strane okupatora i nastoji da ostane neutralan. Potrebno je razviti širok politički rad da bi se razbio ustaški uticaj, a kolebljivost barem jednog dijela pretvorila u otpor protiv pljačke i terora okupatora. Treba iskoristiti strah -okupatora od naroda, ak i ovog poznatog ustaškog kraja. Daljnjim akcijama treba zaoštrevati odnose, kako bi okupator i njegove ustaške sluge do kraja pokazali svoje pravo lioe, a narod uvidio da jedino borbom sa okupatorom i njegovim slugama može doći do pune slobode i sigurnosti. U ovome smislu Štab zone je izdao letak uputstvo hrvatskom narodu Imotske Krajine u kojem se raskrinkava okupator i ustaška vlast, i ukazujući na sporazum etnika i ustaša i svu opasnost koja hrvatskom narodu od njega prijeti, poziva ga da pride narodno-oslobodilački borbi i stupi u partizanske redove, koja će jedino oslobiti hrvatski narod od krvave ustaške, vlasti i osigurati mu punu nacionalnu slobodu.

4. Bataljon »Vojin Zirojević«, koji se još uvijek nalazi na položaju prema Imotskome, nije uspio da se još prikupi. Preko polovine bataljona (oko 180) nalazi se po raznim službama u Livnu i okolici. Poduzete su sve mjere da se ispita stvarna potreba ovolikog broja ljudi za ove službe. Isto tako pristupilo se prikupljanju svih slabijih i nemoćnih partizana, koji bi se upotrebili za razne službe u gradu i na selu i koji bi zamjenili zdrave borce sposobne za borbu.

Sama komanda mjesta, koja treba da postane i komanda područja, nije još u stanju da izvrši pravilnu raspodjelu ljudstva, da ga racionalno iskoristi i uspostavi punu kontrolu nad njim. Uopće rad komande mjesta ne zadovoljava mnogo. Trebat će joj ozbiljnije pomoći da bi se u radu osamostalila i zadovoljila u glavnim potrebama.

Sam život u Livnu se je prilično normalizirao. Građanstvo, a naročito hrvatski dio, drži se još uvijek pasivno, iako se je i tu pošlo nešto naprijed. Nastoji se oživiti rad ranijeg hrvatskog društva »Dinara« koje su ustaše bili raspustili. Ostalo nam je Udruženje trgovaca, koji su na prvoj sjednici dali u Narodno-oslobodilački fond oko 160.000 kuna u korist gradske sirotinje. Narodno-oslobodilački odbor uspio je da prikupi nešto hrane i da podijeli građanstvu. Ugljen koji je dobioven iz rudnika koji je ponovno proradio pod nadzorom Narodno-oslobodilačkog odbora podijeljen je badava siromašnom stanovništvu. Na raznim priredbama koje se održavaju prisustvuje sve to više naroda. Muslimanski dio stanovništva je skoro u cjelini prišao k nama.

Rad u okolnim selima je zaostao. Dolazak i odlazak raznih jedinica koje su u ovim selima radile i ekonomski i politički, uglavnom na svoju ruku, otežavao je da se sa više sistema prirede rješavanju raznih političkih i ekonomskih problema na selu. Konfiskacija, a naročito kazneni postupak protiv onih koji su neposredno učestvovali u pokolju, nije još potpuno sprovedena. Trebat će i tu ozbiljno proraditi. Inače se selo sve to više privikava na nas i prilazi nam, što se vidi po zborovima i konferencijama koje se drže, i na kojima u sve većem broju i sa interesom učestvuju.

5. Duvanjski sektor, iako spada u našu Zonu, ostaje malo po strani od našeg neposrednog rada. Strah i pasivnost hrvatskog građanstva još je uvijek velika. Osjeće se rad i aktivnost ustaša, naročito po selima. Upućeno je nekoliko drugova Hrvata⁸ na politički rad, da bi svojim radom odstranili ovu rezervisanost i što više približili hrvatsko stanovništvo ovoga kraja narodno-osllobodilačkoj borbi. U Bataljon je upućeno još 50 Dalmatinaca Hrvata, prema kojima stanovništvo ima više povjerenja i koji će vjerovatno mnogo doprinijeti u predobijanju povjerenja stanovništva ovoga kraja.

6. Iako oba bataljona Odreda za srednju Dalmaciju ulaze u sastav I dalmatinske udarne brigade, dolazak novih boraca (oko 300), skupa sa ostalim borcima koji se nalaze razasuti po raznim punktovima, omogućava formiranje novih dvaju pokretnih bataljona. Zadnji događaji su naročito povoljno odjeknuli u ovom dijelu Dalmacije. Iz pravoslavnih sela Četinske doline (između Vrlike i Sinja) došlo je u zadnji par dana oko 100 boraca. Mobilizacija koju provodi Pavelić omogućava još veći priliv. Izvještavaju nas da se skoro niko ne odaziva i da većina pozvanih izražava želju da ide u parti-

⁸ Bili su upućeni Ivan Kuzmić i Vice Buljan.

zane. Poduzeli smo sve da se ova situacija što više iskoristi i da se privuće što veći broj ljudi u partizane.

Akcijama naših lete ih desetina (Mosor — Solin — Mose — Kaštela — Rogoznica), koje su likvidirale desetke ustaša i špijuna, itava sela na ovom prostoru su potpuno slobodna i u cijelosti su prišla k nama. Partizani obilaze slobodno sela, drže zborove i sastanke, a narod ih rado prima i sa velikim interesom sluša. Prilikom jedne nedavne akcije Mosorske desetine na cesti prema Omišu i Imotskome u estovalo je oko 400 seljaka iz okolnih sela, koji su potpuno (onesposobili) cestu na dužini od oko 75 metara. Talijani su pokušali da sa seljacima poprave cestu, ali i pored svih pretnja niko se nije oda-zvao. Usljed akcija Rogozni ke i Kaštelske desetine, nakon ega je okupator pojaao teror i izvršio masovna hapšenja, pa ak i popalio nekoliko kuća, stiglo je iz ovog kraja zadnjih dana oko 150 boraca. Akcijama desetine na Mose u, kako smo Vam vejavili, oslobođen je skoro cijeli prostor između Kozjaka i Svilaje. Tamo je od tamošnjih partizana formirana eta, koja će se uslijed raspoloženja naroda u ovom kraju za narodno-oslobodilačku borbu, u najskorije vrijeme razviti u bataljon. Njen položaj je takav da može zadavati velike udarce neprijatelju na cestama i pruzi koja prolazi u blizini, a bliskost Primorja, narođito Splita, dat će svakoj akciji osobit efekat i značaj i mnogo će doprinijeti podizanju naroda na oružanu borbu.

7. Odmor, bolja ishrana i politički rad doprinio je da se je stanje Odreda za sjevernu Dalmaciju mnogo popravilo i da su bataljoni u stanju da sa starom žestinom udare na neprijatelja. Odlazak bataljona »Bude Borjan« nije mnogo oslabio Odred, jer dolazak novih boraca i mogunost daljnje mobilizacije, osobito na Primorju, stvara već sada mogunost formiranja novog bataljona. Sam Štab odreda može i mnogo više da se posveti bataljonu »Branko Vladušić« i ostalim manjim jedinicama i da ih vojnički i politički podigne.

Usljed naleta okupatora i etnika na Bukovicu, te terora . . .⁹, osobito nad onim selima u kojima su boravili partizani, raspoloženje i borbenost u tom kraju je popustila. Biće potrebno što prije da se neki djelovi bataljona, ili sam bataljon prebaci u Bukovicu i da svojim uspješnim akcijama povrati ranije raspoloženje i simpatije naroda za narodno-oslobodilačku borbu i razvije još aktivnije borbu protiv okupatora i etničkih bandita, koji su im donijeli teror, pljačku i ubijanje.

⁹ Ne itko u dokumentu

Neki drugovi iz Štaba, odreda upu eni su u Primorje da izvrše što ve u mobilizaciju novih boraca, da Primorsku etu novom popunom pretvore u bataljon, a ostali dio prebace u Odred.

8. Situacija u Kninskoj Krajini svakim danom je bolja. Dolazak srpskih i crnogorskih proleterskih brigada jako je djelovao na stanovništvo, pa i na same etnike. Pred nekoliko dana etnici su vršili dobrovoljnu mobilizaciju, ali im se nitko nije odazvao. Prema pisanju drugova na punktu u Dinari iznad Knina, samo iz sela Vrbnika spremalo se je u partizane oko 100 ljudi, jer su se nadali da e mobilizacija biti prisilna, a u etnike nisu nikako htjeli i i. Pored sve to ve eg odvajanja uji a i etni kih bandita od naroda, i u samom etni kom taboru dolazi do velikog podvajanja. Mnogi etnici, me u kojima ima i 4 komandira, traže vezu sa našim drugovima, nude im svoje usluge, daju im obavještenja o kretanju i namjerama etnika, a sami sprovode naše ljude po selima, mimo straža i etni kih zasjeda. Karakteristi an je slu aj sa jednim omladincem kojeg je pri obilaženju nekih sela, zbog politi kog rada, pratio jedan etni ki komandir. Pri tome obilasku naišli su na jednu etni ku stražu. Komandir je pozvao stražara i upitao ga da li medu njima ima koji »Abesinac«. Abesincima zovu one etnike koji su pri vrženi uji u,¹⁰ a pred kojima ne mogu otvoreno da govore. Jednog »Abesinca« koji se je nalazio me u njima poslao je po nekom poslu, a nato su pozvali ovog omladinca na razgovor. On im je u dvosatnom razgovoru opširno 'objašnjavao narodno-oslobodila ku borbu, te ko su i zašto se bore partizani. Oni su ga sa velikim interesom saslušali. Ovakvih slu ajeva ima mnogo. Nedavno je V krajiški odred uspio da po predhodnom sporazumu sa samim etnicima razoruža nekoliko njihovih sela u blizini Grahova. Prema tom sporazumu njih oko 40 okupilo se je na nekom sastanku. Naši su ih opkolili, a oni su se bez ikakvog otpora predali. Razoružani su i pušteni svojim ku ama. Mnogi izražavaju želju da predaju oružje, pa ak i da pri u partizanima, ali se boje represalija od strane Talijana i uji a. Oni skupa sa narodom o ekuju napad na Grahovo, iji bi pad po njihovom mišljenju, a i stvarno, naro ito ako bi u tome u estovale srpske i crnogorske brigade, bio dovoljan da veliki dio stanovništva, a i samog naroda pri e aktivno narodno-oslobodila koj borbi. uji , Rokvi i Bogunovi i ostali banditi osje aju ovo rasploženje i sa velikim nepovjerenjem se odnose prema svim

¹⁰ Mom ilo uji "

doma im etnicima. Oni se danas uglavnom oslanjaju na one bandite koji su došli iz Bosne i Like.

Ovakovom stanju i razvoju situacije u Kninskoj Krajini pored naprijed navedenih razloga doprinosi, osim rada naših drugova, i rad šestorice Kninjana, bivših Pajinih saradnika. Ve sam njihov povratak je mnogo odjeknuo po Kninskoj Krajini, jer su skoro svi smatrali kao sigurno da su strijepljani. Njihovim povratkom je razbijena i itava kula, koju je na njihovoj smrti gradio pop uji, pokušavaju i iskoristiti u cilju, produbljivanja neprijateljstva izme u naroda ovoga kraja i partizana i uvla enja novih ljudi u borbu protiv njih. U zadnjem dopisu smo Vam naveli da su oni preuzeli na sebe kao glavni zadatok formiranje jedne dobrovoljka ke jedinice. U okviru tog svog zadatka oni su izdali letak, koji smo mi sa nekim manjim izmjenama umnožili u 400 primjeraka i koje Vam u prilogu šaljemo. Jovi, jedan od ove šestorice Kninjana, koji je ovih dana bio kod nas radi ure enja novih, uglavnom sitnih pitanja i pomo i, uvjerava nas da postoji mogu nost da ve u skoro vrijeme formiraju barem jednu etu. Pored ovoga oni nastavljaju sa propagandisti kim radom, obilaze i sela i održavaju i sastanke. Prema njihovom izvještaju od 28.VIII, profesor Sinobad, sigurno najbolji i najdobronamerniji od ove šestorice, uspio je da u selu Golubi, gdje se nalazi glavni štab uji a, pored sve straže, održi zbor u obližnjoj šumi, a na kojem je bilo oko 100 seljaka. Uop e raspoloženje za narodno-oslobodila ku borbu u Golubi u, kao i u ostalim selima i prema njihovom izvještaju vrlo je dobro. U vezi njihovog rada na pridobivanju uglednijih gra ana Kninske Krajine uputili su prema našem savjetu pismo Vladu Novakovi u, koje Vam u prilogu šaljemo. Bogdan Ljakovi , jedan od ove šestorice, otišao je u Pa ene da u vezi sa ovim pismom povede razgovore sa Vladom Novakovi em. O rezultatu ovog razgovora nemamo još nikakovog izvještaja.

Ovoj preorijentaciji koja se vrši u Kninskoj Krajini doprinosi dobar i požrtvovan rad Dušana Popovi a, brata Paje Popovi a, I on nas je pred par dana posjetio. U razgovoru koji smo sa njime imali iznosio je dobro raspoloženje naroda za narodno-oslobodila ku borbu i sve to ve e povjerenje prema partizanima. Prilikom likvidiranja njegovog brata, kada je i izvršena rekvizicija, odnesene su i stvari njegove obitelji koje su se tamo nalazile, uslijed ega je došao u težak materijalni položaj. Mi smo mu zbog toga dali pomo u robi i novcu.

Traže i pogodnog druga kojeg bi uputili na ovaj sektor i koji bi ispred Štaba zone mogao cijeli rad u ovom vrlo važ-

nom kraju povezati i njime rukovoditi, te koji bi naro ito ovu šestoricu Kninjana ja e aktivizirao i iskoristio u pridobijanju tamošnjeg naroda za narodno-oslobodila ku borbu, našli smo druga Brku,¹¹ politi kog komesara jedne ete I proleterske brigade. On je rodom iz Siveri a kod Drniša, a dugo •vremena je politi ki radio u cijeloj Kninskoj Krajini. Prije rata radio je i u Splitu, otkuda ga i poznajemo. Tim svojim radom postao je i dosta popularan, a i poznaje dobro i ljude i prilike u tom kraju. Li no se poznaje sa skoro svom šestoricom bivših pajinovaoca. Osim toga svojim petnaestomjese - nim u eš em u oružanoj narodno-oslobodila koj borbi stekao je veliko vojno i politi ko iskustvo. Vjerujemo da e potpuno odgovoriti svojoj zada i i da e njegovim dolaskom narodno- oslobodila ka borba u Kninskoj Krajini po i boljim putem.

Primili smo Vaše pisma upu eno na Branka Beri a, koje smo mu odmah dostavili. U našem pismu smo im naveli da dopise za Vas upu uju preko našeg Štaba kao najbržeg i najsigurnijeg puta.

Da bi popunili prazna mjesta u našem Štabu iskoristili smo prisutnost V.Š. i proleterskih brigada i zatražili smo po - mo , naro ito u stru nom licu koji bi vršio dužnost na elnika Štaba. V.Š. nam je udovoljio i dodijelio druga Terzi a,¹² kapetana I klase bivše jugoslovenske vojske, ina e zamjenika komandanta V proleterske brigade. Dolaskom druga Terzi a, koji se je od po etka ustanka nalazio u partizanima i koji ima veliko iskustvo, naš je Štab dobio veliko poja anje i on e od sada sigurno mnogo bolje funkcionišati kako u cjelini, tako i u pojedinosti.

9. Vra amo Vam pismo druga Kati a¹³ upu eno drugu komandantu, jer je kasno stiglo. Uslijed kratke i nedovoljne adrese komandant drug Jovi¹⁴ ga je otvorio.

10. Šaljemo Vam naš zadnji obavještajni materijal sa splitskog sektora.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politi ki komesar

Komandant

¹¹ Jerko Paltrinjeri

¹² Velimir Terzi

¹³ Vladimir Bakari

¹⁴ Vicko Krstulovi

BR. 3

**IZVJEŠTAJ ŠTABA GRUPE KORDUNAŠKIH NOP ODREDA
OD 3 RUJNA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE
O AKCIJI NA JASTREBARSKO**

**STAB GRUPE
KORDUNAŠKIH N. O. P. ODREDA**
3 septembra 1942. g.
Broj 531-1942. g.

Dodatak operativnom izveštaju

**KOMANDANTU I OPERATIVNE ZONE NARODNO OSLOB.
PAR. ODREDA HRVATSKE**

Podnosi se izvještaj o izvršenoj akciji na sresko mjesto Jastrebarsko, koju je izvršila I kordunaška udarna brigada, dana 26. 8. u 5 sati ujutro.

Prema podacima, koje [je] prikupila obavještajna služba Udarne brigade u mjestu se nalazila neprijateljska posada od 120 domobrana, 20 žandara, 8 ustaša-pekara¹ i 8 finanaca.

I udarni bataljon dobio je zadatak da napadne dio mesta od kuće Dr. Hla a uključivo do završetka mjesta prema Zagrebu s tim, da na svome sektoru uništi neprijatelja, izvrši rekviziciju robe i materijala od neprijatelja i zapali odrene objekte. Isto tako da osigura od neprijateljskog napada iz Zagreba.

II udarni bataljon dobio je zadatak, da to isto izvrši od zgrada sreskog na elstva do završetka mjesta prema Karlovcu da uništi željezni ku stanicu i pripadajuće joj objekte.

III omladinski udarni bataljon dobio je za zadatak da osigura od neprijateljskog napada cestu i željezni ku prugu od Karlovca i željezni ku prugu od Zagreba, te da na svome sektoru prekine prugu, telefonsku i telegrafsku liniju, kao i željezni ke stražare na tim sektorima.

Zaplijenjeno je: 27 karabina, 2000 metaka, 2 bombe, 12 pisa ih mašina, mnogo kancelarijskog materijala, 6 pari vojnih odijela, 4 šinjela, velika kolićina hrana (kod oslobođenja djece), 46 goveda, 6 komada konja, 8 duplanki, 8 kapsljena, 9 flobert pušaka, 1 pištolj gaser, 5 sanduka sapuna za veš, 15 sanduka šećera, 10 kg soli, mali brdski kazan, 2 radio aparata, 2 fotografiska aparata, 1 poljski telefon, jedno sedlo, 2 komata, 1 sanduk cigareta i duvana, sav sanitetski materijal

¹ To su ustaše koji su radili u pekari i kruhom snabdijevali garnizon u Jastrebarskom. Pošto su partizani iznenada upali, oni nisu ni pružili otpor, nego su odmah predali oružje.

koji nam je bio potreban u nepoznatoj vrednosti i mnogo drugih sitnih stvari.

Zapaljeno i uništeno zgrada poreskog ureda, finansijsa, željezni ka stanica, magazin kod željezni ke stanice sa 50 burađi rakije i vina i mnogo raznog materijala, 2 vagona razne kafe, 1 novi avionski motor, magazin kod željezni ke stanice, 2 vaktarne, potpuno uništene 3 lokomotive, 150 vagona, u zgradji finansije 20 hl. vina, zgrada osnovne škole, sve državno sijeno, 2 skretnice, 50 metara pruge, 30 bandera na cesti i pruzi, 30 bandera u mjestu Jastrebarskom i potrgane sve telefonske i telegrafske linije koje vode iz mjesta. Zapaljena i baraka gdje su logorovala zarobljena djeca.

Zarobljeno je u gotovo 167.520 kuna.

Zarobljeno je i pušteno 10 domobrana, 8 financa, 2 stržara, koji su sprovodili 6 muškaraca i 2 žene iz Karlovca u koncentracioni logor u Jasenovac; svi ovi zarobljenici nakon razoružanja i saslušanja su pušteni.

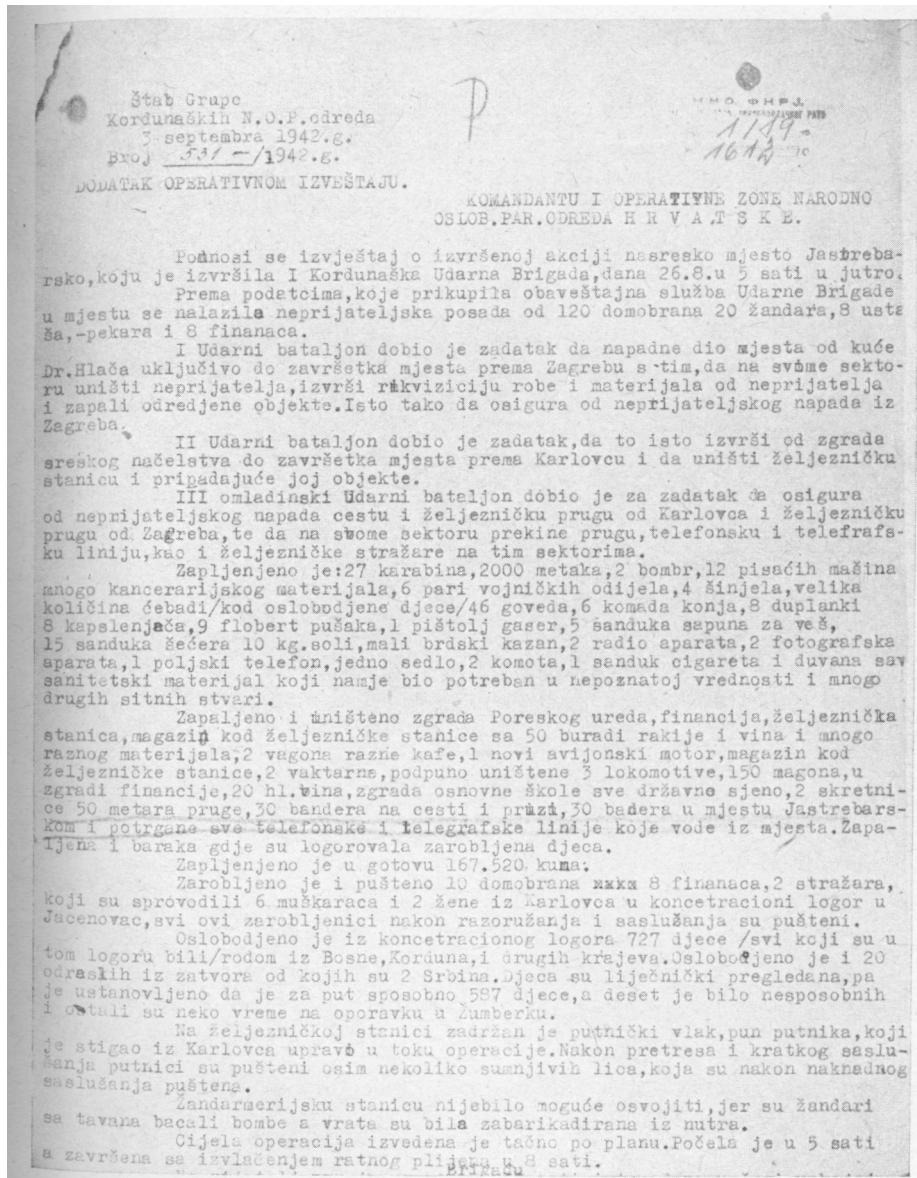
Oslobo eno je iz koncentracionog logora 727 djece (svi koji su u tom logoru bili) rodom iz Bosne, Korduna, i drugih krajeva.² Oslobo eno je i 20 odraslih iz zatvora od kojih su 2 Srbina. Djeca su lije ni ki pregledana, pa je ustanovljeno da je za put sposobno 587 djece, a deset je bilo nesposobnih i ostali su neko vreme na oporavku u Žumberku.

² Ta djeca su pohvatana prilikom ofanziva koje je neprijatelj izvodio na Kozari, Kordunu i Lici. Živjela su pod najtežim uslovima: slabo hranjena i odijevana, i na razne na ine kinjena i mu ena.

U glasilu Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske (»Partizan« br. 3—4, rujan-listopad 1942 godine) objavljeni su odlomci iz reportaže o putu etvrte brigade kroz Žumberak, pod naslovom »Jaska«. Radi ilustracije, donosimo jedan dio koji govori o oslobo enju te djece:

»— Hura, hura, živili partizani, živjela sloboda, razleglo se glavnom ulicom Jaske.

To su djeji glasovi, piskavi, razderani od uzbudjena, sliveni u jednu silnu dernjavu, urnebes, koji se slivao u op i ratni šum, koji je toga jutra obuzeo Jasku. Ogromna rulja djece tekla je kao bujica prema središtu gradi a i zaglavila se u glavnoj ulici. To je fašisti ko roblje, koje je bilo u nekim talijanskim barakama, ograničeno žicom. Partizani su ih pustili na slobodu. Bujica je potekla prema šumi. Dernjava je zaglušila uši. Eno šume, polja, potoka! Eno, tamo, tamo se slobodno diše! Eno njiva kukuruza. Brzo, brzo, tko je prvi sti! Bujica jurne u kukuruz. Lome se klipovi, šuštanje i vrisak izmiješali se. Djeca se guše glo u i. Nastade jedan ae zatišje. Samo se ulo sladokusno mljaskanje mladog kukuruza. Nije bilo vremena da se operuša, grizlo se odmah svejedno. Zrno i Perušine.... Eno, nekoliko gredica mrkve. Pohlepljeno popadoše po njima. Za as je mrkva bila po upana i halapljivo spremljena u prazne želuce, koji su srasli sa hrptenja om. I prva njiva repe za as je izbrisana sa lica zemlje. Na vo kama se sjatiše jata djece kao avke. Svuda iza njih ostala je pustoš. Bujica je brzo stigla do prvog sela i devetsto djece od jedne do etraest godina brzo je

Fotokopija prve stranice dokumenta br. 3

Na željezni koj stanicu zadržan je putni ki vlak, pun putnika, koji je stigao iz Karlovca upravo u toku operacije. Nakon pretresa i kratkog saslušanja putnici su pušteni osim nekoliko sumnjivih lica, koja su nakon naknadnog saslušanja puštena.

Zandarmerijsku stanicu nije bilo mogu e osvojiti, jer su žandari sa tavana bacali bombe a vrata su bila zabarikadirana iznutra.

Cijela operacija izvedena je ta no po planu. Po elu je u 5 sati a završena sa izvla enjem ratnog plijena u 8 sati.

Neprijatelj je napao Brigadu oko 11 sati istog dana u šumi u kojoj su logorovali nedaleko Jastrebarskog. Tom pri likom ranjena su 2 partizana, od kojih je jedan podlegao drugi dan. U svemu imali smo 2 mrtva i 5 ranjenih drugova.

Gubitke neprijatelja u ljudstvu nije se moglo ustanoviti.

Prema izjavi gra anskih lica u Jastrebarskom još uo i dana napada svi domobrani su se iz mjesta povukli u nepoz natom pravcu i zbog toga je ovako mali broj zarobljenih koji su jedini ostali da uvaju željezni ku stanicu i pripadaju e joj objekte. Borben duh kod partizana bio je odli an.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
V. Kova³

(M. P.)

Komandant

preplavilo selo. Niko nije mogao zaustaviti tu bujicu. Niko to nije ni pokušao. Zašto bi i pokušao? Takav pokušaj bio bi zlo in.

Rulja besprizornih prolazi dalje. Mali, si ušni kosturi kre u na dva koštana štapa, na sredini oja ana i presvu ena tankom prljavom kožom. Iz dronjaka vire rebra, koja potuje aju na seoski plot od šiblja. Hrpenja e su im isko ile, a kralješći ho e da probiju nategnutu tamnu kožu. Istanjeni vratovi daju jak utisak, da više ne mogu nositi te lubanje živil mrtvaca. Izbezumljene, bezbojne i od gladi zažarene o i vire iz dubina i suludo zvjeraju za plijenom.

Besprizorni, pravi besprizorni! itali smo, gledali na filmovima, ali ovako si to nismo mogli pretstaviti. Ova strašna stvarnost prikazuje nam, eto, nenadano, uvjerljivije nego li bi to mogla prikazati najsa vršenija filmska umjetnost, stvarnost zaista pravog fašisti kog poretku. I naše partizanske o i zažarile su se, gutali smo da nam ne bi navrle suze. Gnjevno i prijete i stiskale su se naše pesnice. Fašisti ka nemam osjetit e ko je partizan. Kravovo e platiti za ove duge povorce živil si ušnih kostura!

Jedna djevojica od šest godina savila se pod tovarom na le ima.

— Ko ti je to?
— Moja seja, tupo i zadihanu odgovori ona. Stara je godinu i po.
— Odakle ste?
— Tamo iz Bosne, od Kozare.

Ona nema vremena da ide u potragu za hranom. Mora nositi svoju malu sestruru. I zaista, sa velikom ljubavlju penje se zadihanu uz brdo, žuri se sve dalje i dalje da i svoju sestricu donese tamo, u slobodu».

³ Ve eslav Holjevac

BR. 4

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 3
RUJNA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP ODREDA HR-
VATSKE O STANJU I AKCIJAMA NA TERITORIJU ZONE
U VREMENU OD 17 SRPNJA DO KONCA KOLOVOZA**

**STAB II OPERATIVNE ZONE
N. O. P. i D. V. HRVATSKE**

KOMANDANTU N.O.P. i D.V. HRVATSKE

Operativni izvještaj br. 5

Dolaskom druga Pavlović,¹ prilike u ovoj II. operativnoj zoni po ele su se sređivati. Iz naših ranijih izvještaja mogli ste jasno vidjeti da partizanske snage koje operišu na ovom teritoriju nisu bile povezane pod jedinstvenu komandu, već su bile rasturene i rukovodilo se je pojedinačno u raznim dijelovima, ove Zone. To se je desilo zbog toga, jer Štab koji je bio imenovan za ovu Zonu nije imao veze sa svim partizanskim dijelovima na njegovom terenu, već samo sa jednim manjim dijelom partizanskih jedinica. Drug Pavlović imenovao je kao odgovorno rukovodstvo ove Zone drugove: Stevu Verdića² kao komandanta Zone i druga Marka Stubića³ kao politkomesara ove Zone. Do danas mi smo uspjeli da se povežemo sa svim dijelovima partizana u ovoj Zoni, osim bivše 3. ete Slavonskog N.O.P.O.

Uslovi za razvitak partizanskog pokreta na ovom teritoriju sada su povoljni. Partizanski je pokret obuhvatio gotovo čitavu Zonu. Ali oblici partizanskog pokreta u pojedinim krajevima ove Zone su različiti. Tako npr. u Zagorju i Prigorju imademo grupe diverzanata, koji no u vrši akcije kao partizani, a danju su seljaci. Osim toga uspjeli smo u Prigorskim krajevima jedan dio zaštite (bivše seljačke zaštite) aktivizirati, koja takočer vrši akcije pod imenom seljačka zaštita, no oni ne izdaju neke letke ili proglašene, već su se okupili pod našim rukovodstvom za borbu protiv okupatora i njegovih slуга. Na elu borbenih grupa bivše zaštite nalaze se pukovnik i bataljonski zaštitnici. Dok je u ovim krajevima oblik partizanske borbe ovakav, u Zumberačko-pokupskom području sve do Zagreba imademo organiziranu staju u partizansku

¹ Ivo-Lola Ribar

² Ivan Krajačić

³ Marko Belini

vojsku, koja je pristupila oslobo enju Žumbera kog podru ja i nastavila svoje akcije na komunikacijama neprijatelja sve do vratiju Zagreba. U gradovima kao što je Zagreb i Varaždin tako er se je pristupilo organizaciji borbenih grupa, sa koji[ma] smo rukovoditi na poseban na in.

Da smo bili ranije povezani direktno sa G. 5. za Hrvatsku više je nego sigurno da bi se partizanski pokret u ovoj Zoni daleko ja e i brže razvio nego li je to bic slu aj do sada. Vrlo dobri uslovi za razvitak partizanskog pokreta jesu u Žumbera kom podru ju, a danas ve i sve do Zagreba. To zbog toga jer je pomo koju je drugarski G. Š. uputio iz Korduna na ovaj teren u ja im partizanskim jedinicama imala za posljedicu, da smo mogli izvršiti mobilizaciju doma ih ljudi za narodno oslobođenje ku borbu.⁴ Prije 19. srpnja, kada su stigli drugovi Kordunaši (120 njih) mi smo imali nešto preko stotinu partizana u Žumberku, a danas je broj doma ih ljudi Hrvata u Žumberku i Pckupju prerastao broj onih koji su poslani kao pomo iz Korduna.

U prvim po etcima primjetili smo kod drugova Kordunaša, da neki od njih imadu posve pogrešno gledanje o znaaju partizanske vojske, smatraju i tu vojsku kao neku komunisti ku vojsku. Mi smo smjesta u tom pogledu poduzeli potrebne mjere i objasnili im zna aj narodno oslobođenje ke borbe i partizanske vojske, te izdali nalog da se ovdje vrše akcije i radi na politi kom polju za sada isklju ivo pod parolama nacionalnog oslobo enja i stvaranja jedinstva hrvatskog i srpskog pa i slovenskog naroda. Neki su cd drugova Kordunaša tako er nastojali da na ovom terenu suviše isti u svoje srpstvo, što tako er u hrvatskim selima nije imalo neki naro iti prijem. Mi smo im tako er i nato ukazali da se ne istupa izri ito sa srpsvom, ve bratskom oslobođenju kom borborom srpskog i hrvatskog naroda. Ti nedostaci sada su ispravljeni. Na zborovima koji su održavani objašnjen je narodnim masama zna aj naše narodno oslobođenje ke borbe, da naša borba nije ni komunisti ka ni srpska, ve zajedni ka borba Hrvata, Srba i Slovenaca, pa i sviju ostalih naroda zemalja Jugoslavije protiv zajedni kog neprijatelja, koji je porobio gotovo cijelu Evropu pa i našu domovinu. Mi smo pozivali u tu borbu sve poštene rodoljube koji ho e da se bore za oslobo enje naše domovine. U dosadašnjim akcijama, koje su vo ene m: smo dali jasno dokaza, da svi oni koji e se predati ne e biti likvidirani pa makar bili ranije, a i do sada ustaše — glavno je da sada dolaze na liniju narodne borbe i ne bore se protiv partizana. Sa takvim postupkom mi smo imali naro ito uspje ha u Samoborskom kotaru. Pokazalo se je da [je] takav naš

⁴ Vidi Zbornik, tom V, knj. 5, dok. br. 85.

postupak bio pravilan, jer narod prilazi sve više na našu stranu i svuda se govori o tome, kako partizani uništavaju samo krvnike naroda, a one koji nisu klali njih puštaju na miru. Sada je stav partizanima prili no jasan i na zborovima i svojim postupcima pred narodom oni dobro rade u saglasnosti sa našim terenskim drugovima. Jedino je udno da su neki drugovi iz Korduna pokušali da se prave bolesni i traže da idu natrag na Kordun, jer da oni ne mogu izdržati na ovim teškim terenima zbog svog zdravstvenog stanja. Ina e su prili no dobri borci. No bilo je pet slu ajeva dezterterstva. To je malo udno da ljudi koji se nalaze preko godinu dana u [borbi] dezertiraju.

Još ranije mi smo imali u vidu formiranje bataljona »Jože Krasa« u Zumberku. Dolaskom Kordunaša pristupili smo smjesta formiranju toga bataljona. On danas broji 3 ete i jednu omladinsku etu, od dobrovoljaca, omladinaca iz Zumberka. Do sada su se pokazali vrlo dobri ti omladinci. Osim toga je u tom bataljonu formirana i pionirska eta, koja treba da prekopava ceste i ruši pruge.

U Zumberku imademo tako er organiziranu ambulantu. Imademo u toj ambulanti, kao stru no osoblje jednog lijnika, jednu medicinarku i dvije bolni arke. Do sada izlije en je u toj bolnici prili an broj drugova boraca. Sanitetski materijal smo nabavljali nešto u akcijama, a nešto iz Zagreba.

Sada smo izdali zapovjed da se smjesta pristupi formiranju II. bataljona u Zumbera ko-pokupskom odredu. Naime, mi smo se povezali sa bivšim VI. banijskim bataljonom, koji je vršio operacije u okolini Siska, te smo odredili da jedna eta tog bataljona u e u sastav II. bataljona zajedno sa I. etom Z.-P. odreda, koja je djelovala do sada kao samostalna jedinica van bataljona »Jože Kraša«, a koja je po elu polako preraščavati u bataljon.

Ranije naše nedostatke, koje ste mogli vidjeti iz naših dosadašnjih izvještaja po pitanju organizacije partizanskih odreda, dolaskom druga Pavlovi a mi smo ispravili.

Do sada organiziran je štab Z.-P. odreda. U pomanjkanju ostalih sposobnih kadrova, morali smo za sada postaviti za komandanta Odreda druga Miška Breberinu, jer je drug ort⁵ prilikom prebacivanja Kordunaša poginuo. Drug Breberina, pokazao se je u dosadašnjim akcijama prili no sposoban i hrapbar, ali jasno je da imade još mnogo nedostataka. Za sada je tako, a nastojat emo da se osposobe doma i ljudi, pa emo kona no postaviti komandanta iz redova ovdašnjih ljudi. Organiziran je i Štab bataljona »Jože Kraša«, koji prili no dobro radi.

⁵ Narodni heroj Slavko Klobu ar

Neprijatelj je sada u ovim dijelovima primjenio novu taktku u borbi protiv nas. U sela ne dolazi i ne vodi frontalnu borbu, već postavlja na istaknutim mjestima zasjede. No on ne ide ni duboko u šume. Ranije je bio slučaj da je patrolirao cestama, ali sada to ne praktikuje, nego se povlači i u grmlje i odatle napada.

U razdoblju od 17. VII. do danas jedinice Zumbera kopriskog odreda vršile su sljedeće akcije:

21. VII. neprijatelj je pokušao izvršiti sa ja im snagama napad na jedinice bataljona »Jože Kraša« na cesti kod Budinjaka. Naše su snage zauzele dominirajuća brda i odbile neprijatelja. Neprijatelj imao je 12 mrtvih i 9 ranjenih ustaša. Na našoj strani jedan teže ranjeni drug, koji je kasnije umro.

22. VII. neprijatelj je ponovno napucavao na položaje naših jedinica, ali je i opet ostao poražen. Na bojištu ostavio je 4 ranjena ustaša. Na našoj strani nije bilo ni mrtvih ni ranjenih.

23. VII. II. eta Z. P. odreda (bivša II. eta VI banjanskog bataljona) izvršila je u saradnji sa Moslavom komandom napad na državnu pilanu u Brestovcu (3 kilometra od Garešnice). Pilana je zapaljena te je do temelja izgorjela. Zaplijenjeno je oko 3 vagona bijelog brašna, 2.000 kg. suhog špeka, 1.000 kg. še era, 500 litara jestivog ulja, 100 kg. dinamita i raznih drugih živežnih namirnica i odijela. Pored ovoga zaplijenjena su tri radio aparata, nekoliko pisača strojeva, nekoliko stotina kila masti itd. Veliki dio namirnica podijeljen je pilanskim radnicima. Ujedno su likvidirana dva ustaša.

Nakon toga uništene su dvije šumske lokomotive i zapaljena je željeznička stanica Brestovac.

26. VII. I. eta Z.P.O. (Kljuka) gonila je ustaše, koji su došli u selo Bavkiševinu. Ustaše su pobegli. Narod je to, sa oduševljenjem prihvatio. Poslije toga eta održala veoma uspjeli zbor sa seljacima. Na zboru govorilo se je o narodno oslobođenju koj borbi.

Istog dana vodila je I. eta bataljona »Jože Kraša« borbu sa ustašama.

28. VII. I. eta Z. P. O. uhapsila je jednog ustašu kod sela Vrateko koji je došao iz Zagreba da izvidi teren, gdje se nalaze partizani. Nakon saslušanja isti je likvidiran.

29. VII. ova ista eta zarobila je jednu satniju radne bojne, koja je došla na rad u šumu Burdelj (blizu Vel. Gorice). Zarobljena su 173 domobrana i jedan nadporučnik. Zaplijenjeno je 10 pušaka, 800 metaka, 1 pisač i stroj, 173 kom. ebadi i nekog drugog materijala. Zarobljenici otpremljeni su preko Kupe u Štab I. K. P. O. Istog dana ova eta zapalila je u šumi

Kljuka 6 kopa drvenog uglja i 20 vagona drva, koja su služila za pogon tvornica u Capragu i Sisku.

Istog dana izvršila je I. eta bataljona »Jože Kraša« akciju na cesti Kalje—Samobor. Cesta je prekopana, porušeni su telegrafski stupovi. Naišao je istovremeno auto Higijenskog zavoda, natovaren sa drvima za državu. Auto je zajedno sa drvima zapaljen, koji je do temelja izgorio.

Istog dana II. eta bataljona »Jože Kraša« vršila je zaplijenu pokretnе imovine kod narodnih neprijatelja u selu Nova Vas. Zaplijenjena je veća količina živežnih namirnica, kože i druge robe. Toga dana ista eta prekopala je cestu između Stojdrage i Novog Sela.

I. eta bataljona »Kraš« prekopala je toga dana cestu kod sela Ljubanovci na dužini od 7 metara.

30. VII. I. eta bataljona »Jože Kraša« porušila je jedan most kod Svižena i porušila nekoliko telefonskih stubova. Toga dana II. eta bataljona »Kraš« zaplijenila je na njemačkoj strani u Sloveniji 7 komada blaga, koje je okupator rekvirirao za svoju vojsku.

3. VIII. ista eta prekopala je cestu Samobor—Kraši kod sela Vukovice.

4. VIII. ista eta uništila je 30 telefonskih stupova kod istog sela.

5. VIII. izvršio je bataljon »Kraša« napad na općinu Kalje. Razoružana je neprijateljska posada od 30 ljudi. Borba sa neprijateljem trajala je 55 minuta. Neprijatelj je izgleda znao da će biti napadnut, te je 2 sata prije napada sipao mitraljesku vatru. Neprijatelj je ostavio 10 mrtvih i 20 zarobljenih žandara. Zaplijenjeno je: 1 puškomitraljez, 38 pušaka, 4.000 metaka, 9 bombi, 6 raznih revolvera, 46 gunjeva, 35 pari uniforma, 30 šinjela i mnogo drugog odjevnog i ostalog ratnog materijala. Na našoj strani jedan mrtav i dva ranjena druga. Kalje je danas slobodni kraj. Narod ovog kraja sa oduševljenjem je pozdravio ovu akciju naših partizana.

8. i 9. VIII. I. eta Z. P. O. u sastavu IV. bataljona I. K. P. O. izvršila je napad na neprijateljsku posadu u Pisarovini. Ista eta svoj zadatok je u cijelosti izvršila. Zarobila je 17 ustaša, 4 su ubijena, a dvojica su izgorjela u sudskej zgradici. Zaplijenjeno je: 1 puškomitraljez, 7 pušaka i 3.000 metaka.

Istoga dana III. eta bataljona »Kraš« izvršila je napad na žandarmerijsku stanicu u Stojdragi. Neprijatelj se utvrdio u rovovima, ali je bio istjeran i razbijen. Istovremeno je ista eta zapalila jedan kamion na cesti između Stojdrage i Samobora.

9. VIII. I. eta bataljona »Kraš« spalila je preko 200 telegrafskih stupova u Budinjaku.

5.VIII. izvršio je bataljon "Kraš" napad na općini Kalje. Razoružana je neprijateljska posada od 30 ljudi. Borba sa neprijateljem trajala je 55 minuta. Neprijatelj je izgleda znao da će biti napadnut, te je z sata prije napada sibao mitraljaska vatru. Neprijatelj je ostavio 10 mrtvih i 20 zarobljenih žandara. Zaplijenjeno je: 1 puškomitrailjer, 38 pušaka, 4.000 metaka, 2 bombe, 8 raznih revolvera, 46 punjiva, 30 pari uniforma, 30 šinjela i mnogo drugog odjevnog i ostalog ratnog materijala. Na našoj strani je dan mrtav i dva ranjena druga. Kalje je danas slobodni kraj. Narod ovog kraja se odusećenjem je pozoravio ovu akciju naših partizana.

6. i 9.VIII.: I. Četa, Z.-P.O. u sastavu IV. bataljona I.K.R.O. izvršila je napad na neprijateljsku posadu u risarovini. Ista četa svoj zadatok je u cijelosti izvršila. Zarobila je 17 mrtvih, 4 su mrijena, a dvojica su uspjeli u nadskoj zgradi. Zaplijenjeno je: 1 puškomitrailjer, 7 pušaka i 3.000 metaka.

Istog dana III. četa, bataljona "Kraš" izvršila je napad na županjsku stanicu u Stojdragi. Neprijatelj se utvrdio u zovčevu, ali je bio istjeran i razbijen. Istovremeno je ista četa zapalila jedan kamion na cesti između Stojdrage i Šembozra.

9.VIII.: I. četa, bataljona "Kraš" spalila je preko 200 telegrafskih stupova u Bjelnjaku.

10.VIII.: Ista četa je zaplijenila kod neprijatalja 45 kg. džonova, 50 kg. šećera i drugih stvari.

11.-12. VIII.: I. i druga četa prekopale su zajedno cestu između Jaske i Krašića.

Istog dana izvršila je II. četa, Z.-P.O. akciju na ustase u selu Pragno i Vuret kod Sisku. Ubijena su 3 ustase.

16.VIII.: izvršena je zaplijena državne inovine u općini Bošice. Bošice su uglavnom oslobođeno od neprijateljskih posada, te se nalaze pod našom kontrolom.

17.VIII. porušila je pravili: četa bataljona "Kraš" dva mosta od armiranog betona kod Kostjanjevca. Kostjanjevac je sada u našim rukama.

18.VIII.: II. četa, Z.-P.O. izvršila je akciju na pruzi Zagreb-Sisak. Zapaljena je željeznička stanica u Peščenici i Bracelinu. Toc prilikom su zarobljena dva domobrana, a ostali su pobegli. Zaplijenjene su dvije puške.

Iste noći III. četa, bataljona "Kraš" izvršila je napad na voz cisterna sa naftom kod Mortata. Blizu Zagreba isourilo je 8 cisterna benzina. Ubijen je vlastovodja. Ova četa razorila je željezničku prugu na 18.-19. VIII. između Zdenčine i Jaske. Istovremeno je uništena jedna lokomotiva i sest praznih cisterna.

19.VIII.: izvršile su I. i III. četa bataljona "Kraš" napad na neprijateljske posade u Pribiću. Neprijatelj je bio dobro utvrdjen, ali je ipak za jedan sat bio skrenut. Na mnoge pozive naših partizana, žandari se nisu htjeli predati, već su bacali bombe na naše borce. Zahvaljujući savršenom radu naših tombaša, neprijatelj se predao tek onda kada su naši borci počeli bacati krpe namocene u benzинu u zgradu gde su žandari bili zaborakdirani.

Od 60 neprijateljskih vojnika, zarobljen je 31. Likvidirana su trojica, a ostali su pušteni. Zaplijenjena su 3 puškomitrailjeza i više pušaka te mnogo municije. Na našoj strani nije bitko mrtav ni ranjen.

Od 19.-20. VIII.: III. četa bataljona "Kraš" ubila je jednog ustasu u Lipincu Selu. Nekvirirano je nešto živežnju namirnicu i zaplijenjena jedna puška. Ujedno su zapaljeni vili na općini R.

10. VIII. ista eta je zaplijenila kod neprijatelja 45 kg. donova, 50 kg. še era i drugih stvari.

11.—12. VIII. I. i Druga eta prekopale su zajedno cestu izme u Jaske i Kraši a.

Istog dana izvršila je II. eta Z. P. O. akciju na ustaše u selu Pra no i Vurot kod Siska. Ubijena su 3 ustaše.

16. VIII. izvršena je zapljena državne imovine u op ini Sošice. Sošice su uglavnom oslobo ene od neprijateljskih posada, te se nalaze pod našom kontrolom. N

17. VIII. porušila je II. eta bataljona »Kraš« dva mosta od armiranog betona kod Kostanjevca. Kostanjevac je sada u našim rukama.

18. VIII. II. eta Z. P. O. izvršila je akciju na pruzi Zagreb—Sisak. Zapaljena je željezni ka stanica u Pešenici i Mračjinu. Tom prilikom su zarobljena dva domobrana, a ostali su pobegli. Zaplijenjene su dvije puške.

Iste no i III. eta bataljona »Kraš« izvršila je napad na voz cisterna sa naftom kod Horvata (blizu Zagreba) iscurilo je 8 cisterna benzina. Ubijen je vlakovo a. Ova eta razorila je željezni ku prugu na 18.—19. VIII. izme u Zdenine i Jaske. Istovremeno je uništena jedna lokomotiva i šest praznih cisterna.

19. VIII. izvršile su I. i II. eta bataljona »Kraš« napad na neprijateljske posade u Pribi u. Neprijatelj je bio dobro utvoren, ali je ipak za jedan sat bio skršen. Na mnoge pozive naših partizana, žandari se nisu htjeli predati, ve su bacali bombe na naše borce. Zahvaljuju i savršenom radu naših bombaša, neprijatelj se predao tek onda kada su naši borci poeli bacati krpe namo ene u benzinu u zgrade gdje su žandari bili zaborakdirani.

Od 60 neprijateljskih vojnika zarobljen je 31. Likvidirana su trojica, a ostali su pušteni. Zaplijenjena su 3 puškometraljeza i više pušaka, te mnogo municije. Na našoj strani nije nitko mrtav ni ranjen.

Od 19.—20. VIII. III. eta bataljona »Kraš« ubila je jednog ustašu u Klinu a Selu. Rekvirirano je nešto živežnih namirnica i zaplijenjena jedna puška. Ujedno su zapaljeni spisi na opini Klin a Selo. Zaplijenjen je jedan pisa i stroj i 700 kuna.

21. VIII. izvršen je napad na željezni koj pruzi Jaska—Zdenina. Zaustavljen je teretni voz sa dvije lokomotive. Na torn vozu bila su dva ustaška agenta i talijanski vojni ataše, koji je putovao u Zagreb na neke pregovore. . . . Zaplijenjena je velika koli ina razne robe, koja je bila drugog dana dijeljena seljacima, a vojni ke uniforme i cipele zadržali su partizani. Tako se je tom prilikom cijela III. eta bataljona

»Kraš« koja je tu akciju izvela lijepo obula i obukla. Po završenoj akciji uništene su obadvije lokomotive.

22. VIII. ista tj. III. eta bataljona »Kraš« izvršila je napad na op inu Sv. Martin kod Samobora. Tom je prilikom zaplijenila 84.000 kuna i zapalila spise u op ini. Narod pod Oki em i u Samoborskom kotaru uopće sada sa oduševljenjem do ekuje partizane. Seljaci tako er prilaze u partizane.

Istoga dana izvršile su II. i I. eta bataljona »Kraš« napad na op inu Vivodinu. Tom prilikom zaplijenile već u sumu novaca i ostalog materijala. Pušaka je tako er zaplijenjena već a koli ina i raznog ratnog materijala.

Jedan vod III. ete bataljona »Kraš« istoga dana izvršio je napad na op inu Desinec nedaleko Zagreba. Zaplijenio 3 puške, jedno vojni ko odijelo i 7.000 kuna.

Istog dana jedna desetina I. ete Z.P.O. rekvirirala je u selu Hova ak ustašku imovinu. Zaplijenjeno je: 2 vola, 3 krave, 6 svinja, jedna kola, 20 kg. goli i drugog materijala. Neke stvari predane su N.O.O. da ih podijeli seljacima.

II. eta Z.P.O. i jedna desetina I. ete uhapsile su kod sela Vrateko 4 špijuna i likvidirale ih. Kod jednog špijuna na eno je 32.400 kuna. Poslije toga ustaše su uhapsili 47 ne dužnih ljudi, žena i djece.

23. VIII. jedna desetina 1. ete zapalila je jedan šlep sa 20 vagona drva kod Pokupskog. To drvo je bilo državno vlasništvo. Poslije ustaškog terora seljaci iz sela: Vrdeko, Brkušerina i ostalih pobjegli su u šume i stavili se pod zaštitu naših partizana. To su hrvatska sela, a broje preko 639 vojnika. Spasobni se dobrovoljno javljaju u našu narod, oslob. vojsku.

26. VIII. III. eta bataljona »Kraš« bila je u selu Kotari kod Samobora, gdje su navalili ustaše, njih oko 600, te prihvatile borbu i natjerala neprijatelja u bijeg. Neprijatelj je ostavio na bojištu 6 mrtvih i više ranjenih fašista.

Jedan dan ranije ova ista eta postavila je zasjedu na cesti Samobor—Jaska. Naišla su tri ustaše na motor kota ima i jedan civilni teretni auto. Partizani su ih zaustavili, te im naredili da se skinu i njima stave na raspolaganje svoja vozila. Ovi su to odmah u inili. Partizani su se obukli u domobranu, sjeli na motore i u teretni auto, te krenuli do logornika Jastrebarskog kotara, Mrakuži a. Isti nije kod kuće, ali su partizani zaplijenili veliku količinu razne robe, 2 puške i drugih stvari, kao i 19 kom. svinja, 3 krave, par volova i drugo. Narod pod Oki em je ovu akciju partizana pozdravio¹, a naro ito HSS-ovci, jer doti ni logornik svojevremeno ubio poznatog radi evca Tandari a. Po završenoj akciji partizani su vratili doti nim ustašama njihove motore i pustili ih. Naime to su bili civilni ustaše. Ustaške vlasti u Samoboru odmah su svu trojicu uhapsile i dobro ih premlatile, nakon toga što su doznali da su bili

kod partizana u hapsu. Ovaj postupak partizana narod je sa oduševljenjem prihvatio, a nastupila je uslijed toga i kod samih doma ih ustaša kolebljivost.

Jedan vod ove iste tj. III. ete bataljona »Kraš« prebačio se je dne 25 preko Save u Zaprešić. Uhapsio je poznatog razbojnika Konrat Duru iz Pušće, koji je bio šef tajne policije za Zagorje, te istoga likvidirao. Zaplijenio 4.000 kuna i cijelu uniformu.

Pored ovih vojnih akcija partizani održavaju zborove svakog dana po itavom Jastrebarskom, Samoborskom i Vel. Gorici kom kotaru. Zborovi se održavaju po danu, a narod sa oduševljenjem prima partizane. Na zborovima tumači se značaj nacionalno oslobođila ke fronte i nar. oslobođila ke partizanske vojske. Na tim zborovima odmah se biraju i N.O.O.-ri.

23. VIII. razorena je željezni ka pruga između Ključa i Luke u Zagorju, te razbijena lokomotiva i jedan vagon. Istoga dana razorena je pruga kod Zlatara. Razbijena je jedna lokomotiva i tri vagona. U okolini Varaždina za sada nije bilo nekih većih akcija.

27. VIII. zapaljeno je preko 3 vagona sijena, koje su ustaše rekvirirali u Svetom Ivanu Želini. Narod u Prigorju primio je ovu akciju sa oduševljenjem. Istog dana zapaljeno je kod Klanjca 20 vagona, koji su Nijemci sijali na Bizejškom i doveli ga za vršidbu.

Ove akcije partizana mnogo su odjeknule u narodnim redovima pa i u samom Zagrebu. Narod očekuje srećom da vidi partizane. Zagrebani odlaze u šetnju preko Save iz znatiželje da vide partizane. Neprijatelj je u vezi s tim poduzeo oštretne mјere za ulazak u Zagreb. U ovoj Zoni neprijatelj je po evo dovolio iti jače snage. Tako naprimjer samo u okolini Zagreba imade do sada 17 bataljona vojske i jednu ustašku bojnu. Stalno se šeće između u Plešivice i Jaske sa tenkovima itd.

Za sada još nismo primili izvještaj od jedne ete koja je sjeveroistočno od rijeke Save, o njenim akcijama, ali i ona koliko znamo uspješno djeluju.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Na položaju 3. IX. 1942.

ZA

ŠTAB II. OPER. ZONE N.O.P. i D.V.
HRVATSKE

Politkomesar

Komandant u odsustvu

M. Stubi anec

P.S. Blagajni ki izvještaj, kao i opis i popis razne imovine poslatemo slijedeći put.⁶

Stubi anec

⁶ Ova rečenica dopisana je rukom.

BR. 5

**OBAVJEŠTENJE ŠTABA TREĆE OPERATIVNE ZONE OD
3. RUJNA 1942. GOD. ŠTABU DRUGOG ODREDA O PRI-
PREMI NEPRIJATELJSKE OFANZIVE NA KRNDIJIU¹**

**S T A B
IH OPERATIVNE ZONE
NAR. OSLOB. PARTIZ. ODREDA
HRVATSKE
Broj: 239/42**

Dana 3. rujna 1942.

Š T A B U

II. ODREDA III OPERATIVNE ZONE

(za informativnog oficira)

Na položaju

Prema vijestima koje smo dobili priprema se ofanziva na teren vašeg odreda. Cilj ofanzive je Krndija.

Snage neprijatelja:

1) 2 bojne Gorskog zdruga i 1 bojna kulturbundaša. Pravac napredovanja ove grupe je preko Požeške doline na Krndiju. Kada, ne zna se.

2) 2 ustaške bojne iz Jasenovca — pravac kretanja nepoznat.

3) 1 Zdrug (puk) novaka iz Broda n./S. pravac napredovanja preko Dilj Gore na Krndiju.

Vjerovatno da će i sa sjeverne strane u ofanzivi učestvovati manje grupe neprijatelja, ali o tome niste Vi bolje znati jer su Vam uporišta neprijatelja bliža. Da li će ofanziva obuhvatiti i masiv Papuk gorja nije nam poznato.

Prema ranijem naređenju ovog Štaba informativni oficir mora svake nedjelje podnijeti informativni izvještaj. Taj izvještaj treba da obuhvati pregled svih događaja koji su se desili u prošlim osam dana bez obzira na to što su u toku tih osam dana pojedinačno poslati. Uz taj izvještaj neka informativni oficiri naprave skicu sektora na kojem operira taj odred. Na toj skici treba da budu označena sva neprijateljska uporišta. U opisu skice treba unijeti brojno stanje neprijatelja i njegovo naoružanje i naglasiti sve promjene koje su se dešavale u posljednjih osam dana.

¹ Kopija dokumenta u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

Za prošlih osam dana niste poslali izvještaj informativnog oficira pa nare ujemo da se isti naknadno pošalje i da se ovakvi slučevi ne ponavljaju. Ukoliko informativni oficir nije dospio da pokupi podatke sa cijelog svog sektora neka pošalje ono što je do sada saznao a ostale informacije posla e naknadno u drugom izvještaju.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar

Komandant

Informativni oficir

BR. 6

**SPISAK ŠTABOVA OPERATIVNIH ZONA I UDARNIH
BRIGADA UPU EN OD GLAVNOG ŠTABA NOP ODREDA
HRVATSKE 4 RUJNA 1942 GOD. VRHOVNOM ŠTABU
NOP I DV JUGOSLAVIJE RADI IMENOVANJA KOMANDANATA I POLITIČKIH KOMESARA¹**

**GLAVNI STAB
NARODNO-OSLOBODILACKIH PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
A br. 316/42
Dne 4. IX. 1942**

**VRHOVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILACKE
PARTIZANSKE I DOBROVOLJA KE VOJSKE
JUGOSLAVIJE**

Po vašem naređenju šaljemo vam spisak komandanata i komesara s molbom da provedete imenovanja.

Glavni štab narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda Hrvatske sa injavaju:

Josip Rukavina (Ivo Vladić), komandant²
Vladimir Bakarić, politički komesar
Ivo Gošnjak (Mirko Klaić), zamjenik komandanta
Franjo Ogulinac (Milan Snagić-Seljo)
Vlado etković

¹ Original u arhivi CK SKJ, pod br. 2536.

² Odnosi se na Ivu Rukavinu. Pravo je ime Josip, ali se u praksi zadržalo ime Ivo, koje je imao u građanskom ratu u Španiji i u NOR.

Veljko Kovačević
Stanko (Canica) Opa i
Štab I operativne zone:
komandant: Šrećko Manola
politički komesar: Duro Kladarini
Štab III operativne zone:
komandant: Grga Jankes
politički komesar: Karlo Cofek Mrazovi
Štab IV operativne zone:
komandant: Vicko Krstulović (Kostja Jović)
politički komesar: Ivica Kuko (Jordan)

Štab V operativne zone:
komandant: Veljko Kovačević
politički komesar: Josip Gržeti

I udarna brigada:
komandant: Stevan Opsenica
politički komesar: Uroš Krunić

II udarna brigada:³
komandant: Milun Šaki
komesar: Pero Babić

III udarna brigada:⁴
komandant: Nikola Vidović
politički komesar: Mile Martinović

Štab II operativne zone namjeravamo reorganizirati, te će komandant te Zone vjerovatno biti drugi Seljan,® a politički komesar drugi Večeslav (Veco) Holjevac (F. Kovačević), dosadanji politički komesar Kordunaške grupe. Pobliže vam karakteri-

³ Li ka brigada, kasnije Druga NOU brigada Hrvatske (vidi dok. br. 37), formirana je u Laudonovom Gaju u drugoj polovini kolovoza 1942 god. U njen sastav ušli su bataljoni: »Ognjen Pričić«, »Stojan Matić«, »Milivoj Radaković« i Udarni bataljon. Prvi Štab brigade bio je: komandant Milun Šaki, politički komesar Pero Babić, zamjenik komandanta Lazo Radaković, zamjenik političkog komesara Bogdan Vučnović i operativni oficir Duda Pokrajac. Brigada je imala oko 1200 boraca.

⁴ Formirana je, 19. kolovoza 1942. god. u selu Gornji Buda koji od udarnih kordunaških bataljona i omladinskog bataljona »Jože Vlahović«, kao Prva kordunaška brigada, a gornji naziv dobila je zbog toga što je bila treća po redu brigada u Hrvatskoj. Kasnije dobila je Glavnog štaba naziv: Četvrta NOU brigada Hrvatske (vidi dok. br. 37). Prvi Štab brigade bio je: komandant Nikola Vidović, politički komesar Mile Martinović (poginuo nesretnim slučajem 1944. god.), zamjenik komandanta Stanko Gabrić, zamjenik političkog komesara Vlado Novaković, a operativni oficir Branko Zutić. Brigada je imala četiri bataljona i oko 800 boraca.

^b Franjo Ogulinac

stike ne šaljemo, jer ih nemamo pri ruci, a uputit emo vam ih prvom poštom.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar
V. Bakari⁶

(M. P.)

Zamj. komandanta
I. Gošnjak⁷

(M. P.)

BR. 7

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DEVETE NO BRIGADE HRVATSKE
OD 4 RUJNA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE
O AKCIJI NA RIBNIK**

**ŠTAB IX PARTIZANSKE BRIGADE
HRVATSKE
4. IX. 1942 g.**

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE HRVATSKE

U ju erašnjem izvještaju o akciji na Ribnik nisu javljeni ta ni podaci s razloga što još borba nije bila dovršena, dok je izvještaj pisan. Rezultat je slijede i: Ubijeno je 40 ustaša. Talijana je poginulo oko 30 i više ranjeno. Talijani su bili crnokošuljaši i jurišali su na naše položaje. Od oružja zaplijenjeno je 33 puške, jedan puškomitrailjez i jedan mali bacac. Municije je zaplijenjeno oko 6000, ali je dosta i istrošeno pošto se borba vodila itavi dan. Zapaljeno je pet ustaških kuća. Prilaže se skica Ribnika.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkom
M. Basta¹

Komandant
Kuprešanin²

⁶ Vladimir Bakari
^{*} Ivan Gošnjak

¹ Milan Basta
³ Milan Kuprešanin

BR. 8

NAREDBA ŠTABA ETVRTE OPERATIVNE ZONE OD 4 RUJNA 1942 GOD. O FORMIRANJU TREĆE EG NARODNO- OSLOBODILA KOG PARTIZANSKOG ODREDA¹

Š T A B
IV OPERATIVNE ZONE
Br. 476
4 septembra 1942

Koncept

Štabu

Prema odluci ovoga Štaba formiran je III. N. O. partizanski odred IV operativne zone.²

Štab ovoga Odreda za sada sa injavaju:

Komandant: drug Bogunović Petar

Politički komesar: drug Bošković.³

U sastav ovoga Odreda ulaze slijedeći bataljoni i to: bataljon »Vojin Zirojević«, kao I bataljon Odreda, Duvanjski bataljon kao II bataljon Odreda, od dijela bataljona »Josip Jurčević« koji je prešao ovamo u Imotsku Krajinu formiran je III bataljon ovoga Odreda, a od dijela bataljona »Josip Jurčević« koji je ostao na Biokovu formiran je IV bataljon ovoga Odreda. Naprijed navedeni bataljoni spadaju po am od 4 septembra t. g. u komandno-disciplinskom, nastavnom i materijalnom pogledu neposredno pod Štabom III odreda.

Štab odreda odmah će stupiti u vezu sa pomenutim bataljonima i prikupiti potrebne podatke o njihovom organizacionom stanju, brojnom stanju i naoružanju i municiji.

Prema odluci ovoga Štaba, III bataljon III dalmatinskog odreda IV operativne zone sa injavaju: komandant drug Gać Ivan, politkom drug Kuki Ratmir, zamjenik komandanta drug Josipović Ante, zamjenik politički komesar drug Zvonko Rous i intendant bataljona drug Mate Mustafi.

¹ Redakcija ima kopiju naredbe.

² U Dalmaciji su dotada postojala dva odreda: jedan u sjevernoj, a drugi u srednjoj Dalmaciji. Dobar dio jedinica za ovaj novi odred već je postojao na području srednje Dalmacije. Prilikom formiranja odred je imao oko 520 boraca. Svi borci su imali puške, a od automatskog oružja samo 2 t. mitraljeza i 3 p. mitraljeza, jer je automatsko oružje bilo jedinicama koje su imale u i u sastav Prve dalmatinske NOŠ udarne brigade.

³ Nedo Bošković

Ovaj III bataljon III dalmatinskog odreda treba da zadrži i dalje ime »Josip Jurčević«, dok I bataljon ovoga Odreda može da zadrži i dalje ime »Vojin Žirojević«.

Zadatak je III N.O.P. odreda da dejstvuje na prostoru između mora od Neretve do Omiša, pa na sjever do linije Pošušje—Duvno—Livno (Buško Blato) — Kamešnica — rijeka Cetina (Trilj).

Dejstvo bataljona ovoga Odreda ogledati će se u držanju pod svoju kontrolu i vlast komunikacijskih vorova i neprekidnom krstarenju sa svojim etama po označenoj prostoriji, vršeći i prepade i zasjede kako na neprijateljske garnizone, tako i na puteve kojima neprijatelj vrši saobraćaj. Naročito je dužnost jedinica ovoga Odreda da na pomenutom operativnom području razrue temeljito i potpuno onesposobe za manakav kolski saobraćaj za duže vremena sve puteve i vješta ke objekte na njima koji mogu koristiti neprijatelju za brze pokrete. Ovo rušenje ima se izvoditi neprekidno, a naročito no u, sa okolnim mještanima, pod kontrolom i rukovodstvom samih partizanskih odjeljenja iz sastava pomenutih jedinica. Pored ostalog Štab odreda ima organizovati na svome području, koji je naprijed naznat, narodnu vlast, postavljajući i narodnooslobodilačke odbore po općinama. Tako će posvetiti naročito pažnju organizaciji obavještajne službe, koristeći se datim usmenim uputstvima u ovome smjeru.

Za sada u ovoj situaciji Vaš je zadatak slijedeći:

Da spriječite, odnosno zadržite i usporite svaki pokušaj neprijateljskog nadiranja od Imotskog, Zagvozda, Zadvarja i Trilja, gdje se nalaze za sada neprijateljski garnizoni, — koji nas mogu ugroziti pravcima od Imotskog preko Roško Polja (Krnina) ka Duvnu i preko Aržana i Voštana ka Livnu.

Prema prednjem, raspored Vaših bataljona da bude za sada ovakav: I bataljon Vašeg odreda ima zadatak da zatvori pravac koji vodi preko Studenaca za Aržano i pravac koji vodi od Trilja na Aržano i Voštane. Raspored ovog bataljona veće je predviđen po ranijem naređenju. III bataljon III odreda za sada staje u selu Rašelki kao rezerva; IV bataljon III odreda ostaje i dalje na području Biokova za izvođenje akcija po ranije datim zadacima. Sa ovim bataljonom Štab odreda će odmah stupiti u vezu. II bataljon III odreda ima zadatak da obezbijedi pravce koji vode sa juga i jugoistoka ka Duvnu i Duvanjskom Polju, u tom cilju bataljon je već zauzeo slijedeći raspored: dvije ete sa štabom bataljona nalaze se u selu Brišniku, a jedna eta u selu Kongori.

Štab odreda sa bazom za snabdijevanje i ishranu nalaziće se u Aržanu. Štab odreda je dužan da svakodnevno održava patrolnu vezu sa svojim bataljonima.

Svake sedmice redovno nam dostavljajte slijedeće izvještaje: operativni, politički, obavještajni izvještaj o brojnom stanju i naoružanju, intendantski i sanitetski. Ove izvještaje dostavljaju bataljoni Štaba odreda a Štab odreda će dostaviti cjelokupne izvještaje Štabu zone. Dok ne dobijete znakove raspoznavanja od Štaba zone, propišite sami za sebe ove znakove.

Obzirom da u Vašim bataljonima ima veći broj drugova koji slabo znaju, ili nikako ne znaju rukovati oružjem, Vaša je osnovna dužnost da odmah pristupite obuci sa rukovanjem oružjem, sa puškama i puškomitrailjezima, svih drugova koji do sada nisu bili u borbi, odnosno nisu upoznati sa osobinama i dejstvom oružja. Ovu nastavu izvoditi svakoga dana i prije i poslije podne, najmanje etiri sata dnevno. Za izvođenje nastave izraditi plan i program u najkraćim potezima. U ovome planu predviditi i izvođenje borbene poduke.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba:
Terzi⁴

⁴ Velimir Terzi

BR. 9

ZAPOVIJEST ŠTABA ETVRTE NOU BRIGADE HRVATSKIE OD 4 RUJNA 1942 GOD. ZA NAPAD NA OZALJ¹

**S T A B
I KORDUNAŠKE UDARNE BRIGADE
4. IX. 1942.**

Z A P O V I J E S T

(Sekcija Samobor 1 : 100000)

Neprijatelj se nalazi na želj. stanici Kamanje (20 domobrana), na postaji Zahika (10 domobranaj), na želj. stanici Ozalj (oko 30 domobrana), u žandarmerijskoj stanici Ozalj (20 žandara), u starom gradu Ozlju oko 120 domobrana i u zgradama oko elektri ne centrale (ku a Kova i sa nuzzgradama i ku a za stanovanje namještenika centrale) oko 300 domobrana.

Naš je zadatak: Dana 6. IX. 1942 oko 1 sat no u napasti i razoružati neprijatelja; uništiti pomenute želj. stanice odnosno postaje sa svima postrojenjima; razoriti što ve i dio želj. pruge i telef. telegr. linije po ev u blizini želj. stanice Kamanje pa prema Ozlju i to poglavito na mjestima, gdje se pruga sasvim primakla rijeci Kupi; uništiti želj. prugu i telef. liniju u udaljenosti od 2 i pol km od stanice Ozalj prema Karlovcu i na tome mjestu postaviti zasjedu za odbranu naših snaga od nepr. napada iz Karlovca; osigurati od nepr. napada cestom od Ozlja prema Karlovcu; uništiti elektri nu centralu Ozalj; uništiti sve zgrade u kojima se zadržava neprijatelj; uhapsiti ustaškog satnika Glöknera, zaplijeniti svu njegovu imovinu i njegovu ku u zapaliti; zapaliti sve državne zgrade u mjestu Ozlju i dati osiguranje na cesti i pruzi kod Kamanja.

U cilju izvršenja toga zadatka

N A R E U J E M :

Da II udarni bataljon izvrši napad i uništi neprijatelja u zgradama oko elektri ne centrale i da zauzme elektri nu centralu; da uništi ku e u kojima se nalaze nepr. posade i da uništi postrojenja elek. centrale pomo u odjelienia minera, koji e im biti u tu svrhu dodijeljeni; da uhapsi ustaškog sat-

¹ Prepis dokumenta iz 1942 god. u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

nika Glöknera, zaplijeni njegovu imovinu i ku u mu uništi; da zaplijeni državnu imovinu i uništi državne zgrade u Ozlju. Potrebne vodi e dobi e komandant bataljona² blagovremeno, te e pomo u njih i skice raspoređiti bataljon za napad na terenu.

Da I bataljon dade I etu u rezervu pozadi II bataljona s tim, da se ta eta nalazi uz Operativni štab, koji e je prema potrebi upu ivati gdje bude trebala pomo ; da sa 2 etom dade osiguranje na želj. pruzi za Karlovac 2 i pol km daleko od želj. stanice Ozalj, te da tu razori prugu i telef. telegr. liniju; ista eta dati e osiguranje od Ozlja prema Karlovcu u daljinu od 2 km, a u blizini sela Lukši i da napravi na cesti zapreku rušenjem drve a preko ceste. Onaj dio te ete kad izvrši rušenje pruge i presje e vezu, neka se prebac u sastav snaga, koje e biti na osiguranju ceste prema Karlovcu i tu neka se zadrži na osiguranju cijela eta do znaka za povla enje. Zatim e 2 voda 3 ete toga bataljona napucavati na stari grad Ozalj 1 to sa njegove isto ne strane, kako bi se sprije ilo ispadanje nepr. posade i njezino prebacivanje u pomo nepr. snagama oko elekt. centrale. Sa 2 ostala voda te ete razoružati e nepr. posadu na želj. stanici Ozalj. Vodi i e na licu mjesta pokazati objekte napada, a komandanti i komandiri dužni su kontrolisati upute vodi a prema svojim skicama i sekcijama.

Da 3 bataljon sa 1 etom napadne i razoruža neprijatelja na želj. stanici Kamanje, a po izvršenju toga zadatka, 2 voda te ete osta e na osiguranju ceste i pruge ispred sela Kamanje prema Metlici. Ostala 2 voda te ete po izvršenju zadatka uputiti u sastav 2 i 3 ete toga bataljona da ruše želj. prugu. Prugu e rušiti (i telef. telegr. liniju) 2 eta i 2 voda 3 ete, a ostala 2 voda 3 ete uputiti odmah nakon prebacivanja preko Kupe na žfelj. postaju Zaluka, da napadnu i razoružaju nepr. posadu, zapale zgradu postaje sa postrojenjima i zaplijene eksploziv, koji se nalazi u kamenolomu odmah pokraj postaje u pravcu Ozlja. Ova 2 voda po izvršenju zadatka neka se povuku uz prugu u sastav svoje ete i sa njom da nastave rušenje pruge. Potrebne vodi e dobi e taj bataljon blagovremeno.

1 bataljon dati e 3 hrabra partizana, koji e sa vodi em i jednim bivšim željezni arom (sada partizanom) prevesti se prije prebacivanja ostalih snaga brigade u amcu preko Kupe na mjestu koje e im biti ozna eno, te e na drugoj obali bez buke razoružati stražara kod vaktarne i tu s njime ostati do po etka borbe u Ozlju. Zarobljeni želj. stražar dužan je kroz to vrijeme vršiti svoju službu sasvim redovno, a kontrolisa e ga bivši željezni ar, sada naš partizan. Pri napuštanju te vaktarne zgradu zapaliti, a uhapšenika povesti sobom.

² Mom ilo Novkovi

Svi bataljoni ponesti e sobom sto više alata za rušenje pruge i telefonskih stubova, a II bataljon e ponesti sto više batova i krampova za uništavanje postrojenja u centrali.

Naše snage pri napadu na neprijateljske posade neka se služe sto više uzvicima poznatih naših parola: »Predajte se, drugovi domobrani, pusti emo vas ku ama«, »Nemojte se boriti za Njemce i Talijane, koji plja kaju našu domovinu Hrvatsku«, itd.

Napominje se, da su spomenute nepr. posade obu ene djelomi no u civilna odijela, a djelomi no u vojni ka odijela sa fesovima i domobrankama. Ovi sa fesovima nisu muslimani, nego se neprijateljska komanda služi ovim trikovima, da bi zaplašila naše partizane.

Nare uje se svim starješinama, da upotrebe sve snage, da dobro protuma e partizanima od kolike je važnosti ova akcija, te da svaka naša jedinica u potpunosti izvrši svoj zadatak. Uspješnim izvo enjem ove akcije neprijatelju bi bio zadan najve i udarac u Hrvatskoj u dosadašnjoj partizanskoj borbi.

Znaci raspoznavanja bi e: KOTA—KORANA.

Ugovoreni znakovi bi e: 3 zvižduka, a odgovor 2 zvižduka.

Vidljiv znak bi e zelena granica za partizankom s desne strane.

Znak povla enja: Crvena-zelena-crvena raketa jedna za drugom.

Naše snage, koje biti na osiguranju, javi e dolazak jekih nepr. snaga (pred kojima bi se naše snage morale povu i) sa dvije bijele rakete jedna za drugom u pravcu neprijatelja.

Veza me u bataljonima održava e se kuririma.

Koncentracija naših snaga bi e u selu Konjari i južno od Kostanjevca 5 o. mj. u 17 sati odakle e se po usmenom narenenju komandanta krenuti.

Ranjeni ka prihvavnica nalazi e se u selu Furjani i, 1 km sjeverno od mjesta, gdje e se naše snage prebaciti preko rijeke Kupe na desnu obalu. U sluaju donošenja naših ranjenika do ozna enog mjesta prelaza, III bataljon koji e tu pored rijeke rušiti prugu, dati e jedan vod za pomo pri prenošenju ranjenika preko Kupe i za pratnju do prihvavnice u Furjani ima, gdje e taj vod ujedno ostati za osiguranje prihvavnice.

Operativni štab nalazi e se u selu Podgraj 1 km južno od Ozlia, a kad se osvoji Ozalj i centrala, štab e se nalaziti u Ozlju u ku i Kova i .

Operacijom e rukovoditi Operativni štab.

Zborno mjesto za I i II bataljon biti e selo Podgraj, a III bataljon e produžiti sa radom do dolaska na mjesto prebacivanja I i II bataljona. U sluaju da III bataljon bude zate en razdanjivanjem na mjestu svojih operacija, neka se prebaci na

lijevu obalu Kupe i tu osigura prebacivanje ostalih naših snaga.
Po etak akcije bi e kad II bat. otvoru vatu na Ozalj.

Na izvršenje!

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODIMA!

Politkomesar
Martinovi³ v. r.

Komandant
Vidovi⁴ v. r.

P. S. Pokupsko-žumbera ki odred napucava e na most kod elekt. centrale Ozalj sa položaja kod crkve Sveti Rok, zatim na Kraši , Zorkovac i Mahi no, da bi time neprijateljske snage bile prikovane u svojim bazama. Snage Zumbera ko-pokupskog odreda zapo e e se svojim finiranim napadom tek po otvaranju vatre na Ozalj.

BR. 10

ZAPOVIJEST ŠTABA PRVE NO UDARNE BRIGADE HRVATSKE OD 5 RUJNA 1942 GOD. ZA NAPAD NA ŽELJEZNI KU STANICU L. JESENICA — JAVORNIK I RUŠENJE PRUGE IZME U BLATA, JESENICE, JAVORNIKA I RUDOPOLJA

**S T A B
I UDARNE BRIGADE I ZONE
H R V A T S K E**
Dne 5 septembra 1942.
Broj: 81

Z A P O V I J E S T
(Sekcija Senj 1 : 200000)

Neprijatelj se nalazi u L. Jesenici, oko 200 Talijana i nešto etnika, u Javorniku u stanicu oko 200 Talijana, smješteni u stani ne zgrade i po bunkerima, na pruzi izme u Javornika i Rudopolja u vaktamicama broj 33, 34 oko 50 Talijana, u Rudopolju oko 200 Talijana.

Snage Udarne brigade u zajednici sa snagama Kordunake grupe doobile su za zadatak da napadnu željezni ku stanicu

³ Mile Martinovi
⁴ Nikola Vidovi

Li ka Jesenica, Javornik i vaktarnicu broj 33, zatim da se pruga izme u Blata, Jesenice, Javornika i Rudopolja temeljito uništi.¹
Za izvršenje prednjeg,

NARE UJEM:

1) Prvi bataljon Udarne brigade dobiva zadatak da napadne vaktarnicu broj 33, zatim da uništi prugu i telefonsku vezu izme u Javornika i Rudopolja. Pored toga bataljon ima zadatak da sprije i neprijateljsko nadiranje od Rudopolja. Za blindirani voz koji e vjerovatno nai i, prekinuti prugu, a sa jednim odjeljenjem kada voz do e do mjesta gdje je prekinuta pruga odmah prekinuti prugu iza voza, i na njega izvršiti napad.

2) etvrti bataljon Udarne brigade oja an sa jednom e-tom II. bataljona ove brigade ima zadatak da napadne, razoruža i uništi stanicu Javornik. Napad na ovu stanicu treba biti energi an i treba težiti da se zadatak na svaki na in izvrši. Iz Prvoga bataljona tražiti baca mina sa minama i poslugom.

3) Drugi bataljon ove Brigade daje jednu etu kao pojanje IV. bataljonu koji napada stanicu Javornik, jednu etu kordunaškim snagama, koje napadaju na stanicu L. Jesenice, a jednu etu daje u rezervu s tim što ova eta ima za zadatak da nadzire i osigurava rušenje pruge izme u Jesenice i Javornika.

4) Odjeljenje topa 75 mm. pridodaje se kordunaškim snagama koje e napadati na stanicu Li ke Jesenice. Upotrebu topa naredi e Operativni štab Brigade i Kordunaške grupe na licu mjesta.

5) Kordunaške snage napada e stanicu Li ke Jesenice i dati osiguranja od Plaškog i Blata. Pored toga da e i radnike za rušenje pruge, izme u Blata i Jesenice i Javornika.

6) Napad po inje na svima sektorima ta no u 15 sati na dan 6 ovog mjes. po danu, do koga vremena sve jedinice moraju biti u neposrednoj blizini svojih položaja pripremne za napad.

7) Prije samog napada sve jedinice kada do u u neposrednu blizinu neprijatelja treba prije napada da uspostave tijesnu vezu izme u susjednih jedinica i Operativnim štabom.

8) Znaci raspoznavanja: RANAC — RUDNIK, a ugovoreni znaci: brojevi 5, 7, a odgovor 9. — Znaci su zajedni ki i treba ih pravilno koristiti.

9) Ranjeni ka prihvavnica za I. i IV. bataljon brdo Javornik (Livada), a za II. bataljon pozadi samog položaja. Daljnja

¹ O rezultatima ovog napada vidi dok. br. 26 i 27.

evakuacija ranjenika I. i IV. bataljona selo Brezovac, a II. bataljona Dabar.

10) Komandant II. bataljona² za onu etu koja se pridodaje kordunaškim snagama nabavi e benzinske flaše i iste napuniti sa benzinom i ponijeti sa sobom za napad na Jesenicu. Isto tako i komandanti ostalih bataljona, naro ito komandant IV. bataljona,³ neka ponesu benzinskih flaša za lakše izvršenje svojih zadataka.

11) Polazak I. i IV. bataljona i ete II. bataljona koja se pridaje IV. bataljonu ima biti odmah za selo Brezovac, a odakle pokret regulisati tako da se na vrijeme stigne. Polazak ostatka II. bataljona i odjeljenja topa iz Dabre ta no u 5 asova ujutru 6 ov. mjes. pod komandom operativnog oficira⁴ Brigade.

12) Sve jedinice neka ponesu suhe hrane za 2 dana.

Povla enje samo po pismenom nare enju Operativnog štaba, jer treba imati na umu da se vrši temeljito uništavanje pruge koje e trajati duže vremena. Zborno mjesto za bataljone naredi e se naknadno (poslije izvršenja operacije).

Na izvršenje!

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar
ödsutan

U. z. komandanta
Jovo Lon ar

² Mom ilo Novkovi

³ Rade Milojevi

⁴ Jovo Lon ar

BR. 11

**NAREDBA ŠTABA ETVRTE OPERATIVNE ZONE OD 5
RUJNA 1942 GOD. ZA FORMIRANJE PRVE DALMATINSKE
NOU BRIGADE¹**

**ŠTAB
IV OPERATIVNE ZONE
Br. 477
5 septembra 1942.**

**KONCEPT
Za Štab zone**

ŠTABU

Shodno nare enju Vrhovnog štaba N.O.P. i D. Vojske Jugoslavije formirana je pod 6 septembrom t. g. I dalmatinska naro no-oslobodila ka udarna brigada.

Štab I dalmatinske N.O.U. brigade sa injavaju:

Komandant: drug Tomi Nikola²

Politkom: Drug Cen o³

Zamjenik komandanta: drug Marijan Bili .⁴

Na službi pri Štabu, kao intendant: drug Ante Šuti , kao referent saniteta drug dr Zunkovi ,⁵ obavještajni oficir drug Grubiša Ivan, a pomo nik obavještajnog oficira drug Jeli Slavko.

Zamjenik politi kog komesara Brigade bi e naknadno odre en.⁶

Pri štabu brigade formirat e se komandni vod, koji e imati jednu desetinu za izvi anje, jednu desetinu za obezbje enje, jednu desetinu za vezu. U sastav komandnog voda ulazi brigadna muzika sa zastavom.

U sastavu I dalmatinske N. O. U. brigade ulaze slijede i bataljoni:

a) Dosadašnji I dalmatinski udarni bataljon Odreda za srednju Dalmaciju, kao: I bataljon »Ante Joni « I dalmatinske N. O. U. brigade.

¹ Redakcija posjeduje kopiju naredbe.

² Narodni heroj Pero etkovi . Poginuo od mitraljiranja neprijateljskog aviona 28 ožujka 1943 god., kao komandant Treće udarne divizije NOVJ.

³ Ante Kronja-Cen o

* Narodni heroj Božo Bili -Marijan

⁴ Orest dr Zunkovi . Poginuo prilikom mitraljiranja voza od strane njema kog aviona na pruzi s. Mliništa — s. Oštrelj, sije nja 1943 god., kao referent saniteta Prve dalmatinske NO udarne brigade.

⁵ Bio je odre en Vlado Šeki .

b) Dosadašnji bataljon »Bude Borjan« Odreda za sjevernu Dalmaciju, kao: II bataljon »Bude Borjan« I dalmatinske N. O. U. brigade.

c) Dosadašnji bataljon »Josipa Jur evi a« Odreda za južnu Dalamaciju, kao: III bataljon »Josip Jur evi « I dalmatinske N. O. U. brigade.

d) Dosadašnji II bataljon Odreda za srednju Dalmaciju kao: IV bataljon »Tadija Anuši⁷« I dalmatinske N. O. U. brigade.

Komandni sastav pomenutih bataljona odre en je i on je slijede i:

1) I bataljon

Štab bataljona:

Komandant: drug Branko Dude, politkom drug Danilo Smiljami,⁸ zamjenik politikoma drug Marin Sirotkovi , intendant drug Martin Pero.⁹

I eta: komandir drug Petar Bjelobrk,¹⁰ komesar drug Pili Paško.

II eta: komandir drug Mijakovac Petar,¹¹ komesar drug Davor Radovnikovi .¹²

III eta: komandir drug Stupar Bogdan, komesar drug Bili Milan.¹³

Zamjenike etnih komesara odredit e se naknadno. Ta-ko er Štab bataljona odredit e sporazumno sa štabovima eta etne ekonome.

⁷ Po Tadiji Anuši u sekretaru MK KPH Sinj kojeg su streljali Talijani 1942 godine.

⁸ Poginuo u Jajcu 26 strudenog 1942 godine.

⁹ Zarobljen, kao intendant Prvog bataljona Prve dalmatinske NO udarne brigade, na Sutjesci od ustaško-njema kih patrola i strijeljan lipnja 1943 godine.

¹⁰ Umro u vojnoj bolnici u Beogradu ožujka 1945 god., kao komandanat bataljona Prve dalmatinske NO udarne brigade.

¹¹ Umro od tifusa velja e 1943 god., kao komandir ete Prvog bataljona Prve dalmatinske NO udarne brigade.

¹² Ranjen u obje noge prilikom mitraljiranja neprijateljskog aviona na Lu kim Kolibama lipnja 1943 god. kao politi ki komesar ete Prvog bataljona Prve dalmatinske NO udarne brigade. Da ne bi živ pao neprijatelju u ruke ubio se iz pištolja.

¹³ Poginuo od mitraljiranja njema kih aviona kod Vu eva, lipnja 1943 god., kao politi ki komesar ete Prve dalmatinske NO udarne brigade.

2) II bataljon

Štab bataljona:

Komandant: drug Stan i Mate, politkom drug Saša.¹⁴ Zamjenik komandanta drug Blaževi Božo, zamjenik politkoma drug Kursar Frano,¹⁵ intendant drug Joli Ljubo.¹⁶

I eta: komandir drug Radoševi Nikola, zamjenik politkoma drug Jerkin Ante.

II eta: komandir drug Bulat Branko, politkom drug Maglica Vinko,¹⁷ zamjenik politkoma drug Antulov Mate.

III eta: komandir drug Rak Marinko,¹⁸ politkom drug Bjedov Stevo.

Politkoma I ete, zamjenika politkoma III ete odredit e se naknadno. Tako er Štab bataljona odredit e sporazumno sa štabovima eta etne ekonome.

3) III bataljon

Štab bataljona:

Komandant drug Gali Jure,¹⁹ politkom drug Viski Vlado, zamjenik komandanta drug Radevi Petar, zamjenik politkoma Nizi Mate,²⁰ oficir pri Štabu drug Ujdurovi Gojkovi,²¹ intendant drug Srzi Martin.²²

I eta: komandir drug Veža Branko, komesar drug Miloševi Stipe.²³

¹⁴ Oskar Lu ev. Poginuo poslije Pete neprijateljske ofanzive, 1943 god. na prelazu iz Crne Gore prema Isto noj Bosni, kao politi ki komesar Drugog bataljona Prve dalmatinske NO udarne brigade.

¹⁵ Ubijen od etnika na Majevici srpnja 1943 god., kao politi ki komesar Drugog bataljona Prve dalmatinske NO udarne brigade.

¹⁶ Ljuban Joli. Poginuo u borbama protiv etnika u s. Varivode, kod eversaka, 1944 god., kao politi ki radnik na terenu.

¹⁷ Poginuo u Trstu svibnja 1945 god. kao politi ki komesar Osme brigade Dvadesete dalmatinske udarne divizije.

¹⁸ Poginuo kod Turbeta sije nja 1943 god., u borbi protiv Nijemaca, kao komandir Tre e ete Drugog bataljona Prve dalmatinske NO udarne brigade.

¹⁹ Poginuo rujna 1942 god., kod Duvna, u borbi protiv ustaša, kao komandant Tre eg bataljona Prve dalmatinske NO udarne brigade.

²⁰ Poginuo sije nja 1943 god., kod Travnika, u borbi protiv ustaša i Nijemaca, kao politi ki komesar ete Tre eg bataljona Prve dalmatinske NO udarne brigade.

²¹ Utopio se prilikom pokušaja prelaza Tare kod s. Borkovi, po etkom lipnja 1943 god., kao zamjenik komandanta Tre eg bataljona Prve dalmatinske NO udarne brigade.

²² Poginuo na Treskavici lipnja 1943 god., kao intendant Tre eg bataljona Prve dalmatinske NO udarne brigade.

²³ Poginuo u borbi protiv ustaša i etnika na Kobiljoj Glavi, kod s. Stepen, travnja 1943 god., kao v.d. politi kog komesara Tre eg bataljona Prve dalmatinske NO udarne brigade.

II eta: komandir drug Poto nik Josip,²⁴ komesar drug Kova evi Jerko.²⁵

III eta: komandir drug Beroš Ante,²⁶ komesar drug Paunovi Ton i.

Zamjenici politi kih komesara u etama bit e naknadno odre eni. Stab bataljona odredit e sporazumno sa štabovima eta etne ekonome.

4) IV bataljon

Stab bataljona:

Komandant: drug Rei Sre ko, komesar drug Reponji Nikola,²⁷ zamjenik komesara drug Vlahov Roko,²⁸ zamjenik komandanta drug Vojvodi Zeko, informativni oficir drug Bogdan Petar,²⁹ intendant drug Tomaš Kazimir.

I eta: komandir drug Jelovac Dušan.

II eta: komandir drug Studin Frane.

III eta: komandir drug Opa i.³⁰

Politi ki komesari i njihovi zamjenici u etama bit e naknadno odre eni. Štab ovoga bataljona odredit e sporazumno sa štabovima eta etne ekonome.

Svaki bataljon ima formirati **bolni arsko odjeljenje bataljona**, dok svaka eta ima e **etne bolni are**. Organizaciju sanitetske službe u Brigadi izvršit e referent saniteta u Brigadi, po uputstvima Štaba brigade, kako je to ve predvi eno od strane ovog Štaba.

Organizaciju intendantske službe u Brigadi izvrši e tako er intendant Brigade prema datim usmenim uputstvima i direktivama.

Svaki bataljon rasporedit e ravnomjerno svoja automatska oružja na ete.

Bataljoni imaju biti ja ine od po tri ete, a svaka eta od po tri voda, a svaki vod od po dvije desetine.

²⁴ Poginuo u borbi protiv Talijana na Prozoru velja e 1943 god., kao komandir ete Tre eg bataljona Prve dalmatinske NO udarne brigade.

²⁵ Utopio se prilikom prelaza Sutješke kod s. Tjentišta lipnja 1943 god., kao zamjenik politi kog komesara Tre eg bataljona Prve dalmatinske NO udarne brigade.

²⁶ Poginuo na Vrteljki, kod Gornjeg Vakufa, po etkom ožujka 1943 god., kao komandant etvrtog bataljona Prve dalmatinske NO udarne brigade.

²⁷ Nikola Repani -Gandi

²⁸ Poginuo kod Suhodola, na cesti Travnik — Gornji Vakuf, si je nja 1943 god., u borbi protiv Nijemaca i ustasha, kao borac etvrtog bataljona Prve dalmatinske NO udarne brigade.

²⁹ Peko Bogdan

³⁰ Stevo Opa i. Poginuo 22 velja e 1943 god., na Mali Planini, izme u Imotskog i Ljubuškog. u borbi protiv ustasha i domobrana, kao komandant Prvog bataljona Tre e dalmatinske NO udarne brigade.

Svaki bataljon ima e i svoju **bataljonsku komoru**, koja e nositi municiju i prtljag (kuhinju).

Stab brigade nastoja e da se bataljoni popune potrebnim brojem tovamih konja, kako za teška automatska oružja, tako i komore.

Za sada formirati pri Štabu brigade **prate i vod teških bac a**, kao jedinicu Štaba brigade, pod neposrednom komandom toga Štaba.

Pošto je ljudstvo Brigade ve im dijelom mlađe i neiskusno, bez vojne obuke, potrebno je da se odmah otpo ne sa obukom ljudstva, po bataljonima, u rukovanju oružjem (puškama i puškomitrailjezima). Uporedo sa ovom obukom izvoditi i borbenu obuku. Prema tome, u cilju uspješnog izvo enja ove obuke Stab brigade izraditi e nastavni plan i program po kome treba odmah izvoditi vojnu obuku po bataljonima. Uop e, pošto su ovo mlade jedinice, neophodno je potrebno da se posveti puna pažnja moralno-politi kom i vojni kom uzdizanju i usavršavanju ovih bataljona, kako bi se isti što prije sposobili za izvršenje zadataka koje interesi narodno-oslobodila ke borbe budu nalagali. Zato je sveta dužnost Štaba brigade, štabova bataljona i komanda eta da što prije usposobe svoje jedinice za izvršenje pretstoje ih zadataka.

Od sada svi naprijed pomenuti bataljoni obra at e se uvijek za sve što im treba svojoj predpostavljenoj komandi, tj. Štabu brigade.

Po izvršenom formiranju Stab brigade dostaviti e iscrpan pismeni izvještaj ovome Štabu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politi ki komesar Na elnik štaba Komandant
Jordan³¹ **Terzi³²** **Vicko Krstulovi**

(M. P.)

³¹ Ivica Kuko

³² Velimir Terzi

BR. 12

NAORUZANJE I BROJNO STANJE DRUGOG ODREDA
TRE E OPERATIVNE ZONE HRVATSKE OD 5 RUJNA
1942 GODINE

DATUM: 5 SEPTEMBAR 1942.

SPISAK

Bataljoni	Bacala	Izbidi	Iakti	Mitraljeza	Pušaka	Revolvera	
				przecrvenih	Mančera 7,9	Mančera i vredenih Majhlera stari lovački	Uglovično-članuhih gasera
I.				1600 5	207 23 15	46 7 3 1 3 3 4	28 20 34 13 26
II.				1200 4	2 73 1 18 14	51 6	24 5 47 134 3 1 5 7
III.				2.200 5 5	130 46	25 4 2 1 2 2	20 16
Štab odreda					13 5	38 4	12 1
Bolnica					4 2	17 2	
Svega:				5.000 14 7	437 24 66 29	177 32 20 78 34 73 134 12 21 4 1 8 6 9 7 1	

Napomena: Broj metaka za pištolje
iznad broja pištolja 98

9-

Za polit. komesara
Gale¹

JEDINICA: STAB II. ODREDA III. O.Z

BR. 2	Bombi	Eks-ploziv	Hladno oružje	Oružni pri-bor	Broj muničije		Brojno stanje
					Defanativ	Olanz	
25 41			119 10	187 32 203	16.251	555	255 42
18 9			57 3	101 6 87	7.950	483	118 22
35 25			41	149 29 167	13.500	1350	186 21
4 6			7	22 12 19	1.150	122	18 3
2 2				7 2 5	342	76	6
84 83			224 13	466 81 483	39.193	2.586	583 88

Komandant
Tihis²

¹ Andrija Jurišić

² Rade Knežević

BR. 13

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE NO UDARNE BRIGADE HRVATSKE OD 6 RUJNA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O LIKVIDACIJI USTAŠKOG UPORIŠTA DABAR

**ŠTAB I UDARNE
N.O.P. BRIGADE I.O.Z.
HRVATSKE
Broj 72/42**
Dana 6. septembra 1942

KOMANDANTU I OPERATIVNE ZONE HRVATSKE

Podnosi se operativni izvještaj o akciji Brigade na Dabar po slijedećem:

Ideja operacije:

Razoriti ustašku tvrđavu Dabar, likvidirati ustaške bande, koji su ko ili približavanje hrvatskog naroda partizanima, stvoriti bazu, koja bi mogla poslužiti kao partizanska bolnica i kao baza za koncentraciju partizanskih snaga za operacije na prugu u Kapeli i najzad priključiti mjesto Dabar oslobođenom teritoriju od Jezerana i Letinca.

Plan operacije:

Brojno stanje neprijatelja u Dabru bilo je oko 90 žandara, ustaša [i] naoružanih seljaka. Neprijatelj je bio smješten u 5 zgrada i jednom bunkeru, gdje je bio solidno utvrđen sa ozidanim puškarnicama i zazidanim prozorima.

Naše snage koje su u estovale u ovoj operaciji bile su 1 i II bataljon Brigade, sa ukupnim brojnim stanjem od 450 ljudi i bataljon »Adžija« sa 50 partizana.

Naoružanje neprijatelja bilo je: 3 puškomitrailjeza raspoređena u 3 zgrade, a ostalo karabini. Naše naoružanje bilo je: 2 mala baca a mina, 4 teška mitraljeza, 30 puškomitrailjeza, a ostalo karabini.

Raspored naših snaga:

I bataljon imao je zadatak da sa jednom etom blokira Dabar od Ljuštinove Drage duž ceste do Gradine više crkve, te zauzme najbliže zgrade uz neprijatelja. Pored toga dava osiguranje na cesti Dabar—Glava i, i blokira Dabar sa ostatkom snage u selu Zabarje. II bataljon daje osiguranje od Jesenice a sa ostatkom napada na Dabar i zauzima najbliže zgrade uz neprijatelja. Jedan dio snaga ostaje kao rezerva uz Operativni štab. Bataljon »Adžija« daje jedno malo osiguranje prema Glibodolu, a sa ostatkom snaga blokira Dabar od

Zapolja do Gradine više crkve i zauzima najduže mogu e zaklone i zgrade uz neprijatelja.

Ovdje se pristupilo jednoj sasma novoj taktici, koja je mogu a iz razloga što ne prijeti opasnost prodora neprijatelja spolja. Naime prvi dan nare eno je bataljonima da tokom no i bez pucnja sa naše strane zauzmu po planu predvi ene položaje i da to drže pozivaju i neprijatelja na predaju. Ujedno im je nare eno da e Operativni štab Brigade u toku dana pismeno pregovarati sa neprijateljem o predaji.

Tok operacija:

Po predvi enom planu bataljoni su zauzeli svoje položaje na dan 1. IX, u 2. asa izjutra, bez ikakvog pucanja sa naše strane. Neprijatelj je u prvom momentu nailaska našeg bataljona gadjao malo žeš e tako da nam je ranjen jedan drug, ali to nije smetalo, da se izvrši dobiveni zadatak. No je protekla u slabijem puščaranju neprijatelja, a isto tako i cio idu i dan. Za vrijeme dana 1. IX, od strane Štaba Brigade vršeni su pismeni pregovori sa svima posadama u mjestu. Prikazano im je da se [ne] želi proljevati bratska krv, da sa naše strane ne e planuti nijedna puška na njih, ako se predaju da e biti pušteni svi, da oružje koje oni imaju treba da bude upotrebljeno protiv okupatora, i da oni treba da zajedno sa nama sara uju na istjerivanju okupatora iz naše domovine. Neprijatelj je odgovarao da se ne e predati do posljednjeg i da mi slobodno udaramo na njih, a da e nas oni još hrabrije doekati. Ujedno je u toku dana nare eno bataljonima da vrše detaljna izvi anja tako da se u toku no i može izvršiti odluan napad na neprijatelja.

Na dan 2. ovog mjeseca pripremljen je plan za odvažan napad. Prethodno ovom napadu neprijatelj je na najdrskiji na in odgovarao na naše pozive za predaju, tvrde i da se ne e predati do posljednjeg. Zato su snage koje su bile skoncentrisane izvršile snažan udar [po] neprijatelju sa ovim planom: jedan vod fingirao je juriš sa zapadne strane, jedan vod fingirao je juriš uzduž ceste sa isto ne strane, a jedna eta koriste i ovu pometnju kod neprijatelja u jednom naletu upala je sa istoga polja sa južne strane u samo selo i presjekla ga na dvije polovine. Ovo selo bilo je izme u neprijateljskih uporišta sa jedne i druge strane. Za vrijeme ove borbe koja je bila vrlo žestoka, gdje se sipala paklena vatra, bataljon »Adžija« sa jednim odjeljenjem bataljona »M.O.« privla io se k crkvi nose i specijalnu minu težine 35 kg. udešenu za rušenje zidova. Njegovo privla enje bilo je olakšano žestokom borbom na svima ostalim sektorima, tako da je specijalnom odjeljenju sa minom uspjelo donijeti minu do same crkve zapaliti je i u trku se udaljiti od crkve uslijed opasnosti od eksplozije. Ostaa

tak bataljona »Adžije« bio je rasporen u neposrednoj blizini i ekao da eksplodira mina pa da jurnu na crkvu. Strašna eksplozija mine koja je na zidu od crkve napravila veliki otvor i istu skroz poljuljala ošamutila je neprijatelja u crkvi, a ni ostali se nijesu ugodno osje ali. Bataljon »Adžija« odmah juriša na crkvu bacaju i unutra bombe, ali je neprijatelj odmah poslije eksplozije koriste i mrak i vrijeme koje je trebalo bataljonu »Adžija« da dođe do crkve iskoristio i pobjegao prema drugim zgradama, a dijelom se sakrio u kukuruze u neposrednoj blizini. Borci bataljona »Adžije« zauzeli su crkvu i odmah daju znak zvonjenjem i glasom da su u crkvi. Odmah nakon toga jurišaju i na bunker koji je bio u neposrednoj blizini crkve, te i njega zauzimaju i javljaju. Posada iz bunkera takođe je pobjegla k ostatim zgradama koje još nisu bile zauzete, ali je Prvom bataljonu uspjelo da neke od njih uhvati žive.

Nastavlja se ogorčena borba sa ciljem da se zauzmu i ostale zgrade. Naši borci ohrabreni detonacijom mine i zauzimanjem crkve i bunkera, hrabro jurišaju na neurijatelske zgrade i kroz kišu kuršuma dovode se do samih zidova i bacaju unutra bombe kroz same puškarnice. Bilo je nekoliko slučajeva gdje je neprijatelj bacao bombe iz zgrada, koje su padale na samog borca, ali su ih naši borci hvatali i vraćali natrag u zgrade neprijatelja. Jedan omladinac iz I bataljona bacio je 2 bombe natrag u zgradu, koje su pale baš na njega. U toj borbi pada žandarmerijska kasarna i popov stan, dok se opinski zgrada i trgovina koje su još jedine ostale i dalje uporno brane.

Ovakva borba traje cijelu noć od 9 do 3 sata ujutro, kada nastaje kratko zatišje. Pošto je neprijatelj koriste i se mrakom uspio djelomično pobjeći u kukuruze obrazuje se od rezerve gusti obrub i steže se oko utvrđenih zgrada. Tačno u 4 sata 30. ov. mjes. pošto je obrub već stegnut nareće se juriš na zgrade sa zapaljivim flašama i bombama; opinski zgrada se uspijeva zapaliti i odmah nakon toga predaju se i oni iz trgovine.

Obru ostaje i dalje do ujutro u 8. asova kada se pričinilo pretraživanju terena, jer je primjeteno da se nekoliko bandita nalazi u kukuruzima. Ovom prilikom ubijena su 3 bandita dok ih je 5 uhvaćeno živih. Na taj način snage Brigade uz pomoći bataljona »Adžije« uspjele su likvidirati nakon dosta duge i žestoke borbe ustašku tvrđavu Dabar, za koju su ustaše mislili da je neosvojiva.

Za cijelo vrijeme operacija, po danu je bilo vrlo lijepo vrijeme sunčano, a po noći do polnoči tamno, a poslije polnoči mjesec ina.

Uspjeh operacije:

a) vojni ki: zaplijenjeno je 3 puškomitrailjeza, 46 kara-bina, 5 hiljada metaka, 2 pištolja, 8 bombi, 12 šinjela, 8 ak-šira, 8 bluza, 20 pari cipela, nešto veša i ostale odje e i kre-vetne spreme. Pored toga zaplijenjeno je 200 lit. benzina, 250 lit. vina, 50 lit. rakije, jedan vrša i ispravan stroj, a rekviri-ra e se i nešto ustaških konja. Stvorena je baza za daljnje operacije na prugu u Kapeli i cilj koji je sa vojni ke strane bio postavljen postignut je.

b) politi ki: još jedna opština hrvatskog i srpskog življa priklju ena je oslobo enom teritoriju, stvorena je mogu nost za daljnje uspješno razvijanje narodno oslobodila ke borbe i likvidirani su neki banditi koji su hrvatske mase terorom od-vajali od partizana.

Na našoj strani gubitaka u mrtvima nije bilo. Imali smo 5 lakše ranjenih i 3 teže. Na strani neprijatelja ima 10 mrtvih i 32 zarobljena živa, dok ih se u toku 4 i 5 ov. mjes. 5 samih povratilo i prijavilo našoj partizanskoj komandi.

Operacije su tekle ta no po predvi enom planu.
Mina se pokazala kao vrlo efikasna.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar
Kruni Uroš

Komandant
Stevo Opsenica

BR. 14

**IZVJEŠTAJ ŠTABA GRUPE NOP ODREDA ZA LIKU OD
6 RUJNA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE
O AKCIJAMA I NEPRIJATELJSKOJ OFANZIVI NA SEK-
TORU PROVOG ODREDA**

**ŠTAB GRUPE
NARODNO-OSLOBODILACKIH PARTIZANSKIH ODREDA
ZA LIKU
O. br. 639
6. IX. 1942
Operativni izvještaj**

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE

Vojni ka situacija kao i raspored snaga na sektoru Li ke grupe je ovakova:

Usljed ofanzive neprijatelja na naše položaje na sektor I odreda uspjelo je neprijatelju da to stanje pogorša izbacivanjem naših snaga iz Radu a i Kruškovca. Neprijatelj je uspio da razbije naše snage i na položaju Po itelj—Divoselo i da spali ta sela. Ofanziva na položaj Vrebac—Ostrovica—Cukovac odbijena, ali su sela ukvac i Ostrovica spaljena. Tako je neprijatelju uspjelo da uništi pet sela, a dva da nam otme ispod naše kontrole.

Na ovom sektoru nalaze se na položajima kod Ostrvice do Kika dva bataljona I odreda, dok se 1 omladinska eta koja je vodila borbu na položaju Po itelj—Divoselo nalazi vjerojatno u Velebitu, jer veza s njom posljednjih dana nije uspostavljena.

II bataljon III odreda drži položaje prema Gra acu, a 3 etom prema Biha u. I bataljon ovog Odreda sa štabom prebaen je na sektor koji su do sada držale snage Sievencelmatinskog odreda i to prema Kaldrmi, Ljubinoj Poljani, Srbskom Klancu, Maglaju, Velikoj Popini i Liscu.

Bataljon »Krbava« drži položaj II odreda i. to: Prijeboj, Kloko evicu, Plitvice, Donji Babin Potok, Crnu Vlast, Ljubo-7o i Rebi . Navedene položaje osigurava bataljon pomo u unutrašnjih i spoljašnjih patrola koje stalno krstare u unutrašnjosti same teritorije, a isto tako ispred samog stražarskog niza hvataju i stalni dodir s neprijateljem.

Raspored snaga na sektoru Peruši ke ete isti je kao što smo ga iznijeli u posljednjem operativnom izvještaju, dok raspored snaga bataljona »Adžija« kao i ostalo na tom sektoru

nije nam poznato, jer zbog akcije na Dabar¹ nije dostavljen izvještaj od toga bataljona.

AKCIJE:

25. VIII neprijatelj je izvršio napad u pravcu Radu a i to sa svih strana. U napadu su u estvovali Talijani, etnici i ustaše. Od naših snaga nalazilo se u Radu u dva voda 3 ete I bataljona I odreda. Napad je otpo eo time, što su prvenstveno ustaše na položajima izme u Radu a i Sv. Roka otvorile žestoku vatru i primorale naše snage da se povuku. Odmah zatim uslijedio je napad Talijana s pruge, dok su etnici napali u pravcu Medak—Radu i iz Velebita. Na taj na in naše snage opkoljene su sa svih strana, ali su uspjele da razbiju obru i da se probiju prema Velebitu.

Tom prilikom neprijatelj je uspio da uhvati etvoricu naših drugova koji su bili na raznim mjestima po stražama, i za njihovu sudbinu se ne zna. Gubitci na strani neprijatelja nisu nam poznati, ali je, prema dobivenim izvještajima, bilo više mrtvih i ranjenih. Neprijatelj je raspolagao sa 2 topa, 2 teška minobaca a, 2 topa 37 mm i sa više automatskog oružja. Našim snagama nije se moglo prite i u pomo zato što je II bataljon bio u operacijama na Udbini, a jedna eta I bataljona kao zaštita prolaza Siroka Kula—Podlapa a, dok su se ostale snage nalazile na položaju prema Metku. Neprijatelj je pohvatao više naših simpatizera, a naro ito drugarica, koji su mu eni, a neki od njih su strijeljani.

26. VIII. ov. g. iskrcali su se Talijani iz vlaka na Širokim Barama (njih lojkoi 60) i pošli u pravcu Kruškovca. Destina 2 ete I bataljona, koja je pošla u pravcu Radu a da uhvati vezu sa 3 etom, našla se u Kruškovcu i otvorila vatru na neprijatelja. Talijani su se povukli i vlakom produžili prema Radu u. Na našoj strani nije bilo gubitaka, dok je na strani neprijatelja bilo 6 mrtvih i više ranjenih.

Istoga dana etni ke bande u ja ini tri ete, potpomognute topovima i baca ima od strane Talijana iz Gra aca, krenule u tri pravca prema Crnom Vrhu i to: prema koti 864, 1012 i 748 da zauzmu Crni Vrh, što su i uspieli. Vod Prve ete li bataljona davao je otpor punih 5 sati, ali usljed ja e artilleriske i minobaca ke vatre morao se povu i u pravcu Tomaševog Vrha. S naše strane ranjen je jedan desetar, dok ie kod etni kih bandi bilo više mrtvih i ranjenih, jer su se isti kretali u grupicama.

I bataljon III odreda koji je bio upu en 19. VIII u sastav II udarne brigade za napad na Udbinu² sa zadatkom da 21. VIII

¹ Vidi dok. br. 13.

² Vidi dok. br. 48.

u 12 sati sa 1 i 2 etom napadne dio neprijateljskog utvr enja na Udbini lijevo i desno od puta koji vodi od Lovinca prema Udbini, a 3 eta da brani zale e 1 i 2 ete. Zadatak nije uspio iz razloga što je neprijatelj bio jako utvr en sa dvostrukim preprekama od žice, rovovima i mitraljeskim gnijezdima napravljenim od betona. Približavanje neprijateljskim položajima bilo je otežano zbog mjesecine i zato što su neprijateljske predstraže primjetile naše snage i do ekale ih na bliskom odstojanju jakom mitraljeskom i puš anom vatrom. Naše snage izvršile su juriš na neprijateljska utvr enja. Tom prilikom pojedini vodovi presjekli su žicu i bacili bombe na neprijateljske rovove, odakle su se uslijed jake neprijateljske vatre, ponare enju, povukle. Na našoj strani bila su 24 mrtva i 23 ranjena. Kod samog odstupanja ostao je jedan teški mitraljez, 2 puškomitraljeza i pet pušaka ispred neprijateljskih rovova.

27. VIII. ov. g. 2 eta II bataljona I odreda dobila je zadatak da napadne selo Lipe kako bi skrenula pažnju neprijatelja na tu stranu, da zapali ku u jednog bandita i eventualno uhvati koga ustašu na stražama. Zadatak je izvršen i naši su uspjeli da razbiju neprijateljsku zasjedu, zapale ponutku u i povuku se natrag. Na našoj strani nije bilo žrtava, dok na strani neprijatelja nije nam poznato uslijed velike pomr ine.

Dana 28-29. VIII poduzele su snage I odreda napade u pravcu Radu a' i to: I bataljon sa 1 etom pravac Kik—Ri an—Lipa prema ruda kom zavodju, gdje je trebao da uhvati vezu sa 3 etom istog bataljona. Na putu je imao da likvidira glavicu Ri an, koja se nalazi na samoj pruzi, i eventualne usputne neprijateljske zasjede. 2 eta istog bataljona imala je zadatak da se prebaci preko pruge ispod Kruškovca i da napadne i likvidira neprijateljsku zasjedu na Bukovoj Glavici. II bataljon sa dvije ete imao je pravac nastupa Kruškovac—Radu sa jednom etom, a Bogunica, Papu a, Radu sa drugom etom. Zadatak cjelokupne ove akcije bio je da se likvidiraju neka neprijateljska uporišta i da se etnici izbace iz Radu a. I eta I bataljona uspjela je da se probije odre enim pravcem, ali nije uspjela da u cijelosti likvidira neprijateljsku zasjedu na Ri anu, koja je bila ja a nego što se predvi alo i raspola-gala je s jednim minobaca om, a uslijed vidne no i nije se moglo podvu i pod samu zasjedu. 2 eta je produžila i došla u sastav 3 ete. 2 eta toga bataljona nije uspjela u svom zadatku, jer ju je neprijatelj, uslijed vidne no i, primjetio i obasuo žestokom vatrom iz automatskog oru a, baca a i topova. Na samoj zasjedi bilo je oko 50 etnika i raketama su davali znakove za baca e i topove. Naša eta se morala povu i kako je to bilo predvi eno. II bataljon uglavnom je uspio u svom zadat-

ku. 3 eta uspjela je da likvidira neprijateljsku zasjedu iznad Kruškovca, dok je 1 eta naišla u Bogunici na tri ja e neprijateljske zasjede, tako da se morala zadržati s njima u dužoj borbi. Snage II bataljona uspjele su da u u u Papu u i da tu zapale ku u jednog bandita. I eta uspjela je da razbije sve tri etni ke zasjede, koje su se povukle djelimi no na desni bok ete prema Metku, a djelimi no su se razbježali po šumama. etnici su davali znakove sa raketama, tako da neprijateljska artiljerija iz Metka i iz Radu a unakrsnom vatrom žestoko tukla naše položaje. Pošto je postojala mogu nost da se Talijani iskrcaju iz vlaka i ugroze nas sa le a, a pred sobom smo imali nelikvidiranih utvr enih etni kih zasjeda, to sam snage II bataljona i 2 etu I bataljona povukao natrag preko pruge. Povla enje je izvršeno tako, da je pala komanda za naprijed, a u stvari su se zaobilaznim putem jedinice po jedinice prebacivale natrag preko pruge. Neprijatelj nije primjetio to povla enje, pa je artiljerijska vatra cijelo jutro unakrsnom paljbom iz topova i baca ima tukla položaje na kojima se vodila borba. I eta koja se je probila u sastav 3 ete I bataljona ostala je u Radu u. U ovoj akciji nije se postigao željeni uspjeh s razloga što su neprijateljske zasjede davale otpor, a našim snagama nije uspjelo da prije dana likvidiraju po neprijatelju zaposjednute strateške položaje, ali nije se smjelo ekati dana izme u nelikvidiranih zasjeda i pruge. U ovim operacijama neprijatelj je imao tri mrtva i jednog zarobljenog. Na našoj strani nije bio nijedan mrtav. Od oružja zaplijenjeno je 1 puška sa 70 metaka i 350 metaka za teški mitraljez. Pokazalo se je da je no dosta pogodna da se neprijatelja potjera sa izvjesnog položaja, ali se teško moglo neprijatelja uhvatiti ili ubiti, pogotovo u pošumljenim predjelima kakovi su bili na ovim položajima. Osim toga se pokazalo da talijanske bombe, kojima raspolažu etnici, nisu nimalo opasne. Tako je bio jedan slu aj, da je jednom drugu ba ena na elo, ali mu nije nanijela nikakove teže ozljede. Isto se je uvidilo da je bolje pristupiti likvidaciji pojedinih neprijateljskih položaja sa ja im snagama jedno po jedno, a ne sve odjednom, što bi iziskivalo mnogo ve i broj boraca.

Istog dana napali su etni ki banditi na naše položaje koje drže snage II odreda. Taj napad izvršen je u Crnoj Vlasti. Izvršili su ga etni ki banditi u ja ini oko 200 ljudi. Ovi banditi nastupali su pod zaštitom talijanske artiljerijske vatre, pa su uspjeli da se probiju do crkve u Crnoj Vlasti u kojoj su se zadržali do mraka, pa su je onda napustili, a naše snage zadržale su svoje stare položaje. Na našoj strani nije bilo gubitaka, a na strani neprijatelja bila su tri mrtva, dok se broj ranjenih nije mogao doznati.

30. VIII rano ujutro neprijatelj je sa velikim snagama napao naše položaje od Široke Kule prema Vrepcu. Napad je izvršen na slijede i na in: Neprijatelj je još u toku no i koncentrisao ja e snage na polazne položaje. Glavna koncentracija bila je izvršena u Gospu u, tako da se nije moglo primjetiti. Sa polaznih položaja neprijatelj je još u toku no i uspio da se provu e izme u naših zasjeda na položajima Cukovac—Ostrovica, kao da i još u samo svitanje izbací našu manju zasadu sa položaja Crnuša, koja dominira pristupima Barletima i Vrepcom. Neprijatelj se u ovom poslužio s našim na inom napada, tj. opkoljavanja i prebacivanja pojedinih trupa u pozadinu. Borba je otpoela žestokom vatrom iz baca a brdskih topova i haubice. Neprijatelj je upotrebljavao šrapnele i zapaljive bombe. Zapaljivim bombama uspio je da zapali tri ku e u Vrepcu, na koji je bacio oko 250 granata. Sve one položaje na kojima su bile do sada naše straže neprijatelj je tukao tolkom žestinom da se na njima nije moglo izdržati. Druga eta koja je sa dva voda držala položaj Cukovac, Zubari Ostrovicu bila je napadnuta i sa le a od neprijatelja koji se tokom no i uspio da provu e izme u naših zasjeda, tako da je ta eta, takoreku , bila razbijena i u neredu se povukla prema glavicama izme u Ostrovice i Barleta, gdje se opet prikupila i susbjala neprijatelja. Na položaju Crnuša tj. pravac Barlete—Bilaj neprijatelj je pokušao da razbijje naše položaje, ali u tome nije uspio. Oko 4 sata poslije podne, kada se ve uspjelo da se likvidira sa onim neprijateljskim snagama koje su se bile probile u pole inu, poduzeti su mjestimi ni napadi neprijatelja kao i bo na manevrisanja. Neprijatelj je nakon toga, demoralisan, po eo da odstupa. Na položaju Ostrovica nekoliko boraca zašlo je neprijatelju s boka, što je istoga prisililo na povla enje u neredu. Na tom sektoru neprijatelj je bio ve toliko zbumen da je napustio i same topove, ali vidjevši da naših boraca nema nego nekoliko i da ne raspolažu municijom, ponovo su se vratili natrag.. Da je ova eta raspola gala dovoljnom koli inom municije neprijatelj bi pretrpio teže gubitke, a naši bi eventualno zaplijenili i topove. Na položaju Crnuša nare eno je I eti da svojim lijevim krilom zaobi e neprijatelja sa desnog boka i da ga s te strane ugrozi, što je dovelo do toga da je neprijatelj u neredu po eo da odstupa. Neprijatelj je odstupao velikim zbijenim grupama, tako da su mu se mogli nanijeti teži gubitci, ali usljed nedostatka municije nije se to moglo u initi. Uve e naše snage su prešle u protunapad na položajima Zubari gdje je neprijatelj tako er odstupio. Naše snage ušle su u selo- Novoseliju te isto zapalili. Izgorilo je 10 ustaških ku a, a zaplijenjeno nije ništa, jer se stanovništvo još prije evakuisalo.

Svrha ove neprijateljske ofanzive bila je da prodre u pravcu Udbine i da oslobodi taj garnizon, kao i da usput uništi i popali sva naša sela. U ofanzivi je, prema dobivenim podatcima, u estvovalo oko 4.000 Talijana i 6-800 ustaša. Na strani neprijatelja nisu nam ta no poznati gubitci, ali prema dobivenim izvještajima i prema izvještajima od pojedinih komandira, neprijatelj je imao oko stotinu izba enih iz stroja, od ega oko polovice mrtvih. Ubijena su tri neprijateljska oficira za koje se to to no zna. Na našoj strani nije bilo ni mrtvih ni ranjenih. Zaplijenjene su dvije puške sa 140 metaka i 180 metaka za teški mitraljez. Neprijatelj je uspio da spali Ostrovicu i ukovac izuzev nekoliko ku a, koje su slu ajno ostale. Prema službenim izvještajima od N.O.O. u Ostrovici je uništeno oko 100 metara žita, dok je u ukovcu uništeno samo tri metra.

U ovoj ofanzivi se jasno vidi da se neprijatelj poslužio našom taktikom, što je i dovelo do toga da je uspio da za e u ukovac i Ostrovicu. Neprijatelj tako er napada i po no i, što do sada nije praktikovao. Neprijatelj je osjetljiv na bo nu vatru, pri odstupanju se brzo demoralise i 'odstupa u potpunom neredu. Da je bilo više mogu nosti manevrisanja, odnosno da se neprijatelj mogao pustiti dublje unutra, mogli su mu se nanijeti vrlo osjetljivi gubitci, ali se to nije moglo dozvoliti radi paljenja sela, tako da smo bili prisiljeni da prihvativimo frontalnu borbu i ukoliko je bilo mogu e ugrožavati im bokove. Da se imalo dovoljno municije na raspolaganju, neprijatelj bi pretrpio velike gubitke.

Sve naše jedinice tokom borbe dobro su se držale i pokazale veliku borbenu sposobnost.

31. VIII. ov. g. naše snage koje su se nalazile u Radu u prema Velebitu izvršile su napad na etni ke položaje koji su se nalazili na više mjesta iznad Lipa a. Cilj toga napada je bio da se neprijatelj izbaci s ovih položaja, i da mu se nanesu gubici. U tome se i uspjelo na nekim položajima, dok se neprijatelj održao jedino na glavici Lipa . Na strani neprijatelja bila su tri mrtva i dva zarobljena, ali se vjeruje da je neprijatelj imao i više gubitaka, pošto je napad bio no u, pa se to nije moglo ta no izvi iti. Na našoj strani bila su tri mrtva i etiri lakše ranjena. Ovi gubitci nastali su zbog toga što je jedan naš vod naišao na ja u neprijateljsku zasjedu na nepredvi enum mjestu, a kretao se sasvim slobodno. U ovoj akciji zaplijenjene su 4 puške sa 1350 metaka i 20 talijanskih bombi. Obje ete su nakon akcije preba ene preko pruge radi neprijateljske ofanzive na položaju Vrebac— ukovac.

Akcija nije u cijelosti uspjela, jer I i III vod 1 ete nisu izvršili svoj zadatak onako kako je to bilo predvi eno.

Istog ovog dana na sektoru II odreda jedan vod bataljona »Krbava« dobio je zadatku da prekine saobraćaj Saborški-Rakovica, da pohvata sve sumnjive tipove i da ih sproveđe u komandu. Ovaj vod po dolasku na Poljanak stupio je u borbu sa neprijateljem koji je držao položaj Lisinu i u dužoj borbi uspio je da protjera neprijatelja i da zauzme kotu na Lisini. U ovoj borbi nije na našoj strani bilo žrtava, dok se na strani neprijatelja ne zna, dok je isti pobegao u pravcu Drežnika. Po zauzeću ove kote vod je produžio sa kontrolom saobraćaja, pa je uspio da pohvata i to 13 nepoznatih ljudi iz Saborskog, 1 žensku kao kurira, koja je isla iz Saborskog za Rakovicu. Uhvaćena su 4 para konja i etvero kola.

1. ov. m. oko 8 sati izjutra neprijatelj iz Ličkog Petrovog Sela u jačini od 400 bandita napao je naše položaje na Klokočevici i pod zaštitom topa 37 mm, baca a i aviona uspjeli su da krenu naše snage sa ovog položaja i da u u u sam Prijedor. Naše snage zauzele su položaj oko Prijedora i stupile u borbu sa neprijateljem. Im je prestala avijacija da potpomaže neprijatelja, isti se oko 16 sati po eo da povlači prema Petrovom Selu, a naše snage krenule su odmah za njim ne daju i mu da se zadrži, tako da su oko 17 sati zaposjele svoje stare položaje. Na našoj strani bila su dva druga lakše ranjena, a na strani neprijatelja bilo je 10 mrtvih, dok se za ranjene ne zna. Od plijena naši su uspjeli da izvuku samo dvije puške i nešto municije.

No u između 1 i 2 ov. m. snage II bataljona poduzele su napad sa dvije ete na selo Lipe u namjeri da ovim napadom u neposrednoj blizini Gospića skrenu pažnju neprijatelju koji vrši ofanzivu na Divoselo i Irluk, da bi se time olakšalo našim snagama. Te naše snage su ušle u selo Lipe likvidirajući manje zasjede, koje su pobegle prema utvrdi enim mjestima. Prilikom te akcije zapaljeno je oko 13 ustaških kuća, koje su bile prazne, jer je stanovništvo bilo evakuisano, kao i imovina. Neprijatelj je unakrsnom vatrom tukao po našim položajima, a naročito odstupnicu. Na našoj strani bio je jedan mrtav, dok na strani neprijatelja nije nam poznato.

3. IX. ov. g. no u I bataljonu I odreda srušio je jednu lokomotivu i dva vagona. Detaljniji izvještaji o tome nisu stigli.

Između 1 i 2 ov. m. jedan pojam vod Perušić je ete izvršio je akciju na cesti koja vodi od Janja za Perušić i tom prilikom sasje eno je 80 bandera, isjeća sva žica, telefonske ašice polupane, a žica od talijanskog telefona donesena i uva se kod ove ete. Jedna desetina iste ete zapalila je školu na Studenicama, a to je ura eno iz razloga da istu ne bi Talijani utvrdili.

2. ov. m. jedna patrola Peruši ke ete sukobila se s ustaškom patrolom na Studencima i tom prilikom ubila jednog ustašu, a ostalih 5 ustaša pobjeglo je. Zaplijenjena je jedna puška, 1 nož, fišeklja sa opasa om, 60 metaka i 3 talijanske bombe.

Jedna zasjeda II voda iste ete 3 ov. m. kod mjesta Sušanj ubila je jednog ustašu koji je napuštao no nu zasjedu.

ORGANIZACIONO STANJE:

I odred: — U organizacionom stanju ovoga Odreda, od poslijednjeg izvještaja nema bitnih promjena. Organizaciono stanje i rad štabova u tom Odredu dostavi e se u slijede em izvještaju. Isto tako nedostaje plan daljnih akcija kao i prijedlozi za kombinovane akcije sa susjednim, jedinicama.

II odred: — Organizaciono stanje kod jedinica ovoga Odreda za sada je bez promjene. Stanje discipline kod bataljona »Krbava« je dobro. Borbena sposobnost je vrlo dobra. Borbena obuka kao i svi ostali predmeti izvode se prema sastavljenom planu.

Konferencija kod bataljona »Krbava« održava se redovno. Date su potrebne direktive i uputstva na koji na in može služba najbolje da funkcioniše. Što se ti e priprema za akcije na sektoru bataljona »Krbava« u obzir dolaze slijede a mesta: Li ko Petrovo Selo, Vaganac i Drežnik, ali izvršenje same akcije na navedena mjesta ovaj Odred nije u stanju da izvrši bez pomo i drugih snaga, jer raspolaze samo bataljonom »Krbava«, a ovaj drži veliki sektor.

Zbog toga što raspolaze samo jednim bataljonom, a isti drži veliki sektor, to ovaj bataljon može da izvrši samo ova kve zadatke: rušenje mostova, rušenje pruga u manjem stilu, slanje manjih zasjeda i sli no.

III odred: — Oba bataljona ovoga Odreda potpuno su organizovana, jedino što nedostaje izvjestan broj boraca uslijed gubitaka na Udbini. Ovaj nedostatak popunjava se javljanjem novih boraca.

Disciplina i borbena sposobnost u oba bataljona zadovoljava. Štabovi funkcionišu dobro i potpuno su uvedeni u svoj posao.

U vidu su akcije na Popinu, Guduru, Lovinac, Krupu, Sko aj, Golubi i Obrovac. Bataljon »Adžija« ne dostavlja izvještaj zbog akcije na Dabar. Taj izvještaj posla emo naknadno.

Peruši ka eta: — Kvalifikacija i borbena sposobnost partizana u ovoj eti je vrlo dobra, jer su u njoj 65% starih partizana boraca. Ve ina njih u estvovala je u više akcija. U svim borbama pokazali su se kao dobri borci.

Napomena: Pri II odredu obrazovana je I ženska eta,³ ali o organizaciji te ete, njenom brojnom stanju i ostalom nismo dobili nikakav izvještaj. Nareno je da se taj izvještaj što prije dostavi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkom

Komandant
V. Cetkovi⁴
(M. P.)

BR. 15

IZVJEŠTAJ ZAMJENIKA KOMANDANTA TREĆE OPERATIVNE ZONE I KOMANDANTA PRVOG SLAVONSKOG NOP ODREDA OD 6 RUJNA 1942 GOD. ŠTABU ZONE O NAPADU NA PETROLEJSKE IZVORE U GOJILU¹

ZAMJ. KOM. III ZONE i KOM. I ODREDA
na terenu
6. IX. 42 14 asova

KOMANDANTU I POLIT. KOMESARU III OPERAT. ZONE

Slavonija

3. IX. 42 poslali smo zadnji izvještaj.

3. IX nave e krenuli smo na put i došli prema napred odre enom planu. 5. IX. 42 ujutro smo stigli do ta ke odakle smo trebali da izvršimo napad na G.² 5. IX. smo sve pripremili i odmah no u izme u 5. i 6. IX. 42. u % 5 ujutro izvršili napad.

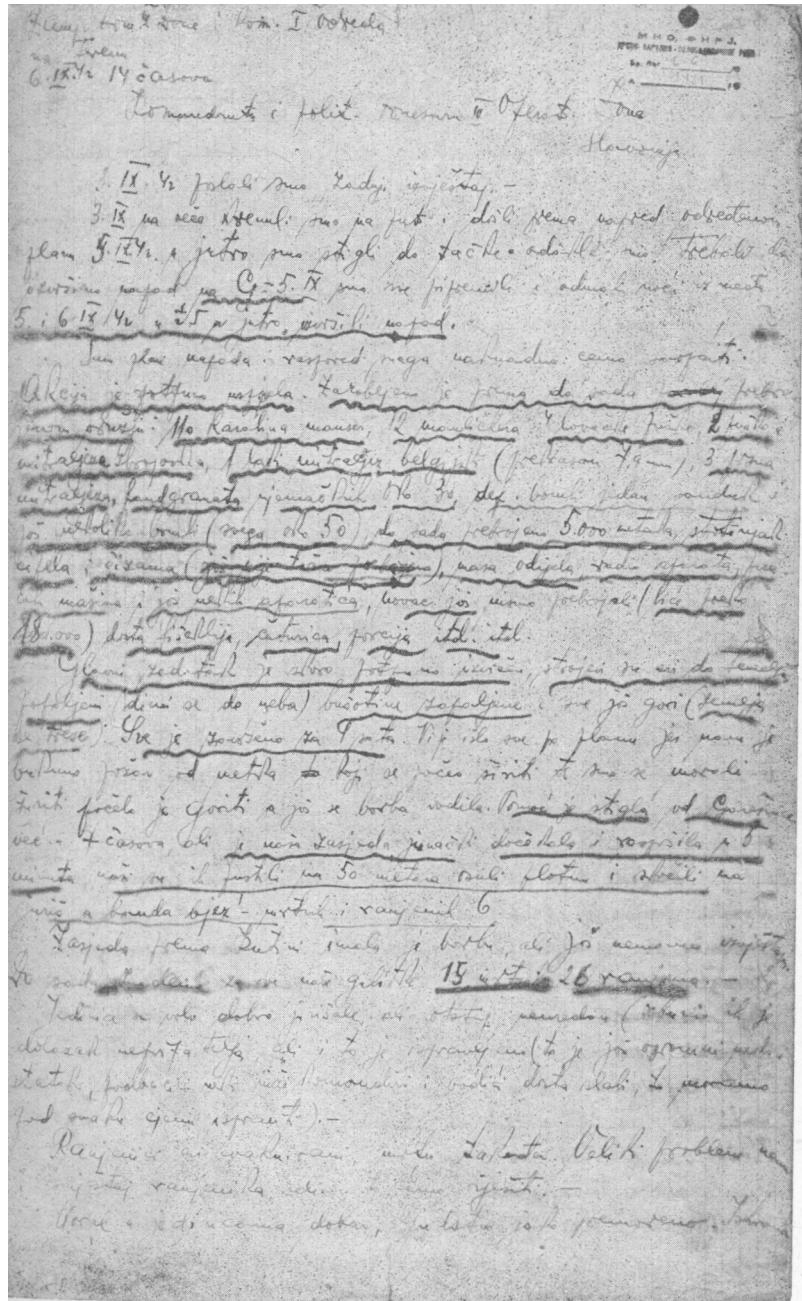
Sam plan napada i raspored snaga načinljivo smo saop iti. Akcija je potpuno uspjela. Zarobljeno je prema do sada prebrojanom oružju: 110 karabina mauser, 12 manlichera, 4 lova ke puške, 2 puškomitrailjeza zbrojovka, 1 laki mitraljez bel-

³ Formirana od omladinki koje su se dobrovoljno javile u partizane. Komandir ete bio je uro Radovanac, a politički komesar Narandža Konar. Nakon kraeg vremena eta je rasformirana i drugice su rasporene po bataljonima Druge udarne brigade.

⁴ Vlado Cetkovi

¹ Original je pisan rukom.

² Gojilo. Vidi dok. br. 19 (akcije od 5 i 6 rujna) i br. 87 (akcije od 6 rujna).

Fotokopija prve stranice dokumenta br. 15

gijski (prekrasan 7,9 mm), 3 prsna mitraljeza, handgranata nje-ma kih oko 30, def. bombi jedan sanduk i još nekoliko bombi (svega oko 50), do sada prebrojeno 5.000 metaka, stotinjak ci-pela i izama (još nije ta no prebrojeno), masa odijela, radio aparata, pisa ih mašina i još nekih aparati a, novac još nismo prebrojali (bi e preko 18.000) dosta fišeklja, uturica, porcija itd. itd.

Glavni zadatak je skoro potpuno izvršen, strojevi su svi do temelja popaljeni (dimi se do neba), bušotine zapaljene i sve još gori (zemlja se trese). Sve je završeno za 4 sata. Nije išlo sve po planu, jer nam je buknuo požar od metka koji se po eo širiti te smo se morali žuriti, po elo je gorati a još se borba vodila. Pomo je stigla od Garešnice ve u 7 asova, ali je naša zasjeda juna ki do ekala i raspršila u 5 minuta, naši su ih pu-stili na 50 metara osuli plotun i sko ili na juriš a banda bjez' — mrtvih i ranjenih 6.

Zasjeda prema Kutini imala je borbu, ali još nemamo iz-vještaja. Do sada znademo za ove naše gubitke: 15 mrtvih, 26 ranjena.

Jedinice su vrlo dobro jurišale, ali otstup neuredan (zbu-nio ih je dolazak neprijatelja, ali i to je ispravljeno, to je još ogromni nedostatak, podbacili neki niži komandiri i vodi i do-sta slabi, to moramo pod svaku cijenu ispraviti).

Ranjenici su evakuirani, mrtvi tako er. Veliki' problem nam je smještaj ranjenika, ali i to emo riješiti.

Moral u jedinicama dobar, ljudstvo jako premoreno. Ishra-na dosta dobra. Neprijatelj u okolini prili no zbumen. O Slav-oncima kruže fantasti ne viesti (govori se o desecima hiljada).

Ovamo su se prebacila 3 bataljona Banijaca i oni oper-iraju na zapadu Moslav. Gore. Oni su nas pomogli u jednoj za-sjedi, i Moslava ki bataljon u dvije zasjede; naše snage su upadale.

U najkra em roku kre emo dalje po planu. Dava emo- sve od sebe da ispunimo i opravdamo nade koje u nas polaže naš narod.

Oprostite što ovako loše pišem ja sam prili no umoran a i u »nezgodnom položaju pišem«.

Puno Vas drugarski pozdravljamo i neka se svuda grom-ko ori naš borbeni

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

[P. S]

Zarobljeno 76 domobrana, pobijeno 32 Njemca, zaroblje-no 3, ubijen natporu nik domobrana, njem. zapovjednik poginuo. Kod nas ostala 4 domobrana, ostali pušteni.

Šaljemo Vam nešto njema kih cigareta.

Snagama iz II zone dali smo 27 pušaka, 1 puškomitraljez, 1.300 metaka.

Eto i obe ane taške dragu Kurtu,³ šaljemo 1 vekericu malu, 1 aparat foto, tašku za šaržer za druga komandanta.

Najve i dio materijala ostavi smo ovdje, sa sobom nosimo oružje, municiju, odijelo i cipele.

Zasjeda koja je bila postavljena prema Vukovju da brani prilaz iz Garešnice, bila je napadnuta od žandara i ustaša iz Vukovja. Bili su odbijeni i razbijeni naglim jurišem Banijaca i pobegli ak u Garešnicu. Naši su iskoristili taj momenat — upali jurišaju i za njima u selo Vukovje, zapalili op inu, žandar stanicu, poštu i jednu ustašku trgovinu.

U zajedni kom planu jedan bataljon Banijaca trebao je iste no i da sa eksplozivom sruši glavnu pragu Bgd — Zgb kod Krivaje. Rezultate još ne znamo.

Isto tako, jedan dio snaga Banijskog bat. fingirao je napad na Jelensku i Gra anicu. Rezultat nepoznat.

Po mogu nosti ve eras kre smo na izvršenje dalnjeg plana.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

P. S.

Onaj domobran što je dobrovoljno došao sa puškom i bio dodjeljen I slavonskoj udarnoj eti, dezertirao je sa puškom na putu za ovamo. Otišao je zatim u Daruvar i odmah provalio 3 sela, od kojih smo na putu dobili hranu.

U toku borbe oko 9^h Gojilo je nadletio jedan izvi a ki avion. Naši su drugovi opalili nekoliko rafala na njega i on se je brzo izgubio.

Me u rukovode im drugovima poginuli su drag Bui,⁴ zamj. polit, komesara prolet.ete Banije i vodnik drag Ljiljan iz I bataljona.

Nikola Mart koji je zarobljen u Dulavec u dobar je ovjek, što potvr uje zamj. komandanta I odreda Banije drug Nina.⁵

ujemo od zarobljenih domobrana da su nas e kали no as u 11^h, jer da su bili obaviješteni od žand. stanice iz Vukovja o prolazu partizana. Me utim mi smo izvršili napad jutros u 4^h 30.

Za sada završavamo -i još Vas jednom pozdravljamo.

Komandant I odreda
Pepe«

Zamj. kom. III op. zone
Tolja⁶

³ Vlado Majdner-»Kurt«. Umro u Oto cu 1943 godine.

⁴ Ivica Bui

⁵ Narodni heroj Nikola Marakovi

⁶ Vicko Anti

⁷ Bogdan Crnobrnja

BR. 16

**IZVJEŠTAJ ŠTABA ETVRTE OPERATIVNE ZONE OD 6
RUJNA 1942 GOD. VRHOVNOM ŠTABU NOP I DV JUGO-
SLAVIJE O FORMIRANJU PRVE DALMATINSKE NO
UDARNE BRIGADE¹**

STAB IV OP. ZONE
Broj 486/42
dana 6. IX. 1942.

VRHOVNOM ŠTABU N. O. P. i D. V. JUGOSLAVIJE
za
Na elnika štaba

U vezi Vašega nare enja od 3-IX t.g. dostavljamo slijede i izvještaj:

1. Odmah smo prišli rušenju puteva koji vode od Livna ka Duvnu i Aržanu. Tako er je preduzeto od ju er rušenje ceste Vaganj — Obrovac, koja je i ranije bila prili no ošteena. Rušenje ovih puteva vrši se no u sa mještanima.

2. Formirali smo I dalmatinsku udarnu brigadu² koja ve od danas po inje dejstvovati. Brigada ima 4 bataljona i ja ine je od 1000 boraca. Detalje o komandnom sastavu, brojnom stanju i naoružanju dostaviti smo naknadno. Treba imati u vidu da je brigada mlada jedinica, da je ljudstvo ve im dijelom neobueno u rukovanju oružjem, osnovnim vojniim znanjem i dužnostima u borbi. Zato smo predvidjeli da ubrzanim obukom u najkraem vremenu osposobimo bataljone brigade za predstoje zadatke.

3. Formirali smo Komandu podruja sa drugom Vicom Buljanom na elu. Ona je ve danas poela sa svojim radom.

4. Sa seoskim stražama ide vrlo loše. Seljaštvo daje pasivnu rezistenciju. Iz Aržana je na primjer N. O. O. dan poslije izbora kolektivno pobjegao u Imotski.

5. Sakupljanje oružja od ustaškog elementa tako er je vrlo teško.

6. Stoku smo ve jednom evakuisali iz Livna pa je povratili radi mljeka. Po Vašem nare enju 7-IX u zoru opet evakuisana.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi CK SKJ,
Pod br. 2941.

² O formiranju Prve dalmatinske NO udarne brigade vidi dok.
br. 11.

7. Osim Brigade organizovali smo III odred naše Zone koji je obuhvatio slijedeće bataljone: 1. »Vojin Zirojević«, 2. Duvanjski bataljon, 3. »Josip Jurčević«, 4. Biokovski bataljon. Ni jedan od ovih bataljona nema borbenog iskustva niti ozbiljne operativne vrijednosti. Njihova reorganizacija i rad oko poboljšanja u toku je. Veliku manjkavost predstavlja slabost Štaba odreda, koji nikako nije u stanju da obuhvati itav teren. Svakako bi bila potrebna pomoć ovome Štabu odreda, jer je se pred njim uskoro postaviti ozbiljni zadatci, a ima perspektiva da postane baza za našu II brigadu.

8. K organizaciji jedinica Srednjeg i Sjeverodalmatinskog odreda trebamo tek priti. Toemo uraditi u najskorije vreme. Vaganjski prevoz smo osigurali sa jednom etom dok su bataljoni Brigade u blizini.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba:
Terzi³

(M. P.)

P. S.⁴

Mosorska leteća eta u toku posljednjih 15 dana izvela je slijedeće akcije: 25/VIII srušen je i oštren put Zrnovnica — Omiš u dužini 35 m i 4 mala propusta, zatim je srušen put Srinjine — Gata u dužini 40 m i onesposobljen za svaki kolski saobraćaj. Takođe je srušen most na putu Split—Gata—Omiš. Takođe je srušen put Omiš — Gata. Na »zve anskoj stazi« — cesta je oštrenena u dužini od 80 m. Srušen je uveni »Anti a most«. Na svima ovim rušenjima u estvovalo je **dobrovoljno** 400 seljaka iz okolnih sela. Sem ovoga, ova eta je likvidirala pet špijuna u podnožju Mosora, — i zaplijenila od narodnih neprijatelja nešto pušaka, bombi i odjeće spreme. Osnovala je N. O. O. u okolnim selima i pristupila formiranju novog bataljona. Kod ove jedinice, po mišljenju ovoga Štaba je za svaku pohvalu isticanje, jer neprekidno partizanski dejstvuje — i to pod vrlo teškim prilikama — takore i na samim vratima Splita.

Na članak
Terzi

Velimir Terzi
Ovaj pasus je napisan rukom.

**IZVJEŠTAJ ŠTABA NOP ODREDA ZA SREDNU DALMA-
CIJU OD 6 RUJNA 1942 GOD. ŠTABU ETVRTE OPERA-
TIVNE ZONE O MOGU NOSTI NEPRIJATELJSKE OFAN-
ZIVE¹**

Izvještaj štaba Odreda
za srednju Dalmaciju
Sinj 6/IX — 1942.

ŠTABU IV OPERATIVNE ZONE

Iz pouzdanih talijanskih izvora uspjelo mi je doznati da Talijani u savezu sa njema kom i hrvatskom vojskom misle poduzeti akciju protiv Narodno-oslobodila kih odreda.

Ima više injenica koje potvr uju ovo.

Ju er dne 5/IX došao je u Sinj jedan bataljon crnih košulja i jedan bataljon pješadije. Smjestili su se u objektu nazna enom na planu pod brojem 1. Istoga dana u Splitu su se iskrcala dva velika transportna broda puna talij. vojnika.²

U Sinju se govori da e ova akcija zapo eti 15 ov. mj. Ova akcija e se sigurno otpo eti, a datum može biti sporedan. Ustaše, na ijim se je licima ocrtavala zabrinutost, sada pokazuju nasmijana lica i govore u svakoj prilici: »Vidje ete vi da ovako ne e i i dalje.«

Upadno je tako er i to što je u Zagreb doputovao njema - ki general Ler³ koji je dosada rukovodio borbama u Srbiji. Ovome dolasku u hrvatskim novinama daje se velika važnost.

Koliko mi je poznato, Nijemci namjeravaju udariti sa strane Jajca, do im Talijani iz okolice Sinja a hrvatska vojska i ustaše sa strane Sarajeva.

Jedan Talijanac je rekao da e u Sinj do i 20000 vojnika.

Talijani su izdali nare enje svojim podanicima u Splitu i drugim okupiranim krajevima da isele u Italiju. Isti nalog dobila je žena bivšeg jugoslovenskog oficira Šeraka da se iseli iz Dugopolja u Italiju, gdje e odsada dobivati platu od Hrv. vlade.

¹ Original, pisan na mašini, irilicom, nalazi se u arhivi CK SKJ, pod br. 3607.

² Dopisano sa strane, rukom: »Plan je u našoj arhivi sa mapama.«

³ Aleksandar Lohr, komandant Dvanaeste njema ke armije i komandant Jugoistoka, zarobljen je 11 svibnja 1945 god. i kao ratni zlo inac osu en od Vojnog suda JNA na smrt.

Sve ove injenice dokazuju da okupatori spremaju nešto ozbiljnijega, stoga je potrebno da nas ne na u nespremne.

Potrebno je stoga da mi dodjelite jednog specijalnog kurira koji bi vam smjesta donio vijesti o kretanju okupatorskih snaga.⁴

Ovo je po mom mišljenju neophodno potrebno!

Najzgodnije bi bilo da ovo uredi drug Sr an.⁵

Komandant sinjske hrvatske vojske, bivši potpukovnik Poto nik,⁶ koji je u Sinju ina e poznat kao veliki protivnik partizana, sprema se ovih dana u Vrliku da organizuje ta- mošnju miliciju. I i e putem za Vrliku a pratit e ga jedan kamion hrv. vojske. Ako je ikako mogu e trebalo bi ga do- ekati.

Mjere opreznosti su u Sinju pooštrene.

Neka akcija e se sigurno poduzeti, stoga treba da se ovo pitanje temeljito prou i.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODIMA!

Prepis⁷ pošaljite odmah V. S.
Jordan⁸

Treba evakuisati teže i važnije stvari.

Mili⁹

Nastojat emo po ovoj stvari do i u kontakt sa V krajiškim.

Treba poja ati rušenje cesta!

Bataljoni po mogu nosti neka ne stoje u pozadini — nego na ceste. Kopaj!

⁴ Dopisano sa strane, rukom: »Ovo u ja urediti. Mili «.

⁵ Sr an Lovri . Poginuo 1943 godine.

⁶ Poslije oslobo enja Sinja, od Vojnog suda Osmog korpusa NOVJ osu en na smrt i strijeljan studenog 1944 godine.

⁷ Slijede i tekst, do kraja dokumenta, dopisan je rukom.

⁸ Ivica Kuko

⁹ Maks Ba e

BR. 18

**NARE ENJE ŠTABA DRUGE NOU BRIGADE HRVATSKE
OD 6 RUJNA 1942 GOD. ŠTABOVIMA BATALJONA ZA
AKCIJU NA ANAK I KOSU¹**

**STAB II UDARNE BRIGADE
I OPERATIVNE ZONE
N.O.P.O. — HRVATSKE**
Br. 26 Dana 6-IX-god 1942

KOMANDANTIMA BATALJONA II UDARNE BRIGADE

NAREDBA BR. 4.

Štaba II udarne brigade I. operativne zone N. O. P. O. Hrvatske za akciju na anak i Kosu za no izme u 7 i 8 ov. m., i dan 8 ov. m.

I. Podatci o neprijatelju:

a) Ja ina neprijatelja u selu anku:

Neprijatelj u selu anku raspolaže sa slijede im snagama: 50 naoružanih ljudi od kojih su 20 žandari a ostalo u civilu.

Ja ina neprijatelja u selu Kosi:

Neprijatelj u selu Kosi raspolaže sa slijede im snagama: do 100 naoružanih ljudi.

Naoružanje: selo anak jedan teški mitraljez, jedan D. mitraljez, 46 pušaka, 7—10 ofanzivnih bomba, 85 defanzivnih bomba. Za navedeno oružje imadu ve u koli inu municije.

Selo Kosa: jedan teški mitraljez, dva p. mitraljeza, 90 pušaka i ve a koli ina municije.

b) Raspored neprijatelja:

Selo anak: U selu anku neprijateljske snage preko no i skancentrisane su uglavnom kod Markovi a stanova na stražama i teškim mitraljezom na Karlova i (Gri), a jedan dio snaga nalazi se u samom mjestu odakle upu uju patrole za vezu sa Koritima. U zaseocima Mali anak, Korita, Lug, Goli i Duman imadu samo po neku pušku, kao stražu. Na kotama izme u Malog i Velikog anka imadu straže koje su najverovatnije utvr ene.

Preko dana snage u navedenom selu nalaze se ve inom u školi, a teški mitraljez nalazi se na crkvi. Kod stanova Markovi a, na Karlova i, na kotama izme u Velikog i Malog

¹ O rezultatima akcije vidi dok. br. 33.

anka nalaze se preko dana izvi a i. Prema obavještenjima ve a koli ina oružja preko dana nalazi se u školi a seljaci idu na poljske radove.

Selo Kosa: U selu Kosi neprijateljske snage nijesu na nijednom mjestu u ve oj ni ja oj koncentraciji, nego su razbacane i raštrkane po malim zaseocima i koticama. Jedino izgleda da je ja a koncentracija u školi u zaseoku Podboišno Selište (Pocrni i) i to u ja ini od 30—35 neprijateljskih vojnika sa teškim mitraljezom. Straže drže na slijede im mjesta: Gostova i, kota 781, kota 917, kota 834, kota 881.

Sami položaji neprijatelja nisu utvrđivani, ali samo na mjestima gdje imaju straže i izvidnice podignuti su od suvozida zakloni.

c) Namjere neprijatelja:

Neprijatelj u navedenim selima nema namjeru da napada ma bilo u kome pravcu, ve imade namjeru da se brani pa ma bio sa koje strane napadnut.

II. Zadatak i cilj akcije:

- 1) Zauzimanje sela anak i Kosa.
- 2) Hvatanje i razoružavanje ustaša.
- 3) Oslobo enje hrvatskog naroda u tim selima i njihovo uklju enje u narodno-oslobodila ku borbu.
- 4) Oslobo enje okolnih srpskih sela od eventualnih agresija sa strane tih sela.
- 5) Uspostavljanje saobra ajne trase sa zapadnom Likom.

III. Naše snage:

U akciji koja je predvi ena za selo anak i Kosu u e stvovati e snage II. udarne brigade I. operativne zone.

IV. Raspored naših snaga:

II. bataljon »Ognjen Pri a«: Zadatak toga bataljona jest da sa jednom etom napadne zaseoke anka: Lug, Goli i Duman i to svako sa po jednim vodom. Poslije brzo svršene operacije ta eta sa dva voda treba da postavi zasjedu-osiguranje na cesti Ramljane — anak i da sprije i svako nadiranje neprijatelja iz Ramljana u tom pravcu, a tre i vod koji e istiti zaseok Lug poslije svršene operacije neka se razvije ispred toga zaseoka prema samom anku sa zadatkom da sprije i svako bježanje iz anka. Sa II. etom toga bataljona treba o istiti selo Mali anak, Korita i izbiti na dvije kotice iznad Velikog i Malog anka. Sa tih kotica prema potrebi treba da ugrožava samo mjesto anak, da potpomaže probijanje III. ete toga bataljona kroz samo mjesto i da sprije ava svako

bjegstvo iz samoga mjesta. III. etom toga bataljona probiti se i o istiti samo mjesto anak i to sa pravcem sela Kozjana i to duž ceste.

Po završenoj akciji u anku odmah poja ati osiguranje prema Ramljanima i što bolju kontrolu u tom pravcu. Na lijevom krilu toga bataljona operirati e bataljon »Stojan Mati «.

I. bataljon »Stojan Mati «, II. udarne brigade: Taj bataljon sa jednom svojom etom treba da napadne neprijatelja koji bi se eventualno nalazio u Markovi a stanovima, uhvati i razoruža stražu na Karlova i i pretrese zaseok Markovi i. Ta eta sa jednom desetinom treba da iza e na položaj više samoga anka na liniji Markovi i — Duman, da zauzme takav položaj odakle e mo i da sprije i svako izbjegavanje iz anka u pravcu Lisca kote 1.062 i da održava stalnu vezu sa jedinicama iz II. bataljona »Ognjen Pri a« na položaju Duman, tj. sa osiguranjem prema Ramljanima. Sa II. etom toga bataljona treba da se izvrši pretres zaseoka Baši Poljana, Baši Duboki i Gornji Luli i. Sa dijelovima te ete odmah posjeti kote 767, 621, 917, 834 sa zadatkom da kontrolira itav taj teren i da sprije e svako bježanje u šumu, a ostale snage neka operiraju u zaseocima. III. ete toga bataljona ostaje kao rezerva Štaba brigade na koti 1027, a jedan vod te ete da provisti zaseok Gornji i Donji Jurkovi i, da sa patrolom posjedne kotu 881 a ostatak voda po svršenom zadatku da se odmah uputi u sastav svoje ete koja e se nalaziti na koti 1027. Štab toga bataljona nalaziti e se na koti 1.037 (Trome a), tj. uz štab II. brigade. Za daljni rad bataljona poslije izvršenog zadatka dobi e se naknadno nare enje.

III. bataljon »Mi o Radakovi «. Zadatak toga bataljona jeste da sa jednom etom pretrese zaseoke Donji Luli i, Gostova a, Magarice, razoruža i pohvata straže na istoimenim kotama tj. 781 i 731. Svaki zaseok pretresti sa po jednim vodom. II. etom da napadne Podboišno Selište (Pocrni e), razoruža njihove snage koje se nalaze u školi sa jednom desetinom posjedne kotu 804 (Boište), dok sa III. etom pretrese Murgi , Juriši , Alivojvodi i Uremovi i da postavi osiguranje prema Kuli i Peruši u na liniji kota 882, kota 672. Osiguranje sa pravca Kule treba biti na pravcu Kula — Gostova a u potku ja ine jednog voda, sa Peruši a iste ja ine u pravcu prema Gostova i i na pravcu prema Boištu, tako er iste ja ine. Po izvršenju ovih zadataka taj bataljon e sa dvije ete osigurati naše snage sa pravca Kula — Peruši na liniji od kote 882 do kote 675, dok sa (tre om etom kontrolisati e sektor koji ima u zadatku. Detaljnije u pogledu osiguranja prema Kuli — Peruši kao i u pogledu izvo enja same akcije dobi e štab

toga bataljona usmeno od komandanta II. udarne brigade² na konferenciji komandanata u Kravici.

IV. bataljon II. udarne brigade: Zadatak toga bataljona jeste da sa jednom etom zauzme položaj više sela Iv evi a, tj. same padine Iv evi a Kose od po etka sela Iv evi a tj. u vinski kote 638 do kote 885. Lijevo krilo te ete treba da obavije oko sela i posjedne kotu 817 (Visoki Vrš i). II. eta toga bataljona treba da razvije se pred selom sa zapadne strane i po e niz selo sa zadatkom da razoružava i hvata sve naoružane ljudi, a desnim krilom da obuhvati i zaseok Gornjih He imovi a. Ova eta treba da ostavi jedan vod na koti 638 za osiguranje sa pravca Janj e — Ramljane. III. eta toga bataljona ima zadatku da razoruža zaseoke Donji He imovi i, Rukavine, Murgi e, da posjednu kotu 741 (V. Vidova a) i pretrese ku e ispod iste kote. Po izvršenom zadatku taj bataljon treba sa jednom etom ili polu etom sa pravca Ramljane — Janj e da vrši osiguranje i da uhvati dalje vezu sa osiguranjima III. bataljona »Mi o Radakovi », a ostali dio ete da poja a — ove druge dvije ete za što bolji i efikasniji pretres i kontrolu terena i ku a.

Za daljni rad dobi e se naknadno nare enje.

Da bi se ovi zadaci što brže i lakše i bolje ispunili potrebno je da sve jedinice pristupe izvršavanju sa što ve om brzinom i odlu noš u. Prilikom prelaska preko toga terena jedinice e u svim kotama, po svim zaseocima ostavljati manja odjeljenja i patrole radi kontrole i sprije avanja izbjegavanja, a i plja ke. Svo civilno stanovništvo koje se zate e u ku ama ili u šumi treba da ostaje u ku ama u selu i treba mu strogo zabraniti kretanja van ku a i selu i kontrolirati da li se izvršava ta naredba. Svako bježanje treba po svaku cijenu sprije iti svim sredstvima, ako ne pomaže, vatrom iz pušaka. Sve muškarce iz anka i Kose koji se zateku i uhvate treba temeljito pretesti, svako i vatreno i hladno oružje oduzeti i koncentrisati ih na jedno mjesto gdje na u za najzgodnije komandanti bataljona. Za daljni postupak s njima dobiti ete naknadno nare enja. Strogo se pridržavati naših partizanskih pravila o plja ki i vladanju prema civilnom nebora kom stanovništvu i svaki pokušaj plja ke ili nepartizanskog ponašanja u selu i ku ama treba strogo osuditi i takove drugove predložiti [za kaznu] Štabu ove Brigade. Prilikom pretresa sela i ku a jedinice e pokupiti sve stvari vojni kog karaktera i predati ih štabu svoga bataljona, a štabovi bataljona predati ih štabu II. udarne brigade. Tu dolazi u obzir oružje i municija svih vrsta,

² Mi un Saki

vojna odje a, obu a, šatorska krila, ebad, torbice, uturice, sedla itd.

V. Veza:

Prilikom ove akcije na -održavanje veze treba obratiti naro itu pažnju. Teren, naro ito Kose je vrlo nepregledan, pokriven, ispresjecan, krševit, pun vrta a i dolina i zbog toga jedinice e morati da održavaju što tješnju vezu me usobom tako da bi u svakom momentu bili obavešteni gdje se nalaze pojedini naši djelovi i kako se razvija borba. U dobrom održavanju veze moramo pristupiti i naro ito zbog toga da zbog nepreglednosti i pokrivenosti terena ne bi došlo do me usobnog puškaranja. Osim toga pošto je ovo akcija isklju ivo manevra sa manjim jedinicama, u vodovima, bit e potrebno naro ito dobro održavati vezu da bi se te jedinice mogle stalno potpomagati. Osim toga teren je neobi no velik i ako ne bude brze i ta ne veze itavom akcijom biti e vrlo teško rukovoditi i prema tome u slu aju potrebe bilo bi teško a da se pruži pomo onoj jedinici kojoj bi stvarno bila potrebna. Veza e se održavati kuririma i vidnim ugovorenim znacima. Svaki pokret naših jedinica, svaki uspjeh, svako napredovanje i razoružavanje treba odmah o tome izvještavati štab Brigade, a tako isto i dijelovi za osiguranje treba da svako zapažanje na pravcu svoga osiguranja, o neprijatelju, dostavljaju isto štabu Brigade. Izvještaje štabu Brigade treba slati što eš e i to u najdaljem razmaku od jednoga sata, a na izvještaje stavljati i vrijeme polaska kurira.

VI. Sanitet:

U pogledu organizacije saniteta za ovu akciju prilaže se plan organizacije kako mora da se sprovede od druga šefa saniteta ove Brigade. U tom pogledu napominje se i skre e se pažnja svim odgovornim drugovima da sanitetskoj službi svojih bataljona posvete punu pažnju jer sanitetska služba mora pod svaku cijenu vrlo dobro da funkcioniše. Biti e organizovane 2 ambulante, pored bataljonskih previjališta i to jedna u Kozjanu a druga u Kuzmanova i. Bataljoni I., II. i IV. prevoziti e svoje ranjene drugove u ambulantu u Kozjan, a III. bataljon u ambulantu u Kuzmanova u. Kod ambulanata bit e drugovima ukazana potrebna stru na pomo , a im prestane opasnost od aviona, tj. nave er, biti e transportovani u bolnicu.

VII. Ishrana:

Ishrana e biti organizovana na taj na in da e bataljoni sa sobom u akciju ponijeti po jedan obrok suhe hrane a ako budu prilike i situacija dozvoljavala bataljoni e dobiti

hranu na terenu operacije. Potrebno je da intendanti, odnosno ekonomi bataljonski odmah stupe u vezu sa ekonomom ove Brigade pa da na taj način sporazumno osiguraju ishranu.

VIII. Ugovoreni znaci:

Vidni znaci po danu: partizanka na puški, dizanje dvaju put u vis i jedan krug u zraku, a odgovor tri puta dizanje u vis.

IX. Znaci raspoznavanja: Kolan — Kolašin.

Štab II. udarne brigade nalaziti će se na koti 1037 (Trome a).

Svi komandanti bataljona izvjestiti će štab Brigade o mjestu gdje će se nalaziti njihovi štabovi.

X. Dan i po etak akcije:

Akcija će se izvoditi dana 9. IX. ov. g. a sam po etak u 6 sati ujutro rađajući i po novom vremenu. Polaz sa polaznih položaja i podilaženje mora se izvršiti u toku noćne i između 8 i 9 ov. m. do 5 sati ujutro.

Polazni položaj pojedinih bataljona i način kretanja:

Polazni položaj I. bataljona »Stojan Mati« jeste Kuzmanova a i on treba da što neprimjetnije u koloni po jedan prebacuje se u pravcu Trome i zauzima onakav raspored kako je u ovoj naredbi navedeno.

II. bataljon »Ognjen Pričak« polazni položaj Turjanski — Trnovac, odakle treba da se spušta sa jednom etom Turjanski — Duman, sa jednom etom Korita — Mali anak, a trećom etom duž Kozjanske drage prema Ankumu. Kretanje i pokreti imaju biti što tiše i u što većoj tajnosti.

III. bataljon »Milivoj Radaković« polazni položaj Kuzmanovaca, odakle će vršiti bojni marš dok ne stigne na liniju osiguranja kako je naređeno i tada će razviti bataljon prema zadatku.

IV. bataljon, polazni položaj toga bataljona jest Turjanski, odakle treba da vrši bojni marš kroz Ivjevi a Kosu do kraja Ivjevi a sela, tada da zauzme raspored prema zadatku.

Svi bataljoni treba da izvedu kretanje do samog terena operacije što konspirativnije i samo kretanje ne smije od strane neprijatelja niukom slučaju biti opaženo, a samo vrijeme polaska udesiti tako da bataljoni budu na naređenim položajima do 5 sati ujutro po novom vremenu.

XI. Opće napomene:

Suština ove akcije ne sastoji se toliko u zauzimanju tih mesta, nego se suština i uspjeh akcije sastoji u likvidaciji i

razoružavaju ustaške bande koja je kroz sve ovo vrijeme do-sada vršila teror i nasilje nad okolnim srpskim selima i koja je svoje ruke okrvavila sa krvlju velikog broja ljudi, žena i djece iz okolnih [sela].

Uspjeh ove akcije cijeniti e se po koli ini zarobljenog oružja, municije i dr. ratnog materijala i po broju uhva enih ustaških bandita i zato, drugovi potrebno je da što ve u pažnju posvetimo pripremi ove akcije i njenom izvo enju, da se akciji pristupi sa sto posto razra enim planom, da se akciji pristupi nakon dobrog osmatranja i izvianja terena, tako da se upoznaju svi detalji na terenu. Kako je ovo akcija sitnih manevara manjih vojnih jedinica, vodova i desetina, tu e biti potrebno brzo snalaženje, brzo odluivanje i velika inicijativa svih drugova starešina od desetara pa naviše. Sami štabovi bataljona ne e mo i u svakom momentu da rukovode sa svima jedinicama svojim, nego e morati drugovi komandiri, vodnici i desetari u pojedinim momentima da vlastitom inicijativom donose pojedine odluke i sa svojim jedinicama da vrše pojedine manevre. Od takvih sitnih ali brzih manevara[^] korisno upotrebljenih ovisiti e uspjeh akcije. Plan je napravljen, ali u razvoju same operacije iskrasnute su mnogi drugi problemi, koje e morati da rješavaju starešine onih jedinica kod kojih su se i pojavili i ako ti komandiri, vodnici i desetari za rješavanje takovih novih problema budu ekali odgovor i nare enja viših starešina obi no e onda ti manevri i odluke vremenski zakasniti i ne e biti uspjeha. U takvim momentima dužne su sve starešine da vlastitom inicijativom rješavaju takve probleme i o svojim odlukama i rezultatima naknadno izvještavaju pretpostavljene starešine. U tome brzom snalaženju, rješavanju i izvo enju pojedinih poteza leži uspjeh akcije. Još se jednom skre e pažnja na brzo i ta no slanje izvještaja i održavanje veze, jer je i to uslov za uspjeh.

Ova naredba ima se pro itati pred strojem, a primitak iste potvrditi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. Politkom
P. Babi³

(M. P.)

P. s.

Prilog skica i organizacija sanitetske službe.

Komandant
Mi un⁴

Komandant
Mi un

³ Pero Babi

⁴ Mi un Saki

BR. 19

**IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA OD 7 RUJNA 1942
GOD. ŠTABU NOP ODREDA BANIJE O NAPADU NA PE-
TROLEJSKE IZVORE U GOJILU I UNIŠTENJU POSTRO-
JENJA ZA EKSPLOATACIJU**

OPERATIVNI STAB¹

P.O. BANIJE

7 septembra 1942 god.

KOMANDANTU P. O. BANIJE

Vojni ka situacija na sektoru odreda

Vojni ku situaciju smo poslali, dok smo još bili u Po-
kuplju, tj. prilike vojni ke od Zagreba do Siska uz prugu i
u dubinu prema Kupi, to sada ne emo ponavljati. Taj izvje-
štaj ste sigurno primili.²

Kako se sada nalazimo u Moslavini, to emo vam poslati
pregled vojne situacije na ovom sektoru.

U Kutini imade oko 150 ustaša, jedna satnija domobrana
i nešto Nijemaca. Takvo stanje je bilo bar do 5-IX-ove er.
Naravno u vezi sa našom akcijom na Gojilo (petrolejske izvore)
0 emu emu vam kasnije pisati, nastala je ovdje uzbuna i
ovdje se o ekuje koncentracija vojske. Kona no naš je cilj bio
da odvu emu od vas snage, što i inimo. U Popova i imade
120 ustaša emigranata, sjajno oboružanih i jedna satnija Ni-
jemaca. Imade oko 100 doma ih ustaša. U Vojnom Križu imade
jedna satnija ustaša i jedna satnija domobranaca. U Garešnici
imade oko 750 ustaša civila i domobrana regruta i oko
40 žandara. U azmi oko 200 ustaša civila i žandarska posada.

Duž cijele pruge nalazi se njema ka vojska, djelomi no
1 domobrani, koji uvaju prugu. Poslije našeg prelaza vlakovi
no u ovom prugom više ne voze. U pojedinim hrvatskim selima
imade civila ustaša, ali našim dolaskom ovamo, oni napu-
štaju svoja sela i grupišu se u mjesta kao Popova a, Gareš-
nica itd.

¹ Po nare enju Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske formiran
je Operativni štab NOP odreda Banije, u koji su ušli: Nikola Mara-
ković, kao komandant, i Buro Cizmek, kao politički komesar. Njegov
zadatak je bio da pomogne Štabu Treće operativne zone u izvo enju
operacija na teritoriji Slavonije. Za taj zadatak odre eni su Treći,
Peti i Udarni bataljon NOP odreda Banije.

² Ovaj izvještaj Redakcija nije pronašla.

Akcije:

Do 30-VIII- t.g. izvještaj smo vam poslali, a sada šaljemo o našem radu od 30. IX.³ pa dalje. Krenuli smo iz Cerja u pravcu glavne pruge i glavne ceste Zagreb — Sisak. U blizini ceste izme u Dužice i Lekenika do ekala nas je zasjeda (nema ka ophodnja sa desetak karabina i jedan ili dva puškomitraljeza). Naši su došli na petnaest koraka, kad je neprijatelj otvorio vatru, naši su legli i uzvratili vatrom. Zasjedu smo morali brzo protjerati zbog blizine tenkova u Lekeniku, a i naše kilometarske kolone po jedan, te zbog glavne pruge koju smo trebali prije i, a po kojoj stalno krstari oklopni vlak. Prethodnica je stupila u borbu, a kad smo dali nalog da cijeli Odred na indijanski na in zaurla juriš—opkoli, zasjeda je u tren oka pobjegla na nekom motornom vozilu, koje je bilo u blizini Dužice. Tom prilikom smo imali jednu žrtvu. Taj partizan koji je ubijen, donekle si je sam kriv, jer je isko i o izstroja i nije legao. Partizani su se pokazali vrlo prisebni, iako je zasjeda bila no u i na nepoznatom terenu. Mi smo dali nalog naprijed da se u trku prije e preko glavne pruge koja je bila daleko još oko 800 metara, pošto nazad nismo mogli, jer bi bili u teškom položaju na onom malom prostoru. Prugu smo prešli u blizini jedne vaktarne, a da nismo znali nalazi li se tu vojska. Odlu ili smo da nasilno prije emo prugu, uz prethodno osiguranje, što smo i u inili. Prugu smo prešli u trku i krenuli preko rijeke Lonje za Martinsknu Ves.

31-VIII- Došli smo u Martinsknu Ves ujutro oko 5 sati u jedno veliko selo sa obje strane rijeke Save. Jedan dio snaga prešao je preko skele i dao mostobran, jedan dio je dao osiguranje prema Lekeniku i Sisku, dok smo sa ostalim snagama izvršili paljenje op ine i poštanske arhive u pošti. Tom prilikom smo dobili jedan karabin sa nekoliko municije i nešto preko 1000 kuna. Narod je bio vanredno veseo kad smo spalili sve vojne knjige vojnih obveznika i poreske knjige. Nismo nikoga likvidirali, jer par ustaša iz tog sela nalazi se u Pokupskom. Svi smo razgovarali sa narodom, jer miting nijesmo mogli održati zbog kratko e vremena za prijelaz preko Save. U Lijevoj Martinskoj Vesi smo htjeli nešto jesti, ali nas je prekinuo dolazak tenkova od Lekenika. Radio Zagreb tog jutra javlja svim vojnim jedinicama preko Save da nam se presje e put, jer da ide oko 500 partizana u pravcu Brezovice. To su uli naši Moslavani, koji su na taj na in i saznali da dolazimo mi u Brezovicu. Kod partizana dolaskona tenkova nastala je panika, jer su svi mislili da se tenkovi nalaze na onoj strani, gdje i mi. Me utim tenkovi su bili na desnoj obali Save, samo

U originalu, omaškom, dopisano mastilom IX, a treba: VIII.

zujanje motora je došlo kao s lijeve strane, pošto Sava pravi iznad Martinske Vesi veliki zavoj. Ipak nas je nekoliko ostalo u blizini Save da osmotrimo dolazak tenkova i sa jednim karabinom je ubijen šofer na tenku i jedan je ranjen. Tenkova je bilo pet i nekoliko kamiona. Otvorili su strahovitu vatru iz teških mitraljeza i strojnica po nama, ali žrtava na našoj strani nije bilo. Mi smo išli u pravcu Brezovice, a kamioni i tenkovi za Sisak. Istog tog dana smo zaplijenili neke ustaške svinje i nahranili naš gladni Odred. No u smo dobili vezu sa našima u Brezovici, te je došao drug Knebl⁴ i Smol i.⁵ S njima smo stvorili plan i naglasili su nam, da je u Brezovici o ajno za ishranu (uostalom kruha ni mi nismo tamo jeli), a akcija da imade nekoliko, no za to je dovoljna jedna eta. U donjoj Posavini doduše ima akcija, južnije od Siska, no o tim akcijama za sada ne u da govorim radi konsniracije, jer sa njima imamo poseban plan. U Brezovici nema njihove ete, jer se ona nalazi ovdje u Moslavini, a ona druga je ušla u sastav Pokupsko-žumbera kog bataljona. Krenuli smo prema Moslavini, da aktiviramo tu etu i da vršimo akcije. Vezu sa Moslavinom nismo imali, nikakovu jer Siš ani imaju vezu s druge strane.

1-IX-1942 god. Polazimo iz Brezovice ujutro rano i oko 10 sati prije podne, dakle po bijelom danu prelazimo preko glavne pruge kraj Ludine, gdje je bilo oko 30 ustaša i odakle su pobegli, no sve mi to nismo znali, jer nismo imali veza. Bili smo u nekoliko sela kao Gornja Vlahini ka, Ludnica. Tu smo se prvi put pošteno nahranili. To su sve hrvatska sela gdje partizani prvi put dolaze. Nastupali smo vojni ki u troredovima i zastavama sa pjesmom. Divili su se našoj vojni koj snazi, ali sa strahom što e biti sutra kad do u ustaše. Ima vrlo mnogo eha, koji su nas oduševljeno primili. Mnogo mladi a nam se nudi da ih primimo u partizane, a mnogi nas na svoju ruku obavještavaju o prilikama kod neprijatelja. Neki mladi i nam ak no u dolaze da nas obavijeste o kretanju vojske. Ti mladi i nisu ni partizani ni Skojevci, a to dokazuje, koliko je narod prerasao⁶ partiju. No o tom u posebnom polit, izvještaju. Te no i smo izvršili akciju na jedan ustaški vinograd, gdje su se naša tri bataljona dobro nahranila. Ina e naši partizani se drže vrlo disciplinovano i ne diraju bez znanja komandnog osoblja ni vo e. No smo proveli kao i sve no i u šumi.

2-IX-1942 god. Rano ujutro iz šume krenuli [smo] u Gorju Jelensku, ustaško selo, bolje re i selo u kome ima dvadeset ustaša, a ostalo su hrvatski seljaci. U to selo još nikad par-

⁴ Franjo Knebl

⁶ Franjo Smol i

⁶ To jest, koliko je narod privržen Partiji.

tizani nisu dolazili, pa su seljaci neki imali užasne pretstave o nama. Ustaše su iz sela pobjegle, a mi ušli u selo vojni ki i disciplinovano sa zastavama. Kad smo govorili tko smo i šta smo, zašto se borimo i kad smo pjevali pjesme kao Matiji Gubcu, onu hvarsку o Matiji Ivani u, seljaci su se malo otkrivali i toplije nas susretali. Nakon zadržavanja od nekoliko sati krenuli u Mikleušku u kome ima najviše Srba. Ovdje partizani nisu ništa djelovali, iako se nalaze u neposrednoj blizini sela. Tu smo odmah raspe atili sve mlinove, koje su ustaše zapale atile i rekvirirali svu državnu pšenicu, koja je uzeta od ušura; bilo je oko 30 metara, što smo prebacili u šumu. Narod je radosno primio ovu našu mjeru, da može slobodno mljeti. Ispod Mikleuške nalazi se talijansko naselje Ciglenica (oko 150 porodica). Tu smo poslali cijeli naš bataljon, premda je to u neposrednoj blizini Popova e, gdje je neprijateljsko uporište. Naravno da smo Talijanima mnogo toga objašnjavali i da su oni vrlo srda no primili naš dolazak. Opazili smo da je njima glavno da se rat dovrši, da ne strepe i da bude mir. Op enito s našim narodom dobro žive ovdje i dobro se slažu osim nekolicine, koji su pobegli iz sela. Djevojke su i žene hranile naše partizane, a oni im pjevali.

3-IX-1942 god. Kako još uvijek nemamo veza sa partizanima moslava kim, jer bez veza i obavještenja ne možemo ništa da u inimo, to kre emo u pravcu njihovog vjerovatnog boravka. Došli smo u selo Selište, gdje ima pola kulturbundovaca, a pola Srba. Mjesto nije naoružano.

Vojni ki s pjesmom prolazimo kroz selo i narod se jati oko *ias. Tu dolazimo kona no u vezu sa moslava kim partizanima, koji se nalaze u obližnjoj šumi. Sastajemo se sa Štabom njihovog bataljona, koji ima dvije ete, jednu moslava ku, a jednu našu iz Brezovice. Komandant toga bataljona je Bobetko,⁷ a komesar jedan intelektualac⁸ iz Zagreba, koji vrlo dobro pozna ovaj kraj. Tu e svakako do i do promjena u Štabu bataljona, jer kako ve znadete, komesаром je postavljen drug Franc,⁹ a komandantom drug Marijan,¹⁰ koga ovdje momentalno nema. Stvaramo plan o akcijama i tražimo obavještenja, koja su vrlo oskudna, jer nema obavještajne službe, nema informativne službe, nema skoro ni ega, iako su uslovi za sve to vrlo dobri. Dakako se nadamo da emo i mi našim dolaskom, ja anju partizanskog pokreta ovdje a i bu enju hrvatskih masa vrlo mnogo pripomo i, kona no za to smo i došli. Stvaramo Plan za napad na Popova u, Ludinu, a eventualno i Kutinu.

⁷ Dragan Bobetko

⁸ Odnosi se na Ivana Tur inovi a-»Suvog«.

⁹ Franjo Knebl

¹⁰ Marijan Cvetkovi

4-IX-1942 god. Me utim dolazi zamjenik komesara II zone drug Capo¹¹ i traži da neko iz našeg Štaba ide u jedno selo, pošto su došli drugovi iz Slavonije radi napada na petrolejske izvore kod Gojile. Na pregovore je poslan drug Cizmek¹² i komandant V. bataljona.¹³ Ja nisam mogao da idem, pošto je sastanak bio informativne naravi, a i pri alo se da e Odred biti napadnut od vojske iz Kutine, Popova e, i Vojnog Križa, pošto je špijunaža javila to no gdje se nalazimo.

5-IX-1942 god. Otišli smo malo dublje na ogranke Moslava ke Gore, jer je javljeno, da kre e neka vojska prema nama, pa smo odlu ili [da] na zgodnim položajima primimo borbu. Me utim dve do tri satnje ustaša iz raznih pravaca nije se usudilo da ide prema nama, nego su prošli kroz neka sela gdje smo mi bili i vratili se u Kutinu i Popova u. Cijele no i strog pripravnost. Avioni po inju lagano da kruže nad Moslavom kom Gorom, što ovdje nije ina e obi aj. Komandant V. bataljona i Cizmek se vra aju. Slavonci su se ve prebacili sa 500 partizana, sa njima zamjenik komandanta Zone,¹⁴ komandant i komesar I odreda.¹⁵ Ja odlazim sa cijelim Udarnim bataljonom u jedno mjesto blizu petrolejskih izvora. Sastajemo se sa drugovima Slavoncima i formiramo privremeni zajedni ki Operativni štab za izvo enje akcije na petrolejske izvore.¹⁶ Stvoren je plan prema kojem e Gojilo napasti naša Banijska proleterska eta sa Demonjom¹⁷ (o njenoj djelatnosti vam pišem na drugom mjestu) i jedan njihov bataljon. Moslava ki bataljon je išao na osiguranje prema Kutini i Banovoj Jarugi, a naš Udarni bataljon prema Garešnici. Jedna naša eta je imala da bude u rezervi Operativnog štaba. Da odvratimo koncentraciju neprijatelja od Gojile, kad je budemo napadali, poslat je V. bataljon u Jelensku da tamo održi miting i da pripuca na prugu, kako bi privukao neprijateljske snage prema sebi. Jedna eta III. bataljona poslana je da izvrši diverziju pruge Zagreb — Novska blizu Kutine. Jedna eta Trećeg bataljona ostala je sa drugom izmekom, na obroncima Mösl. Gore, da nam štiti otstupnicu svima i da pazi na prijelaz od Bjelovara i azme. To je bio širok manevar, koji je sto po sto uspio. U Gojili je bilo 150 domobrana, oko 45 do 50 Nijemaca i par ustaša. Sama Gojila je najja e petrolejsko vrelo u Hrvatskoj, a imala je oko devet velikih bušotina (izvora) koji su ve da-

¹¹ Vlado Jani

¹² Duro Cizmek

¹³ Mato Jerkovi

¹⁴ Bogdan Crnobrnja

¹⁵ Vicko Anti i Josip Kraja i

¹⁶ Vidi u dok. br. 84.

¹⁷ Narodni heroj Nikola Demonja

vali naftu a i plin za Kutinu i okolna mjesta. Izvori su bili u rukama Nijemaca i smatrani su neosvojivima. Bilo je tu uposleno nekoliko stotina radnika, a postroji su bili najmodernije u svijetu. Gojila je davala dnevno 80.000 litara nafte, sa perspektivom da se danomice uve ava proizvodnja.

6-IX-1942 god. Napad je izvršen ujutru u pola pet. U 7 sati i 30 minuta glavna uporišta su bila likvidirana. Jedna šaćica ustaša je uspjela da se prokrade kraj Moslava ke zasjede i napravila je malu jednu zabunu, no zamjenik komandanta Zone i ja smo otišli iz Operativnog štaba, da na licu mjesta upravljamo diverzijom, pa je naša Druga eta Udarnog bataljona, koja je bila u rezervi Operativnog štaba rastjerala ustaše. Imao sam li nu sre u da zapalim nekoliko petrolejskih izvora, jer grupa koja je imala zada u da pali te izvore negdje se izgubila i bojala se da pali izvore. Za tren oka svi su izvori po eli da gore, kao i petrolejski tornjevi, a i jedna velika plin-nosprema, koju je zapalila naša Banijska proleterska eta. Slavonski jedan bataljon opet je zapalio nekoliko velikih spremišta benzina i petroleja. Odmah je bilo nekoliko velikih eksplozija, a plamen i dim iako je bio dan daleko je sukljao prema Bjelovaru i Kutini. Prije toga naravno je evakuisan sav ratni materijal kao i silan ostali plijen. Zarobljeno je 77 domobrana, ubijeno oko desetak. Nijemaca je živilih uhva eno etiri, a ostali uglavnom svi pobijeni. Dobijeno je oko 120 do 130 karabina, tri njema ka šmajsera, jedan njema ki laki mitraljez i dva puškomitraljeza. Municije se ne zna ta no. Glede podjele plijena bilo je malih nesporazumaka, ali mi oružja nismo uzimali, nego smo svoj dio prepustili Moslava kom bataljunu, koji radi u Hrvatskoj, koji ima mnogo ljudstva bez oružja; kona no mi smo došli ovamo sa zadatkom da pomognemo širenju partizanskog pokreta u ovim krajevima. Ipak smo zau stavili šest karabina, koje je uhvatila naša Druga eta Udarnog bataljona, za nekoje partizane bez karabina. Dobili smo oko 1500 metaka mi i nešto njema kih bombi. Obuli smo se prili no, tako da imamo samo oko osam bosih. Ima ve u našem Odredu i lijepi broj izama a i njema kih uniformi. Dobili smo oko 30 ebadi, oko 10 šatorskih krila, 40.000 kuna i ostalih sitnica. Uhva eno je automobila, motorkota a, ali to je uglavnom spaljeno i nešto odvu eno. Ovo su bili jedini petrolejski izvori u NHD u koje je Njema ka polagala velike nade, i to je sada sve uništeno. Drugovi iz Treće zone, a i mi ra učnamo, da je to najve a diverziona akcija i najteži udarac neprijatelju, koji mu je zadat u ekonomskom smislu obzirom na važnost petroleja i benzina. (Danas je osmi, dok taj izvještaj pišem, i ti izvori dan i no gore i cijelo nebo se žari od plamena.) Avioni kruže ve sada i nad Moslavom i drugovi

koji poznaju ovdje prilike ra unaju da e reakcija neprijatelja u vezi sa ovom akcijom uslijediti. Neprijatelj ve lagano koncentriše snage.

Me utim dok se izvršila akcija na petrolejske izvore u Gojili, Prva eta Udarnog bataljona, koja je bila u zasjedi prema Garešnici izvršila je svoj zadatak vrlo dobro, iako je bila na nepoznatom terenu. Neprijatelj je naišao (40 do 50 žandara i ustaša) i naši su ga odbili i jurišali, te je banda u panu nom bijegu pobegla i imala nešto ranjenih. Žandari iz susjednog sela Vukovja su pobegli i napustili žandarsku stanicu, op inu itd. Prva eta Ud. bataljona kad je to sazna, jurnula je u selo, razpršila tamo preostalu stražu, zapalila kasarnu, poštu, op inu, te zadobila dvoja kola ratnog plijena (ebadi, košulja, obu e, petroleja, živežnih namirnica itd.). Naron je bio oduševljen tom akcijom. U vezi s tim akcijama nastala je ovdje panika i kukanje da se hitno šalje pomo i da se izvrši napad na partizane u Moslavu koj Gori. Tog istog jutra Peti bataljon je ušao u hrvatsko selo Jelensku da održi miting, ali su Nijemci iz Popova e bili obaviješteni, te su došli sa ja im snagama i baca em i Peti bataljon je s njima stupio u borbu; naši nijesu imali nijedne žrtve, dok su Nijemci prema pri anju seljana imali žrtava. Tako je Peti bataljon izvršio zadatak privukavši na sebe njema ke snage iz Popova e, te nijesu mogli i i u pomo Gojilu. Diverzija 1. ete III. bat. nije uspjela, jer eksploziv je bio vlažan i nevaljao.¹⁸

Organizaciono stanje:

Ve ih izmjena nije bilo. Sekretar biroa Petog bataljona drug Stani¹⁹ još se nije vratio iz Brezovice, jer smo se mimošli.

Pošto Tre i bataljon nije imao komesara, to smo za komesara postavili, bar privremeno na ovom putu, druga Ivana Rapi a, da popunimo taj Stab. Drug poznaće prilike u ovim krajevima i bio je vrlo dugo komesar u Prvoj eti Tre eg bataljona, a i komesar u Brezovi koj eti, ina e je staložen i sre en. Partijac je naravno. Vi ete se sigurno s tim složiti.

Plan budu ih akcija:

Momentalno kanimo da u zajednici sa drugovima iz Tre e i Druge zone (ovo je prvi sastanak partizana triju zona) da pro istimo krajeve oko Moslava ke Gore, da stvorimo mogu nost Moslava kom odredu da se razvija, kona no sve u smislu zadataka koje smo dobili kad smo odlazili u ove krajeve. Stvo-

¹⁸ Ova re enica dopisana je mastilom.

¹⁹ Milan Stani

ren je zajedni ki Operativni štab, u koga su ušli: mi iz zone i po dva pretstavnika iz II i III zone. Kanim da uništimo prugu Bjelovar—Garešnica, da vršimo pritisak na sam Bjelovar i da u ovoj okolini o istimo ustaše, kulturbundovce itd. I za dalje smo se dogovorili sa Slavoncima i Moslav anima, ali radi naj-konspirativnijih razloga to ne u ovdje iznositi. Naše daljnje kretanje ovisi i o direktivama od vas, od Zone i od G.Š.H. Mi vam evo ve šaljemo tre i izvještaj, ali od vas još mi nismo dobili nijednoga. Akcija imade mnogo pred nama, ali je neprijatelj ve alarmiran o našem dolasku, pa ve lagano koncentriše, utvr uje se sa rovovima i žicama, kruži avionima. To tim bolje, jer e se i ovdje razmahati borba, a i naši partizani govore, da je to dobro, jer e njihovi u Gradcu, Ba ugi, Klasni u itd. biti slobodniji.

Borbenost i disciplina:

Dis.ciplina partizana raste i pada ve prema uslovima pod kojima se nalazimo što je sasvim razumljivo, kad se uzme u obzir još sasvim neizgra ena politi ka svijest partizana, a s druge strane strahovito naporan put, neredovita oskudna hrana, nedovoljno odmora, osobito spavanja (manjak pokriva a, spavanje na položaju) i kona no bosotinja mnogih drugova. No s ukidanjem gornjih neda a i našom oštrinom pove ava se i disciplina.

Borbenost nije popustila. Dapa e ona se poja ala. injenica da nastupi panika kod dolaska tenkova, ta je sasvim razumljiva, jer mi nemamo kontra-terikovskog oružja, a partizani se još ne znaju varakati sa tenkovima. No i tu e nastupiti promjene.

Rad štabova:

U Štabu Tre eg bataljona osje a se manjak komesara. To smo pokušali nadomjestiti postavljanjem Rapi a. Komandant²⁰ je pažljiv prema partizanima, brine se mnogo, pedantan je, izvršava sve zadatke, ali ipak nema one odlu nosti, koja je potrebna za podizanje discipline. Kod sekretara biroa²¹ nije se ništa promjenilo. Operativni oficir²² je vrlo dobar i zadowoljava u svakom pogledu.

U Štabu Udarnog bataljona trebao bi jedan snažniji i politi ki izgra eniji komesar naro ito u odnosu na komandanta,

²⁰ Nikola Kaji

²¹ Miloš Žica. Poginuo na Prenju 1943 god., kao zamjenik komesara brigade.

²² Jovo Vranješevi . Poginuo prilikom napada na Dvor na Uni, studenog 1942 godine, kao komandant Tre eg bataljona Sedme brigade.

koji je borben, iskren ali vrlo mlad i da se može izgraditi treba mu ja eg komesara.²³ Zamjenik komandanta²⁴ dobro se upotpunjava sa Bronzi em i potpuno odgovara svojoj dužnosti. Bolestan je od malarije, ali ipak vu e. Sekretar biroa²⁵ se uop e ne osje a i im se vratimo mora emo i tu izvršiti projemu, jer ini nam se, da se on ne e razviti dalje, bar ne u svojoj sadanjoj sredini.

U Štabu Petog bataljona osje a se polagano manjak Stani a. Komandant kao i uvijek postojan, samo mu je manjak što voli i i u patrole. On e sve više i više razvijati i da e ono što se od njega o ekivalo. Oper. ofic. Crnobori ne odgovara svojoj dužnosti nikako.²⁶ Komesar Mitar²⁷ je dobar, prema partizanima je vrlo pažljiv, brine se za njih, prema narodu kuda prolazimo lijepo djeluje, ali suviše mekan i sklizav.

Održavamo esto sastanke štabova, tj. skoro svakodnevno, kritikujemo nedostatke i nastojimo da stvari što bolje idu. Bolujemo za akcijama i ubi nas ova o ajna informativna i obavještajna služba.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zamjenik komesara P.O.B.
Duro Cizmek

Zamjenik komandanta P.O.B.
Nina Marakovi ²⁸

²³ Komandant Udarnog bataljona bio je Zivko Bronzi , a politički komesar Dušan Sužnjevi . Vidi Zbornik, tom V, knj. 5, dok. br. 120.

²⁴ Jovo Cakalo

²⁵ Miloš Srbljanin

²⁶ Ova rečenica dopisana je rukom.

²⁷ Mitar Miti . Poginuo prilikom bombardovanja Zirovca 1943 godine.

²⁸ Nikola Marakovi -Nina. Vidi Zbornik, tom V, knj. 5, dok. br. 70, objašnjenje 7.

BR. 20

**IZVJEŠTAJ ŠTABA TREće OPERATIVNE ZONE OD 7
BUJNA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP ODREDA
HRVATSKE O BROJNOM STANJU I NAORUŽANJU PRO-
LETERSKE ETI BOS. KRAJINE**

STAB
III OPERATIVNE ZONE
NAR-OSLOB-PARTIZ. ODREDA
HRVATSKE
Broj: 254
Dana: 7. IX. 1942

GLAVNOM ŠTABU NAR. OSLOB. PARTIZANSKIH
ODREDA HRVATSKE

Kako i pod kojim uslovima je na sektor ove Zone došla Proleterska eta Bosanske Krajine (ranije Proleterski bataljon) o tome ste u najkra im potezima obaviješteni u izvještaju politkomesara, ranije komandanta druga Gašpara.¹ Momentalno se ova eta nalazi u akcijama te nam drugovi nisu bili u mogu nosti poslati iscrpan izvještaj o svojim akcijama kako na terenu Motajice tako i ovdje što smo u initi slijede i put i izvještaje Vam dostaviti.

Brojno stanje ove ete je 104 proletera sa 8 puškomitrailjeza. Ona danas djeluje pod komandom našeg štaba zajedno sa našim partizanskim jedinicama i Prvom proleterskom etom Banije.

Brojno stanje oružja: 95 karabina, 8 puškomitrailjeza, 1 nenaoružan proleter, 30 komada defanzivnih bombi, 21 ofanzivna bomba, 11 vojno državnih pištolja, 2 Štajera 9 mm, 2 gasser, 3 pištolja 6.35, municije na strijelca 60 komada, na puškomitrailjez 10 okvira.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Gašpar

(M. P.)

Komandant
Grga²

¹ Karlo Mrazović
² Grga Jankes

BR. 21

**IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG NOP ODREDA OD 7 RUJNA
1942 GOD. ŠTABU TREĆE OPERATIVNE ZONE O AKCI-
JAMA DRUGOG BATALJONA**

**STAB
I. ODREDA III. OPERATIVNE ZONE
NAROD. OSLOBOD. PARTIZ. ODREDA
HRVATSKE
Broj: 1942**

dne 7 septembra 1942

**ŠTABU III. OPERATIVNE ZONE N.O.P.O HRVATSKE
Na položaju**

Izvještaj komandanta odreda

Dostavlja se naslovu redoviti izvještaj o akcijama ovoga Odreda. Ovdje se ne nalazi izvještaj I. i III. bataljona, pošto isti nisu dostavili, te vam šaljemo samo izvještaj II. bataljona.

I. eta 29. VIII. 1942 god. izvršila je napad na neprijateljski auto u kome su se vozile ustaše na cesti Okuani—Nova Gradiška kod sela Trnave. Po izvještaju bataljona a po iskazu seljaka bila su dva mrtva i dva ranjena, dok auto nije bio zaučinjeno, pošto je isti naišao u asu kada se je zasjeda postavljala. Ista eta 30. VIII. o. g. izvršila je zasjedu između u sela Caga i Benkovca, te napala pet kola ustaša koji su izgleda bili pijani, jer su pjevali. Poginulo je 5 ustaša i jedan seljak ustaša, koji su na mjestu mrtvi ostali. Zaplijenjena su 3 karabina mauzer, 2 bombe, 7 okvira za puško-mitraljez sa 750 metaka, 733 kune, 5 bluza, 3 fišeklije, 2 noža, 2 kame, 2 opase a, 1 izme, 1 cipele, 1 akšire i 1 zimski kaput. Naši gubitci su 2 mrtvi i 1 teško ranjen, koji je umro u toku noći. Njihova imena su Španović Josip iz Borovaca, Pavković Ostoja iz Donjeg Rajca i Bai Branko iz Kričke. Akcija nije uspjela krivnjom II. voda koji je otvorio prijevremenu paljbu na prva kola tako da banda iz ostalih kola nije ušla u zasjedu, već je zaučinjena položaj. Što je još gore, drug Bai Branko iz Kričke poginuo je od našeg druga Skijaša.¹ Dokazano je da drug Skijaš nije izvršio narene enje kada je bio juriš iz kukavičke luke i

¹ Dušan Batalo. Poginuo kao politički komesarete u Osamnaestoj brigadi, prilikom napada na Sira, 1943. godine. Prema mišljenju učesnika Mihajila Miševića i Andrije Petkovića, ocjena o njemu dana je ovdje preoštro. U svim borbama, naprotiv, pokazao se dobar borac.

svjesno ubio svoga druga koji je pošao na juriš. Isti se izgovara da je kroz živicu kuda je osmatrao mislio da je bandit. Predložili smo bataljonu da ovoga druga kazni primjernom kaznom. Pali drugovi bili su vrlo hrabri borci, koji su se istakli više puta u borbi. Drugovi su poslije borbe izvu eni i sahranjeni. Ista eta 1. IX. o. g. pošla je u akciju u Medare; kako je u selu bila banda koja je imala zasjedu akcija nije izvršena, i eta se povukla u šumu otkuda je poslala jednu patrolu na izvi anje terena. Patrola je naišla na neprijateljsku patrolu koja ih je prva primjetila te našu patrolu natjerala u bjegstvo i tom prilikom ubila partizana Kordunaša.

II. eta u isto vrijeme vršila je sabotažu na putu Kamensko—Španovica, uništivši jedan most kod sela Branežaca i prekopavši cestu na tri mjesta.

III. eta u isto vrijeme izvršila je dvije manje akcije. Prvo 30. VIII. o. g. na op inu u selu Meuri u i zaplijenila je 1 pisa i stroj, 3.300 araka papira, 600 koverata. Drugu 5. IX. o. g. u Poljanskoj u ribnjaku i zaplijenjene sljedeće stvari: 59.000 kuna, 1 pisa i stroj, 9 pari izama, 1 telefon, nešto remenja i kože, papira, tinte, i raznog drugog materijala manje količine. Sve stvari smještene su u magacine II. bataljona.

Borbenost partizana u I. odredu jest pove ana sa posljednjih nekoliko akcija. Što se ti discipline ona još nije dovoljna, te o tome se vodi ra una i ista e biti uvedena do maksimuma, zašto nam daje garanciju naše komandno osoblje kome mi dajemo stalno upute u tome pogledu.

Komandant II. bataljona drug Taras² mnogo se stara da svoj bataljon uredi i da ga uini borbenijim što e on i posti i i ve svoje jedinice upu uje na vršenje akcija gdje je god to mogu e. Naro ito se isti e zamjenik komandanta drug Baši,³ koji li no ide sa jedinicama, s tima vrši akcije i služi drugovima kao odli an primjer hrabrosti u borbi.

Napose moram istaknuti da se borbenost i disciplina u ovom bataljonu postigla i politi kim radom što je zasluga druga komesara bataljona Kedacija,⁴ koji je obišao neke jedinice i svojim radom podigao tu borbenost kao i disciplinu.

Izvještaje I. i III. bataljona o akcijama dostaviti emu naknadno kada nas izvijeste da li su akcije vršili i gdje su ih vršili.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zamj. polit, komesara
Baljski⁵

Zamjenik komandanta
Grom⁶

² Josip Voja ek

³ Mirko Baši

⁴ Cedo Grbi

⁵ Blagoje Gerdjan

⁶ Uroš Popara

BR. 22

PREGLED NAORUŽANJA PRVOG NOP ODREDA TREĆE
OPERATIVNE ZONE OD 7 RUVNA 1942 GODINE

Datum: 7-IX-1942.

S P I											
S A K BR. 2											
I. ODREDA III. OPER. ZONE NAR. OSL. PARTIZ. ODREDA HRVATSKE											
g e v o l v e r i											
Bataljon	Mitraljezi	Karabini	Bombe	Mina	Eksploziv	Korde	Hladno oružje	Vojni prilobi	O p r e m a	P R I M E D B A	
I.	Treter Patrona Laki Patrona Patromenajl. Patrona	Patrona Mauler Patrona Lewatki Rezina Indument Obućenim Zemljana Nagazna Dinamički upaljač Taktilni Udihliši Brezgovica Strogozreća Vojno - državni I Patrona								Čim primi- mo izve- đaju I. Bataljo- na odmah čemo im poslati	
II.	1 250 5 1700	114 7.509 74 1455 9 98 25 21									
III.	7 1928	203 16600 34 401 6 19 17									
Svega	1 250 12 3.628	317 24169 108 1.856 15 96 44 38									
Zam. polit. komesar: Baljski ¹											
										Komandant: Grom ²	

¹ Blagoje Gerdjan

Uroš Rupra

**IZVJEŠTAJ ŠTABA ETVRTE OPERATIVNE ZONE OD 7
RUJNA 1942 GOD. VRHOVNOM ŠTABU NOP I DV JUGO-
SLAVIJE O FORMIRANJU PRVE DALMATINSKE NO-
UDARNE BRIGADE I TRE EG ODREDA¹**

STAB IV OP. ZONE

Broj 494
dana 7-IX-1942.

VRHOVNOM ŠTABU N.O.P. i D.V. JUGOSLAVIJE

Operat.-organ, izvještaj

Shodno Vašem nare enju, dostavljamo slijede i organizaciono-operativni izvještaj u slijede em:

A.) ORGANIZACIJA I FORMACIJA NAŠIH JEDINICA

1. **Štab Zone:** u Štabu ove Zone izvršene su slijede e dopune i izmjene, tako, za na elnika Štaba, po odluci Vrhovnog štaba, postavljen je drug Terzi Velimir, dosadanji zam. komandanta V proleterske brigade, dok je zam. politkoma² ove Zone odre en za politkoma I dalm. N.O. brigade. Napominjemo da za sada Štab ove Zone nema zam. politkoma.

2. **Formiranje Brigade.** Prema ranije donijetoj odluci, formirali smo na dan 6-IX I dalm. N.O. udarnu brigadu (odluka za formiranje ove Brigade donijeta je na sastanku Vrhovnog štaba na kojem je prisustvovao Komandant Glavnog štaba Hrvatske i lanovi Štaba IV operativne zone).³ Ovu Brigadu sa injavaju slijede i bataljoni: I bataljon Odreda za srednju Dalmaciju, kao I bataljon »Ante Joni « ove Brigade, kao II bataljon ove Brigade ulazi bataljon »Bude Borjan« iz Odreda za sjevernu Dalmaciju, kao III bataljon Brigade ulazi bataljon »Josip Jur evi « iz Odreda za južnu Dalmaciju, a kao IV bataljon Brigade ušao je II bataljon Odreda za srednju Dalmaciju »Tadija Anuši «.

a) **Komandni sastav:** Štab brigade je kompletan i to za komandanta Brigade, po odluci Vrhovnog štaba, odre en je drug Petar Cetkovi (Nikola Tomi), dosadašnji komandant I bataljona I proleterske brigade, za zam. komandanta odre en

¹ Original u arhivi CK SKJ.

² Ante Kronja

³ Ivo Rukavina, Vicko Krstulovi i Maks Ba e

ie drug Božo Bili, dosadašnji komandant Odreda za srednju Dalmaciju, za politkoma odre en je drug Ante Kronja (Cen o), dosadašnji zam. politkoma IV operativne zone, za zam. politkoma odre en je drug Vlado Šeki iz I proleterske brigade. Pored napred imenovanih lanova Štaba odre eni su referent saniteta, intendant⁵ i obavještajni oficir.⁶

b) **Štabovi bataljona su tako er odre eni.** Nedostatak kadrova kako po vojnoj tako i politi koj liniji pri sastavu štabova bataljona pri injavao nam je osobite teško e. Kao poja a-nje-pomo po vojnoj liniji dobili smo, po nalogu Vrhovnog Štaba, dva vojna stru njaka⁷ (bivša jug. ofic.) iz I proleterske brigade. Tako e nedostaje nam kadar za komande eta naro- ito po politi koj liniji. Preuzeli smo potrebne mjere da i ovdje na emo jedno zadovoljavaju e riješenje. Treba imati u vidu da su starješinski kadrovi bataljona i eta još mladi, prili no neiskusni, i da im nedostaje rutina u rukovo enju voj- nim jedinicama. Planskim vojno-politi kim radom nadamo se da emo uspjeti da ih što bolje uzdignemo i osposobimo za vojno-politi ko rukovo enje povjerenih im jedinica.

Vojno-stru na spremu bataljona Brigade. Naša Brigada je mlada jedinica, ve im dijelom sastavljena od mladih i neiskusnih boraca koji nisu do sada u estvovali u borbama, dok jedan znatan dio njih nije upoznat ni sa vještinom rukovanja oružjem. Tako er, preuzeli smo potrebne mjere u nastavnom pogledu, da se neobu eno ljudstvo što prije upozna sa oružjem kao i sa osnovnim borbenim dužnostima.

Ja ina i sastav Brigade. Brigada broji 4 bataljona svaki od po 250 boraca, — svega 1000 boraca u Brigadi. Svaki bataljon ima po 3 ete, svaka eta po tri voda, a svaki vod po 2 desetine. Tako er bataljoni imaju svoja bolni arska odje- ljenja i pripadaju e bataljonske komore.

Naoružanje i oprema. Brigada je relativno dobro naoru- žana. Postoji jedan manji broj bez pušaka tj. oko stotinu bo- raca. Svaki bataljon ima po 1 teški mitraljez i po 7 puškomitraljeza, a dva bataljona imaju po jedan laki baca . Pri Štabu brigade postoji odjeljenje teških bac a i to od dva oru a sa ukupno od 55 bombi. Stanje puš ane municije ne zadovoljava, pošto na borce ne dolazi više od 40 metaka, dok za automatska oru a ne dolazi više od 500 metaka na pojedino oru e.

⁴ Davor uli

⁵ Ante Suti

⁶ Slavko Jeli

⁷ Pero etkovi , poginuo kao komandant Tre e divizije 1943 god. kod Nevesinja.

Drugi je Velimir Terzi , tada odre en za na elnika štaba e- tvrte zone.

Stanje odje e i obu e je tako e slabo i to emo stanje zasad teško popraviti, pošto nema skoro nikakvih mogu nosti za nabavku.

Moralno stanje Brigade je vrlo dobro i oduševljenje za borbu kod ljudstva postoji i vidno se ispoljava. Planskim vojno-politi kim radom, i pored nedostataka kadrova, vjerujemo da emo ljudstvo brzo izdi i i oja ati i sposobiti Brigadu za izvršenje zadataka koje joj bude situacija nametnula.

Za sada ova Brigada nalazi se u predjelu neposredno jugoisto no od Livna u o ekuju em položaju.

3. Odredi

a) Prije tri dana formirali smo za podru je južne Dalmacije, Imotske Krajine i predjela Livno—Duvno II odred ove Zone.⁸ U sastav ovoga Odreda ušle su slijede e jedinice i to: Livanjski bataljon »Vojin Zirojevi », kao I bataljon Odreda, Duvanjski bataljon kao II bataljon Odreda, dio bataljona »Josip Jur evi » koji se prije 5 dana prebacio u Imotsku Krajinu kao III bataljon Odreda i dio ljudstva Odreda za južnu Dalmaciju koji je ostao na Biokovu kao IV bataljon Odreda.

b) **Komandni sastav.** Nedostatak kadrova osjetio se je i pri formiranju ovoga Odreda. Tako u sastavu Štaba odreda nedostaje zam. politkoma i obavještajni oficir. Tako er štabovi bataljona nisu kompletni, za Štab II bataljona nedostaje nam komandant, a za Štab I bataljona nedostaje nam komesar.

Vojno-stru na spremu. Bataljoni Odreda su mlade i neiskusne jedinice, još nedovoljno politi ki i vojni ki u vrš ene, a naro ito im nedostaje vještina snalaženja u borbi. Preduzete su potrebne mjere u pogledu izvo enja nastave i obuke u ovim bataljonima.

Ja ina i sastav. Odred ima 4 bataljona svaki od po 130 boraca, svega 520 boraca. Bataljoni se sastoje od 3 ete (sem 1 bataljona koji za sada ima 2 ete), svaka eta ima po dva voda, svaki vod po dvije desetine.

Naoružanje i oprema. Ljudstvo svih bataljona naoružano je u potpunosti sa puškama. U pogledu automatskog naoružanja bataljoni stoje vrlo slabo, tako da u Odredu ima svega 2 teška mitraljeza i 3 puškomitraljeza. Stanje municije je tako er slabo, tako da borci nemaju više od po 30 metaka na pušku najviše, dok [na] automatska oru a ne dolazi više od 200 metaka na pojedino oru e.

Stanje odje e i obu e kod bataljona ovoga Odreda je tako er slabo i za sada ga je nemogu e popraviti.

⁸ O formiranju Tre eg dalmatinskog NOP odreda vidi dok. br. 8.

Moralno stanje ljudstva ovoga Odreda je dobro i kod istog postoji volja i oduševljenje za borbu.

Za sada bataljoni ovoga Odreda nalaze se u slijede em rasporedu i to: I i III bataljon na prostoru Aržano—Trilj—Lovre —Ri ice—Studenci, zatvaraju i pravce koji vode ka Aržanu; II bataljon ovoga Odreda nalazi se u Duvanjskom Polju štite i pravce koji vode ka Duvanjskom Polju od istoka i jugoistoka; IV bataljon Odreda nalazi se na Biokovu, gdje vodi akcije na predjelu Biokova.

c) Imamo namjeru da od jedinica Sjeverodalmatinskog i srednjedalmatinskog tj. ostataka Sred. dalmat. i novomobilis. Odreda formiramo u najkra em roku i II dalm. ud. brigadu.⁹ Po našoj zamisli formiranje ove Brigade treba da se izvede u predjelu Dinare oko Uništa, sjeveroisto no od Knina. U tom cilju mi smo izdali potrebna nare enja. Tako smo naredili Štabu Sjeverodalmatinskog odreda da uputi bataljon »Bran ko Vladuši « na Uništa, a Primorsku etu preko Rogcenzice na Mose gdje se ve nalazi 100 naših boraca. Baš u ovom cilju polaze sutra za Dinaru lanovi ovoga Štaba, drug Mili¹⁰ i drug Jordan,¹¹ da pripreme organizaciju i formiranje ove Bri gade, kao i da se upoznaju sa vojno-politi kom situacijom u Kninskoj Krajini, gdje je u poslijednje vrijeme naro ito zapa žena ja a aktivnost okupatora i etnika. Tako bi ova novofor mirana II brigada, kao mobilna udarna jedinica, mogla sa uspjehom izvoditi zamašnije operacije u Kninskoj Krajini i ka Primorju. U bliskoj budu nosti ja im prilivom dobrovoljaca sa Primorja mogli bi brojno i kvalitativno oja ati ovu Brigadu.

d) **Lete i mosorski vod** nalazi se na Mosoru kao samostalna mobilna jedinica, koja vrši akcije izme u Splita i Omiša.

4. Punktovi — posade.

Za sada imamo slijede e punktove i to:

- »Dinara«, prema Kninu, ja ine 25 boraca
- Uništa, u selu Uništim, ja ine 115 boraca
- Vrdovo ja ine 8 boraca
- Vješti a Gora ja ine 40 boraca
- Vaganj ja ine 30 boraca
- Kamešnica ja ine 8 boraca.

Pored ovih posada nalazi se na Bukovici jedan vod a na Runištima tako er jedan vod koji kontrolišu teren zapadno od Knina. Napominjemo da ovi punktovi imaju zadatak da zatva

⁹ O formiranju Druge dalmatinske NO udarne brigade vidi pri mјedbu br. 3 uz dok. br. 78.

¹⁰ Maks Ba e

¹¹ Ivica Kuko

raju pravce neprijateljskog nadiranja postavljaju i zasjede, — zatim da vrše obavještajnu službu i politički rad u okolnim selima, da budu mobilizaciska mjesta za prikupljanje dobrovoljaca i najzad da sadejstvuju sa našim mobilnim jedinicama.

5. Mobilizacija. Skoro svakodnevno stižu nam dobrovoljci u manjim grupama sa Primorja. To su većinom mlađi borci bez borbenoga iskustva, ali puni elana i oduševljenja za borbu. Mi veoma brižljivo i sa puno takta prihvatomo ove naše mlade partizane i raspore ujemo ih odmah u partizanske jedinice. Pošto su ovi drugovi koji nam pristižu redovno bez oružja, to nam njihovo naoružanje predstavlja osobitu tešku pošto oružja nemamo. Izvjestan dio ovih boraca (do 200) već smo dodijelili I proleterskoj brigadi za njenu popunu. Naša je namjera da sa ovim novoprdošlim drugovima brojno ojačamo i uvećamo naše jedinice, imajući u vidu da ćemo uskoro borbom sa neprijateljem doći do izvjesne količine oružja, te ćemo bar jedan znatan dio njih moći i naoružati.

B. IZVJEŠNJE OPERACIJA I AKCIJA UOPŠTE

U vremenu od 25-VII do 5-VIII, jedinice Odreda za srednju Dalmaciju uspjele su da zadrže i suzbiju jaka neprijateljska pojava koja su bila upravo ena iz Sinja prema Livnu, kojeg su u to vrijeme napadale naše proleterske brigade. Ovi naši bataljoni u potpunosti su izvršili dobiveni zadatak prebacivši ostatke neprijateljskih djelova sa Vagnja na desnu obalu Cetine. U ovim borbama neprijatelj je imao velike gubitke i to: 110 mrtvih i oko 40 ranjenih, a pored toga uništeno je oko 25 kamiona i zaplijenjena je veća količina ratne opreme, oružja i municije. Mi smo imali 15 mrtvih, među kojima je bio i drugi komandant I bataljona Ante Joni.

U vremenu od 16 do 24-VIII jedinice Odreda za srednju i južnu Dalmaciju preduzele su u sadejstvu sa I proleterskom brigadom iščeznje ustaških sela na prostoru od Trilja ka Studencima, u pravcu Imotskog. U vremenu iščeznje ovih sela okupator je preduzeo ofanzivu opštim pravcem ka Aržanu u cilju da osuđeti naše ofanzivne namjere. Ova neprijateljska ofanziva je potpuno slomljena i suzbijena i naše jedinice su uspješno izvršile dobivene zadatke. Poslije izvjesnog kraćeg zatišja, neprijatelj je temeljito pripremio ofanzivu prema Biokovu, poznatom uporištu jedinica Južnodalmatinskog odreda. Ova ofanziva izvedena je koncentrično, sa više strana i to od Zadvarja, Makarske, Vrgorca, Imotskog, Bačine i Zagvozda.

Poslije upornih šestodnevnih borbi, pred nadmoćnim neprijateljem, bataljon »Josip Jurčević«, u čemu je i oko 600 boraca, prebacio se sa Biokova u Imotsku Krajinu, dok je jedna

slabija snaga biokovskih partizana u ja ini oko 130 boraca ostala i dalje u predjelu Biokova za izvo enje akcija. U svim ovim borbama na Biokovu neprijatelj je pretrpio osjetne gubitke, dok su naše jedinice imale svega 3 mrtva i 4—5 ranjenih.

Mosorski lete i vod. Na Mosoru za posljednjih 15 dana izvršio je niz rušenja na cesti Split—Omiš i Omiš—Gata. Na ovim cestama porušio je mostove i propuste i onesposobio ih za kolski saobraćaj za duže vremena. Ovaj vod je likvidirao veći broj ustaških špijuna po okolnim selima a zatim je organizovao narodnu vlast u okolnim selima postavljajući N.O.O. Rad ovoga voda je vrlo aktivan i plodonosan i zaslužuje svaku pohvalu i isticanje.

Posada punkta Dinare izvela je dvije uspješne akcije protiv etničkih bandi u pravcu sela Biskupije i Kovačice i **tom** prilikom neprijatelju nanijela osjetne gubitke, zarobivši 4 etnika.

Opšti zaključak. Jedinice naše Zone koje djeluju na prostoru od Zrmanje do Neretve i od mota do Dinare nalaze se u dobrom vojno-političkom stanju, i preuzete su sve mjeru da se vojno-politički što bolje unaprijede i osposobe za izvršenje svih predstojećih zadataka.

Operativna ideja — direktiva za dalji rad. Za sada, zatvoriti pravce koji idu od Knina, Sinja i Imotskog ka grebenu Dinare sa najpotrebnijim snagama, dok sa mobilnim jedinicama u vidu manjih letećih etaža i vodova krstariti po cijelokupnoj ovoj teritoriji vršeći prepade i zasjede i nanoseći neprijatelju gubitke. Glavne snage držati za udar, u stavu išekivanja, u predjelu oko Livna.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

Načelnik štaba:
Terzi

Komandant:
Vicko Krstulović

P-s!

1. Drugovi iz bataljona »Božidar Adžija«, njih 26 na broju, prijavili su se u ovaj Štab i dodijeljeni su im novi zadaci.¹²
2. Pošto smo veoma slabi u automatskom oružju, molimo Vas da nam dodijelite 5—6 puškomitrailjeza.

¹² Odnosi se na borce Dalmatince koji su se povratili iz Like.

BR. 24

**IZVJEŠTAJ ŠTABA PETE OPERATIVNE ZONE OD 7 RUJNA 1942 GOD. KOMANDANTU GLAVNOG ŠTABA NOP
ODREDA HRVATSKE O AKCIJAMA PRVOG I DRUGOG
ODREDA**

Br. 216 — 9. IX 1942

**STAB
V OPERATIVNE ZONE HRVATSKE**
Broj 721/42.
dne 7. IX. 1942

KOMANDANTU NARODNO-OSLOBODILACKIH PARTI-
ZANSKIH ODREDA HRVATSKE

Operativni izvještaj

Poslije zauze a Modruša, Jezerana i Križpolja u stanju smo oslobođiti jedan ve i dio snaga, koji je bio vezan za taj teritorij i uputiti ga na djelovanje prema unutrašnjosti naše Zone. Šame ove operacije ne samo da su proširile naš oslobođeni teritorij i stavile pod narodno-oslobodila ku vlast veliki dio hrvatskih naselja, nego su nam i omogu ile da obratimo ja u pažnju akcijama na željezni kim prugama koje vode za Liku i za Italiju. U postizanju toga cilja u velikom nas [je] potpomogla Udarna brigada I operativne zone. Jednom rije ju situacija na teritoriju I odreda nikada nije bila povoljnija, kako sa vojni ke tako i sa politi ke strane. Kao represalije neprijatelj je poduzeo sve eš e bombardirati naš oslobođeni teritorij, ali još do danas nije uspio da nam nanese težih gubitaka ni u ljudstvu ni u materijalu.

Najzad minula je i ofenziva na teritoriju II odreda. Sudje i po tome, da II odred bio je tek formiran i vojni ki neuveren, neprijateljska ofenziva nije postigla ono što je namjeravala, da uništi naše partizanske jedinice na tako važnom sektoru. Istina bio je prili an broj desertera, ali uporedivši broj desertera (oko 116) sa ogromnim brojem partizana i civila, žena i djece, ta brojka nije ogromna. U ostalom ta brojka od 116 su deserteri i nestali, za koje još nismo sigurni da su se predali neprijatelju. Prema dosadašnjim obavještenjima u ofenzivi je izgubljeno oko 70 pušaka i 3 puškomitrailjeza, ali ni ta brojka nije kona na, jer svakim danom pridolaze novi ljudi za koje se smatralo da su izgubljeni.

Najbolji pomo nik neprijatelju za vrijeme ofenzive bila je glad i zaista samo možemo sa divljenjem gledati na ono sve

što su tamo pretrpjeli partizani i civilno pu anstvo, koji su danima i danima gladovali ili živjeli o minimumu najgore hrane. Ali u injeno je sve da bi se popravile prilike poslije neprijateljske ofenzive, te nam je tako uspjelo sve bataljone skupiti, držati u cjelini, da djeluju kao bataljoni. Prekinulo se sa sistemom mnogo logora na mnogo strana i nadamo se da će se u najkraće vrijeme posvema prilike urediti, osobito evakuacijom civilnog pu anstva i ljudi sposobnih za borbu koji su danas pri II odredu nenaoružani, a koji su do sada bili razdijeljeni po radnim etama uz bataljone.

Akcije koje su bile predvjetne za period pisanja ovog izvještaja bile su, zauzeti Modruš, Križpolje i Jezerane, te Salopek Selo, a poslije toga jedinice koje su u estovale u tim akcijama dobile bi odmor od 10 dana, što je i u injeno. I odred dobio je zadatak izvesti veliku zasjedu na italijanske kamione između Senja, Žute Lokve i Brinja u cilju zadobivanja oružja, a poslije toga snage I odreda morale su napasti transportni vlak na pruzi između Gomirja i Ougulina, tako da će, svakodnevno napadati Italijane na Lujzijani i na cesti Orni Lug—Gerovo, a Udarni bataljon sa III bataljonom »Goranin« imao je u zadatku izvršiti nekoliko akcija u Gorskom Kotaru na italijanske kamione i na željezni koj pruzi. I odred ispunio je donekle svoje zadatke, dok II odred iz objektivnih razloga nije mogao u potpunosti ni ispuniti. O ekujemo svaki as izvještaj iz Gorskog Kotara o akcijama koje je morao izvršiti Udarni bataljon i bataljon »Goranin«.

Opis akcija i operacija.

12. VIII. izvršena je kombinovana akcija I odreda i I udarne brigade I operativne zone na hrvatska općinska mjesna Modruš, Jezerane i Križpolje. Udarna brigada zauzela je Križpolje i Jezerane, dok dva udarna bataljona I odreda sa I bataljonom »Marka Trbovića« zauzeli su Modruš.

Cjelokupan plan akcija bio je slijedeći: I udarni bataljon sa jednim dijelom II udarnog bataljona imao je zadatku uništiti neprijateljske posade u Modrušu i zauzeti mjesto. I bataljon »Marka Trbovića« imao je osigurati pristupe od Ougulina i Gomirja, dok jedna eta kordunaških partizana imala je za zadatku spriječiti dolazak neprijateljskih vojskih iz Josipdola. Udarna brigada imala je za zada u zauzeti Jezerane, Križpolje i spriječiti neprijateljska vojska iz Brinja i Letinca, dok III bataljon »Ljubice Gerovac« imao je za zada u uznenimiravati neprijateljske posade u Žutoj Lokvi i u Brinju. Sve jedinice izvršile su svoje zadatke.

Neprijateljske snage u Modrušu brojale su oko 130 naoružanih ljudi sa puškama i sa 2 puškomitraljeza. Neprijatelj se je nalazio sa automatskim oružjem na Modruš-gradu (gradina), a u samom selu u pošti, žandarmeriji, školi i šumariji. Oko svih zgrada bili su napravljeni jaki bunkeri, koji su sa zgradama bili vezani rovovima. Napad je na svim mjestima morao po eti u 3 sata u jutro, ali kako je neprijatelj u Modrušu znao za naš napad, to već u pola jedan do ekale su nas neprijateljske zasjede na 200 metara daleko od zgrada i bunkera što je u velikome otežavalo ispunjenje zadatka. Jedna eta II udarnog bataljona poslje borbe od 7 sati uspjela je zauzeti poštu i zarobiti 26 pušaka i uhvatiti cijelu posadu. U toj borbi poginula su dva naša druga, a ranjena su sedmorica, od kojih su kasnije dva umrli u bolnici. Dok borba oko pošte i oko gradine trajala je skoro dva dana, jurišalo se više puta, dok se neprijatelja istjeralo iz bunkera, ali dominacija same gradine ometala je u potpunosti blokirati sve zgrade i onemogućiti bjegstvo neprijatelju. Uprkos velikim gubitakama na našoj strani kako u mrtvima i u ranjenima, moral jedinica bio je odličan i svaki juriš bio je pravilen pjesmom i svirkom dviju harmonika.. Drugu večer pod noć neprijatelju je uspjelo pobjediti i iz zgrada i popeti se na gradinu. Ali naše jedinice izvršile su juriš i na gradinu i u prvom jurišu odmah smo imali 4 mrtvih i oko 10 ranjenih iz mitraljeza i kamenja, a potom je neprijatelj pobegao. U borbi oko gradine neprijatelj je imao oko 10 mrtvih, dok mi smo imali 6 mrtvih i 13 ranjenih. Ukupno je zaplijenjeno oko 60 pušaka, nekoliko hiljada komada metaka i druge ratne spreme te živežnih namirnica. Od zaplijenjenog oružja dato je 16 pušaka kordunaškoj eti, koja je držala zasjedu prema Josipdolu. U svim borbama oko Modruša imali smo oko 32 partizana izbačena iz stroja, među njima 11 mrtvih, dok je neprijatelj u borbi imao oko 14 mrtvih, a naknadno je strijeljano 15 ustaša.

I bataljon koji je imao u zadatku osigurati prilaze iz Ogulina i Gomirja, razrušio je sto metara pruge kod Hreljina, što je izazvalo zastoj prometa od 24 sata, uništio je 50 telegrafskih stubaca na istoj liniji i ubio 8 Italijana na željezni koj stanici Gomirje, a jedan vod toga bataljona uhvatio je 3 poznate ustaše i strijeljao ih. Jedan vod istog bataljona srušio je most na cesti kod Salopeka i ubio tri Talijana na istom mostu. U svim ovim borbama utrošeno je oko 2.500 metaka.

Od zaplijenjenog oružja u Križpolju i Jezeranu Brigada je zadržala puškomitraljeze i 20 pušaka, dok ostalo oružje dala je nama.

21. VIII. I eta I bataljona »Marka Trbovića« uništila je 170 telegrafskih stubova između Ogulina i Oštarija.

22. VIII. ista eta na povratku iz te akcije uhvatila je jednoga ustašu i strijeljala ga. Zaplijenjen je jedan pištolj i 20 metaka.

21. VIII. I bataljon »Marka Trbović« uništio je 250 metara pruge, uništivši potpuno i šine i pragove izme u Ogulina 1 Gomirja. Tom prilikom srušeno je još 60 telegrafskih stubova. — Isti bataljon istoga dana zaplijenio je dva konja i jedna kola natovarena raznom spremom od etni kog vo e Sime Snediga iz Gomirja.

17. VIII. bataljon »Matije Gubca« izveo je akciju na pruzi izme u Drivenika i Zlobina, kojom je prilikom uništена lokomotiva i nekoliko vagona.

19. VIII. postavljena je mina u šahrt željezni kog vodova na liniji Zlobin — Plaše. Razbijena je cijev i ventil vodovoda.

16. VIII. III bataljon do ekao je Italijane u zasjedi izme u Prokika i Brinja. Neprijatelj je imao 15 mrtvih, dok na našoj strani bila su dva lakše ranjena. Jedan vod istoga bataljona, koji ima zadatak štititi žetvu u Primorju odbio je dva puta neprijateljske snage po od 200 vojnika, koje su imale namjeru uništiti našu žetvu.

25. VIII. jedna eta I bataljona »Marka Trbović« zapalila je 500 kubika bukovih drva koji su trebali i i za Vrbovsko. Drva su bila pod zaštitom Italijana, koji su se razbježali kad su vidjeli partizane.

25.. VIII. operativni oficir¹ istog bataljona sa još tri druga ušao je u samo mjesto Ogulinski Hreljin, pripucali na talijansku posadu, pozvali ih na predaju i vikali »juriš«. Talijani su otvorili strahovitu vatru iz samog mjeseta i iz topova iz Ogulina i Vrbovskog. Drugovi su se uspjeli povući i pri povlačenju zapalili vahtarnicu kod stanice Hreljin. Od seljaka dobili su jednu pušku.

28. VIII. jedna desetina ubila je nekoliko Talijana kod Puškari Sela.

31. VIII. jedna eta istog bataljona upala je u mjesto Oštarije iz koga su se Italijani taj dan povukli u bunkere daleko 400 metara od samih zgrada u kojima su živjeli. U samom mjestu zaplijenjena je imovina ustaškog tabornika i to: 2 konja sa opremom, 2 kola, jedan radio aparat, jedna pisa a mašina i razne druge spreme. Prilikom te akcije naši partizani zapucali su na bunkere odakle su Talijani pobjegli na želj. stanicu.

31. VIII. 3 eta ovoga bataljona bila je obavještena da dolaze Italijani u bunkere iznad Turkovi Sela. Ceta je od-

¹ Bude Bosni

mah krenula prema bunkerima, ali Talijani su ve bili zauzeli zasjedu, tako da je eta upala u jednu polukružnu zasjedu. Razvila se žestoka borba, koja je bila veoma kritična, pošto su Italijani poeli zaokružavati etu, ali pošto se u blizini nalazio Udarni bataljon odmah je bio upućen u pomoći teški mitraljez i jedan vod boraca, koji je sa boka otvorio vatru na Italijane, našto su Italijani u panju nom bijegu napustili bunkere i pobegli. U toj borbi neprijatelj je uhvatilo dva naša omladinca. Jedan naš omladinac drug Gojko Ivošević poginuo je u borbi i to tako da je ubio jednoga Italijana iz puške a drugog nožem, a onda u nemogućnosti da se spasi ubio sam sebe. Druga dva druga Todor Maravić i Pero Kosanović bili su uhvati eni živi i poslije strašnog mu enja ubijeni i odvezeni u Ogulin, gdje su im Italijani izrezali na elu peterokrake zvijeze i ostavili ih da ih na u partizani.

4. IX. I bataljon »Marka Trbovića« izveo je akciju na Selo Salopeki u kome se nalazilo 40 naoružanih ustaša. Oko sela bila je postavljena zasjeda, dok se jurišna eta probila u selo i otvorila vatru. Na traženje predaje neprijatelj je odgovorio vatrom. Naši su partizani poslije toga prišli paljenju Ogulina (3 km)², zato što naša zasjeda nije bila postavljena na dobrom mjestu da bi spriječila to bjegstvo. U samoj akciji zadobiveno je 8 pušaka i jedan pištolj. Zapaljeno je 12 kuća. Za vrijeme borbe neprijatelj je stalno tukao iz mitraljeza od Ogulina.

24. VIII. bataljon »Matije Gubca« uništio je vodovod između Novoga i Selca i između Selca i Crikvenice. Ni u jednom od tih mesta za 10 dana nije bilo vode.

26. VIII. na cesti Plaše — Križić zaplijenjeno je oko 70.000 komada cigareta.

27. VIII. minarski vod razbio je 100 metara pruge kod stanice Drivenik. Promet je bio obustavljen 32 sata.

28. VIII. srušena su tri stupa visokog električnog voda u Primorju, koji još nisu popravljeni.

30. VIII. jedna desetina razbila je željezni vodovod kod Plasa.

30. VIII. Udarna eta ovoga bataljona izvršila je napad na jedan talijanski bunker između Liča i Fužina. Ubijeno je oko 8 Italijana, ali nije uspjelo skupiti oružje. — Istog dana uništeno je oko 100 metara pruge u blizini bunkera.

1. IX. razbijena je vodovodna komora u Triblju.

1. IX. Udarna eta osigurala je žetu izbjeglog stanovništva iz Tuka. Zasjeda je bila postavljena prema Mrkoplju.

² Misli se na paljenje kuća seoskih ustaša u selu Salopeki, udaljenom 3 km od Ogulina.

- 4 -

1.IX. razbijena je vodovodna komora u Triblju.
1.IX. udarna četa osigurala je žetu izbjeglog stanovništva iz
Tuka. Zasjedajuće je bila postavljena prema Mrkoplju. Pored toga zaplijenjeno je
22 komada goveda od konfidenata iz Mrkoplja.

21.VIII. podmetnut je pakleni stroj na cesti između Svetog Jakoba
i Čmika. Radi špafe koja je bila preko ceste stroj je bio prijavljen Ta-
lijenima koji su stigli sa 2 kamiona na lice mjesta. Tek pred večer postavili
su dinamit sa kordom kraj stroja koji je na to eksplodirao.

21.VIII. postavljena je zasjeda na cesti Senj-Žuta Lokva na mjestima
gdje su dolazile talijanske zasjede i to na Vratniku od strane Bila /Velevita/
sa zadatkom da uništi talijansku zasjedu koja je dolazila na to mjesto. Kako
je tuda naseljeno, civili su otkrili zasjedu i prijavili Talijenima. Talijeni
su pokušali da zaobidu našu zasjedu te se je razvila borba. Na našoj strani
nije bilo gubitaka, dok ne strani neprijatelja nije poznato.

Druge zasjede bila je postavljena na Goljaku. Neprijatelj je izbacio
više pobožnica krećući se cestom. Jedna od takovih pobožnica od 20 tel.
vojnika i jednog oficira bila je potpuno uništena i vatra je odmah prene-
šena kroz kretajuće pozadi ceste iz kamiona. Tom prilikom neprijatelj je imao
još 25-40 mrtvih, ali nije uspjelo pokutiti oružje.

Treća zasjeda bila je postavljena između Prokika i Žute Lokve sa
zadatkom da napadnu četnike, koji dolaze ovde u zasjedu, ali tome vodu nije
bilo uspjelo zauzeti ni položaje, jer su četnici ih ranije bili zauzeli.

3.IX. Udarни bataljon u zajednici sa jednogm četom III.bataljona
zauzeo je klanjac između Brinja i Prokika sa zadatkom da napadne četnike i
Italijane. U 17 časova neprijatelj je prošao kroz klanac sa 8 kamiona i bio
propušten, nsvodno rečunajući na bojni plijen. Tek u 4.15 sati izvršen je
napad na kamionu koji su se krečeli u pravcu Brinja, ali zadnji kamioni koji
su bili natovareni sa Italijanima razvili su se u srelce, te akcija nije do pot-
punosti uspjela. Na strani neprijatelja ima oko 30 mrtvih i ranjenih. Na našoj
strani nije bilo gubitaka. Za cijelo vrijeme borbe neprijatelj je tukao iz
Brinja sa bacadima i topovima.

26.VIII. jedan vod III.bataljona pokinuo je 2 km telefonske linije
između Senja i Novoga.

1.IX. jedna patrola privukla se u neposrednu blizinu Brinja i o-
tvorila vatru na talijansko utvrđene, na što su Talijani odgovorili strah-
vitom vatrom iz svih oružja, te je u samom mjestu zavladala strahovita panika.

28.VIII. izvršio je Udarni bataljon akciju na prizi između Ogulina
i Gomirja. Kod samog dolaska vlaka mine su eksplodirale, ali nisu uspjele
baciti vlak iz Šina, tako da akcija nije uspjela. Nakon toga došlo je do
borbe sa četnicima i Italijanima, koji su uspjeli doći iza ledja našim par-
tizanicima. Medutim zaslugom teškog mitraljeza neprijatelj je bio odbijen. Na
našoj strani bio je jedan mrtav i dva zarobljenika.

30.VIII. izvršena je na istom mjestu ponovno akcija rastvaranjem
šina. Medutim naišla je samo lokomotiva u kojoj je bio jedan tel.oficir,
dva vojnika i Željezničko osoblje. Lokomotiva se srušila sa pruge na cestu i
tako zatrčile promet cestom. Ubijen je tel.oficir i dva vojnika, dok stroj-
vodja i ložeč su zarobljeni. Neprijatelj je odmah na licu mjestu tukao arti-
lierijom, ali bez uspjeha. Na ovoj akciji zaplijenjene su 2 puške sa po 30
metaka, jedan pištolj, 11 vojničkih tlačila, 4 bluze, 7 čebadi, 2 šinjela, 6 pari
cipela, jedne čizme i 1.200 kom.cigaret.

31.VIII. ponovno je bataljon na istom mjestu raskopao prugu sa
namjerom da napadne vlak. Naišao je osobni vlak koji je izletio iz Šinje,
Naredjeno je da odmah da svi izadju iz vlaka, ali su tade poteli Talijani,
ustreže i domobranci skakati i uzimati položaje, na što su partizani odgovorili
sa vatrom i izvršili juriš. Razoružani su vojnici i oficiri i sa putnicima
odvedeni u pozadinu, dok je vlak sa 16 vagona upaljen. U momentu kada je iz-
vršeno uništavanje vlaka naišao je tel.vojnički transport iz pravca Ogulina
na naše desno krilo, koje je davao osiguranje od te strane. Otvorena je brza
paljba iz dva teška mitraljeza i 3 p.mitraljeza po vlaku. U tome vlaku bilo
je oko stotinu mrtvih Italijana i oficira. Ital.artiljerija iz Ogulina tukla
posadi nije se ništa dogodilo.

pored toga zapljenjeno je 22 komada goveda od konfidenata iz Mrkoplja.

31. VIII. podmetnut je pakleni stroj na cesti izme u Svetog Jakoba i Šmrike. Radi špage koja je bila preko ceste stroj je bio prijavljen Talijanima koji su stigli sa 2 kamiona na lice mjesta. Tek pred veer postavili su dinamit sa kordom kraj stroja koji je na to eksplodirao.

31. VIII. postavljena je zasjeda na cesti Senj — Žuta Lokva na mjestima gdje su dolazile talijanske zasjede i to na Vratniku od strane Bila (Velebita) sa zadatkom da uništi talijansku zasjedu koja je dolazila na to mjesto. Kako su pokušali da zaobi u našu zasjedu te se je razvila borba. Na našoj strani nije bilo gubitaka, dok na strani neprijatelja nije poznato.

Druga zasjeda bila je postavljena na Goljaku. Neprijatelj je izbacio više pobo nica kretaju i se cestom. Jedna od takovih pobo nica od 20 tal. vojnika i jednog oficira bila je potpuno uništena i vatru je odmah prenešena na kolonu koja se kretala pozadi ceste iza kamiona. Tom prilikom neprijatelj je imao još 35—40 mrtvih, ali nije uspjelo pokupiti oružje.

Tre a zasjeda bila je postavljena izme u Prokika i Žute Lokve sa zadatkom da napadnu etnike, koji dolaze ovdje u zasjedu, ali tome vodu nije bilo uspjelo zauzeti ni položaje, jer su etnici ih ranije bili zauzeli.

3.IX. II udarni bataljon u zajednici sa jednom etom III bataljona zauzeo je Klanac izme u Brinja i Prokika sa zadatkom da napadne etnike i Italijane. U 17 asova neprijatelj je prošao kroz Klanac sa 8 kamiona i bio propušten, navodno ravnaju i na bolji plijen. Tek u 4.13 sati izvršen je napad na kamione koji su se kretali u pravcu Brinja, ali zadnji kamioni koji su bili natovareni sa Italijanima razvili su se u strelice, te akcija nije u potpunosti uspjela. Na strani neprijatelja ima oko 30 mrtvih i ranjenih. Na našoj strani nije bilo gubitaka. Za cijelo vrijeme borbe neprijatelj je tukao iz Brinja sa bacima i topovima.

26. VIII. jedan vod III bataljona prekinuo je 2 km telefonske linije izme u Senja i Novoga.

1. IX. jedna patrola privukla se u neposrednu blizinu Brinja i otvorila vatru na talijansko utvr enje, našto su Talijani odgovorili strahovitom vatrom iz svih oružja, te je u samom mjestu zavladala strahovita panika.

28. VIII. izvršio je Udarni bataljon akciju na pruzi izme u Ougulina i Gomirja. Kod samog dolaska vlaka mine su esplodirale, ali nisu uspjele baciti vlak iz šina, tako da akcija nije uspjela. Nakon toga došlo je do borbe sa etnicima i Italijanima, koji su uspjeli do i iza le a našim partizanima.

Me utim zaslugom teškog mitraljeza neprijatelj je bio odbijen. Na našoj strani bio je jedan mrtav i dva zarobljena.

30. VIII. izvršena je na istom mjestu ponovno akcija rastvaranjem šina. Me utim naišla je samo lokomotiva u kojoj je bio jedan tal. oficir, dva vojnika i željezni ko osoblje. Lokomotiva se srušila sa pruge na cestu i tako zakrila promet cestom. Ubijen je tal. oficir i dva vojnika, dok strojovo a i loža su zarobljeni. Neprijatelj je odmah na licu mjesta tukao artiljerijom, ali bez uspjeha. Na ovoj akciji zaplijenjene su 2 puške sa po 30 metaka, jedan pištolj, 11 vojni kih tal. hla a, 4 bluze, 7 ebadi, 2 šinjela, 6 pari cipela, jedne izme i 1.200 kom. cigareta.

31. VIII. ponovno je Bataljon na istom mjestu raskopao prugu sa namjerom da napadne vlak. Naišao je osobni vlak koji je izletio iz šina. Nareno je da odmah svi iza u iz vlaka, ali su tada po eli Talijani, ustaše i domobranci skakati i uzimati položaje, našto su partizani odgovorili sa vatrom i izvršili juriš. Razoružani su vojnici i oficiri i sa putnicima odvedeni u pozadinu, dok je vlak sa 16 vagona upaljen. U momentu kada je izvršeno uništavanje vlaka naišao je tal. vojni ki transport iz pravca Ogulina na naše desno krilo, koje je davalo osiguranje od te strane. Otvorena je brza paljba iz dva teška mitraljeza i 3 p. mitraljeza po vlaku. U tome vlaku bilo je oko stotinu mrtvih Italijana i oficira. Ital. artiljerija iz Ogulina tukla je odmah naše položaje, tako da je prevrnula mitraljez, ali ni mitraljezu ni posadi nije se ništa dogodilo. Samo su promjenili mjesto i produžili sa paljbom. U osobnom vlaku zarobljena su dva domobrantska oficira, 7 žandara i domoranaca, 9 Talijana i oko 35 željezni ara, koji su greškom štaba Odreda pušteni. Zaplijenjene su 4 puške, 7 pištolja, 31.000 kuna, 5.000 Lira i mnogo druge razne spreme. U tim borbama utrošeno je oko 1.000 metaka. Na mjestu akcije ubijena su tri Talijana i jedan ustaša.

Napominjemo da bataljon »Ljubica Gerovac« takore i nesposoban je da vrši samostalno ma kakove akcije uslijed svakodnevne pratinje do Škara, a osobito u posljednje vrijeme kada svakodnevno prati civile.

II odred.

12. VII. neprijatelj je otpočeo svoju ofenzivu na teritoriju II odreda. Ta ofenziva bila je jača od svih ofenziva koje je neprijatelj poduzeo na naše jedinice. Po etak ofenzive bio je na mirna i nezaštićena hrvatska sela s namjerom, da uništi ta mjesta ili da ih potpuno blokira i onemogući svaki kontakt sa partizanima. U tome je neprijatelj uspio za vrijeme cijele ofenzive, te zaista za cijelo vrijeme trajanja neprijateljskog

napada nije bilo moguće uspostaviti veze s mjestima ili dobiti ma kakvu pomoć u ishrani. Pored sela Pcdhum'a u kojemu je spaljeno preko 370 kuća i strijeljano preko 200 civila, zapaljena su i druga sela u Kastavskom kraju, kao na pr.: Saršoni i Lučići, a u abarskom kraju selo Vode sa 46 kuća, Smrežju 50 kuća, Mali Lug 41 kuća, Sokoli 22 kuća, Prhci 24 kuća, Selu 20 kuća, Ferbežari 10 kuća, Ravnicu 25 kuća, Crnom Lazu 25 kuća, Lazi 13 kuća, Vrhovac 26 kuća, Kraljev Vrh 24 kuća, Perhutova Draga 24, Pargu 20 kuća, Požarnici 40, Okrivju 60, Mandlima 20, Podkilavcu 6. Potpuno su spaljena sela Krašićevica, Razloge i Malo Selo kod Crnog Luga, a Mrzle Vodice spaljene su poslije akcije na Lujzijanu, a sve stanovništvo tog mesta odveli su u internaciju.

Italijani, blagodare i doma im izdajicama i deserterima kretali su se i po najvećim gredama kroz šume i nije bilo niti jedne jedinice, koja nije bar jedan puta bila iznenadena, pa tako i sam Proleterski bataljon bio je napadnut na svom logorovanju. U tom periodu sa strane partizana napravljeno je ipak nekoliko značajnih akcija. Zato možemo blagodariti Proleterskom bataljonu, iako prisustvo ne samo da se odrazilo najbolje na jedinice II odreda, nego tako i na slovenske partizane. Jedna od takovih akcija bila je napad na kamione i oslobođenje preko 400 civila, koji su se opet predali Talijanima nakon što su bili pušteni od strane partizana.

10. VIII. za vrijeme ofenzive izvedena je akcija na talijanske kamione na Lujzijani. U toj akciji učestvovao je Proleterski bataljon i Udarni bataljon. Zaplijenjen je teški mitraljez i oko 12 pušaka, te 8.000 metaka za teški mitraljez. Na strani neprijatelja bilo je oko stotinu mrtvih. Na našoj strani 2 teže, a dva lakše ranjena.

14. VIII. došlo je ponovno do borbe na Lujzijani, naime Proleterski bataljon i Udarni bataljon napali su Italijane koji su se kretali u pravcu Crnog Luga. Ubijeno je 25–30 fašista, među njima jedan oficir, a dvojica su zarobljena. Zaplijenjeno je 5 pušaka i 1 p. mitraljez, 1.500 metaka, 2 pištolja, 15 bombi, 10 parova cipela i ostalog odjela. Na našoj strani pao je jedan drugi, dok su trojica ranjena.

1. VIII. jedan vod III bataljona (moravački) napali su jednu ital. patrolu, ubili 7 fašista. Zaplijenjen je 1 p. mitraljez sa 2 ranca municije, 4 puške, 800 puščanih metaka, 4 bombe i druge spreme.

3. VIII. isti vod izbacio je iz tračnice lokomotivu i nekoliko vagona. Prilikom katastrofe poginuo je mašinovočar, a loža je teško ranjen.

Isti vod 13. VIII. izbacio je lokomotivu iz tračnice.

5. VIII. napadnut je po drugi put štab III bataljona. Tom prilikom poginuo je jedan drug.

11. VIII. napadnut je logor II i Udarnog bataljona. Ali kako se neprijatelj uspio privu i neopaženo do samog logora, borba je trajala vrlo kratko vrijeme. Samo je ranjena jedna drugarica.

12. VIII. prilikom napada Italijana na jedan naš civilni logor,³ uspio ga je raspršiti. Polit, komesar toga logora Frane Buneta bio je otsutan za vrijeme napada i kada se vratio u logor u njemu je našao Italijane, te se razvila borba izme u njega i Italijana. On je ubio 4 fašista, a sam je bio ranjen i uspio se spasiti.

Istoga dana bio je napadnut i I proleterski bataljon Hrvatske. Borba je trajala punih 8 sati, i Talijani su se morali povu i.

23. VIII. II bataljon postavio je zasjedu izme u abra i Trš a i došlo je do borbe sa italij. pobo nicom, koja se kretala 50 metara od ceste, radi osiguranja prolaza glavnim snagama. Neprijatelj je imao 25 mrtvih, i više ranjenih. Tako er je ubijen i jedan izdajnik koji je vodio Italijane na logore, dok je drugi ranjen.

Pored navedenih borbi koje su bile u II odredu, svakodnevno lpili su napadani civilni logori na raznim stranama.

Na teritoriji I odreda formirana su 2 udarna bataljona, dok u II odredu formiran je jedan udarni bataljon. Pored toga u preostala 3 bataljona I odreda formirana je po jedna udarna eta, u cilju pripreme za stvaranje III udarnog bataljona.

U II odredu uspjelo se prikupiti sve snage da djeluju kao cjelina, kao bataljoni. Tako er nenaoružani civili sposobni za rad, razdijeljeni su po bataljonima u radnim etama, koji se staraju za prehranu i za stanovanje partizana. Problem prehrane u II odredu još je uvijek težak, ali iz dana u dan situacija je povoljnija.

Došlo se u direktni dodir sa drugovima partizanima iz Istre, kojima smo dali u pomo 6 drugova i jedan puškomitrailjez. Njihovo brojno stanje nam još nije poznato, ali se nadamo da smo u najkra e vrijeme dobiti izvještaj. Prelazak preko granice vrlo je težak.

Ve nazad mjesec dana sa otoka Krka trebalo je da pre e više drugova sa oružjem, ali uslijed ofenzive to je bilo nemogu e.

Za ovo vrijeme bio je organiziran jedan kurs za vezu, koji je ve i završen i koji obe aje, da e odgovoriti onome zadatku koji se pred njega postavlja.

³ Iznad Ledenica

Uopće posmatrano štabovi još nisu dorasli svojim zadacima, ali svakako da se i u tome pogledu koraknulo u mnogome naprijed.

U posljednje vrijeme dali smo 50 drugova sa oružjem za popunjene Proleterskog bataljona.

Sada se pred nas postavlja zadatak formiranja brigade.⁴ Ona će biti sastavljena iz tri dosadašnja udama bataljona, a etvrti bataljon bit će formiran od jedinica I i II odreda. Odmah poslije formiranja brigade dva bataljona bit će upućena za Gorski Kotar, u prvom redu sa zadatkom djelovanja između Željezne i Kupe, jer u Gorskem Kotaru postoji mogunost za ishranu i većih jedinica, a s druge strane nadamo se da će to uvelikome ubrzati mobilizaciju masa u tome kraju. Formiranje brigade obavit će se u Drežnici, o čemu ćemo vas naknadno obavijestiti.

Brojno stanje i naoružanje bit će vam upućeno u najkraće vrijeme. Posljednje brojno stanje koje ste primili nema je.

Svakodnevno dobivamo obavještenja o neprijateljskoj ofenzivi koja se priprema na naš teritorij. Izgleda da su to još uvijek glasine kojim neprijatelj misli da nas zastraši i da stvara paniku u našim redovima. Međutim ne opaža se nigdje koncentracija nekih većih snaga po kojima bi se moglo očekivati ofenziva kroz koji dan.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

Polit., komesar
Josip Gržeti

Komandant
Veljko Kovačević

* Odnosi se na Šestu brigadu Hrvatske koja je formirana 12. listopada 1842. god. u Drežnici. To je bila prva brigada formirana u Petoj operativnoj zoni. U Brigadu su ušli bataljoni Prvog primorsko-goranskog NOP odreda, izuzev bataljona »Matija Gubec« koji je kasnije ušao u sastav etvrneaste brigade Hrvatske.

Komandant brigade bio je Viktor Bubanj, a politički komesar Josip Gržeti.

BR. 25

IZVJEŠTAJ ŠTABA GRUPE KORDUNAŠKIH NOP ODREDA OD 8 RUJNA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O AKCIJAMA PODRE ENIH JEDINICA

**ŠTAB GRUPE
KORDUNAŠKIH N.O.P. ODREDA**
8 septembra 1942 g.
Broj 536/1942 g.

**KOMANDANTU I OPERATIVNE ZONE NARODNO OSLOB.
PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE**

Operativni izvještaj

I. Neprijatelj na podruju ove grupe još se nalazi u defanzivi, a niti je vršio kretanja bilo kud iz svojih garnizona.

Avijacija neprijatelja aktivna je i nadalje i vrši svakodnevno kruženje i bombardira sela Bovi, Ostrožin, Kirin, kao i ostala na teritoriji 4 bataljona I K.P.O. Prilikom tog bombardovanja teže su ranjena 3 ovjeka i dvije žene.

Nakon formiranja Kordunaške udarne brigade¹ i davanja joj konkretnih zadataka za prebacivanje i vršenje operacija u hrvatskim krajevima na sektoru djelovanja Pokupsko-žumbera kog -odreda, Brigada [se] u potpunosti dana 25. 8. oko 2 sata ujutro prebacila na lijevu obalu rijeke Kupe. Prebacivanje se vršilo uglavnom sa amcima, a izvjestan broj partizana preplivao je rijeku.

II. Dana 24. 8. 1 eta 1 bataljona Udarne brigade u zajednici sa Prvom etom (Kljuka) Pokupsko-žumbera kog odreda, a koja se je prebacila preko Kupe dan ranije, radi vršenja osiguranja prilikom prebacivanja ostalih snaga Brigade, porušila je 140 telefonsko-telegrafskih stubova i uništila 7.000 metara žice na cesti Pokupsko—Pisarovina, te na istoj cesti do temelja uništila 2 drvena mosta.

Dana 25. 8. oko 2 sata ujutro, pošto se Brigada prebacila preko Kupe krenula je u Kup insku Šumu, gdje je stigla u 5 sati ujutro, i tu ostala neko vrijeme na odmaranju. Nakon dobivenih podataka, da se u selu Kup ini nalazi 40 neprijateljskih vojnika i 5 etnika u ustaškoj uniformi, upu en je 1 udarni bataljon radi opkoljavanja samog sela i zarobljavanja

¹ To je etvrta NOU brigada Hrvatske. O njenom formiranju vidi dok. br. 6, objašnjenje 4.

tih bandita kao i neprijateljskih vojnika. Primjetivši neprijatelj nadolazak naših snaga, posakrivao se po kukuruzima izvan sela, pa se iz tog razloga upu eni bataljon ne izvršivši akciju povratio natrag u sastav Brigade na odmaranje u Kup insku gumu. Za vrijeme odmaranja bila je isturena jedna eta 1 bataljona na ivici pomenute šume, gdje je postavila zasjedu **i** ekala eventualni napad neprijatelja, ali pošto se neprijatelj nije usuo vao do i u blizinu šume, istog dana nave er uputili su se neki dijelovi naših snaga u samo mjesto Kup inu, ali neprijatelj nije sa ekao u selu nego je pobegao.

26. 8. u 5 sati ujutro izvršila je Brigada napad na sresko mjesto i trgovište Jastrebarsko.

Plan operacije bio je slijede i:

Napad po predvi enom planu na sresko mjesto Jastrebarsko otpo eo je 26. 8. u 5 sati ujutro. Ja ina neprijateljske posade u mjestu bila je 120 domobrana, 20 žandara, 8 ustaša-pekara² i 8 finanaca.

I udarni bataljon dobio je zadatak da napadne dio mjesa od ku e Dr. Hla a do zadnjih ku a prema Zagrebu s tim, da na svom sektoru uništi neprijatelja, izvrši rekviziciju robe u trgovini Vrbas i Matšek te da zapali državne zgrade i ustaški logor.

II udarni bataljon dobio je u zadatak da napadne i uništi neprijateljske straže od zgrade sreskog na elstva do završetka mjesa prema Karlovcu i da uništi željezni ku stanicu, **kao i** sve pripadaju e joj objekte. Ujedno ima postaviti zasjede kraj poto i a sjeverozapadno od mjesa, uništiti neprijatelja kod mosta na cesti prema Sv. Jani i osigurati naše snage **od** neprijateljskog napada na cestu prema Sv. Jani zasjedom u šumi iznad sela Hrastje.

III omladinski udarni bataljon dobio je u zadatak da osigura cestu i željezni ku prugu od Karlovca od neprijateljskog napada, te željezni ku prugu od Zagreba i da na svome sektoru prekine telefonsko-telegrafsku liniju kraj pruge i samu pr.ugu, kao i da uništi željezni ke stražarnice na tom sektoru.

Tok operacije bio je slijede i:

Operacija je izvršena po predvi enom planu sa uspjehom od 80%. Jedino nije se moglo uspjeti osvojiti žandarmerijsku stanicu iz razloga, što je to jednospratna zidanica sa gvozdenim kapcima na prozorima prizemlja; vrata su bila teška i zaborikadirana gvozdenim polugama. Osim toga neprijatelj je

² Vidi objašnjenje 1 uz dok. br. 3.

bacao i bombe sa prvog sprata tako da je bio onemogu en svaki prilaz istoj zgradi sa ubacivanjem bombi. Zgrada finansijske osvojena je bez otpora. Pekara Kozlovac tako er nije osvojena jer je neprijatelj bacao bombe sa tavana, kroz krov, unato toga naše snage pokušale su probiti vrata i zapaliti zgradu, ali bez uspjeha. Prema izjavi civilnih lica domobrani su uo i napada napustili mjesto i otišli u nepoznatom pravcu, jedino od domobrana ostala je samo straža na željezni koj stanicu. U toku operacije naišao je u stanicu putni ki vlak koji je tu i za-držan dolaze i iz Karlovca.

Prilikom pretresa vlaka uhva ena su dva policajca, koji su pratili 5 muškaraca i dvije žene za logor u Jasenovac. Ova su lica oslobo ena a policajci su nakon saslušanja pušteni.

Rezultat operacije:

Zarobljeno je 10 domobrana, dok gubitci u mrtvima na neprijateljskoj-strani nisu se mogli ustanoviti. Gubitci na na-šoj strani bili su 2 mrtva i 5 ranjenih.

Zaplijenjeno je: 27 karabina, 2000 metaka, 2 bombe, 6 pari vojni kih odijela, 4 šinjela, velika koli ina ebadi, 8 du-planki, 8 kapslenja a, 9 flobert pušaka, jedan pištanj gaser, jedan kasan, jedan poljski telefon, jedno sedlo, 2 komota, 12 pisa ih mašina, mnogo kancelarijskog materijala, 46 komada goveda, 6 konja, 5 sanduka sapuna za veš, 15 sanduka še era, 2 radio aparata, 2 fotografksa aparata, sanduk cigareta i du-vana, sanitetski materijal iz apoteke u vrijednosti od 100.000 kuna, mnogih sitnih stvari i materijala i u gotovu 167.520 kuna, a uništeno je: zgrada poreskog ureda, financija, željezni ka stanica, magazin kod stanice sa 50 buradi rakije i vina, kao i mnogo drugog materijala, 2 vagona razne kafe, 2 vaktarne, zgrada osnovne škole, talijanske barake, 4 velike kamere državnog sijena, sresko na elstvo, jedan novi avionski motor, 3 lokomotive, 150 vagona, 20 hl. vina u zgradji financije, 2 skret-nice, 50 metara pruge, 30 bandera na cesti i pruzi, 30 bandera u samom mjestu Jastrebarskom, kao i sve telefonske-telegraf-ske linije koje vode iz samog mjesta. Iz koncentracionog lo-gora oslobo eno je 727 djece, koja su rodom iz Bosne i drugih krajeva,³ a iz kotarskog zatvora 20 odraslih osoba me u koji-ma i dva Srbina.

Operacija je završena u 8 sati ujutro poslije ega su se naše snage povukle u šumu sjevero-zapadno od sela Hrastje na odmaranje. Tu ih je neprijatelj napao odnosno malo napucao i pobegao. Istog dana snage Brigade prebacile su se u Sv. Janu oko 12 sati u tu se odmarale i ve erale. U podne toga dana

³ Vidi objašnjenje 2 uz dok. br. 3.

neprijatelj sa slabijim snagama privukao se blizu sela i napucao na naše snage i odmah se povukao natrag bez ikakvog uspjeha. U 22 sata krenula je Brigada iz Sv. Jane u potpunom redu sa oslobo enom djecom prema Zumberku gdje je stigla u 3 sata ujutro 27. 8. u selo Višoševi i i Brezovac i tu po elu sa odmaranjem.

Operacijom na sresko mjesto Jastrebarsko rukovodio je Operativni štab Brigade.

Obzirom na pri injenu štetu neprijatelju operacija je uspjela 80%.

31. 8. ove godine u 2 sata ujutro izvršeno je rušenje pruge sa snagama Brigade kao i postrojenja na potezu Dragani i — Domagovi .

Istog dana nakon završenja rušenja pruge i postrojenja na potezu Dragani i—Domagovi izvršen je napad na željezni ku stanicu Dragani i kao i postaje Lazina i Domagovi po Kordunaškoj udarnoj brigadi. Ja ina neprijateljske posade bila je od po 8—10 vojnika na stanicama, a slabija na mostovima izme u Lazine i Domagovi a.

Plan operacije:

Prema predvi enom planu operacija je otpo elu 31. 8. u 2 sata ujutro, a raspored snaga bio je slijede i:

I udarni bataljon dobio je zadatak da napadne i razoruža posadu na željezni koj stanicu Dragani i i žandarmerijsku stanicu Dragani i; da na pošt i zaplijeni novac, da uništi stani nu zgradu, ostale stani ne objekte, pilanu kod stanice; da zapali žandarmerijsku stanicu, da potrga što ve i dio pruge i telefonsko-telegrafske linije na svom sektoru, te da osigura naše snage od neprijateljskog napada cestom i prugom od Karlovca.

II udarni bataljon dobio je zadatak da razoruža žandarmerijsku posadu Domagovi i da uništi zgradu i ostala stani na postrojenja, da razori prugu i telefonsko-telegrafsku liniju i da naše snage osigura od neprijateljskog napada cestom i prugom od Jastrebarskog.

III udarni omladinski bataljon dobio je za zadatak da razoruža neprijateljsku posadu na postaji Lazina i na mostovima izme u Lazine i Domagovi a, da razori željezni ku prugu, telefonsko-telegrafsku liniju, jedan most na pruzi preko potoka Volav ica i stub od armiranog betona glavnog elektri nog voda Karlovac—Zagreb.

Tok operacije:

Tok operacije kao i uspjeh nije izveden po predvi enom planu iz slijede ih razloga:

Glavna otežavaju a okolnost za neuspjeh ove operacije bila je prevelika udaljenost od polazne baze do mjesta operacije kao i iz razloga konspirativnosti, zatim preveliki sektor operacije (oko 12 km.) pa uslijed toga bila je teško a kooperacije me u bataljonima; pomanjkanje dobrog vodi a kod 1 bataljona zbog ega je ovaj Bataljon zakasnio 1.30 sati od određenog vremena, te se ostala 2 bataljona nisu mogla pridržavati zapovijesti u pogledu po etka napada, tj. kad otvoriti vatru 1 bataljon, onda bi i ova dva bataljona otpoeli sa napadom. Kako su Drugi i Tre i bataljon zauzeli položaj i otpoeli sa napadom u određeno vrijeme, alarmirana je bila posada neprijateljska u Dragani ima prije dolaska 1 bataljona, koji nije zauzeo položaj i otpoelo borbu prema naređenju oko 2 sata, već sa zakašnjenjem od 1.30 sati, nije isti Bataljan napao željezničku stanicu Dragani i niti je zapalio pilanu a niti je uopće izbio na prugu. Tako er nije osvojio žandarmerijsku stanicu, jer je to jednospratna zidanica pa je neprijatelj sa sprata sipao bombe im su naše snage ubile njihovog stražara pred vratima. 2 bataljon izvršio je dobro svoj zadatak, jedino što je bezpotrebno dao ugovoren znak raketom, najavivši dolazak neprijatelja. Stvarno, neprijatelj se bio približio oklopnim vozom do mjesta operacije, ali je tu ostao jedan sat i 30 minuta ne usušio i se naprijed, koji je bio zadržavan našom slabijom vatrom, dok je on i sam tako er odgovarao slabom mitraljeskom vatrom i konačno se povukao natrag u Jastrebarsko. Tako er neprijatelj na stanci Domagovi primjetio je na mjesecini privlačenje 2 bataljona i otvorio vatru na njega, pa je ovaj Bataljon borbu morao prihvati ranije, nego je 3 bataljon stigao opkoliti posadu na postaji Lazina, pa je ta posada uspjela pobjeći i alarmirana vatrom iz Domagovi a po 2 bataljonu.

Stup električnog voda Karlovac—Zagreb nije se tako er uspjelo srušiti, jer je vjerovatno zatajila korda. Naknadno privlačenje do miniranog stuba bilo je nemoguće radi razdobljivanja, a i prijetila je opasnost od naknadne eksplozije i od električne struje vrlo visoke napetosti pri čemu je izgubljeno uslijed neeksplodiranosti te mine oko 40 kg eksploziva. Uslijed prerađenog davanja signala za povlačenje svih snaga po 2 bataljonu, ipak se još moglo raditi na rušenju pruge i telegrafsko-telefonske linije itav sat.

Prilikom putovanja na mjesto operacije kroz selo Petrovinu i Lazinu srušene su telefonske linije u tim selima i zapaljena općinska pilana u selu Novaki.

Rezultat operacije:

Zarođeno je: 7 domobrana, a bilo je na strani neprijatelja 4 mrtvi žandara, dok na našoj strani pao je jedan drug.

2^apijenjeno je 10 karabina, 1080 metaka, 18 bombi, 5 litara maziva za oružje, 7 komada remena, 3 opasa a, alata za rad na pruzi i drugih sitnih stvari, a uništeno je 4 željezni ke zgrade sa postrojenjima, jedna pilana, 42 metra željezni ke pruge, 204 telefonska stuba kraj pruge, jedan most željezni ki dug 10 met. i 30 telefonskih stubova izme u Lazine i Petroviće. Operacijom je rukovodio Operativni štab Udarne brigade.

Uspjeh operacije prema svemu gore izloženom može se ocijeniti sa 30%.

31. 8. patrole 1 ete 3 bataljona II K.P.O. u selu Laptu ranile su jednog etnika sa koga je uspjelo oduzeti karabin sa 30 metaka, ali zbog blizine neprijatelja nije se isti mogao uhvatiti. Druga patrola iste ete u selu Kraguljcima razoružala je jednog etnika ali zbog blizine neprijatelja nije se mogao da dovede nego je na mjestu likvidiran. Treća patrola koja je dobila zadatku da razoruža jednog etnika u Veri, izvršila je u potpunosti svoj zadatku.

1. IX. 1 bataljon II K.P.O. izvršio je akciju na pruzi izme u Donjih i Gornjih Dubrava. Na razrušenu prugu naišao je mješoviti voz koji je prevažao privatne namještaje i putnike. U vozu je bilo oko 700—800 civila; kompozicija od 17 vagona spaljena je i uništena, dok lokomotiva je ostala cijela, pošto nije bilo specijalisti koji bi ju brzo uništio, jer su neprijateljske snage u vrlo kratkom vremenu reagirale. Zarobljeno je 17 domobrana, 2 domobrantska podoficira, jedan Talijan, 5 žandara, 7 željezni ar, 1 poštar, jedan detektiv, 3 ustaše i 3 sumnjiva lica, a zaplijenjeno je 1 karabin, 2 pištolja, noževa i opasa a 20. Na licu mjesta ubijena su dva ustaše koji su pokušali bježati, dok se nad istima⁴ vrši istraga.

4 ov. mj. snage 1 bataljona II odreda, izvršile su na voz (mljekaru)⁵ napad kojom je prilikom uništen jedan blindirani vagon kao i posada koja se nalazi u tom vagonu, dok su se službena kola zapalila. Ova akcija izvedena je na pruzi izme u Donjih i Gornjih Dubrava pomo u montirane avionske bombe na žicu i udara. Dejstvo bombe bilo je sa zakašnjenjem tako da je zakaila samo zadnji blindirani vagon koji je zajedno sa posadom odnijela u zrak. Plijen je bio jedan p. mitraljez »Soša« prerađen na kragujevačku municiju sa 14 okvira, 8 karabina, od kojih je 5 ispravno, 400 metaka, 3 bombe, i nešto ostale spreme.

Istog dana jedan dio snaga 1 bataljona II odreda izvršio je napad na talijanski blindirani voz izme u Tounja i Košara.

⁴ Vjerojatno: drugima.

⁵ Redovni vlak koji je saobraćao od Ogulina do Karlovca. Njega su koristile mljekarice i ukrcavale se na svim usputnim stanicama do Karloveca.

Tom prilikom razmontirana je pruga i voz koji je naišao na istu zglajzao je sa šinje, ali uslijed jake posade iz Košara i Tounja koja je otvorila vatru iz baca a kao i iz samog voza koji je bio srušen tukao je tako er baca i tromblon, a u toj akciji nije bilo uspjeha, jedino što se zadržao saobra aj nekoliko sati. U ovim akcijama sa naše strane nije bilo žrtava osim jednog druga koji je lakše ranjen, dok na neprijateljskoj strani broj ranjenih i mrtvih nije poznat.

4 ov. mj. jedinice 4 bataljona I odreda postavile su zasjedu u selu Batinovoj Kosi neprijatelju koji izlazi iz vaktarnice Borota u selo Batinovu Kosu radi branja vo a. Ova zasjeda ostala je preko cijelog dana i produžila idu i dan tj. 5 ov. mj. Na ovu zasjedu oko 18 sati naišla su dva neprijateljska vojnika, dok su trojica bili u pozadini. Kako je zasjeda otvorila prerano vatru na ovu prvu dvojicu neprijateljskih vojnika, nije polu ila uspjeh, jer je neprijateljskim vojnicima uspjelo pobje i.

4 ov. mj. patrole 3 bataljona I K.P.O. koje vrše konitrolisanje terena ubile su jednog neprijateljskog vojnika koji je išao sa još petoricom prema pilani i mlinu Ra anovi a. Plijen od ubijenog neprijateljskog vojnika nije se mogao uhvatiti, jer su isti pograbili i sobom odnijeli neprijateljski vojnici koji su s njime zajedno išli.

Izme u 6 i 7 ov. mj. patrole 3 bataljona pokupile su kabl izme u emernioe i Topusko kolodvora.

III. Formiranja novih ili reorganizacija dosadanjih jedinica u ovom vremenu nije bilo. Stanje discipline, borbenosti u jedinicama ove Grupe popravlja se svakim danom. U posljednjim akcijama naro ito su se istakli drugovi Mile Karaš, Paji Mili , vodnik 1 ete 1 bataljona I odreda Oreš anin Nikola, komandir 3 ete Mihaljevi Nikola, vodnik 3 ete Zatezalo Simo,⁶ partizan 3 ete Nikola Pavi svi iz 1 bataljona II odreda. Po odredima jedinice i dalje vrše vojnu obuku u vezi programa za partizane I operativne zone. Predloga po pitanju organizacije jedinica i štabova za sada ne bi bilo.

IV. Štabovi bataljona kao i odreda funkcionišu za sada dobro.

V. Planom za daljnje akcije predvi ene su operacije ve eg stila na Jesenice⁷ na etnike i Talijane, koja je sada u

⁸ Poginuo kao komandir Tre e ete etvrtoog bataljona Tre e brigade u borbi protiv Nijemaca na Hrastovici, mjeseca studenog 1943 godine.

⁷ Li . Jesenica

toku, kao i rušenje pruge i vozova na liniji Gornje i Donje Dubrave, Košare, Sablja ka Draga i Javornik. Ove operacije bi se izvodile sa snagama I i II odreda ove Grupe, te se ve snage I odreda u tom pogledu na teritoriji II odreda nalaze od ranije i u estvuju sada u operaciji na Jesenici.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODIMA!

Politkomesar
Kova⁸

(M. P.)

Komandant

BR. 26

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE NO UDARNE BRIGADE HRVATSKE OD 9 RUJNA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O USPJELIM AKCIJAMA NA PRUZI BLATA — RUDOPOLJE I NAPADIMA NA ŽELJEZNI KE STANICE L. JESENICA I JAVORNIK

**S T A B
I UDARNE BRIGADE I ZONE
HRVATSKE**
Dne 9 septembra 1942.
Broj 81/1942.

ŠTABU I. OPERATIVNE ZONE HRVATSKE

Dana 6 do 8 ovog mjeseca tri bataljona naše Udarne brigade u zajednici sa isto tolikim kordunaškim snagama¹ izvršili su operaciju na prugu Blata—Rudopolje sa napadom na stanice Li ka Jesenica, Javornik i vaktarnu broj 33 izme u stanice Javornik i Rudopolje. Kao glavni cilj ove operacije bilo je rušenje pruge u Kapeli.

Plan operacije vidi se iz priložene zapovijesti.²

Tok operacije:

Sve jedinice Brigade i kordunaške snage bile su na svojim položajima do 13 asova dana 6 ov. mjeseca, kada su bile pripremne za svoje zadatke. Ta no u 13 asova Kordunaški

⁸ Ve eslav Holjevac

¹ O u eš u Drugog kordunaškog NOP odreda vidi dok. br. 27.
² Vidi dok. br. 10.

udarni bataljon privukao se blizu stanice i od početka snažan napad. U prvom naletu uspjelo im je zauzeti 2 bunkera i neke barake koje su odmah zapaljene.

Napad na Javornik u predvečerijem nije bio izveden, iz razloga što je neprijatelj bio odlično utvoren. Imao je dvospratne bunkere i jaku ogradu od žice, a pored toga šuma oko stanice je sasje ena pa je prilaz bio nemoguć. Preko dana vršene su sve pripreme i detaljna izveštaja za napad koji bi imao uslijediti im nastupi noči. Im je pao mrak izvršen je napad, ali se uopšte nije moglo napredovati, pošto je neprijateljska vatra bila vrlo jaka, a neprijatelj je dan prije napada dobio 4 bacana mine kojima je neprekidno ga otkrivao. Bataljon se povukao malo dalje od stanice i istu blokirao ne dajući i neprijatelju mogunost da ometa rušenje pruge.

I bataljon Udarne brigade napao je na vaktarnicu broj 33 i istu nakon kratke borbe na juriš zauzeo. U tome međuvremenu naišao je blindirani voz iz Rudopolja za koga je bila pripremljena klopka, ali se nije daleko kretao već je vojska izašla iz običnih vagona, razvila se u strelce i krenula uz prugu a za njom je polako išao voz. Borci I bataljona sa ekali su neprijatelja u usjeku i formalno ga pokosili mitraljeskom vatrom. Neprijatelj se dao u divlje bjegstvo sakupivši na brzu ruku mrtve i ranjene pod zaštitom vatre blindiranog voza. Ovom prilikom neprijatelju je na bojištu ostalo mitraljeske municije i nešto razne spreme. U ovoj borbi Talijani su imali preko 50 mrtvih što ranjenih vojnika. Pruga je bila sva krvava i trag krvi protezao se pravcem kuda se neprijatelj povlačio.

Dana 7. ovnje nastavljen je sa rušenjem pruge na cijeloj dužini od Blata prema Rudopolju. Stanica Javornik i Jesenica ostale su i nadalje blokirane od naših snaga. Neprijatelj nije više pokušavao u toku toga dana da vrši neke napade. Jedino je tukao naše položaje sa artiljerijom i bacao ima mina. Uvečer istoga dana kordunaške snage izvršile su još jedan napad na stanicu Jesenica, ali bez rezultata, jer se nije moglo više ništa zauzeti. Prema odluci Operativnog štaba naše snage povukene su sa svojih položaja u noči 7. na 8. ovnje prema svojim bazama.

Uspjeh operacije:

Vojnički: Kordunaške snage zarobile su kod Jesenice 8. Talijana sa karabinima, municijom i spremom, zapalili nekoliko baraka kod stanice Jesenica, zatim porušili oko 5 km. pruge između Blata i Jesenice a isto toliko i telefonske veze. Zapaljene su dvije vaktarnice i prekopano na nekoliko mesta nasipa na istoj pruzi.

I bataljon Udarne brigade razoružao je vaktarnicu broj 33 i istu skroz razrušio zajedno sa svima utvr enjima oko iste. Zarobljeno je 16 živih Talijana i zaplijenjeno 1 teški mitraljez »Fiat«, 1 puškomitraljez, 19 pušaka sa fišeklijama i noževima, 10.500 metaka, 70 eba-di, 10 šatorskih krila, 4 mušeme za mitraljeze, 11 ranaca punih raznog materijala, 100 bombi i ostali ratni materijal. Pored toga II bataljon naše brigade zarobio je jednog Talijana sa karabinom i spremom koji je bio pobjegao sa stанице Jesenica. Pruge je porušeno izme u Jesenice i Javornika preko 5 km. i prekopana tri nasipa. Izme u Javornika i Rudopolja porušeno je 4 km. pruge i telefonske veze, zatpan usjek i zapaljena vaktarnica broj 33.

Ukupan uspjeh zajedni ke akcije je slijede i: zarobljeno 25 Talijana, jedan teški mitraljez, 1 puškomitraljez, 27 karabina sa puš anim priborom, oko 11000 metaka i ostale spreme kako je gore navedeno. Pruga od Blata do Rudopolja izba ena je iz prometa. Sasvim je razrušeno preko 14 km. a isto tako i telefonske veze.

Gubitci na strani neprijatelja pored gore navedenih zarobljenih prema prikupljenim podacima iznose 27 mrtvih i 30 ranjenih. Gubitci na strani naše Brigade iznose 2 teže i 5 lakše ranjenih drugova i jedna drugarica lakše ranjena. Kordunaške snage u napadu na Jesenicu imale su 11 ranjenih i 1 mrtav.

Ova operacija trajala je 2 dana i razbila je neprijateljske koncentracije koje su bile vršene u cilju ofanzive. Ipak uspjeh je mogao biti mnogo ve i da smo imali više radne snage na raspolaganju.

Politi ki: Hrvatskom narodu prikazana je naša borba protiv okupatora što su oni na svoje o i mogli da vide, prilikom dovo enja zarobljenika u Dabar. Zarobljenici su predati komandantu II odreda Kord, grupe na dalju nadležnost. Za vrijeme operacije vrijeme je bilo lijepo.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar
Kruni Uroš

P. S.³

Pored naprijed navedenog uspjeha jedna eta II bataljona naše Brigade uz pripomo radnika zapalila je pilanu i sva vodovodna postrojenja ispod pruge na izvoru potoka Jesenice. Tako er je uništeno 7 ba ava nafte pošto nije mogla biti izvu ena.

Komesar
Kruni Uroš

Komandant

Komandant
Stevo Opsenica

³ Ovaj dio teksta dopisan je rukom.

BR. 27

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGOG KORDUNAŠKOG NOP ODREDA OD 9 RUJNA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP ODREDA HRVATSKE O BORBAMA NA PRUZI BLATA — RUDOPOLJE¹

Ko piše	Komandant II K.P.O	Odakle	Kuni
Kome	Glavnom štabu N.O.P.O.	Gde	br. 211
		Hrvatske	
O. Br.		datum	9 IX/1942 god.

Karta razmara 1:

Po nare enju komandanta Grupe K.P.O. izyještavam vas direktno o operaciji na pruzi Blata—Rudopolje.²

Napad na stanice Jesenice i Javornik nije uspio. Kod Jesenice je postignuto iznena enje neprijatelja i zauzeta jedna vaktarna i dva bunkera sa 8 Talijana i 8 karabina te spremom. Ostale snage jurišale su do ograde od žice koju nisu mogle pokidati jer je vrlo vrsta i široka u obliku mreže, te je tu neprijatelj u stanici dobio vremena i pripremio se na odbranu. Udarna brigada razoružala je vaktarnu br. 33 prema Rudopolju i zadobila 1 teški mitraljez, 1 puškomitraljez i 18 karabina sa 15.000 metaka. Zarobila je 18 Talijana. Pruge je mnogo uništeno i to od Blata do Jesenice oko ŠV2 km, od Jesenice do Javornika oko km i 4 km prema Rudopolju, svega oko 15 km. Sinje su srušene niz nasipe, mnogo nasipa (kipa) prekopano, neke šinje svinute, zapaljene sve vaktarne i blokovi, uništena sisaljka za vodu, zapaljena pilana na stanicu Jesenice, uništena sva telefonsko-telegrafska veza. Pruga je prema tome za dugo vremena onesposobljena za promet. Bataljon, iz Brigade, »Marko Oreškovi« ubio je na osiguranju 22 Talijana i 53 ranio prema Rudopolju, ali plijen nije uhva en. Naš jedan bataljon je ubio dosta Talijana prema Blatima. Osim toga 4 naša partizana zašla su u etni ko selo Jesenicu i uhvatili etni ko sledovanje sa 5.000 cigareta, 2 para cipela i uništili 4 bureta vina. Tom prilikom su ubili jednog etnika.

Mi smo imali jednog mrtvog i 14 lakše ranjenih od kojih 4 teže. Lakše je ranjen i komandant našeg Udarnog bataljona drug Nikola Basara u obe noge kroz miši e.

¹ Original je pisan rukom.

² O ovom napadu vidi dok. br. 10 i 26.

Neprijatelj je tukao artiljerijom i baca imao od Blata i mesta Jesenice i drugi dan uveće skoncentrisao veće snage. Isto tako bio je dovukao 3 brdske topa i do Rudopolja i vršio neke koncentracije.

Obzirom na to i na injenicu da je onesposobljeno mnogo pruge naš zajednički Operativni štab (Brigade i II K.P.O) donio je zaključak da se naše snage povuku drugi dan operacije u 24 sata.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODIMA!

Komandant
Orešanin Bogdan

Ko piše	Komandant II K.P.O.	Odakle Kuni
Kome	Komandantu Hrvatske	Gde 9. IX. 1942
O. Br.	datum 9/IX 42 god., 14 as, 30 min.	

Karta razmere 1:

Budući da je ovdje stigao vaš kurir šaljem po njemu izvještaj koji sam napisao i ujedno nadopunjujem:

Snage Brigade nalaze se u Dabru i okolicu. Naše snage koje su u estovale u operaciji nalaze se u Kuni u i po naređenu komandanta Grupe prebacuju se ove noći u Perjasicu. Drug komesar i ja poslani smo u štab Grupe i odlazimo tamo ove noći.

Krećemo oko 23 sata.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODIMA!

Komandant
Bogdan Orešanin

BR. 28

**ZAPOVIJEST OPERATIVNOG ŠTABA SLAVONSKIH, BANIJSKIH I MOSLAVA KIH PARTIZANA OD 9 RUJNA
1942 GOD. ZA NAPAD NA VELIKU MLINSKU**

**OPERATIVNI ŠTAB
MOSLAVA KIH, SLAVONSKIH i BANIJSKIH
PARTIZANSKIH ODREDA
9/IX 1942**

**Z A P O V I J E S T
(Sekcija Bjelovar 1 : 100.000)**

Jedinice naših partizanskih odreda napaš e okupatorsko mjesto Veliku Mlinsku u kome sa injavaju posadu doma i kul-turbundovci (35) i 50 stranih Nijemaca-kulturbundovaca.¹

Da se uništi ovo okupatorsko mjesto i da se ovaj kraj o isti od fašisti kih elemenata

N A R E U J E M :

A)

- I. 1 moslava ki bataljon oja an sa dva voda Banijaca napaš e selo i to: 1 eta moslava kog bataljona nastupi e sa sjevera od Trnovskih vinograda s tim što e jedan vod napasti i likvidirati školu i teški mitraljez koji se nalazi na ošku ograde od škole. Po likvidiranju škole ispali e dva signalna metka crvene boje u pravcu sjevera (kota 180).
- II. 2 eta istog bataljona oja ana sa jednim vodom 1 ete 5 bataljona Banijskog partizanskog odreda dolazi istim putem, napada i likvidira sa jednim banijskim vodom puškomitraljez koji se nalazi preko puta sa lijeve strane puta, a ostala dva voda likvidiraju ostale ku e prema školi.
- III. 3 eta istog bataljona oja ana sa jednim vodom Banijskog udarnog bataljona dolazi sa sjeverne strane sela s tim što e Udarni banijski vod likvidirati puškomitraljez i rov preko puta raskrsnice. Jedan vod Mos'ava ke ete likvidira stražu desno od puta, a drugi vod pristupa likvidiranju zgrade prema školi po datom signalu.
- IV. Banijski III bataljon izvrši e opsjedanje sela i to: Prva eta zatvori e put u polje i šumu pored njega zapadno

¹ Djelimi ni rezultati ovog napada vide se iz dok. br. 74.

od sela, put u Popovac i Pašijan južno od sela. 2 eta istog bataljona zaposješ e položaj po grupicama na južnoj strani sela uz potok sve do puta u Malu Mlinsku, gdje e uhvatiti vezu sa zasjedom prema Trnoviticima.

B) Osiguranje

I. Zasjeda Kostanjevac: cesta Bereg — Garešnica više Gradiće na desnoj strani ceste (u šumi) više puta koji se odvaja za Kostanjevac. Zasjedu vrši 5 bataljon B. P. O. sa zadatkom da brani prilaz od Berega i Bjelovara i da isturi desno osmatra e.

II. Zasjeda prema Garešnici: Udarni bataljon B. P. O. sa 4 puškomitrailjeza s tim da zauzme položaj na ivici Breštova ke šume, a ostale snage na cesti gdje istu prelazi pruga ispred Breštovca.

III. Pašijanski gaj prema pruzi i cesti: 1 vod Lov eve² ete sa dva p. m. Ova zasjeda brani prilaz od Palešnika i Hercegovca. 1 vod sa p. m. osigurava diverziju pruge na njezinom ulazu u šumu. 3 vod osigurava prilaz iz Velikog Pašijana za Veliku Mlinsku na ivici Pašijanskog Gaja — sa jednim p. m.

IV. Trnovitica: jedan vod Mosurove³ ete zaposješ e ulaz u Malu Mlinsku a jedan vod zaposješ e kotu 180.

V. Markirani napad jedne desetine sa p. m. na Garešnicu vrši e desetina iz Mosurove ete sa p. m. iz Udarne.

VI. Operativni štab nalazi e se na putu izme u Velike Mlinske prema mlinskim vinogradima i to na prvoj kosi sjeverno od Velike Mlinske, kamo treba slati sve izvještaje.

VII. Napad e po eti 10/IX 1942 u 4,15 sati. Znak za napad: po satu u ta no vrijeme.

VIII. Znak za povla enje bi e znak trubom ustajanje.

IX. Mjesto povla enja je prema Operativnom štabu, tj. prema Tmoviti kim Vinogradima.

X. Zasjede se povla e sve na znak trube, a za daljnje e Operativni štab poslati pismena nare enja.

XI. Sanitetsko previjalište bi e u neposrednoj blizini Operativnog štaba.

XII. Odgovorni za evakuaciju materijala e biti drug Tihi⁴ i Geno⁵ koji e predvidjeti potreban broj kola za evaku-

² Antun Robert-Lovac. Poginuo kao politi ki komesar bataljona u Dvanaestoj slavonskoj brigadi prilikom napada na Našice 1944 godine.

³ Milan Kova evi -Mosur. Umro 1943 godine kao komandant bataljona Daruvarskog NOP odreda.

⁴ Rade Kneževi

⁶ Janko Šušnjar

aciju. Na raspoloženje im se stavlja pozadinski vod. Drugi pozadinski vod će se staviti pod komandu druga Dušana,⁶ koji će izvršiti diverziju pruge u šumi blizu puta Palešnik — Mlinska. Po izvršenju diverzije dolaze u Operativni štab.

XIII. Znaci raspoznavanja za napad no u: »Trava« — »zelena«. Pozivni znak kreket žabe. Starješine treba da naro ito upozore sve partizane za pravilnu upotrebu znakovaa za raspoznavanje.

XIV. Za uspješno izvoenje zajedničkih operacija sastavljen je i zajednički Operativni štab od predstavnika Moslava koga, I slavonskog i Banijskog odreda (komesar I si. odreda⁷ i zamjenik komandanta III o. z.,⁸ zamjenik komandanta⁹ i komesara¹⁰ Banije).

XV. Trupne komore nalaze se kod Operativnog štaba.

Komesar
uro izmek

Komandant
Tolja¹¹

⁶ Dušan Rapaji

⁷ Josip Kraja i -Prika. Poginuo, nešre nim služajem, 1945 godine, kod Osijeka, kao politički komesar divizije.

⁸ Bogdan Crnobrnja

⁹ Narodni heroj Nikola Maraković

¹⁰ uro Cizmek

¹¹ Bogdan Crnobrnja

BR 29

IZVJEŠTAJ GLAVNOG ŠTABA NOP ODREDA HRVATSKE OD 10 RUJNA 1942 GOD. VRHOVNOM ŠTABU NOP I DV JUGOSLAVIJE O AKCIJAMA JEDINICA PRVE, DRUGE I PETE OPERATIVNE ZONE

Op 75/42
10. IX. 1942

VRHOVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILACKE PARTIZANSKE I DOBROVOLJA KE VOJSKE JUGOSLAVIJE

Operativni izvještaj br. 17

I operativna zona

26. VIII I (kordunaška) udarna brigada¹ izvršila je akciju na sresko mjesto Jastrebarsko, u kome je bila neprijateljska posada od 120 domobrana, 8 ustaša i 8 finansa. Akcija je potpuno uspjela. Zaplijenjeno je: 27 karabina, 2.000 metaka, 2 bombe, 12 pisa ih mašina i mnogo kancelarijskog materijala, 6 pari vojni kih odijela, 4 šinjela, ebadi, 46 goveda, 6 konja, 8 duplanki, 8 kapslenja a, 9 flober pušaka, 1 pištolj gaser i ostalog materijala. Zapaljene su i uništene neke zgrade. Uništene su 3 lokomotive, 150 vagona, 2 skretnice, razoren je 50 met. pruge, 30 bandera na cesti i pruzi, 30 bandera u samom mjestu i potrgane sve telefonske i telegrafske linije koje vode iz mjesta. Iz koncentracionog logora oslobo eno je 727 djece iz Bosne, Korduna i drugih krajeva,² koja su sva otpremljena na naš oslobo eni teritorij.

Na željezni koj stanici zadržan je putni ki vlak, koji je stigao iz Karlovca u toku operacija. Nakon pretresa i saslušanja, svi su putnici pušteni.

Cijela operacija izvršena u roku od 3 sata. Neprijatelj je nakon toga napao Brigadu u šumi, gdje je logorovala, i tom je prilikom ranjeno 2 partizana. U svemu bilo je dva mrtva i pet ranjenih partizana, dok gubici neprijatelja nisu poznati.

1. IX I udarna brigada izvršila je akciju na Dabar. Nakon 6 sati žilave borbe Dabar je bio oslobo en. Jedan dio neprijateljske posade je uspio da pobegne, dok je 32 zarobljeno. Zaplijenjeno je: 3 puškomitraljeza, 45 karabina, 5.000 metaka, dva pištolja i ostalog ratnog materijala. Mi imamo 3 teže i 3

¹ etvrta NOU brigada Hrvatske. Vidi dok. br. 6, objašnjenje 4.
² Vidi dok. br. 3 i 25.

lakše ranjena, dok nam još nisu poznati ta ni gubici neprijatelja.

6. IX I i IV brigada³ izvršile su akciju na pruzi Blata — Rudopolje, na stanici Jesenice i Javornik. Akcija nije uspjela. Mi smo uspjeli iznenaditi neprijatelja kod Jesenica, ali je mnogo vremena izgubljeno u kidanju žica, tako da se je neprijatelj snašao i davao žestoki otpor. Tu je zarobljeno 8 Talijana i 8 karabina. Kod Rudopolja je zaplijenjeno: 1 teški mitraljez, 1 puškomitraljez i 18 karabina sa 15.000 metaka. Zarobljeno je 18 Talijana. Na osiguranju prema Rudopolju ubijeno je 22 Talijana i ranjeno 53. Tom su prilikom 4 partizana ušla u etničko selo Jesenice i ubili jednog etnika, te zaplijenili nešto materijala. Osim toga uništeno je željezni ke pruge od Blata do Jesenica 5.5 km, od Jesenica do Javornika 5.5 km i 4 km prema Rudopolju, te su sve šine srušene, a nasipi prekopani. Zapaljene su sve vaktarne, uništena sisaljka za vodu, tt. linije i zapaljena pilana na stanici Jesenice. Pruga je za dulje vremena onesposobljena za promet.

Izvještaj o svim akcijama iz I. op. zone još nismo primili, te kad ga dobijemo, poslat emo ga.

II operativna zona

21. VII neprijatelj je sa ja im snagama pokušao izvršiti napad na bataljon »Jože Kraša« na cesti kod Budinjaka. Naši su odbili neprijatelja, koji je imao 12 mrtvih i 9 ranjenih ustaša. Na našoj strani bio je 1 teže ranjen, koji je kasnije umro.

22. VII neprijatelj je ponovno pucao na iste položaje, ali se je morao povući uz gubitke od 4 ranjena ustaše. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

23. VII II eta Z. P. Odreda⁴ u saradnji sa Moslava kom etom izvršila je akciju na državnu pilanu u Brestovcu (3 km od Garešnice). Pilana je zapaljena. Zaplijenjeno je veća količina živežnih namirnica. Nakon toga uništene su dvije šumske lokomotive i zapaljena je željezni ka stanica Brestovac.

28. VII jedna eta Z. P. Odreda likvidirala je jednog ustašu kod sela Vrateko, koji je došao da špijunira.

16. VIII izvršena je zapljena državne imovine u selu Sošice.

17. VIII II eta bataljona »Kraš« porušila je dva mosta od armiranog betona kod Kostanjevca, koji je sada u našim rukama.

18. VIII II eta 2. P. O. izvršila je akciju na pruzi Zagreb — Sisak. Zapaljena je željezni ka stanica u Pešenici i

³ Prva NOU brigada i četvrta NOU brigada Hrvatske
⁴ Zumberačko-pokupski NOP odred

Mracijinu. Zarobljena su dva domobrana i zaplijenjene dvije puške.

Iste no i III eta istog bataljona izvršila je napad na voz-cisternu sa naftom kod Horvata (blizu Zagreba). Iscurilo je 8 cisterna benzina i ubijen je vlakovoda. Ova eta razorila je željezni ku prugu izme u Zden ine i Jaske 18/19 VIII. Istovremeno je uništena jedna lokomotiva i 6 praznih cisterna.

19. VIII dvije ete bat. »Kraš« izvršile su napad [na] neprijateljske posade u Pribi u. Nakon jednog sata žestokih borbi, neprijatelj se je predao. Trojica su likvidirani, a ostali pušteni. Zaplijenjeno je: 3 p. mitraljeza i više pušaka, te mnogo municije. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

19—20. VIII jedna eta bat. »Kraš« ubila je jednog ustašu u Klin a Selu, zaplijenila je pušku, te nešto živežnih namirnica. Zaplijenjeni su i zapaljeni spisa u op ini. .

21. VIII zaustavljen je teretni voz sa dvije lokomotive na pruzi Jaska — Zden ina. Zaplijenjene su ve e koli ine razne robe, a lokomotive su spaljene.

22. VIII ista eta izvršila je akciju na op inu Sv. Martin kod Samobora. Tom je prilikom zaplijenjeno 84.000 kn, a spisi u op ini su zapaljeni.

Istog dana izvršena je akcija na op inu Vivodinu, kojom prilikom je zaplijenjena ve a koli ina novaca i ostalog materijala, te nekoliko pušaka.

Jedan vod bat. »Kraš« izvršio je istog dana napad na op inu Desinec, nedaleko Zagreba. Zaplijenjeno je 3 puške i nešto novaca.

Istog dana jedna desetina Ž. P. O. rekvirirala je u selu Hova ek ustašku imovinu, od koje je veliki dio podijelila seljacima.

Jedna eta Z. P. O. uhapsila je kod sela Vrate ko 4 ustaška špijuna i likvidirala ih. Kod istih je zaplijenjeno nešto novaca.

23. VIII jedna desetina zapalila je jedan šlep sa 20 vagona drva kod Pokupskog.

26. VIII jedna eta bataljona »Kraš« bila je u selu Kotarima, na koje je navalilo oko 600 ustaša. eta je prihvatala borbu i natjerala neprijatelja u bijeg. Neprijatelj je imao 6 mrtvih i više ranjenih.

Dan ranije ista eta postavila je zasjedu na cestu Samobor — Jaska. Naišla su trojica civilnih ustaša sa motociklima i jedan civilni teretni auto. Partizani su ih zaustavili, obukli se u domobrane i sa njihovim motorima otišli do logornika Jastrebarskog kotara Mrakuži a. Ovoga nisu našli kod ku e, ali su partizani kod njega zaplijenili ve u koli inu razne robe i stoke. Po završenoj akciji partizani su vratili motore usta-

šama i pustili ih. Ustaške vlasti su ovu trojicu odmah uhapsile i ispremlatile ih. Ovu akciju je narod primio vrlo dobro.

25. VIII jedan vod bat. »Kraš« prebacio se je preko Save u Zapreši, gdje je likvidirao poznatog ustašu Konrat uru, koji je bio šef tajne policije za Zagorje.

28. VIII razorena je željezni ka pruga izme u Klju a i Luke u Zagorju,⁵ te razbijena lokomotiva i jedan vagon. Istoga dana razorena je pruga kod Zlatara. Razbijena je jedna lokomotiva i tri vagona u okolini Varaždina.

27. VIII zapaljeno je 3 vagona sijena u Sv. Ivanu Zelini. Istog dana zapaljeno je kod Klanjca 20 vagona je ma, koje su Nijemci sijali i doveli za vršidbu.

Iz III operativne zone još nismo dobili operativni izvještaj, a isto tako ni iz IV operativne zone.

V operativna zona

31. VIII jedna eta bat. »Marko Trbovi « sukobila se je kod Sela Turkovi a sa Talijanima. Razvila se je žestoka borba i nakon što je našima stigla pomo , Talijani su se razbjezali.

U toj borbi jedan omladinac,⁶ nakon što je ubio dva talija, vojnika, ubio je sam sebe, da im ne padne u ruke. Talijani su zarobili još dva omladinca, koje su nakon strašnog mu enja ubili, zatim im na elu izrezali petokrake zvijezde i ostavili ih na cesti, da ih na u partizani.

4. IX izvršena je akcija na selo Salopek,⁷ gdje je bilo 40 ustaša. U toku borbe neprijatelju je uspjelo da pobegne. Zaplijenjeno je 8 pušaka i jedan pištolj. Zapaljeno je 12 ku a.

U raznim diverzionim akcijama⁸ od 17. VIII—3. IX izme u Ogulina i Oštarija, izme u Oštarija i Gomirja, izme u Drivenika i Zlobina, na liniji Zlobin — Plaše, izme u Selca, Novog i Crikvenice, izme u Senja i Novog uništeno je 360 m pruge, uništene dvije lokomotive i nekoliko vagona, srušeno 230 telegrafskih stupova, uništeno 2 km telefonske linije i razrušena tri vodovoda. Ubijen je jedan tal. oficir i dva tal. vojnika. Zaplijenjene su dvije puške.

U zasjedama od 16. VIII—3. IX izme u Prokika i Brinja, na Goljaku, te izme u abra i Trš a ubijeno je oko 110 talija.

⁵ Prugu su razorili zagorski partizani pod rukovodstvom Jože Tucmana.

⁶ Jovo Mati . Ubio se kod zaseoka Bjelsko.

⁷ Napad je izvršio Prvi bataljon »Marko Trbovi « Prvog primorsko-goranskog NOP odreda. Vidi dok. br. 24.

⁸ Izvršile jedinice Prvog primorsko-goranskog NOP odreda. Vidi dok. br. 24.

janskih vojnika i mnogo ih je ranjeno. Mi smo imali dva ranjena.⁹

U raznim akcijama¹⁰ od 26. VIII—31. VIII kod Puškarija, Oštarija, na cesti Plaše — Križišće, te izme u Lića i Fužina ubijeno je oko 20 talijanskih vojnika, zaplijenjen jedan p. mitraljez, 4 puške, 70.000 cigareta i ostale robe.

31. VIII Udarni bataljon je na pruzi izme u Brinja, Ogulinu i Gomirja raskopao prugu. Osobni vlak, koji je naišao, izletio je iz šina. Talijani, ustaše i domobrani, koji su se nalazili u vlaku, izletili su i poeli da pucaju. Partizani su izvršili juriš i razoružali neprijateljske vojниke. Vlak je sa 16 vagona zapaljen, dok su oficiri, vojnici i putnici odvedeni u pozadinu. U tom momentu naišao je talijanski vojnički transport iz Ogulina. Partizani su otvorili brzu paljbu na vlak iz dva teška mitraljeza i 3 p. mitraljeza. U tom vlaku bilo je oko stotinu mrtvih talijanskih vojnika i oficira. Za to vrijeme talijanska artiljerija tukla je iz Ogulina. Zarobljeno je dva domobrana oficira, 7 žandara i domobranaca, 9 Talijana i oko 35 željezniara, koji su pušteni. Zaplijenjene su 4 puške, 7 pištolja i ostale razne spreme. Civilni putnici su također pušteni. U borbi poginuo je i jedan ustaša.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar

Komandant

⁹ Zasjede izme u Prokika i Brinja držao je Prvi primorsko-goranski NOP odred, a izme u Šabacu i Tršiću Drugi primorsko-goranski NOP odred.

¹⁰ Izvršio bataljon »Matija Gubec« Prvog primorsko-goranskog NOP odreda.

BR. 30

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGOG ODREDA OD 11 RUJNA 1942
GOD. ŠTABU TREĆE OPERATIVNE ZONE HRVATSKE O
AKTIVNOSTI NEPRIJATELJSKIH SNAGA NA TERITORI-
JU KRNDIJE**

**STAB II ODREDA
III OPERATIVNE ZONE**
Broj: 48/1942.
Dana 11. IX. 1942.

**INFORMATIVNOM OFICIRU ŠTABA III OPERATIVNE
ZONE**

Prema tek dobivenom izvještaju ju je se u Ca incima iskrcalo 24 vagona kulturbundaša i ustaša, ukrcali se na Gutmanov voz i krenuli u pravcu Voćina. Prema dobivenom izvještaju spremna se pretres: Zvezava, Jovanovice, Čedovice i Ravne Gore.

Prema dobivenim izvještajima iz Našica, reakcija na teren Krndije imala bi da potraje od 7-og do 15-og o. mj. U 4 sata ujutro od pravca Dobre Vode (7. IX.) krenula je među om Krndije jedna veća grupa kulturbundaša u pravcu starog druma.

Ista grupa našla je našu ambulantu koja se nalazila oko Gradiščanskih vrela. Sav inventar ambulante, kao i lijekovi i zavojni materijal spaljen je, dok su se svi ranjenici kao i drugarica dr Katarina¹ uspjeli spasiti bjegom u šikaru. Nitko od bolesnika niti od ambulantskog personala nije tom prilikom stradao. Neprijatelji zapalili jedan dio šume, izgorilo je nešto žita, ali veće štete nije bilo. Naši magacini nisu pronađeni. Neprijatelj je projurio linijom do starog druma, odatle na drum Krndija — Požega i otišao u nepoznatom pravcu. Istovremeno manje snage napale su mjesto Duboku, ali su bile odbijene. U napadu sudjelovala je i posada sa stanice Lendžica oko 40, zatim nešto iz mjesta Ljeskovice. Tačno se ne može odrediti kolika je bila neprijateljska snaga, jer je istovremeno sa više mjesta krenula. Ubijena je jedna žena i troje djece. Iz sela Gradišta odvedene su neke familije (pravoslavne) čiji sinovi se nalaze u domobranima, a prije su bili partizani. Te familije, misleći da im se neće ništa dogoditi, ostale su u selu dok su se drugi razbježali po šumi. Kulturbundaši su te familije poveli sa sobom i do danas se nisu vratile.

¹ Dr Katarina Vasiljevska

Baca mina bacio je nekoliko bombi na Duboku te u inio nešto materijalne štete; ubio 7 krmaka, dok ljudskih žrtava nije bilo. U Bektežu stiglo je prije same reakcije 2 kamiona, a u Kutjevo 4 kamiona kulturbundaša. Te iste snage povukle su se kasnije u pravcu Orahovice.

7-og ujutro oko 3 asa, krenulo je od Gradištanskih vrela prema štabu Zone nekoliko kola i konja za naš konji ki eskadron, ali su naišli na neprijateljsku zasjedu kod Dobre Vode. Dva su konja poginula, 6 konja se vratio, a ostalo je neprijatelj odveo sobom. Tom prilikom nestala je i jedna nova piša a mašina koja je bila odpremljena iz III bataljona za štab II odreda. Od vozarskog osoblja nije nitko stradao.

Jedan naš kurir koji je krenuo sa poštom prema Odredu tako er je naišao na zasjedu, ali je umakao, pa misle i da je opkoljen spalio je poštu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Vidio:

Politkomesar
Jota²

Informativni oficir štaba

II odreda
Bosanac³

Komandant
Tihij⁴

² Stjepan Funari
³ Krsto Bosanac
⁴ Rade Kneževi

BR. 31

**IZVJEŠTAJ ŠTABA NOP ODREDA BANIJE OD 12 RUJNA
1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O BORBI
KOD OBLJAJA I O DIVERZIJAMA NA PRUZI BEOGRAD
— ZAGREB**

STAB N.O.P.O. BANIJE
Dne 12. IX. 1942

KOMANDANTU I. OPER. ZONE

Drugovi komandant i komesar odreda, otkako su se prebacili na Baniju,¹ javili su se svega jednom i to onim kratkim izvještajem, kojeg smo dostavili uz izvještaj druga Branka.²

Po izvještajima kurira i civilnih lica, imale su naše snage neke sukobe s neprijateljem i to tokom 9. IX. o. g. i tom prilikom zarobile 4 domobrana, koji su ju e preba eni ovamo za Pernu, dok je u tom sukobu bilo 10 mrtvih domobrana, jedan naš, a plijen jest 12 karabina, 2 puškomitrailjeza i jedan njem. kratki puškomitrailjez tipa »Smajsser«. Tog dana pošli su Muslimani u plja ku u Obijaj i to poslije, kad su se povukle domobranske snage, ali su ih naši iznenadili, oteli sav oplja kani materijal, nekoliko ih pobili, dok su se drugi raspršili i nazad povratili. Kad se je ula pucnjava, došlo je nešto neprijateljskih snaga navodno da »zaprije i« muslimansku plja ku, naši ih napali i tom prilikom dobili gore spomenuti plijen. Neprijatelj se je povukao iz Zirovca, Bojne, Obijala, dok se još neke snage neprijatelja nalaze u Šašavoju. Sve ove podatke smo dobili iz neslužbenih izvora.

O snagama u Šamarici, kojima zapovijeda drug Vladi³ i komesar Branko, kao i o eventualnim akcijama, koje te snage vrše, nemamo nikakovih podataka. Isto tako nije nam poznato gdje i u kojoj ja ini se nalazi neprijatelj na sektoru III. i V. bataljona. im dobijemo bilo kakav izvještaj, odmah emo ga poslati u zonu.

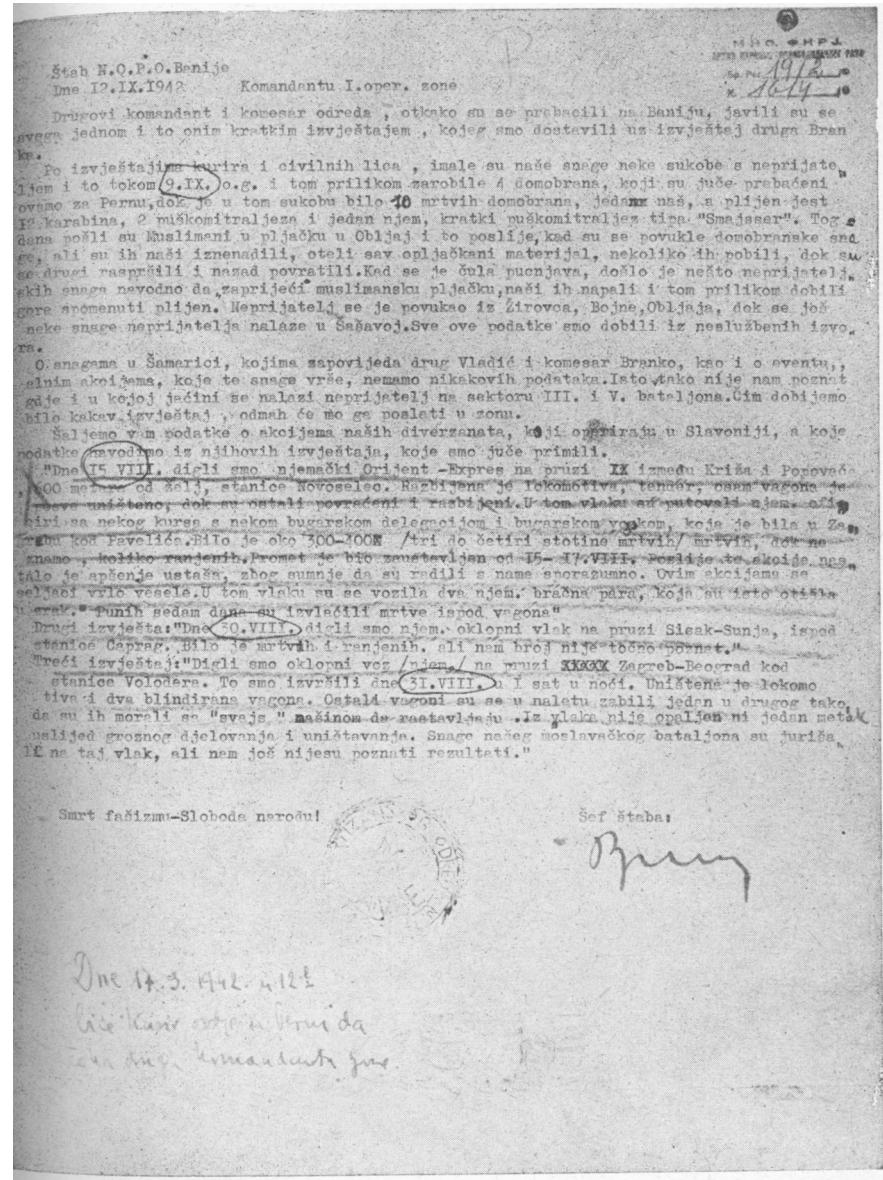
Šaljemo vam podatke o akcijama naših diverzanata, koji operiraju u Slavoniji, a koje podatke navodimo iz njihovih izvještaja, koje smo ju e primili.

»Dne 15. VIII digli smo njema ki Orijent-Expres na pruzi izme u Križa i Popova e 600 metara od želj. stanice Novo-

¹ Stanko Bjelajac i Ranko Miti

² Branko Borojevi

³ Adam Vladi . Poginuo sije nja 1943 god. na dužnosti u Komandi podru ja.

Fotokopija dokumenta br. 31

selec. Razbijena je lokomotiva, tender, osam vagona je posve uništeno, dok su ostali povra eni⁴ i razbijeni.⁵ U tom vlaku su putovali njem. oficiri sa nekog kursa s nekom bugarskom delegacijom i bugarskom vojskom, koja je bila u Zagrebu kod Pavelia. Bilo je oko 300—400 (tri do etiri stotine) mrtvih, dok ne znamo, koliko ranjenih. Promet je bio zaustavljen od 15—17. VIII. Poslije te akcije nastalo je hapšenje ustaša, zbog sumnje da' su radili s nama sporazumno. Ovim akcijama se seljaci vrlo vesele. ... Punih sedam dana su izvla ili mrtve ispod vagona.«

Drugi izvještaj: »Dne 30. VIII digli smo njem. oklopni vlak na pruzi Sisak — Sunja, ispod stanice Caprag.⁶ Bilo je mrtvih i ranjenih ali nam broj nije to no poznat.«

Treći izvještaj: »Digli smo oklopni voz (njem.) na pruzi Zagreb—Beograd kod stanice Volodera. To smo izvršili dne 31. VIII. u 1 sat u noći. Uništena je lokomotiva i dva blindirana vagona. Ostali vagoni su se u naletu zabili jedan u drugog tako, da su ih morali sa »švajs« mašinom da rastavljaju. Iz vlaka nije opaljen ni jedan metak uslijed grozog djelovanja i uništavanja. Snage našeg Moslava kog bataljona su jurišale na taj vlak, ali nam još nijesu poznati rezultati.«

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

Šef štaba
Brunović⁷

Dne 17. 9. 1942, u 12h,
biće kurir ovdje u Perni da
eka druga komandanta Zone.

⁴ Prevrnuti

⁵ Ovu diverziju izvršio je Ivan Hariš sa grupom diverzanata.

⁶ Ovu diverziju izvršila je Osma brigada.

⁷ Milan Brunović

BR. 32

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE NOU BRIGADE HRVATSKE
OD 12 RUJNA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE
ZONE O TOKU I REZULTATIMA NAPADA NA UDBINU**

**STAB II UDARNE BRIGADE
I OPERATIVNE ZONE
N.O.P.O. HRVATSKE**
Br. 30 dana 12-IX. god. 1942

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE N.O.P.O. HRVATSKE

Operativni izvještaj
o akciji na Udbinu

II udarna brigada po svome formiranju dobila je zadatak da napadne Udbinu, razoruža tamošnju posadu i likvidira sa tamošnjim ustaškim banditima. II udarnoj brigadi su bila pridodata dva bataljona od Li ke grupe P.O.,¹ ali je i II brigada akciju vršila bez svoga etvrтog bataljona.² Brojno stanje naših snaga:

Pzana: ^p "P- »R: T. mitr: baca a m. g P™ haubica: %% bomba:
1251 1115 44 6 3 3 1 3 280

Prosje ni broj municije na pušku i ostala oru a:

pušaka:	p.m.:	t.m.	baca :	haubica:	p % »t
29	200	303	59	97	27
					6

Jurišna odjeljenja svakog bataljona još su bila naoružana sa pionirskim alatom (kramp, sjekira, uskija), a osim toga raspolagali smo i sa 14 komada makaza za sje enje bodljikave žice, kao i sa benzinskim flašama za paljenje i upaljivim bom bama doma eg proizvoda koje nijesu htjele u akciji da eksplodiraju. Topovska municija nije bila sa originalnim punjenjem nego je to punjenje naše partizanske radionice koje nije bilo odgovaraju e niti jednako tako da se topovska vatra nije mogla nikako regulisati: ili su zrna podbacivala ili prebacivala.

¹ Prvi bataljon Tre eg li kog NOP odreda i Drugi bataljon Prvog li kog NOP odreda. Vidi Zbornik, tom V, knj. 6, dok. br. 49.
² Udarni bataljon

Plan akcije:

Akcija je izvana po planu koji je razrađen i iznijet (razrađen po bataljonima) u priloženoj zapovjeti. Vremenski akcija nije poela na svim sektorima istovremeno nego je poela kako je koji bataljon stizao na svoje položaje. To je omogućilo neprijatelju da koncentriše vatru po pojedinim sektorima i da razbija naše bataljone jedan po jedan. Inače u poteku akcija se je razvijala po planu. Bataljoni su striktno primijenili plan. Formirana su u svakom bataljonu jurišna odjeljenja koja su imala za zadatak da prave klinove, a ostali dijelovi bataljona zauzeli su predviđeni raspored. Bataljoni su uspjeli po mjesecu i usprkos potpuno brisanog prostora da dođu do pred same žiante prepreke bez narođito jake vatre i bez gubitaka. Neprijatelj je do eka tada jurišna odjeljenja potpuno budan i spreman (spavali su svi u rovovima) i zapravo vatrom već u tih juriša a prosto pokosio. Većina tih jurišnih odjeljenja (svaka eta je imala po napred isturenog jur. odjeljenje) uspjela je da prodre (presjeće ili preskoči i dođe do samih rovova, ali su tu bili uništeni ili vravene na tragu. U tim momentima bile su krize i kod neprijatelja koje su se očitale bježanjem iz rovova, ali su i kod naših jedinica isto tako bile krize uslijed prevelikih gubitaka te se tako ti momenti nisu koristili. Greške su bile i u tome što su se jurišna i bombaška odjeljenja suviše daleko udaljavala od svojih jedinica, odnosno što su pojedine ete isuviše zaostale iza tih svojih odjeljenja tako da su ta odjeljenja bila prije uništena nego su mogla masovno biti potpomognuta od njih snaga. Neprijatelj se je jako žilavo borio i poslije svake takove krize brzo se je snalazio i vraćao oduzete mu pozicije. Bataljon »Stojan Mati« II udarne brigade uspio je da vještim podilažnjem i snažnim jurišem zauzme neprijateljsko najjače utvrđenje Gradinu, kao i crkvu i popov stan, ali zaustavljanje na tim pozicijama i ne prodiranje naprijed imalo je za posljedicu njihovo sređivanje i koncentraciju vatre i snaga na taj sektor i odstup tog bataljona sa tih utvrđenja. Pad Gradine i popovog stana u naše ruke izazvao je u neprijateljskim redovima veliku zabunu i paniku koju je trebalo iskoristiti prodiranjem u unutrašnjost mjesta i proširenjem prodora, dovećenjem rezervnog bataljona koji bi onda još snažnije iskoristio taj prodor. Dogodilo se je to da taj bataljon zauzevši te položaje 25 minuta uopće netuđen od strane neprijatelja bezpotrebno se zadržavao na tim položajima i pjevači partizanske pjesme. Veza nije funkcionalna tako da se ugovoreni signali za zauzeće objekata nisu primijetili, a kurirska veza bila je vrlo spora. Propust je bio

što se nije po zauze u Gradine na istoj zapalila vatra. Štab brigade je bio u nedoumici dali je Gradina naša ili nije. Poslije gubitka Gradine izdata je zapovijest bataljonima da povuku svoje jedinice na takove položaje odakle će moći da se održavaju i po danu, i da postave automatska oružja za tu enje aviona, jedan dio. Po svetu u bataljoni nisu svi povukli svoje jedinice na bolje položaje tako da se onda prilikom povlačenja po danu izgubilo mnogo boraca. Toga dana došla je i neprijateljska avijacija koja je žestoko bombardovala naše položaje, a nepristupne snage pod zaštitom aviona prešle su u kontranapade i jurišali na naše položaje. Uslijed ogromnih gubitaka i sistematskog bombardovanja kod partizana je zavladao velika klonulost i strah, panika, moral pao, tako da su toga dana kao i svih ostalih kasnijih dana ustaše sa Udbine imali inicijativu u svojim rukama i koristili žestoko bombardovanje naših položaja za svoje drske, ali brze juriše. Prvoga dana borbe bataljona »Mi o Radaković« je bio pojašnjen sa jednom etom iz rezervnog bataljona iz razloga što je taj bataljon bio skoro 50% izbačen iz stroja. Drugu noć pokušan je ponovno napad i prodor na sektor Gradina — popov stan. Plan toga pokušaja izložen je u priloženoj zapovijesti. Bataljoni koji su dobili zadatku da te noć i izvrše prodor nisu i nakon pokušaja uspjeli. Moral i borbena sposobnost tih jedinica bila je umanjena sa velikim gubitcima ostalih bataljona, tako da i nije bilo onoga žestokog i silovitog juriša iz prve noći. Poslije toga bilo je jasno da Udbina neće pasti i pristupilo se je blokadi, uskoj blokadi. Međutim, dominantan neprijateljski položaj i sistematsko bombardovanje i mitraljiranje naših položaja, te neprestani nepristupni juriši natjerali su nas poslije osjetnih gubitaka na povlačenje na položaje šire blokade. Naređeno je Štabu brigade da se evakuise sav materijal iz svih tih okolnih hrvatskih selva sve do prozora na kuću amu nije se izvršilo iz razloga što mobilisano okolno civilno stanovništvo (mobilisano za evakuaciju materijala) ogorčeno zbog velikih gubitaka počelo je paliti zgrade prije evakuacije. To paljenje zahvatilo je i partizane tako da se je uspjelo srazmjerno vrlo malo izvući i života, a sve drugo je izgorilo. Spasilo se je samo nešto kuća. Toga istoga dana poslije podne mnogo kuća je zapaljeno iz aviona, a kako je duvao dosta jak vjetar požar se je prenijeo i na dosta drugih kuća i tako je došla i veća onda je u toj atmosferi počelo i opće paljenje. Poslije toga II brigada se je povukla na položaje: Visu, Muteli i Rebić, a dva bataljona Lika ke grupe vratila su se u svoje baze.

Akcija je počela u 21/22-VIII, u 0,30 sati. Uz štab II. udarne brigade akciji su prisustvovali i davali pomoći: Dru-

govi komandant³ i zamj. komandanta I operativne zone,⁴ komandant⁵ i politkom Štaba grupe⁶ i sektor O.K. K.P.H. za Liku.

Veza kod ove akcije nije funkcionala i zbog toga ima i hr avih posljedica. Izvještaji nisu slati esto i Štab brigade nije u svako vrijeme bio obavješten o stanju kod pojedinih jedinica.

Sanitetska služba bila je dobra.—

Ishrana je tako er dobro funkcionala.—

Rad voda tenkova nije zadovoljavaju i nego vrlo slab. Tenkovi uop e nisu izvršili svoga zadatka nego su još uslijed nesporazuma otvorili vatru na partizane. Osim toga oni nisu kao što im je dato u zadatak, pomagali na svome sektoru napad pješadije. Oni mjesto da su išli pred pješadijom, oni su išli pozadi iste i na taj na in ona nije imala nikakove koristi od njih.

Baterija topova isto tako nije izvršila svoga zadatka. Sa municijom kakvu je imala nije mogla da reguliše vatru te se doga alo da su tukii položaje naših jedinica ili su daleko prebacivali. Ciljevi koji su im davani za tu enje najmanje su bili tu eni. Protivkolski mitraljez nije dolazio do izražaja.

Kriti ki osvrt na sam plan i tok akcije:

Kod ovako postavljenog plana nedostaci su bili najve i u slaboj elasti nosti svih štabova bataljona i kod Štaba brigade. Brzo snalaženje kod bataljona »Stojan Mati « moglo nam je da donese uspjeh — pad Udbine. Da se je taj bataljon bolje snašao i da je iskoristio prodor i zabunu sa još snažnijim jurišom barem do prvog reda ku a situacija bi bila sasma druk ija i za nas kudikamo bolja. Isto tako da je Štab brigade odmah poslao tamo rezervni bataljon i da je taj uspio da se dokopa rovova prije nego smo izgubili te položaje pa da je onda kao svjež produžio sa prodiranjem unutra Udbina bi bila pala. Istina je i to da Štab brigade uslijed neuo enih signala o padu Gradine nije ni pozitivno znao da je Gradina u našim rukama i kada je saznao Gradina je ve bila ponovno njihova. Možda ne bi rezervni bataljon za 25—30 minuta koliko je Gradina bila u našim rukama, uspio da do e do Gradine. Slabo održavanje veze, spora veza, nam je ovoga puta zadala ogroman udarac. Bukvalno shva anje nare enja i otsustvo svake inicijative kod starješina isto tako nas je skupo koštalo. Ve ina žrtava pala je zbog toga što se nije znalo povu i na vrijeme. Ve ina drugova je palo u povla enju. Nevojni ko povla enje,

³ Sre ko Manola

⁴ Petar Kleut

⁵ Vlado Cetkovi

⁶ Sime Balen

gomilanje i u hrpama povla enje donijelo je to da su mrtvi i ranjeni padali u masama. Veliki strah od aviona hipnotisao je naprsto borce tako da oni nisu ni primje ivali pokrete ustaša dok oni nisu došli jurišom na blisko odstojanje, i tada u divljem bjegstvu isto tako bilo je gubitaka.

Drugi dan bitke nije se izvodio po planu iz razloga: I. Bataljoni su imali tako strahovite gubitke da se nije smjelo ni pomisljati na ponovni napad po danu pod zaštitom artiljerije. II. Artiljerija je tako neprecizno ga ala da da nije mogla da pogodi centar Udbine, a kamoli da isti teren neposredno ispred strijelja kog stroja. Borci su uslijed toga i izgubili povjerenje u artiljerijsku mo.

Sa ovakvom planom Udbina se mogla zauzeti. Da se nije ra unalo na iznena enje korisnije bi bilo Udbinu poslije dobre topovske pripreme napasti po danu i otvoreno. Takav plan imao bi i prednost i pred ovim planom i to: 1. Bataljone bi koncentrisali dan dva ranije oko Udbine i isti bi upoznali svoje sektore sa svima detaljima, sve bi bunkere ta no uo ili i sve najlakše prilaze. 2. Samim opkoljavanjem i o ekivanjem našega napada posada Udbine bila bi' izmorena i živ ano satrvena. 3. Topovskom vatrom ipak bi uspjeli da uništimo niz utvr enja na jednom sektoru i tu bi mogli da napravimo prodor bez toliko žrtava.—

Rekapitulacija naših gubitaka u ljudstvu i oružju:
mrtvih: 94, ranjenih: 161, naknadno umrlih: 10.

Svega izba eno iz stroja: 255
pušaka: p.m.: t.m.: baca a: top: protivkolski mitraljez
52 6 1 1 1 1

Zarobljeno oružja:

1 t. mitraljez sa 4.800 metaka.—

Prilog: Skica Udbine i lista gubitaka.⁷

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

v. d. Politkoma:
P. Babi⁸

Komandant:
Mi un⁹
(M. P.)

⁷ Redakcija nije pronašla ni skicu Udbine ni listu gubitaka.

⁸ Pero Babi

⁹ Mi un Šaki

BR. 33

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE NOU BRIGADE HRVATSKE
OD 12 RUJNA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE
ZONE O TOKU I REZULTATIMA NAPADA NA ANAK
I KOSU**

**STAB II UDARNE BRIGADE
I OPERATIVNE ZONE
N.O.P.O. HRVATSKE**
Br. 32 dana 12-IX-god. 1942

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE P.O. HRVATSKE

Operativni izvještaj o akciji
na Kosu — anak.—

Dana 9/IX, u šest sati ujutro, II udarna brigada izvršila je napad na selo anak i Kosu sa zadatkom da razoruža tamošnje ustaške posade. Zapovijest za napad sa razra enim planom i skicama anka i Kose priložen je ovom izvještaju.¹

U ovoj akciji u estvovala je II brigada kompletna, tj. sa svoja sva etiri bataljona. Brojno stanje partizana i naooružanje:

partizana:	pušaka:	p.m.:	t.m.:	baca a m.:	bomba:	pro@jek p
	818	747	36	7	1	178
						20 metaka

Akcija je i po elatano u 6 sati ujutro. I bataljon je zakasnio sa dolaskom na položaj za 40 minuta i to zakašnjenje imalo je za posljedicu to da su se ustaše iz anka izvukle iz našega obru a prije dolaska toga bataljona na položaj. Akcija se je inačice odvijala po planu. O rasporedu neprijatelja i o mjestima njegovih koncentracija nismo imali tačne podatke i zato je bilo mnogo iznena enja. Iznena enje je bilo to da je II bataljon ušao u anak a da nije opalio niti jedan metak. Prilikom zauzimanja dolazilo je na više mjesta do dosta žive borbe, ali naša brojana pomoć, kao i plansko nastupanje uvijek je natjeralo neprijatelja na povlačenje. Akcija na Kosu trajala je skoro itav dan, a išček enje terena trajalo je i skoro itav drugi dan. To je bila u pravom smislu borba desetina, jer su desetine sve vrijeme vodile borbe samostalno, a tako isto i vodovi. Zbog prostranog i ispresjecanog terena neprijatelj je ipak uspio

¹ Vidi dok. br. 18.

sa svojim glavnim snagama da izmakne. Poslije završene akcije i išenja bataljoni su se kontralisali: I bataljon u Duman, II u selo anak, III u Gostova u — Pocrni e, a IV u Iv evi a Selo.

Veze i ovoga puta su podbacile.

Ishrana je bila dobra.

Sanitet dobro organizovan. Naši gubici su vrlo mali: jedan teže, a jedan lakše ranjen. Na neprijateljskoj strani bilo je gubitaka: 30 mrtvih i više ranjenih.

U ovoj akciji dobijemo je 28 pušaka, 2.270 metaka, 14 civilnih pušaka, 1 postolje za teški mitraljez sa štitom, 9 pištolja, 1 signalni pištolj, nešto vojni kog odijela i obuće. Zaplijenjeno je 100 l petroleuma, 200 kg soli, 1 sanduk šeera, 2 sanduka sapuna, 1 kanta ulja, 1 kanta meda, i velika količina razne duanske robe.

Kritički osvrni na samu akciju:

Po planu se je očekivao veći otpor ustaških bandita, koga takoreku nije ni bilo. Manje grupice su tu i tamo davale otpor, ali glavni zadatak je bio tražiti oružje i ustaše po grmenju gdje su se sakrivali. Plan po toj akciji bolji bi bio da se je uhvatilo jedan gust obrok okolo same Kose i anka, a sa manjom jedinicom pretresati itav teren. I nai taj na mišljenja sam da ne bi uspjeli pobjeti. Da se sprije i njihovo bježanje bilo bi nam potrebno barem još dva bataljona. Veze i ovoga puta podbacuju i dok god se to pitanje ne riješi na efikasan način dotele neće biti ni punog uspjeha u akcijama. Ta nastalo isto tako [nije] nam mnogo bliska i zbog toga pati rad itave Brigade. Međutim u tom pravcu spram po etika mnogo smo napredovali. Inače, vojni ki akcija se je poslije lijepo razvijala. Neprijatelj sa nikoje strane nije pokušavao da pruži napadnutim selima pomo —

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

v. d. Politkoma
P. Babi²

Komandant
Mi un³

(M. P.)

² Pero Babi

³ Mi un Saki

**ÖTAB II UDARNE BRIGADE'
T OPERATIVNE ZONE
N O P O. — HRVATSKE**
Br si. dana 13/IX god. 1942 u 20,45 as.

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE

Danas, t.j. 13/IX. o.g. III bataljon ove Brigade uhvatio je još dvije vojni ke puške sa 125 metaka. Ovo izvještavamo u veži sa operativnim izvještajem o akciji na Kosu — anak jer te dvije puške nisu unešene u podatke iz operativnog izvještaja. — Upu eni su kuriri u I brigadu i Kosinj radi veze.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. politkoma:
P. Babi

Komandant:
Mi un Šaki

BR. 34

**IZVJEŠTAJ ŠTABA GRUPE NOP ODREDA ZA LIKU OD
12 RUJNA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE
O RASPOREDU JEDINICA, AKCIJAMA I ORGANIZACIO-
NOM STANJU ODREDA**

**STAB GRUPE
NARODNO-OSLOBODILACKIH PARTIZANSKIH ODREDA
ZA LIKU
Pov. br. 685
12.IX.1942 god.**

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE

Operativni izvještaj:

Vojni ka situacija i raspored snaga na sektoru Li ke grupe je slijede e:

Poslije neprijateljske ofanzive, iji smo razvoj i rezultate iznijeli u našem posljednjem operativnom izvještaju,¹ situacija na sektoru I odreda, gdje se ta neprijateljska ofanziva izvršila, pomalo se normalizuje. U neprijateljskim garnizonima, Medak, željezni ka stanica Radu, Gospo, broj okupatorskih vojnika u tim garnizonima od prilike je isti kao i prije ofanzive. Poslije ofanzive okupatorska vojska koja je došla kao poja anje pomenutim garnizonima, a sa namjerom da izvrši ofanzivu na ovaj sektor i popali selo, otišla je u tri pravca prema Karlobagu, Gra acu i Peruši u.

¹ Vidi dok. br. 14.

Oba bataljona ovoga Odreda nalaze se na položaju od Široke Kule do Kika. Jedna eta I bataljona prebacila se u Radu sa zadatkom da izvidi i ispita ta no stanje u tom selu. I omladinska eta nalazi se na položaju Divoselo — itluk i jednom dijelu Po itelja, pošto se neprijatelj sa tog sektora povukao, izuzev što se u jednom dijelu Po itelja nalaze etnici.

Pošto se snage Sjevernodalmatinskog odreda još nisu povukle sa sektora III odreda, raspored snaga na tom sektoru je slijede i:

I eta Sjев. dalmatinskog odreda drži položaj Pošasdbine — Maglaj — Srbs-ki Klanac. Druge dvije ete nalaze se zajedno sa I bataljonom III odreda »Bi o Kesi«, dok II bataljon drži položaje prema Lovincu, Gra acu i prema Biha u kao i ranije. I bataljon »Bi o Kesi« skoncentrisan je u Tupalama s namjerom da izvede akciju na Crni Vrh, dok je do sada taj bataljon držao položaje na Trouri.²

Na sektoru II odreda naše položaje drži bataljon »Krbava« i to: Prieboj, Kloko evicu, Plitvice, Donji Babin Potok, Crnu Vlast i Udbinu. Ovi položaji osiguravaju se pomo u unutrašnjih i spoljašnjih patrola, koje krstare u unutrašnjosti same teritorije, a tako isto ispred samog stražarskog niza drže i stalno kontakt s neprijateljem, prate i njegove pokrete. Na ovom sektoru ne osje a se neka naro ita aktivnost neprijatelja.

. Situacija na sektoru bataljona »Adžija« je u sre ivanju. Naro ito se osje a poboljšanje poslije pada Dabra³ u naše ruke, a to se vidi i po tome, što se brojno stanje u bataljonu poveava.

Akcije:

Dana 31 augusta ov. g. 15 etni kih bandita krenuli su sa Šupljeg Brda u pravcu Pošasdbine. III vod 3 ete bataljona »Bi o Kesi« imao je namjeru da pusti neprijatelja u neposrednu blizinu, te da ga obaspe plotunskom paljbom. Me utim banditi sa Šupljeg Brda upozorili su ovu 15-oricu na opasnost, jer su vjerovatno primijetili zaposjedanje položaja od strane našeg voda, te su se banditi po eli povla iti. Naši su otvorili vatru i ranili dva bandita teže. Istog dana komandir 1 ete II bataljona otišao je sa šestoricom drugova naoružanih sa dva puškomitrailjeza i sa eka etni ke bandite u Tomin Gaju. Tom prilikom ubijena su tri etnika i ranjeno je više civila. Uve e istog dana jedna trojka 1 ete II bataljona vođila je borbu sa etni kim banditima ispod sela Tojagi a. Cet-

² Trourh

³ Vidi dok. br. 13.

nici koji su po eli plja kati selo odbijeni su; broj mrtvih i ranjenih nije poznat.

1 septembra ov. g. jedna desetina etnika krenula je iz Popine u pravcu Maglaja, ali je do ekana od jedne naše desetine i tom prilikom ranjena su tri etnika. Toga dana neprijatelj je tukao artiljeriskom vatrom položaje Tomaševac Vrh, Omsicu i Burzinu Glavicu.

No u izme u 2 i 3 septembra 3 eta II bataljona III odreda izvela je demonstrativni napad na neprijateljske položaje u Golubi u, Dobrenici, Sko aju i Zavolju. Cilj ovih napada bio je vezivanje neprijateljskih snaga za te položaje, dok su bosanske snage vršile napad na Cazin. Neprijatelj je tukao naše položaje topovskom paljbom, ali žrtava nije bilo.

Istog tog dana pokušao je neprijatelj napasti na položaj Kloko evicu koji drže snage II odreda. Taj napad izvršen je zbog nestašice vode koju su naši zatvorili po završetku borbe 1 ov. m. Naše snage koje su držale položaje Kloko evicu uspele su da neprijatelja povrate natrag u Petrovo Selo. Žrtava na našoj strani u ovoj borbi nije bilo. U isto vrijeme upu ena je jedna naša patrola u zasjedu prema Zeljavi da do eka ustaše, koji krstare po istom selu. Kad je naša patrola otvorila paljbu na ustaše, ovi su se razbježali po polju. Na našoj strani nije bilo žrtava, dok gubitci kod neprijatelja nisu poznati.

3 septembra ov. g. I vod I ete II bataljona III odreda saekao je etnike, koji su se kretali u pravcu Derin Gaja i tom prilikom ubijena su tri etnika, jedan je ranjen, a ostali su se razbježali. Sutradan je komandant II bataljona sa šestoricom drugova napao 20 etni kih bandita koji su zaposjeli zidove oko crkve u Derin Gaju. Poslije kraje borbe neprijatelj je pobegao prema Gra acu.

Dana 3 septembra ov. g. 1 i 2 eta I bataljona I odreda dobine su zadatak da izvrše razrušavanje pruge izme u Metka i Radu a i da sa ekaju vlak. Zadatak je izvršen i tom prilikom izbaeni su iz šina jedna lokomotiva i 2 vagona. Kako je na mjestu, gdje je voz iskoio, teren brisan i nepristupa an našim snagama, to one nisu mogle prije k vozu, nego su iz većdaljine ometale neprijatelja da vlak digne i popravi prugu. Saobraćaj na tom mjestu bio je tri dana obustavljen.

U noći izme u 5 i 6 ov. m. 3 eta I bataljona krenula je na Radu sa zadatkom da zapali koju od etni kih kuća i da izvrši prepad na stanicu Radu s namjerom da neprijatelja zbuni i ometa mu koncentraciju, pošto se pretpostavljalo da bi neprijatelj mogao izvršiti napad na Mogori, Ploču i Vrebac. Tom prilikom zapaljena je jedna etni kaću a i izvršen

prepad na stanicu, što je neprijatelja dovelo u zabunu, pa je itavu no otvarao vatru sa pomenute stanice iz baca a i automatskog oru a. Iste no i dva voda pomenute ete probila su se u Križajicu i zapalila jednu etni ku ku u i nekoliko sijena.

Iste no i 1 eta II bataljona vršila je osiguranje pruge na prolazu izme u Metka i Ribnika, pošto se o ekivala evakuacija stanovništva iz Divosela i itluka. Te no i na istom mjestu izvršeno je razrušavanje pruge s namjerom da se sa eka vlak. Zadatak nije izvršen u potpunosti, jer vlak nije naišao, a sam teren, kao i neprijateljska vatra iz automatskih oru a, primorao je našu jedinicu da se povu e. Rezultat ove akcije bio je da je iz šina isko ila jedna lokomotiva i 2 vagona teretnog vlaka.

2 eta II bataljona izvršila je prepad sa 2 voda na jedan zaselak Široke Kule i tom prilikom zapalila 5 ustaških zgrada. U isto vrijeme 1 vod 2 ete izvršio je prepad na željezni ki most kod Budaka gdje se nalazi 60 talijanskih vojnika. Tom prilikom ubijeno je 3 neprijateljska vojnika, dok u obje ove akcije na našoj strani nije bilo ni mrtvih ni ranjenih.

Organizaciono stanje:

I odred: Oba bataljona I odreda formirana su prema predvi enoj formaciji. Planinski vodovi ušli u sastav I omladinske ete. Za formiranje novih jedinica na teritoriju ovoga Odreda nema prilike, pošto su izgledi za daljnju mobilizaciju vrlo daljnji.

Štab odreda je nepotpun: nedostaje operativni oficir i zamjenik politi kog komesara. Štabovi bataljona su potpuni. Štab odreda održava redovito sastanak, a kada se ukaže za to prilika i eš e. Isto tako i štabovi oba bataljona održavaju redovito štapske sastanke i bataljonske konferencije.

Borbeni moral I bataljona ovoga Odreda nije još kakav bi trebao da bude. Borbena sposobnost popravlja se, pošto isti bataljon, kako je to ve javljeno, pretrpio teže gubitke u zapadnoj Lici, pa je ista uslijed toga opala.

Borbeni moral II bataljona je dobar izuzev nekoliko novoaktiviranih, koji su uslijed toga kao i uslijed stvaranja panike omrznuti u cijelom bataljonu. Borbena sposobnost umanjena je, pošto je i ovaj bataljon pretrpio velike gubitke u zapadnoj Lici.

Borbeni moral kao i borbena sposobnost I omladinske ete dobra je, što se pokazalo prilikom borbe u Divoselu i itluku.

Plan za daljnje akcije ovaj Odred u svom posljednjem izvještaju nije nam dostavio.

II odred: Organizaciono stanje kod jedinica ovoga Odreda je za sada bez promjene. Stanje discipline kod bataljona »Krbava« je dobro, dok je borbena sposobnost vrlo dobra.

Stab bataljona »Krbava« održava redovno konferencije kojima prisustvuju svi lanovi štaba. Otklonjeno je sve što bi otežalo i ko ilo brzo i pravilno vršenje službe.

Plan dalnjih akcija na sektoru ovoga Odreda obuhvata slijedeća mesta: Li ko Petrovo Selo, Vaganac i Drežnik. Izvršenje ovoga plana za gore navedena mesta, ovaj Odred nije u stanju sam da izvrši zato što raspolaze samo jednim bataljonom, a ovaj drži veliki sektor i u stanju je da izvrši samo manje akcije. Te akcije bile bi: zasjeda, hvatanje slabijih neprijateljskih snaga, rušenje mostova, prekopavanje cesta itd.

III odred: Štabovi ovoga Odreda, odnosno bataljona, pojani su oficirima koji su se vratili sa nižeg oficirskog kursa. Zadatak ovih oficira je da obilaze stalno jedinice i da organiziraju kurseve sa svim starješinama, od desetara pa do komandira, u cilju osamostaljivanja starješina i dizanja njihove vojni ke naobrazbe.

Bataljon »Bi o Kesi« je nepotpun, i raspolaze sa svega oko 150 boraca, vrši se mobilizacija novih boraca. III eta II bataljona je dosta slaba, pošto je sastavljena mahom od novomobilisanih omladinaca.

Štabovi bataljona funkcionišu dobro.

Dosciplina i borbena sposobnost je dobra; novi borci, mahom omladinci, još se nisu snašli i ne osjeaju se vojnicima.

Plan akcija: U vidu su akcije na Crni Vrh i na Riće.
IV odred: U sastav ovoga Odreda ušli su bataljon »Adžija« i I perusi ka eta.⁴

Za komandanta Odreda postavljen je drug Milan Bobić, bivši jugoslavenski poručnik, a za politički kog komesara Odreda drug Štefan Brujić. Za obavještajnog oficira Odreda postavljen je drug Ljubo Naprta a za šefa saniteta drug Janko Marić, bolničar. Komandant i politički komesar staviće predloge za svoje zamjenike.

Brojno stanje kao i organizaciono stanje u jedinicama koje su ušle u sastav ovoga Odreda ostaje isto, a kad se Odred popuni i formira mobilisanjem novih boraca, dostaviće se orga-

⁴ Odred je formiran prvom polovicom rujna 1942 godine. U sastav odreda ušli su bataljon »Božidar Adžija« i bataljon »Matija Gubec« koji je formiran u Kosinju od Perušića te ete i partizana iz Kosinja i Lešića. Odred je djelovao do studenog 1942 god. kada je ušao u sastav Prve NOU brigade Hrvatske.

nizaciono stanje kao i organizacija Štaba Odreda, odnosno štabova bataljona.

Na sektoru Li ke grupe formirana je I ženska omladinska eta. Brojno stanje ove ete iznosi 75.⁵

U ovoj eti svršena je jedina na obuka, a sada se izvodi deseti na obuka.

Ceta je raspore ena na tri voda, a svaki vod na dvije desetine. Politi ki komesar ove ete je drugarica Narandža Kon ar, a nastavnik drug uro Radovanac. Privremeno su imenovani vodnici, politi ki delegati i desetari.

Što se ti e odje e i obu e u I omladinskoj ženskoj eti, ona je dosta slaba. Zdravstveno stanje nije najbolje i ve je nekoliko drugarica tražilo ljekarsku pomo .

Zbog toga što je ova eta tek nedavno formirana, izvještaj o istoj nije mogao biti potpun.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkom:
Pero⁶

(M. P.)

Komandant:
V. Cetkovi

BR. 35

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE NO UDARNE BRIGADE HRVATSKE OD 13 RUJNA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O NAPADU TALIJANA I ETNIKA NA BRIGADU

**STAB
I UDARNE BRIGADE I ZONE
HRVATSKE
13 septembra 1942 god.
Broj: 97**

KOMANDANTU I OPERATIVNE ZONE HRVATSKE

Na dan 11 ovog mjeseca dok su se bataljoni Brigade odmarali u svojim bazama Dabru, Glavacima, Doljanima, Podumu i Škarama iznenada su izvršili napad Talijani i etnici sa svih strana. Napad je bio iznenadan i naše jedinice nisu bile na to pripravne. Glavni neprijateljski napadi bili su iz Oto ca prema Škarama i Glavacima, iz Brloga šumom prema

⁵ Ova eta je kratko djelovala. Ušla je u sastav Druge NO udarne brigade, gdje je raspodijeljena po bataljonima.

⁶ Narodni heroj Pero Grubor

Glavacima, iz Zalužnice i Vrhovina prema Doljanima i Brezovcu. Neprijatelj je u prvom naletu uspio da uđe u Škare, Doljane i Brezovac. Istoga dana predno naše jedinice na juriš ponovo zauzimaju Brezovac, Doljane i Glave dok u ostalim mjestima neprijatelj je ostao i nadalje i tu se i danas nalazi. Toga dana neprijatelj (etnici) imali su 17 mrtvih i nepoznati broj ranjenih. Od oružja zaplijenjeno je 12 karabina i 600 metaka. Među ubijenim etnicima nalazi se i glasoviti njihovi vođa Dane Ogrizović (Njole) iz Brloga. Kada su naši partizani jurišali na etnike isti su se razbjegzali u panju nombjegstvu. Brojno stanje neprijatelja u ovom napadu cijeni se oko 2.000 Talijana i oko 500 etnika.

Neprijatelj je napadao sa tenkovima i kamionima stalno dolazili i odlazili iz Otočca i Brloga. Izgleda da im je cilj da nas zadržavaju da bi mogli popraviti prugu i izvesti živežne namirnice iz Škara i okoline, a vjerovatno i nastojati da i dalje etnici ostanu u selima i kontrolisu teren.

Dana 12. ovog mjeseca neprijatelj je pokušavao ponovo napad na Glave ali je odbijen. Gubici nisu poznati. Uveđena toga dana bio se organizovao napad na neprijatelja u Škarama sa bojni strana. Naime neprijatelj se u toku dana utvrdio u Škarama i zauzeo kose ispod samih obližnjih visova. Napad je počeo oko 8.00. Neprijatelj je bio uporan i dao je tako jak otpor da se nije uspjelo. U ovoj borbi imali smo 1 mrtvog i 12 lakših ranjenih.

Gubitci na strani neprijatelja nisu poznati.

Dana 13. ovog mjeseca naše jedinice ostale su i dalje na svojim položajima, tj. Glave, Doljani, Brezovac i visovi ne-posredno iznad Škara. Do borbe nije došlo ni na jednom sektoru, jedino je neprijatelj sa jakom artiljerijskom vatrom obasipao položaje oko Doljana i iznad Škara. Gađano je iz Vrhovina. Gubitaka na našoj strani nema.

Prema dobivenim podacima Talijani su ponovo zauzeli Križpolje gdje se i sada nalaze i utvrđuju se. Osjećaju se jake koncentracije i u Plaškom kao i na prostoru od Ogulina te u Josipdolu. Namjere neprijatelja nisu nam poznate.

U cilju manevra i razvlačenja neprijateljskih snaga naša dva bataljona prebacuju se noćas u Crnu Vlast i Turjanski radi zajedničkih akcija sa II brigadom. Vjerujemo da će se ovom operacijom planovi neprijatelja pomrsiti i inicijativa ostati i nadalje u našim rukama. Sa ova dva bataljona kreće se komandant i komesar Brigade, dok ostali komandni kadar ostaje za rukovo enje operacijama oko Škara.

Kod nas se u velikoj mjeri osje a nedostatak bombi, pa vas molimo da nam se dodijeli što više bombi doma eg proizvoda iz postoje e tehni ke radionice. O toku dalnjih operacija obavjesti smo vas na vrijeme.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar
Kruni Uroš

Komandant
Stevo Opsenica

BR. 36

**IZVJEŠTAJ ŠTABA NOP ODREDA BANIJE OD 13 RUJNA
1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O NAPADU
NA NEPRIJATELJSKE SNAGE KOD GORNJEG KLASNICA¹**

STAB N.O.P.O. BANIJE
Dne 13. IX. 1942

KOMANDANTU I OPERATIVNE ZONE

Dne 12. IX. 1942 oko 9 sati izjutra imale su naše snage sukob s neprijateljem, koji je došao iz Šašave i to u selu Gornji Klasni kod zaseoka »Prusci«. im je neprijatelj bio od naših snaga napadnut i to iznenada, odmah mu je stiglo pojanje i to u snagama, koje su bile snabdjevene mnogim automatskim oružjem i sa pet minobaca a. Tukli su sa svih pet baca a istovremeno kao plotunom. Tom prilikom je nekoliko naših bilo ranjeno. Od neprijatelja je poginuo jedan satnik. Naše snage su se povukle. Neprijateljska se vojska još nalazi u Šašavoj, Donjem Zirovcu (ukuru), Leskovcu što se znade sigurno, a po svoj prilici imade je u Lovi. O situaciji na sektorima III i V bataljona ne znamo do sada ništa.

Neprijatelj je vrlo dobro naoružan.

Prema izvještaju našega najboljeg informativnog oficira druga Duki a neprijatelj se spremi za napadaj na Grme .

Prema izvještajima kurira neprijatelj je isprazio Virgin Most, popalio nešto ku a, odvukao sa sobom nešto stanovništva i vojnu posadu povukao u Glinu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

¹ Kopija dokumenta u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

**OBAVIJEST GLAVNOG ŠTABA NOP ODREDA HRVATSKE
OD 14 RUJNA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE
O NAZIVIMA FORMIRANIH I NOVOFORMIRANIH
BRIGADA**

GLAVNI STAB
NARODNO-OSLOBODILACKIH PARTIZANSKIH ODREDA
H R V A T S K E
A br. 338/42
Dne 14. IX. 1942

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE

Obavještavamo vas o nazivima koje će dobiti vaše ve formirane i novoformirane brigade:

Li ka brigada koja je ve formirana zvat će se: II partizanska brigada Hrvatske.¹

Kordunaška brigada koja se nalazi u Zumberku zvat će se: IV partizanska brigada Hrvatske.²

Kordunaška brigada koja se formira zvat će se: V partizanska brigada Hrvatske.³

Banovske brigade bit će VII⁴ i VIII⁵ partizanska bri-

¹ Vidi dok. br. 6, objašnjenje 3.

² Vidi dok. br. 6, objašnjenje 4.

³ Formirana 16 rujna 1942 god. u Radmanovi Poljani od boraca Prvog i Drugog kordunaškog NOP odreda. Komandant je bio Bogdan Orešanin, politički komesar Miloš Sumonja, zamjenik političkog komesara Rade Janjanin (umro od tifusa 1943 godine), zamjenik komandanta Milutin Karaš (poginuo u Pokuplju 1944 godine, kao načelnik štaba Trideset etvrte divizije) operativni oficir Simo Mikašinović, informativni oficir Tomo Štrukelj. U sastavu Brigade, na dan formiranja, bila su tri bataljona (oko 700 boraca).

* Formirana rujna 1942 god. od Trećeg, Petog i Udarnog bataljona Banjaskog NOP odreda. Bataljoni su, po naređenju Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske, bili uporeni u Slavoniju kao pomoćno tamošnjim jedinicama. Prvi Stab brigade bio je: komandant Nikola Maraković (poginuo lipnja 1943 god.), politički komesar uro Cizmek, zamjenik komandanta Nikola Kajić, zamjenik političkog komesara Miloš Žica (poginuo na Prenju 1943 godine).

Brigada je imala oko 1000 boraca.

⁵ Formirana po etkom rujna 1942 god. u Baniji, u rejonu Obljaja, od Prvog, Drugog i etvrtog bataljona NOP odreda. Stab brigade bio je: komandant Stanko Bjelajac, politički komesar Ranko Mitić, zamjenik komandanta Milan Pavlović, zamjenik političkog komesara Sukrija Bijedić, operativni oficir Vojko Hošterer.

Brigada je imala oko 1000 boraca.

gada Hrvatske a Li ka brigada koja će se tek formirati bit će IX partizanska brigada Hrvatske.⁶

Vašoj I brigadi ostaje naziv I udarne brigade Hrvatske.⁷

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar:
SI. otsutan

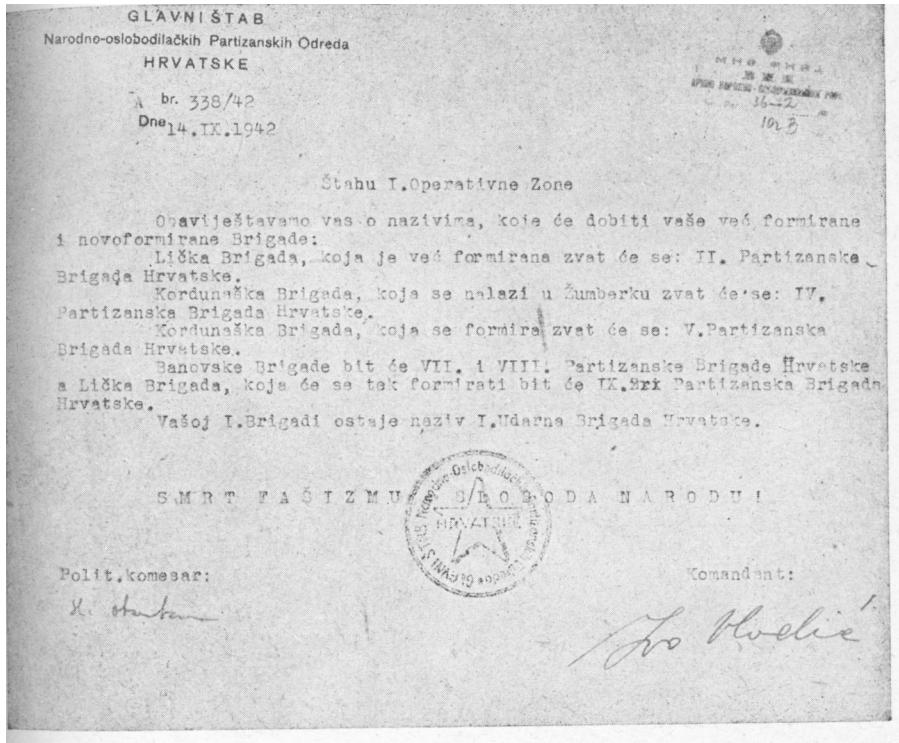
Komandant:
Ivo Vladi⁸

(M. P.)

⁶ Formirana u Mogori u u prvoj polovici rujna 1942 god. U njen sastav ušli su bataljoni: »Velebit«, »Mirko Štuli«, »Bi o Kesi« i »Krbava«. Stab brigade, pri formiranju, bio je: komandant Milan Ku-prešanin, politi ki komesar Milan Basta, zamjenik komandanta Momilo Novković, zamjenik politi kog komesara Joža Hadelan, operativni oficir Rade Bubalo (poginuo ožujka 1943 god. u Sv. Roku, u borbi protiv ustaša, kao zamjenik komandanta Prve udarne brigade Hrvatske).

Brigada je imala oko 800 boraca.

⁷ Opširnije o njoj vidi Zbornik, tom V, knj. 5. dok. br. 53, obja-
šnjenje 3.
⁸ Ivan Rukavina

Fotokopija dokumenta br. 37

PRIMJEDBE GLAVNOG ŠTABA NOP ODREDA HRVAT-SKE OD 14 RUJNA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE NA OPERATIVNE PRAVCE PRODIRANJA U ZAPADNU LIKU PRVE I DRUGE NO UDARNE BRIGADE

Op. 77/42
14. IX. 1942

KOMANDANTU I OPERATIVNE ZONE

U vašem zadnjem komešarskom izvještaju¹ nais obavještavate o operativnim pravcima koje ste dali I i II udarnoj brigadi za prodiranje u zapadnu Liku. Vaši pravci nisu dobro odabrani. I brigada e u svom nastupanju prema Sincu i Lesu sigurno nai i na poteško e, jer ne e imati pogodne baze za snabdijevanje, a s druge strane e biti izložena eventualnim napadima talijanske motorizacije, što može da sprije i operacije. Te teško e e do i naro ito do izražaja ako su to ne vijesti da je neprijatelj ušao u škare, o emu je tako er trebalo voditi ra una kada se stvarao plan za operacije. II brigada je dobila povoljniji pravac, ali je i njen na in nastupanja odviše frontalnog karaktera, jer je dobila zadatak da redom pro isti tri neprijateljska uporišta, u kojima može biti i znatnijeg otpora, pa da tek onda do e na teren, na komu je zapravo trebala da operira.

Pri prolazu kroz vaš Štab smo vam ukazali na zna enje Kosinjske jedinice,² koja je svojim formiranjem ostvarila zgodnu bazu u zapadnoj Lici od kuda bi se mogla vršiti sva daljnja prodiranja u tom kraju. Osim svog zna enja kao baze i izlaznog položaja, prema dobivenim obavještenjima je Kosinjski kraj bio povoljan i kao izvor daljnje mobilizacije hrvatskih i srpskih masa u partizanske redove. Pri izradi operativnog plana za zapadnu Liku trebalo je voditi više ra una o tim faktima. Po našem mišljenju je trebalo obje brigade skoncentrirati u tom predjelu zapadne Like i onda iz toga centra po i na operacije i prema pruzi Sinac — Janj e i prema Lipovom Polju — Pazarištu, odnosno Klancu, ije bi zauzimanje i prema samim izjavama druga zamjenika komandanta I zone³ zna ilo prekretnicu u situaciji u zapadnoj Lici.

¹ Redakcija nije pronašla taj izvještaj.

² Kosinjski bataljon. Vidi Zbornik, tom V, knj. 6, dok. br. 41, objašnjenje 4.

³ Petar Kleut

Vaš plan je previše zaobilazan i nesiguran. Trebalo je odlučnije po i prema centru. Nastojte da vaš plan što više prilagodite ovim direktivama. Ukoliko vam u zapadnoj Lici uspije mobilizirati Hrvate, uvrštavajte ih u udarne brigade, tako da bi se i u njima što prije poveao broj partizana Hrvata.

Iskoristite nastale teškoće u saobraćaju uslijed prekida pruge između Plaškog i Vrhovina i organizujte na li kom terenu što će e prepage na prugu, gdje god za to postoje mogu nosti. Izgleda da je okupator namjeravao da li kom prugom prebacuje kontingente trupa prema Dalmaciji. Moramo mu svakako omesti te namjere, što nam god bude više moguće. Javite nam, da li se nakon prekida pruge zapaža veće kretanje talijanskih snaga cestom Senj — Otočac — Gospić. Pretpostavljamo da će ta cesta znatno oživiti, i zato joj posvetite potrebnu pažnju. Sigurno će biti lako izbaciti je iz saobraćaja na trasi Lešće — Janje, jer prolazi kroz šumovite predjele, a osim toga, kako tu cesta teče neposredno uz samu prugu, bit će moguće istovremene operacije na obje komunikacije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar

Komandant

BR. 39

**PISMO GLAVNOG ŠTABA NOP ODREDA HRVATSKE OD
14. RUJNA 1942. GOD. ŠTABU ETVRTE OPERATIVNE
ZONE O KORIŠENJU PRISUSTVA PROLETERSKIH BRI-
GADA NA TERITORIJU ZONE RADIJA ANJA NARODNO-
OSLOBODILACKOG POKRETA**

GLAVNI STAB
NARODNO-OSLOBODILACKIH PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
A br. 339/42
Dne 14. IX. 1942

ŠTABU IV OPERATIVNE ZONE

Primili smo vašu poštu od 1. o. mja.¹

Prisustvo je proleterskih brigada na vašem teritoriju i uspješna djelatnost vaših jedinica stvorila veoma povoljnu si-

¹ Vidi dok. br. 2.

tuaciju na teritoriju vaše zone. Neophodno je da takvu povoljnu situaciju u punoj mjeri vojni ki i politi ki iskoristite. Pravilno je vaše rješenje da mobilišete što veći broj u partizane, a naro ito omladinu. Ništa ne smije da stoji na putu najširoj mobilizaciji masa.

Vaša novoformirana brigada zvat će se III partizanska brigada Hrvatske.²

Priloženu poštu za V.Š. pošaljite najhitnije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar
si. otsutan

(M. P.)

Komandant
Ivo Vladic³

Ps. Šaljite nam redovito operativne i ostale izvještaje.

BR. 40

IZVJEŠTAJ ŠTABA NOP ODREBA BANIJE OD 14 RUJNA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O AKCIJI OSME BRIGADE NA MAJSKI TRTNIK I AKCIJI BANIJSKIH SNAGA U ZAJEDNICI SA SLAVONSKIM JEDINICAMA NA GOJILU

OPERATIVNI OFICIR BANIJE
14. IX. 1942 g.

KOMANDANTU BANIJE

Našu Brigadu pove ali smo za 150 karabina i pet puškomitraljeza. Nešto nam je umaklo ali to je bilo zbog mraka i zbog naših jako slabih osiguranja. Ovo je bila jedna od naših najljepših akcija.¹ Partizani su savršeno jurišali a i sve starješine bile su na svojim mjestima. Moral i disciplina kod partizana odlična. Partizani su oduševljeni uspjehom u ovoj akciji. Na akciji u Jabukovcu nismo najbolje prošli ali smo ipak dobili sedam karabina i nešto drugog ratnog plijena. Pored toga spalili su dva ustaška dreša iz Cunti a a sto metara pše-

² Odnosi se na Prvu dalmatinsku brigadu, koja je formirana 6 rujna. Detaljnije o njoj vidi dok. br. 11.

³ Ivo Rukavina

¹ Odnosi se na akciju koju je izvršila Osma brigada u Majskom Trtniku protiv dvije satnije domobrana.

nice dali seljacima da razvezu svojim ku ama. Ova mala akcija ima zna aja u tome što su tu trideset naših drugova napadali na trideset i pet neprijateljskih vojnika. Dakle pokazalo se da se i sa slabijim snagama da nešto napraviti.

Sada u Vam nabrojati šta smo sve dobili* jer znam da Vas to najviše interesuje. Evo vam našeg plijena:

- 1) 146 zarobljenih domobrana sa zapovjednikom i sa poru nikom.
- 2) Oko 150 karabina i pet puškoimitraljeza, svaki puško- mitraljez sa rancem i sa rezervnom cijevi.
- 3) Preko dvadeset hiljada metaka puš anih
- 4) 147 torbica
- 5) Fišeklija 157
- 6) Noževa 57
- 7) Uprta a 14
- 8) Opasa a 58
- 9) Ašova 7
- 10) Šinjela 119
- 11) Cebadi 133
- 12) Šatorska krila 3 komada
- 13) Poljskih kazana 7
- 14) Porcijskih 50
- 15) Raketa 39
- 16) Raketnih pištolja 3

Dakle kao što vidite dostojno smo im se revanširali za naše sidakanje.² Ja mislim da e sada malo više misliti, kada na nas po u.

Dombrane i oficire vam šaljemo da im vi održite slovo a zatim da dalje postupite po svome naho enju. Ovi svi dombrani i oficiri dobri su jer ono što nije valjalo uspjelo je da pobegne ili da [se] negdje sakrije.

Plijen sam ravnomjerno podijelio na sve bataljone. Interesantno je i za pohvalu kako su se naši partizani sjajno držali. Sve su i do najmanje sitnice predali da se podijeli me u sve bataljone.

Mi se sada nalazimo u Trnovcu gdje se odmaramo i organizujemo naše snage. Naravno da vodimo ra una i o akcijama i im nam nešto ispadne na nišan ludi emi. Ti i drug komesar požurite se jer ima puno posla koje ja ne mogu sam riješiti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Operativni oficir
Mi un³

² Povla enje

³ Milan Pavlovi

STAB
PARTIZANSKOG ODREDA
NAROD. OSLOBOD. POKRETA
BANIJE
15. IX. 1942.

KOMANDANTU I. OPERATIVNE ZONE

Dostavlja se gornji izvještaj na uvid.

Prema izvješću druga Nine,⁴ zamjenika komandanta, koji je sa našim snagama u Moslavini, saznajemo, da je izvršena akcija na petrolejska vrela u Moslava koj Gori. Akciju su izvršile naše snage zajedno sa slavonskim snagama i potpuno je uspjela. Izvori su zapaljeni, kao i sva postrojenja za eksploataciju. Isti izvori su dnevno, prema izvještaju, davali Njemcima 22 vagona nafte. Prilikom borbe naše snage zarobile šezdeset domobrana, 32 Njemca su ubijena, tri zarođljena, dok je samo nekima uspjelo da pobjegnu. Zaplijenjeno je 128 pušaka, nekoliko puškomitrailjeza i nekoliko (3 komada) njemačkih »Šmajsera«. Osim spomenutog oružja zaplijenjeno je mnogo druge ratne spreme, osobito odijela i obuće.⁵

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Sef štaba
Brunovi⁶

⁴ Nikola Maraković

⁵ Vidi dok. br. 19.

⁶ Milan Brunović

BR. 41

**NAREDBA ŠTABA ETVRTE OPERATIVNE ZONE OD 14
RUJNA 1942 GOD. O POHVALI JEDINICA KOJE SU U E-
STVOVALE U NAPADU NA DUVNO¹**

N A R E D B A

**ŠTABA IV OPERATIVNE ZONE ZA 14 SEPTEMBRA
1942**

Prilikom napada na Tomislav Grad² no u 12/13. septembra o. g. u estvovali su i bataljoni I dalmatinske N.O.U. brigade.

Pri napadu na ovo utvrđeno ustaško uporište, u osmostojoj žestokoj borbi sa daleko brojno i tehnički nadmožnjim neprijateljem, bataljoni brigade: Prvi bataljon »Ante Joni« i III bataljon »Josip Jurčević« pokazali su besprimjerno požrtvovanje, umještost i vještina snalaženja, „vode i borbu sa neprijateljem prsa u prsa, nanijevši tim ustaškim bandama teške gubitke, a da su sami pri tome imali minimum žrtava.

Za ovakovo herojsko držanje, primjerno isticanje i vještvo voenje borbe za slobodu,

P O H V A L J U J E M O

Borce, desetare, komandire, komesare i komandante I bataljona »Ante Joni« i III bataljona »Josip Jurčević« I dalmatinske N.O.U. brigade, i isti smo ih za primjer svima našim ostalim jedinicama i borcima, te da se ugledaju na njih i da sljeduju njihovom primjeru, pozivaju i sve naše borce i sve naše jedinice da istraju u borbi do kona nog uništenja fašizma i ostvarenja pune slobode.

Ovu naredbu saopštiti svima jedinicama, odnosno borcima pred strojem sa potrebnom poukom.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba
Terzi³

Komandant
Vicko Krstulović
(M. P.)

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi CK SKJ, pod br. 2946.

² O napadu na Duvno (Tomislavgrad) vidi dok. br. 46.
³ Velimir Terzi

BR. 42

PISMO ŠTABA ETVRTE OPERATIVNE ZONE OD 14 RUJNA 1942 GOD. POLITI KOM KOMESARU I OPERATIVNOM OFICIRU ZONE O PRIPREMAMA ZA FORMIRANJE DRUGE DALMATINSKE BRIGADE I O NAPADU NA DUVNO

STAB IV OPERATIVNE ZONE

Br. služb.

14. IX. 1942.

Drugovima

KOMESARU JORDANU¹ I OPERATIVNOM OFICIRU MILICU²

Dragi drugovi!

Primili smo Vaš dopis od 10. IX t. g., iz kojega smo vidjeli kakva je vojno-politička situacija na tome polju. Slazemo se sa Vašim preduzetim mjerama u pogledu vojne reorganizacije naših jedinica na tome polju. Jedino što smo mišljenja da bataljon »Branko Vladušić« ne bi trebao da dođe u Sajkovići, nego na Unište odakle će moći lakše manevrovati, odnosno intervenisati bilo prema Kninu i Vrlici, a bilo po potrebi i ka Vještici Gori. Ovo naročito iz razloga što mi već danas formiramo na Vagnju novi bataljon tj. Vaganjski bataljon,³ koji će za sada imati privremeno zadatku da zatvara pravac: Obrovac — Vaganj. Svakako da će ovaj bataljon ući u sastav Druge brigade.⁴ Ovo da imate u vidu prilikom [rada] na organizovanju i formiranju II dalmatinske brigade. U ovaj Vaganjski bataljon ušlo je ljudstvo 40 boraca dosadašnjeg Vaganjskog punkta i 70 novodošavših boraca sa Primorja. Za iste smo prikupili nešto oružja u Livnu i nadamo se da će biti svi naoružani.

Ukoliko nam pristignu novi drugovi prikupimo ih i koncentrisati u Prologu i pripremiti ih kao jezgro III bataljona ili IV-og Druge brigade.

¹ Ivica Kuko

² Maks Bać

³ Komandant bataljona bio je Bruno Vuletić, a politički komesar Vuko Jovović (poginuo u Sandžaku koncem 1943. god. kao zamjenik političkog komesara Sandžaka ke brigade).

⁴ O formiranju Druge dalmatinske brigade vidi primjedbu br. 4 uz dok. br. 78.

Slažemo se sa Vašim gledištem u pogledu drugova na Mose u, da treba da sada ostanu na tome podruju kao lete e jedinice.

Vi treba da se zauzmete, tako er, da drugove iz Šibenske krajine prikupljate i da to ljudstvo ne ostane na Mose u nenaoružano, ve ga treba prihvati ka Uništu, te da u e u sastav II brigade.

Situacija kod nas je slijede a:

No u 12/13. IX preduzeli smo bili napad na Tomislav Grad.⁰ U ovom napadu trebali su u estvovati I proleterska i I dalmatinska brigada. Me utim, uslijed zakašnjenja I proleterske brigade, u napadu na sami grad uzeli su u eš a 2 bataljona Prve dalm. brigade i Duvanjski bataljon. Nismo uspjeli zauzeti grad. Neprijatelj je bio prili no jak (5—800) sa jakom artiljerijom i baca imma, utvr en u bunkerima i kamenitim kuama. U osmo asovnoj žestokoj borbi nanijeli smo im teške gubitke. Držanje bataljona I i III Prve dalmatinske udarne brigade bilo je za svaku pohvalu i isticanje, što vidite iz priložene pohvalne naredbe. Mi smo imali svega 2 mrtva i 7 ranjenih lakše, iz Duvanjskog bataljona (koji se vrlo slabo držao) bilo je 2 mrtva i 5 ranjenih. Mi smo sami blagovremeno odustali oko 2 asa ujutro od daljnje borbe i u potpunom redu povukli naše bataljone na položaje 3 do 5 km daleko od varoši Duvna.

Primite na znanje da e Prva proleterska brigada u najskorijem vremenu po i ka Grahovu u cilju napada ili likvidiranja ove varoši.

Po zamisli Vrhovnog štaba napad na Grahovo izveš e Prva proleterska, IV krajiška i jedna hrvatska brigada.

Drug Mili , kao poznavalac terena i prilika oko Grahova, treba (po mišljenju druga Arsa) da se javi Štabu Prve proleterske brigade, koji e oko 17. IX biti u Peuljama, i da tamo pomogne u vo enju i izvo enju ove operacije.

Po nare enju Vrhovnoga štaba od 13. IX. o. g. u akciji oko Grahova treba da u estvuju i snage Sjeverodalmatinskog odreda, koje sada organizuje drug Mili i drug Jordan, kao jezgro II dalmatinske brigade. Ove snage treba da se prikupe na Dinari, oko Uništa, zatim da stupe u vezu sa snagama IV krajiške i Prve proleterske brigade.

Vi ete, drugovi ocijeniti, prema tamošnjoj vojno-politi koj situaciji, da li možete izvršiti ovo nare enje Vrhovnog štaba, odnosno ukoliko ga možete izvršiti i sa kojim snagama možete u estvovati u ovoj operaciji. Pri ovome morate voditi

⁵ Duvno

ra una da bi moglo do i do napada na Dinaru od pravca Vr-like i Knina, u kom slu aju bi morali imati respektivne snage da zadržite taj napad i da obezbijedite izvršenje ove operacije.

Mi se sa Prvom dalm. brigadom nalazimo na prostoru jugoisto no od Livna. Imamo zadatak da 'aktivno branimo pravac Livno — Glamo . Nadamo se da smo uspješno izvršiti dobiveni zadatak. Pravce ka Aržanu i dalje zatvaraju bataljoni III odreda.

Dakle, drug Mili , po nare enju Vrhovnog štaba, ima biti svakako 17. IX. u selu Donje Peulje, gdje e, kao lan operativnog štaba za izvo enje operacija prema Grahovu, staviti se na raspoloženje Štabu I proleterske brigade i ostati tamo za sve vrijeme izvo enja akcije na Grahovo.

Ukoliko akcija na Grahovo imade uspjeha, drug Mili ima se zauzeti da naše dalmatinske jedinice dobiju što više oružja i municije, a naro ito automatskih oružja.

O svemu nas redovno najhitnije obavještavajte.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Drugarski pozdrav

Na elnik štaba

Komandant

BR. 43

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE NO UDARNE BRIGADE HRVAT-SKE OD 17 RUJNA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O NAPADU NA NEPRIJATELJSKA UPORIŠTA KOD SINCA

**ŠTAB
I UDARNE BRIGADE I ZONE
HRVATSKE**
Dne 17. septembra 1942.

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE HRVATSKE

Dne 13 ov. mjes. prebacio se I i IV bataljon ove Brigade preko Dugog Dola za Crnu Vlast i Turjanski radi izvršenja zadatka u zajednici sa II brigadom. Pošto je ljudstvo bilo neprekidno na položajima 48 asova kod Škara i okolice, ljudstvo je potpuno umorno stiglo u Crnu Vlast, 14 ov. mjes.

u 6 sati ujutro. Po dolasku u Crnu Vlast komesar Brigade ostao je da organizira ishranu ljudstva, a komandant se je odmah uputio na sastanak kod štaba II brigade u anak.

Po nare enju Štaba Zone kao i rješenjem na sastanku sa II brigadom napad na prugu i željezni ke stanice od Velikog tunela do Studenaca imao je biti izведен 14. IX, u 24 asa.

Prva brigada sa dva bataljona dobila je zadatak da napadne neprijateljsko utvr enje pred Velikim tunelom do Sinca, vaktarnu izme u tunela i stanice Sinac, samu stanicu Sinac i sisaljku.

Umorno ljudstvo I i IV bataljona ove Brigade krenulo je na odre eni zadatak 13 ov. mjes, u 16 asova potpuno umorno. Na polož smo stigli sa velikim zakašnjenjem, tj. izme u 2 i 4 sata. Napad je izvršen odmah na utvr enje pred tunelom, vaktarnu i stanicu Sinac. Usljed solidnih utvрenja napad nije uspio na same objekte. Radni ka grupa zaštiti ena sa snagama našeg I bataljona raskopala je nasip izme u tunela i stanice Sinac u dužini od 800 met.; na mjestima nasip je raskopan do 10 met. u dubinu.

Ponovno je pripremljen napad na iste ta ke na 15[-og] uve e u 9 asova. Sa ovim napadom I bataljon uspio je uzeti vaktarnicu izme u tunela i stanice Sinac, stim da je neprijatelj uspio pobje i ispod samoga nasipa pruge sa veim dijelom, dok je manji dio neprijatelja potu en.

Dne 16 ov. mjes. neprijatelj je pokušao probiti se u jani jedne ete preko tunela i kroz isti sa prugom do stanice Sinac. Naše su ga snage propustile, stim da ga [na] najpo esnjem mjestu na pruzi obaspu vatrom. Toga momenta neprijatelj iz stanice Sinac i bunkera, misle i od Italijana da su partizani, obasuo je iste sa žestokom mitraljeskom vatrom. Toga momenta i I eta I bataljona obasula je neprijatelja sa bo nom vatrom, koji se je u pani nom bjegstvu povukao u sami tunel ostavivši preko 20 leševa na pruzi i oko iste. Oružje i ostali plijen nije se moglo uzeti zbog toga što je iste štitila mitraljeska vatra iz bunkera i iz tunela. U ovim borbama imali smo 3 mrtva i 15 ranjenih drugova me u kojima 4 teže. Poginuo je komandir 1. ete I bataljona poznati borac sa Srba i Lapca drug Miloš Rastovi . Ranjen je komesar I bataljona drug Ilija Radakovi lakše. Neprijatelj je u ovim borbama imao oko 35 mrtvih i manji, nepoznat broj ranjenih.

Od plijena uhva eno je 1 teški mitraljez neispravan, 3 puške i 2000 metaka za teški mitraljez, 60 kom. ebadi, 15

šatorskih krila, 12 ranaca, i još izvjesna koli ina sitnog materijala i spreme.

Dne 16 ov. mjes. u 24asa bataljoni su povu eni u Ramljane na odmor do 17 ov. mjes, u 20 asova kada isti kre u tako er neodmomi na daljnji zadatku u zapadnu Liku.

Drugi i Tre i bataljon ove Brigade ostali su na sektoru kod Škara sa bataljom »Adžija« radi zadržavanja i razvlaenja neprijateljskih snaga. Kako je obavještajna služba javila da se neprijatelj koncentriše sa ve im snagama kod Jesenice te da ima namjeru da prodre prema Dabru to su zamjenik komandanta Brigade¹ i operativni oficir² povukli ve e snage II i III bataljona prema Jesenici, što je neprijatelj iskoristio i sa motorizacijom napao iz Oto ca preko Glava a a pomo u etnika sa pješadijom probio se iz Vrhovina preko Doljana i Škara te preko Brezovca za Dabar. Naše vrlo male snage dale su dosta mali otpor nanijevši mu ipak gubitke; povukle su se prema Glibodolu i Živici.

Raspored i povla enje ovih snaga energi no e se ispitati što po mišljenju ovoga štaba izgleda da je bila slaba budnost pa tako er i odlu nost samog komandnog kadra. II i III bataljon nemogavši organizovati ishranu prebacili su se 16 ov. mjes. oko 20 asova preko Dugog Dola i pruge na Crnu Vlast.

Na sastanku sa zamjenikom komandanta³ i komesarom Zone⁴ kao i sa štabom II brigade donijeli smo zajedni ki odluku da se III bataljon ove Brigade povrati natrag preko pruge u sastav bataljona »Adžije« koji se nalazi negdje oko Dabra, a ishrana e se mo i organizovati iz Dugog Dola, Rudopolja i Glibodola. Zadatak ovih bataljona je taj da napadaju neprijatelja iz zasjeda na svim prolazima u okolini Škara i Dabra. Prema posljednjim ali nepotvr enim vijestima, neprijatelj se je sa svim snagama povukao iz Dabra, prema Jezeranu odnosno Jesenici, dok je sa manjim snagama uz obezbje enje etnika ostao u Škarama. Sa III bataljonom vratiti se na pomenuti sektor zamjenik komandanta Brigade drug Karaš, i zamjenik komesara drug Uzelac.

II bataljon iako potpuno umoran dolazi još u toku dana u sastav I i IV bataljona i kre e za II brigadom u zapadnu Liku.

Za cijelu Brigadu neophodno bi potrebno bilo da se nekoliko dana odmori, opere veš i ve i dio o isti od vaški i

¹ Milutin Karaš

² Jovo Lon ar

³ Petar Kleut

⁴ uro Kladarin

svraba. Usljed umora i hladnih no i borave i na položaju kao i vrlo slabe ishrane (jedan obrok dnevno) izvjestan dio ljudstva osje a se vrlo slabo; mora e ostati negdje kod Turjanskog na kra em odmoru.

Naro ita se potreba osje a u popuni sa ljudstvom u batalijonima. U tome smislu tražili smo popunu od Banjiskog odreda. Pošto sam doznao da u Debelom Brdu i Krbavici kao i ostalim selima imade dovoljan broj ljudstva nemobiliisanog to upu ujem oružje rezervno 52 karabina sa nešto municije i upu uje se oficir pri ovome štabu drug Bude Ratkovi da uz pomo Štaba Zone, Štaba Li ke grupe i narodno oslobo-dila kih odbora u najkra em roku mobilise potreban broj ljudi, iste naoruža sa upu enim oružjem kao i da uzme iz magacina potreban broj bluza i ostale potrebne spreme ukoliko je ima na raspolaganju da iste drugove spremi i dovede u sastav ove Brigade.

Doznao sam od radnika iz okolice Buni a da e se ovaj broj ljudi mo i odmah mobilisati, dok su sama 3 radnika iz Buni a dobrovoljno danas ostala ovdje.

Šalju se neke nepotrebne stvari u magacin ove Brigade od kojih e drug Bude Ratkovi napraviti spisak i donijeti potvrdu od magacinera za iste.

Od svih tankih tkanina bez obzira potrebno je da se izra uje veš za ovu Brigadu i da se u najkra em roku isti uputi. Tako er je potrebno da se od zaplijjenjenog materijala (štufa) izrade hla e u najve oj koli ini kako bi se novomobilisani partizani mogli snabdjeti sa odijelom. Najve i broj starih bluza koje su upu ene u taj magacin treba ostaviti za ovu Brigadu. Potreban broj odmah dati drugu Budi Ratkovi u, a 25 komada uputiti u ovu Brigadu koje e dopremiti drug Bude Ratkovi sa dovedenim partizanim.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar
Kruni Uroš

Komandant
Stevo Opsenica

BR. 44

IZVJEŠTAJ ŠTABA GRUPE KORDUNAŠKIH NOP ODREDA OD 17 RUJNA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O BORBAMA I AKCIJAMA IZVRŠENIM U VREMENU OD 6 DO 16 RUJNA

STAB GRUPE
KORDUNAŠKIH N.O.P. ODREDA
Broj 542/42
17 septembra 1942

KOMANDANTU I. OPERATIVNE ZONE NAR. OSLOBOD.
PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE

Operativni izvještaj

I. Neprijatelj na podruju ove Grupe još se nalazi u defanzivi, a niti je vršio kretanje bilo kud iz svojih baza.

No u 12 na 13 ov. mj. neprijateljska posada iz Vrgin Mosta napustila je bazu i povukla se u emernicu. Prilikom povlačenja ove posade neprijatelj je poveo sa sobom sve civilno stanovništvo koje je živilo sa njime u samom mjestu Vrgin Most. Tako er sa civilnim stanovništvom potjerano je sve blago kao i živežne namirnice i spremu. Napuštaju i Vrgin Most neprijatelj je zapalio zgrade u kojima je stanovao i još nekoliko okolnih zgrada u samom mjestu. Ova neprijateljska posada zadržala se 14, 15 i 16 ov. mj. u Cememici, zatim je napustila i emernicu i povukla se na stanicu Topusko i u mjesto Topusko sa 2 satnije, dok je 1 satnija ostala u emernioi.

Neprijateljska avijacija na teritoriju ove Grupe aktivna je i nadalje i vrši svakodnevno kruženje i izviđanje ovoga teritorija, a u ovom tjednu nije vršila bombardiranje.

II. 6. ov. mj. III¹ brigada izvršila je napad na željezni ku stanicu Kamanje, na postaju Zaluka, na željezni ku i žandarmerijsku stanicu Ozalj.

Plan operacije bio je slijedeći:

Napad je počeo 6. ov. mj. u 5.15 asova prema planu. Ja inačica neprijateljskih snaga: na željezni stanicama Kamanje 20 domobrana, na postaji Zaluka 10 domobrana, na željezni stanicama

¹ Četvrta NOU brigada Hrvatske

Ozalj ako 30 domobrana, u žand. stanici Ozalj 20 žandara, u starom gradu Ozlju 120 domobrana i u zgradama oko elektri ne centrale, ku a Kova evi sa nuzzgradama i ku a za stanovanje namještenika centrale oko 300 domobrana.

II udarni bataljon dobio je u zadatku da izvrši napad i uništi neprijatelja u zgradama oko elektri ne centrale i da zauzme elektri nu centralu, da uništi ku e u kojima su nastanjene neprijateljske posade i da uništi postrojenja elektri ne centrale pomo u minera kome su bili dodijeljeni, da uhapsi ustaškog satnika Glöknera, zaplijeni njegovu imovinu i ku u mu uništi, da zaplijeni državnu imovinu i uništi drž. zgrade u Ozlju.

I udarni bataljon da dade 1 etu u rezervu pozadi II bataljona s tim, da se ta eta nalazi uz Operativni štab, koji e je prema potrebi upu ivati gdje bude trebala pomo . Da sa 2 etom dade osiguranje na želj. pruzi za Karlovac 2 i 1/2 km. daleko od želj. stanice Ozalj, te da tu razori prugu i telefonsko-telegrafsku liniju. Ista eta dala je osiguranje od Ozlja prema Karlovcu u blizini sela Lukši , da napravi na cesti zapreku rušenjem drve a preko ceste. Dva voda 3 ete I bataljona dobila su za zadatku napucati na stari grad Ozalj i to sa njegove isto ne strane, kako bi se sprije ilo ispadanje neprijateljske posade i njezino prebacivanje u pomo neprijateljskim snagama oko elektri ne centrale. Druga dva voda iste ete dobili su u zadatku razoružati neprijateljsku posadu na želj. stanici Ozalj.

Da III bataljon sa 1 etom napadne i razoruža neprijatelja na želj. stanici Kamanje, a po izvršenju toga zadatka dva voda te ete da ostanu na osiguranju ceste i pruge ispred sela Kamanja, prema Metlici. Ostala dva voda ove ete po izvršenju zadatka u i [e] u sastav 2 i 3 ete, da ruše želj. prugu i telefonsko-telegrafsku žicu. Dva voda 3 ete dobila su zadatku prebacivanje preko Kupe na želj. postaju Zaluka, da nadapnu i razoružaju neprijateljsku posadu, zapale zgradu postaje sa prostorijama i zaplijene eksploziv koji se nalazi u kamenolomu odmah pokraj postaje u pravcu Ozlja.

Tok operacije bio je slijede i:

Operacija nije izvršena po planu. Zbog toga nije ni uspjela nego samo djelimi no. Samo privla enje do mjesta prelaza na rijeci Kupi kod sela Obrež nije ostalo u tajnosti iako je vršeno no u po ev od sela Lovi Prekriški, jer je stanovništvo u tome kraju neprijateljski raspoloženo prema našoj borbi. Zasjeda kod željezni ke postaje Zaluka ula je dotvirkivanje jednoga seljaka s lijeve obale Kupe neprijateljskoj po-

sadi na desnoj obali u postaji, kojim je upozorio da su partizani prešli Kupu u velikim grupama i da se kre u prema Ozlju. Ista zasjeda ula je da je sa te postaje telefonirao jedan domobran u Ozalj neka neprijatelj bude spreman na dolazak partizana. Ovo se nije moglo sprije iti jer je u zapovijesti nare eno da svi naši dijelovi ne smiju otvoriti vatru prije nego što se otvori vatra u samom Ozlju. Nakon telefoniranja u Ozalj neprijateljska je posada pobjegla preko Kupe prije nego što su je prema planu trebale napasti naše snage. Samo prebacivanje preko Kupe izvršeno je dosta brzo, gaženjem pli aka, ali daljnji pokret od Kupe bio je otežan prelaženjem vozova, koji [se] nisu smjeli napadati iz razloga tajnosti prilaženja samome Ozlju. Nije se znalo da je naše kretanje bilo primje eno dok nas nije izvijestila naša zasjeda kod Zaluke. Daljnji pokret od Kupe do Ozlja trajao je dosta dugo zbog ispresjecanog terena, teškog održavanja i prekidanja veze, potrebe velikog zaobilaznja neprijateljskih zasjeda i loših vodi a tako, da se je prekasno stiglo na polazni položaj. I udarni bataljon u inio je fatalni prekid veze pred samim Ozljem, i baš taj prekid igrao je odsudnu ulogu u neuspjehu ove operacije, jer da je akcija poela barem sat ranije, koliko je trajao taj prekid veze, vjerovatno bi akcija bila uspjela.

U toku borbe od Karlovca je naišao oklopni voz, jer kakio cijela operacija nije izvedena po planu i u ugovorenim satima stoga nije bila potrgana pruga između Mahi na i Zorkovca, jer je ovo trebalo biti izvršeno tek kad odpo ne borba u Ozlju. Dolazak oklopног voza nije nanio nikakove štete, jer naše snage nisu bile u neposrednoj blizini željezni ke stanice Ozalj, zbog toga što je neprijatelj bio utvoren kod stanice. Inače naše snage koje su napale samu električnu centralu i zgrade oko nje bile su se približile neprijateljskim rovovima na 50 m.

Nakon povlačenja I i II bataljon zadržali su se u selu Donji Oštari Vrh na odmaranju. Neprijateljska avijacija pretraživala je okolinu Ozlja ali naše snage nije otkrila. U istom selu dobili su pomoć u jednog našeg simpatizera 5 kg eksploziva i 25 kapsula za eksploziv. Tu je uhapšen i jedan ustaša koji je likvidiran. Uništen je električni vod Ozalj—Metlika i 20 stupova drvenih. U 14. asova I bataljon spustio se je prema željezničkoj stanici Kamanje, a II bataljon na prugu kod sela Obrež, te su oba otpoeli sa rušenjem pruge i telefonsko-telegrafske linije. U 16. asova neprijatelj je izvršio napad na II bataljon cestom iz Ozlja sa tri tenka, 1 motociklom i to u toku najintenzivnijeg rušenja pruge, koga su naše snage odbile po treći put,

a motoristu ubile. Putem do Vivo ine zapaljene su tri finansijske pogranične barake (talijansko-hrvatska granica) i zgrada mitnice na obali Kupe. Na istoj cesti uništena je telefonska linija. U Vivodini je prenošeno I i II bataljon. Tu je zaplijenjena imovina jednog ustaše opiskog na elni ka.

Dana 7 ovog mjeseca prolazu kroz selo Dvorište zaplijenjena je imovina ustaše Vergota, a dalje u selu Cerovica zaplijenjena je imovina jednog drugog ustaše. Poslije ovoga raspoređeni su bataljoni u svoje baze.

Rezultat operacije:

Uništene su etiri zgrade, 2100 šlipera, 20 bandera, 1 i 1/2 km pruge, miniran most kod Kamanja (željezni ki), prekinut električni vod Ozalj — Karlovac i Ozalj — Metlika. Zaplijenjeno je 6 karabina, 50 metaka, 5 bombi, 1 civilna puška, 7 komada ebadi, 4 šinjela, 3 željezne bunde, sanitetskog materijala u vrijednosti 4000 kuna, 17 kg dinamita, 2 kutije kapsli za paljenje dinamita, više omotača korde, 70 kg kože (remenja), 6 goveda, 6 svinja, 20 vagona pšenice, 40 hl vina, 20 kg masti, 9566 kuna i mnogo drugog materijala. Uništeno je 100 ruknih kolica za rad u kamenolomu.

Zarobljeno je 6 domobrana, 2 željezni arha od kojih jedan šef stanice i likvidiran kao provokator naših simpatizera, 2 ustaše od kojih jedan likvidiran. Inače gubitci neprijatelja u mrtvima nisu ustanovljeni. Na našoj strani imali smo jednog mrtvog, 2 lakše i 1 teže ranjenog.

Ovom operacijom rukovodio je Operativni štab Brigade.

Svojim držanjem nije se nitko od komandnog sastava i partizana naročito istakao.

Dana 6 i 7 ovog mjeseca snage: I i III bataljon I K.P.O., Udarni bataljon II K.P.O. i III bataljon II K.P.O. vršili su operaciju sa zajedničkim snagama Udarne brigade I opštine na neprijateljsku posadu željezne stanice Jesenica i Javornik. Ja inačice neprijateljskih snaga na stanici Jesenica oko 200 Talijana, u Javorniku oko 200 Talijana¹.

Ideja ove operacije bila je razoružanje neprijateljske posade na željeznoj stanici Jesenica i Javornik, kao i rušenje pruge od Blata do Rudopolja. Napad na željeznu stanicu Jesenica izvršio je Udarni bataljon II K.P.O. 6. ovog mjeseca u 13 sati prema predviđenom planu, kada je slijedio napad na željeznu stanicu Javornik od strane I udarne brigade. Kod prvoga naleta naši partizani su zauzeli dva bunkera na skretnicama, blokove i stanove skretni arha. Tom prilikom zarobljeno je 8 talijanskih vojnika sa osam karabina. Radijus žice koja se nalazila pozadi

zgrada u kojima se je nalazila talijanska posada, a koja je bila metar i po visoka i oko 1 m široka isprepletena, naše snage doti nog Udarnog bataljona zastale su kod te žice te zbog toga nije se mogao izvršiti predvi eni iznenadni juriš. Poslije lovoga Operativni štab odlu io se je na blokadu stanice, a nave e pokušavanjem zauze a iste. P[oku]šavan je juriš 6 ov. mj. nave e ali isti nije uspio pošto je neprijatelju stiglo poja anje u selo Jeseniku koje poja anje spojilo se sa etnicima u Jesenici. Sa ovim poja anjem stigao je jedan baca koji je tukao iz sela Jesenice te na 'ovaj na in neprijatelj je dobio ve i moral i uporno se branio. 7 ov. mj. trajala je blokada cio dan, a uve e pripremljene su benzinske flaše sa kojima je pokušano privla enje radi paljenja zgrada u kojima je bio smješten neprijatelj, ali i ovo je bilo bezuspješno našto se je Operativni štab poslije završetka rušenja pruge Blata do Jesenice 1 od Jesenice prema Rudopolju odlu io da napusti blokadu stanice Jesenice 7 ov. mj. u 24 asa. Ova odluka donijeta je iz razloga što je neprijatelj koncentrisao ja e snage u Blata, u samo selo Jeseniku, a obzirom da je rušenje pruge bilo završeno te se je predvi alo da bi daljnja blokada bila bezuspješna.

1 i 3 bataljon I K.P.O. bili su na osiguranju prema Blatima radi spre avanja nadiranja neprijatelja prema Jesenici, kao i osiguranja radni ke ete koja je po ela sa rušenjem pruge od Orizovi a rampe prema stanici Jesenici.

6 ov. oko 4 sata naišao je blindirani voz na 3 bataljon koji je bio prema Blatima, te kada je isti došao do mjesta gdje je po eta rušiti pruga otvorena je jaka vatra na voz. Tom prilikom ubijena su 4 Talijana, 1 konduktor, i ranjeno 10 Talijana, poslije toga blindirani voz povukao se u stanicu Blata. Istog dana nave e oko 22 asa pokušao je ponovo blindirani voz da krene prema Jesenici, pozadi voza došla su dva tenka prugom i ovi su tako er odbijeni. 7 ov. mj. u 10 asova ponovo je pošao blindirani voz sa dva tenka, došao do mjesta srušene pruge te sa ovog mjesta tukao sa 2 baca a naše položaje tj. položaje 3 i 1 bataljona koji su bili na osiguranju. Od mjesta srušene pruge krenula je talijanska patrola u jani od 20 Talijana prema zasjedi našeg 1 bataljona, ali je ovaj prerano otvorio vatru te se nije uspjelo zarobiti doti ne Talijane; tom prilikom ranjena su dva Talijana i jedan oficir, poslije ega se i ovaj blindirani voz povukao nazad u Blata. Od ove talijanske patrole uhva eno je 300 metaka, 8 bombi, 2 ruksaka, i nešto sitne spreme.

I i 3 bataljon I K.P.O. izvršili su svoj zadatak u potpunosti jer neprijatelj nije uspio da prodre u pravcu stanice

Jesenice sve dotle dok se nije odlučilo da se blokada povuče sa stanice Jesenice.

Na rušenju pruge između Blata i Jesenice u estvovala je radna grupa od 44 radnika, na pruzi između Jesenice i Javomika 60 radnika. Na pruzi između Javomika i Rudopolja 60 radnika. Pruga je porušena između Blata i Jesenice 5 i pol km, između Jesenice i Javomika 5 i pol km, između Javornika i Rudopolja 4 km, svega je uništeno pruge 15 km. Uništeno je telefonsko-telegrafskih stubova od Blata do Rudopolja oko 500. Između Blata i Rudopolja spaljeno je 6 željezničkih stazarnica i to broj 23, 24, 25, 26, 29 i 33 kao i blokovi na Li koj u Jesenki. Pored toga zapaljena je sisaljka i stan mašiniste tj. dvije zgrade u Vrelu, jedna privatna kuća na stanici L. Jesenice i jedna parna pilana na Jesenici. Prilikom rušenja pruge porušeno je dosta nasipa-kipa koji će neprijatelju otežavati opravku pruge, a spojnica, šine i ašice kao i telefonska žica uništeni su potpuno.

7. ov. mj. jedna seljačka kola vozila su sljedovanje iz Plaškoga za etnike u Jesenici u kojima se nalazilo 7 civila, 4 muškarca, 3 žene koji su išli po svom privatnom poslu u Plaški i natrag. Patrola iz 1 bataljona I K.P.O. primjetivši ova kola spustila se u blizinu sela Jesenice, otvorila vatru na etnike koji su išli pred kolima, ubili konje koji su vozili sljedovanje za etnike, zarobili ovih 7 civila te zaplijenili oko 5 i pol hiljada cigareta, 2 para novih cipela, jedan par civilnog odijela, jedan štof za civilno odijelo, polupali flaše od 140 litara vina.

Ova operacija može se reći da je uspjela obzirom na srušenu prugu prema gore iznijetom.

Na ovoj operaciji u zajednici sa Brigadom zarobljeno je 25 Talijana, 24 karabina, 1 teški mitraljez, 1 p. mitraljez, 16.000 metaka, i dosta ostalog ratnog materijala.

Na prostoru gdje je operisala 1 udarna brigada uništeno je dosta Talijana očemuće dostaviti svoj detaljan izvještaj.

Na našoj strani bilo je svega 1 mrtav, i 14 ranjenih, od čega 8 teže i 6 lako.

Između 9. i 10. ov. mj. izvršio je 1 bataljon II K.P.O. akciju na tvornicu zavojnog materijala u Tuli mlinu između Duge Rese i Karlovca. Zaplijenjena je veća količina sanitetskog materijala a tvornica je uništena i spaljena. U ovoj akciji sa naše strane nije bilo gubitaka.

No u između 9. i 10. ov. mj. jedna grupa partizana iz 4 bataljona I K.P.O. pokupila je telefonsku vezu tj. telefonski kabl u dužini od 3 km između Skakavca i Banskog Kovacevca te s tim prekinula vezu. Pokupljena žica pohranjena je u ovome Štabu.

13. ov. mj. ujutro sudjelovao je naš 1 bataljon, 2 bataljon i [Uda]rni bataljon II K.P.O. u operaciji na Blagaj zajedno sa dva Goransko-priimorska udarna bataljona i Proletereskim bataljonom Hrvatske. Naš 1 bataljon imao je zadatku da izme u Velikog i Malog Lisca prodre u selo i osvoji crkvu i popov stan gdje su se nalazili naoružani civili (majari). 1 bataljon taj svoj zadatku u prvom momentu je potpuno ispunio. Me utim Udarni bataljon nije na vrijeme prešao Koranu te je došao na položaj prema Šušnjari i Blagajskom Pavlovcu, kada [je] ve neprijatelj prodrio iz Slunja. Isti bataljon bio je prisiljen na povla enje preko Korane. Taj njegov propust omoje potpuni uspjeh operacije i omoguio je izlaz neprijatelju iz Pavlovcia a djelomi no i iz Blagaja u pravcu Slunja; zalaženje neprijatelja za le a 1 bataljona koji se radi toga povukao iako baš nije morao se povući, ali uzrok tome bio je neiskustvo boraca u mjestima.²

II udarni goranski bataljon zauzeo je Lisac i školu u Blagaju, I udarni goranski bataljon bio je na osiguranju prema Gornjoj Glini i Ponoru, Proleterski bataljon istio je Pavlovac i bio je na osiguranju prema Slunju. II bataljon II K.P.O. prividno je blokirao Batnogu i dao vodi e za sve jedinice.

U operaciji je zarobljeno 58 domobrana i 7 majara, a ubijeno svega oko 20 majara i 2 domobrana. Zaplijenjeno je 70 karabina, 5 p. mitraljeza, oko 10.000 metaka, 2 i pol sanduka dinamita, i druge ratne spreme. II udarni goranski bataljon imao je 2 mrtva, i 1 bataljon I K.P.O. jednog mrtvog, a svi zajedno oko 10 lakše ranjenih.

Operacijom je rukovodio zamjenik komandanta Hrvatske³ u vezi sa Operativnim štabom II K.P.O. tj. komandantom⁴ i komesarom⁵ i komandantom I goranskog odreda.⁶ Nakon operacije zapaljena je škola i popov stan, poslije je upaljen crkveni toranj. Nepoznati civili prišli su u sumrak i zapalili nekoliko kuća. Sav okolni narod koji je već prije oplja kan od Blagajaca nagrnuo je odmah nakon pada Blagaja, pronalazio svoje stvari i stoku i isto vraćao nazad.

15. ov. mja ustaše i majari prošli su kroz šumice iz Slunja do Blagaja te pripucali na neke civile d vratili se natrag.

10 i 11. ov. mja 1 eta 3 bataljona II K.P.O. porušila je 600 metara pruge u Sablja koj Draži, tj. izme u Vojnovca i Josipdola.

² Misli se na nepoznavanje terena od strane boraca.

³ Ivan Gošnjak

⁴ Bogdan Orešanin

⁵ Dušan Dmitrović

⁶ Viktor Buban

III. Organizaciono stanje: 14 ov. mj. po eta je reorganizacija dosadanjeg I i II odreda i od istih snaga formirana je naša IV brigada koja je 16 ov. mj. u potpunosti oformljena i kompletirana. Ovome formiranju prisustvovao je i komandant Zone.⁷

Prilikom formiranja ove Brigade nije došlo do nikakvih poteško a ve su to, kako starješine, tako i partizani primili sa velikim oduševljenjem ulazak u Brigadu.

Na podruju ove Grupe oformljena je podru na komanda Korduna. Na podruju cijele Grupe ostala su 3 terenska bataljona tj. 1, 2, i 3 terenski bataljon, ja ine po 135 karabina i 3 p. mitraljeza tako, da za sada svaka eta u bataljonu posjeduje po 45 karabina i jedan p. mitraljez.

IV. Štabovi bataljona i odreda do rasformiranja i formiranja Brigada funkcionali su dobro.

V. Plan dalnjih akcija nije nam poznat pošto sa formiranim Brigadom rukovodi komandant I operativne zone.

Naši terenski bataljoni vršiti e pomanje akcije, kontrolu terena kao i rušenje pruge, postavljanje na istoj zasjeda itd.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODIMA!

Politkomesar
Dmitrovi

(M.P.)

Komandant

⁷ Sre ko Manola

BR. 45

**IZVJEŠTAJ ŠTABA ETVRTE OPERATIVNE ZONE OD 18
RUJNA 1942 GOD. VRHOVNOM ŠTABU NOP I DV JUGO-
SLAVIJE O AKCIJAMA MOSECKOG BATALJONA I PRVE
DALMATINSKE NO UDARNE BRIGADE¹**

STAB
IV OPERATIVNE ZONE
Br. 530/42
dana 18. IX. 1942.

VRHOVNOM ŠTABU

U toku posljednjih dana naše jedinice izvršile su slijedeće akcije:

a). Na dan 6 septembra ove godine, no u jedan lete i vod Mose kog bataljona,² kod sela Dugog Polja, zaustavio je teretni voz Split — Sinj. Ovaj voz je prenosio cement za potrebe okupatora. Tom prilikom ubijeno je nekoliko italijanskih vojnika, koji su pratili voz, dok su ostali uspjeli da pobegnu i okolna sela. Prilikom izvo enja ove akcije zaplijenjena je izvjesna koli ina vojni ke opreme i nešto municije. Pošto su voz detaljno pregledali i uzeli potrebne stvari, naši partizani pustili su ga niz stranu, najve om brzinom u pravcu Splita. Poslije kratkog vremena cijela kompozicija voza bila je potpuno uništena.

b). Na dan 13 septembra ove godine oko 8 sati ujutro, jedna zasjeda Mose kog bataljona uspjela je da u Mu kom Polju, kod sela Postinje zarobi 33 domobranca i jednog žandarma, koji su bili upu eni u akciju protiv partizana. Tom prilikom zaplijenjeno je: jedan puškomitraljez, 30 pušaka, 1200 metaka za italijanski mitraljez, oko 2000 metaka za pušku i nešto vojni ke opreme. Neprijatelj je imao dva mrtva i to: jednog domobrana i jednog žandarma.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi CK SKJ, pod br. 2948.

² Po etkom rujna formirana je Mose ka eta, koja je djelovala na podru ju izme u pl. Svilaje i dalmatinske obale. Pridolaskom bora ca iz srednje Dalmacije i seljaka iz Dalmatinske Zagore, naro ito sa podru ja Mu — Le evica, Mose ka eta narasta, u drugoj polovini rujna, na bataljon, koji je dobio naziv Prvi mose ki bataljon. U dokumentu stoji da je akciju izveo bataljon, vjerojatno zbog toga što je izvještaj pisan 18 rujna, kada je eta prerasla u bataljon.

c). No u 16/17 septembra tek. god., lete i vodovi partizanske ete Vješti a Gore izvršili su prepade na italijanske posade na Panju (na Cetini) i u selu Hrva i. Tom prilikom u selu Panju ubijeno je 5 italijanskih vojnika. Tako er, u selu Hrva ima neprijatelj je imao više mrtvih i ranjenih.

d). No u 16/17 septembra ov. god., jedna desetina IV bataljona I dalmatinske brigade uspjela je da se neopazeno probije kroz neprijateljske predstraže, u Hanu kod Obrovca, gdje logoruje 400 italijanskih vojnika. Ova desetina, pošto je ušla u neprijateljski logor, izvršila je jaki vatreni prepad na neprijateljske glavne snage iz neposredne blizine. Kod neprijatelja je nastala panika i nered, ne mogavši se sna i za duže vrijeme. Tom prilikom neprijatelju su nanijeti teški gubitci, bilo je više mrtvih i ranjenih, što se osjetilo po jaučima i zapomaganju njihovih vojnika. Poslije izvršenog zadataka, desetina je uspjela da se bez žrtava povu, e u sastav svoje jedinice. Kao odgovor na ovaj prepad, Italijani su cijeluno, sve do 10 sati ujutru, tukli jakom artiljerijskom i minobaca kom vatrom u pravcu ka Vagnju i Kamešnici bez ikakvih rezultata.

Napominjemo da u svima ovim akcijama naše jedinice nijesu imale nijedne žrtve.

Prednje se dostavlja na znanje s molbom da se ove akcije obzname po mogu stvu u Biltenu Vrhovnog štaba.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Na elnik štaba:
Terzi³

(M. P.)

Komandant:
Vicko Krstulović

³ Velimir Terzić

BR. 46

**IZVJEŠTAJ ŠTABA ETVRTE OPERATIVNE ZONE OD 18
RUJNA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP ODREDA HR-
VATSKE O NAPADU NA DUVNO**

**STAB
IV OPERATIVNE ZONE**
Br. 531/42
dana 18. IX. 1942 g.

GLAVNOM ŠTABU N.O.P.O. HRVATSKE

Prema direktivi Vrhovnog štaba, doneta je odluka da se no u 12/13. IX tek. god., sa jedinicama I proleterske i I dalmatinske brigade, napadne Duvno i unište neprijateljske snage u ovome mjestu. U ovome napadu trebala je u estvovati i I hercegova ka brigada svojim dejstvom na komunikaciji Posušje — Duvno.

Usljed zakašnjenja I proleterske brigade i neu estovanja I hercegova ke brigade, sa kojom se nije mogla uspostaviti veza uo i akcije, u napadu je uzela u eš a samo I dalmatinska udar. brigada, sa svoja dva bataljona I i III, uz neznatnu pomo slabo naoružanog Duvanskog bataljona.

Poslije osmo asovne žestoke i žilave borbe nismo uspjeli zauzeti- Duvno. Neprijatelj je raspolagado ja im snagama, dobro se utvrdio i branio uporno svaku kamenu ku u, a **pored** toga obilno naoružan automatskim oružjem, minobaca ima i artiljerijom.

Iako pred brojno i tehnici nadmo nijim neprijateljem, naši bataljoni pokazali su u ovoj akciji puno požrtvovanja, neustrašivosti i vještine snalaženja u ovoj noj borbi, uspjevši da savladaju mnogobrojne neprijateljske otpore oko grada, i nanijevši neprijatelju teške gubitke. Oko 2 asa ujutro, borba je planski prekinuta i naši bataljoni su se u redu povukli na ranije predviene položaje.

Naši gubici u ovoj akciji su 2 mrtva i 7 lakše ranjenih. Neprijateljski gubici se ne znaju ta no, ali se vjeruje da imaju preko 30 mrtvih i ranjenih.

Za primjerno i herojsko držanje naših bataljona (I i III) koji su uzeli u eš a u ovoj akciji, javno smo ih pohvalili i istakli za primjer svima našim ostalim jedinicama, što vidite iz priložene pohvalne naredbe.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Na elnik štaba:

Terzi¹

Komandant:

Vicko Krstulović

(M. P.)

¹ **Velimir Terzi**

BR. 47

**PISMO ŠTABA OPERATIVNIH TRUPA NA SEKTORU
GRAHOVO OD 19 RUJNA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPE-
RATIVNE ZONE O UPU IVANJU DVITU BRIGADA RADI
OSLOBO ENJA GRAHOVA I STVARANJA USLOVA ZA
DJELOVANJE NA ŽELJEZNI KOJ PRUZI
KNIN — GRA AC**

**STAB
OPERATIVNIH TRUPA
NA SEKTORU GRAHOVO**

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE

1) Po nare enju Vrhovnog štaba NOP i DV Jugoslavije, dvije vaše brigade¹ imaju da do u na sektor Grahovo, radi likvidacije Grahova i stvaranja povoljnih uslova za dejstovanje na želj. prugu **Knin — Gra ac**.

Dolazak tih jedinica najavljen nam je za 20 o. m. ukoliko te jedinice još niste uputili, molimo vas da to hitno izvršite, kako bismo mogli blagovremeno stupiti u akciju i preduhitriti eventualnu neprijateljsku ofanzivu u ovom pravcu. Ovaj zadatak ne bismo mogli izvršiti bez u eš a vaših jedinica, a zna aj Trome e za itavu oslobo enu teritoriju smatramo da nije potrebno da vam objašnjavamo.

2) Ukoliko niste oslobođili bataljon »Branka Vladuši a«,² hitno to u inite jer je on, po nare enju Vrhovnog štaba, određen da u e u II dalmatinsku brigadu,³ ije se formiranje ne može odlagati.

3) Od vaših dviju brigada, jedna bi bila zadržana za sektor **Plavno**, dok bi se druga mogla vratiti odmah po završetku operacije oko Grahova.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

19. IX. 1942 — 17.00 .

**ZA STAB
OPERATIVNIH TRUPA NA SEKTORU GRAHOVO**

na elnik štaba
Veljko⁴

komandant
Ko a⁵

¹ Vidi Zbornik, tom IV, knj. 7, dok. br. 45 i 55.

² Taj bataljon je bio u sastavu Sjevernodalmatinskog NOP odreda.

³ Vidi dok. br. 78, objašnjenje 4.

⁴ Pavle Ilić

⁵ Ko a Popović

BR. 48

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE OPERATIVNE ZONE OD 19 RUJNA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP ODREDA HRVATSKE O NAPADU NA UDBINU

**STAB I OPERATIVNE ZONE
NAR. OSL. PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE**

BR. 87, DANA 19.IX.1942

KOMANDANTU P. O. HRVATSKE

Odgovaramo na vaš dopis op. broj 77/42.

U našem operativnom planu za akcije u zapadnoj Lici bio je za I brigadu, koja se je nalazila u Škarama, predvi en pravac nastupanja Podum — Sinac. Ovaj put bio bi preden no u do pola no i', bez ikakvih smetnji, jer se ovim pravcem kre u ve odavno naše manje jedinice. Ovaj pravac bio je izabran i zbog toga što se je ra unalo sa iznena enjem kod nepr. posade u Sincu, koja bi u toku iste no i bila likvidirana. Što se ti e pravca predvi enog za II brigadu, odlu ili smo se tako er na to da ona izvrši niz akcija prije dolaska u Kosinj, jer nam je to izgledalo izvodljivo i bez štete po samu akciju u Kosinju i zapadnoj Lici. Mi dakle nismo imali u planu dolazak u Kosinj bez akcija pa odatile kretanje u akcije, jer smo bili uvjereni da se bez obzira na uspjeh ili neuspjeh usputnih akcija može do i u Kosinj d onda nastaviti sa akcijama iz te baze. Dolazak Talijana u Škare izmijenio je unekoliko i naš plan, što ete vidjeti i iz priloženog operativnog izvještaja. Obje brigade sada su u Kosinju, gdje su imale 17 i 18 ov. mj. odmor da bi potom otpo ele s akcijama na Kosinj¹ i Pazarište.

Vašu sugestiju da živo motrimo na prugu i cestu Senj — Oto ac — Gospo , kojim pravcem neprijatelj namjerava prebaciti ve kontigente na jug, odmah emo unijeti u plan operacija koje se sad izvode oko Kosinja.

U posljednjem operativnom izvještaju nismo vam iznijeli ta an prikaz akcije na Udbinu s razloga što nam nisu bili poslati svi podaci o njoj. Zato vam šaljemo nov prikaz te akcije s molbom da u naš raniji operativni izvještaj unesete potrebne ispravke. Akcija je tekla ovako:

¹ Odnosi se na Donji Kosinj, a brigade su se nalazile u Gornjem Kosinju.

22.VIII napala je naša II brigada (bez Udarnog bataljona) sa 2. bataljonom I odreda i 1. bataljom III odreda ustaško uporište Udbinu. Posada u Udbini ini oko 500 ustaša, naooružanih sa kurdskim i 1 protivkolskim topom, 2 baca a bombi, oko 20 mitraljeza i p.mitraljeza, te puškama i bombama. Grad je utvr en na periferiji i unutrašnjosti. Rovovi i mitraljeska gnijezda pokriveni su i dijelom izra eni od betona. Ispred rovova oko cijele Udbine postavljena je ži ana prepreka. Grad je na brdu i svi su mu prilazi lako brisani vatrom.

Plan za napad bio je: napasti neprijatelja no u bombama na više ta aka sa ciljem da se napravi prodor (breša) kroz koji e onda ja e snage upadati u grad. Kao pravac najvjerojatnijeg prodora predvi en je pravac Rebi — ku e Begi a (v. skicu), te je zato na taj pravac stavljena baterija od 3 topa, tenkovski vod i rezerva. Sela oko Udbine imala su biti zaobi ena i naknadno likvidirana. Pravcem Rebi — Begi napadao je bataljon »M.R.²«, pravcem Muteli — cesta Udbina — Lovinac 1 bataljon III odreda, pravcem Visu — Karaula bataljon »O.P.³«, pravcem Bukovac — Gradina bataljon »S.M.⁴« Napad je imao otpo eti 22.VIII. u 0.30 s.

Napad je otpo eo na vrijeme na sektoru 1 bataljona III odreda i »O.P.«, na glavnom pravcu zakasnio je oko 1/4 sata, a na sektoru »S.M.« preko 1 sat. Ovo zakašnjenje uslijedilo je zato što se je ekalo na zalazak mjeseca, da bi se u mraku podišlo rovovima ispred kojih je ist i pregledan teren. Neprijatelj je za napad znao, te je ekao spremam u rovovima, a vatru nije otvarao sve dok jurišna -odjeljenja nisu došla do žice pred rovovima. Neprijatelj je žestokom vatrom i bombama obasuo naša jurišna odjeljenja, koja su na nekim mjestima bila ve probila žicu, te ih skoro potpuno uništio. Novi juriši tako er su odbijeni uz teške gubitke na našoj strani. Bataljon »S.M.« uspio je oko 4 sata da prodre na forticu⁵ Gradinu i zauzme istu, kao i zgradu kraj crkve—popov stan. Ovaj prodor nije s naše strane brzo iskorišten za proširenje prodora, jer nije bio dat ugovoren znak paljenjem vatre, a ispaljena raketa bio je nejasan znak, jer je i neprijatelj bacao raketu. Neprijatelj je skoncentrisao vatru na Gradinu i žestokim protivnapadom izbacio dijelove bataljona »S.M.« sa fortice. Novim napadom uspio je u zoru batalj'on »S.M.« da ponovo zauzme Gradinu, ali je i ovoga puta pred protivnapadom nije uspio zadržati. Kad je svanulo, naše su se snage

² »Mi o Radakovi «

³ »Ognjen Pri a«

⁴ »Stojan Mati «

⁵ Utvr enje

povukle ispred rovova na manje izložene položaje, no pri **tem** su povlačenju pretrpjeli tako er znatne gubitke.

Naši topovi tukli su dosta neprecizno, te je nekoliko granata bačeno u naše redove. Jedan se je tenk našao u defektu još pri podilaženju, a drugi nije uspio prodrijeti dalje od neprijateljskih rovova, jer mu je posada bila izranjavana.

Idući dan neprijatelj je sa nekoliko aviona bombardirao i mitraljirao naše položaje oko Udbine. Pri tome su neki naši dijelovi morali mijenjati mjesto, te su bili izloženi vatri iz utvrženja. Pri tome je neprijatelj izvršio ispad prema bataljonu »O.P.« i uništio veći dio jednog istaknutog voda.

Idući dan je pokušaj ponovnog zauzimanja Gradine sa upotrebom i rezerve. Ovaj pokušaj ostao je bez uspjeha, jer su snage bile oslabljene, zamorene i demoralisane. Drugog dana neprijatelj je nastavio s napadima iz vazduha i jednim ispadom prema bataljonu »O.P.« uspio je oteti naš top, koji se je nalazio na oko 300 m od rovova i protivoklopni mitraljez. Sa topa je spasen zatvarač i nišanske sprave a od mitraljeza municija. Nakon toga naše snage povučene na širi pojas opsade.

Naši gubici iznose 93 mrtva i 160 ranjenih te 10 naknadno umrlih. Izgubljeno je 6 p.mitraljeza i 52 puške, 1 top, 1 protuoklopni mitraljez (zatvarač kod nas, isto nišanske sprave), 1 mali bacač uništen pogotkom neprijatelja.

Razlozi za neuspjeh ove akcije uglavnom su: naše nepoznavanje neprijatelja i kvaliteta njegovih utvrženja, slabo funkcionisanje veza u toku borbe i niz nesretnih slučajnosti i okolnosti (vidnost zbog mjesecine, zabuna tenkiste, koji je gaao i po našem streliču kom stroju, slabci pogodci topova). Veliki gubici u ljudstvu bili su pored ostalog i zbog toga što je borbenost kod partizana bila visoka, te su ne obazirući se na žrtve jurišali na žicu i rovove.

Od avionskih bombi zapaljeno je drugog dana borbe par kuća u Podudbini, našto su partizani i neki seljaci ogorčeni na ustaše popalili sve kuće u Podudbini. Stanovništvo je iz Podudbine još prije napada prešlo u grad.

O ostalim akcijama Išaljemo vam operativni izvještaj.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar
si. otsutan

Zamj. komandanta
Pet. Kleut
(M. P.)

BR. 49

**IZVJEŠTAJ O BROJNOM STANJU I NAORUŽANJU PRVOG
ODREDA TREće OPERATIVNE ZONE OD 19 RUJNA 1942
GODINE**

Na Broj: 361/42
od 19.IX.42

S P I S A K

Brojnog stanja i naoružanja I. odreda III. op. zone

Bataljon							B o m b e					
	Brojno stanje	Mauzeri	Manliher	Lovač. puške	Franc. puške	Defan.	Ofan.	Mauzer municija	Manlih. municija	Lovač. munic.	Fr. Tr. munic.	Primjedbe
I.	208	218	2	1	—	29	52	10.468	62	10	—	
II.	296	125	65	8	4	26	26	8.017	1.004	126	130	
III.	331	216	13	3	—	26	21	17.320	120	30	—	
Ukupno	835	559	80	12	4	81	99	35.805	1.186	166	130	

Ukupno pušaka: 655 kom.

„ municije: 37.287 „

„ bombi: l&O „

Komandant
Grom¹

¹ Uroš Popara

BR. 50

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE OPERATIVNE ZONE OD 20 RUJNA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP ODREDA HRVATSKE O BORBAMA I AKCIJAMA U VREMENU OD 24 KOLVOZA DO 15 RUJNA

**ŠTAB I OPERATIVNE ZONE
NAR. OSL. PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE**

BR. 88 DANA 20. IX. 1942

KOMANDANTU P. O. HRVATSKE

Operativni izvještaj

I. Op e stanje:

Neprijateljska ofanziva na sektor I L.fiökog] P.fartizanskog] odreda prošla je. Nepr.fijatelj] je u ovoj ofanzivi uspio prodrijeti u nekoliko sela u oslobo enom teritoriju, te je popalio i dijelom oplja kao Cukovac, Ostrovicu, Divoselo, itluk, Potitelj i Radu . Talijani su se potom povukli i otišli u tri pravca i to prema Gra acu, Karlobagu i Peruši u. etnici su ostali u selu Radu u i u dijelu Po itelja. Nepr. svakodnevno bombarduje sa više aviona oslobo enu teritoriju.

Sa Banije se je nepr. dijelom povukao te su se tamo povratili banovski bataljoni i otpo eli sa operacijama. Na Kordunu je nepr. u defanzivi, dok su naše snage prešle Kupu i operišu sa, onu stranu rijeke.

U Lici se težište borbi prenosi u zapadnu Liku.

II. Akcije i sukobi:

26.VIII izvršila je III part, brigada Hrvatske¹ napad na sresko mjesto Jastrebarsko. Prije napada u mjestu je bila posada od 120 domobrana, 20 žandara i 8 ustaša. Pred sam napad domobrani su napustili mjesto i otišli u nepoznatom pravcu; svi osim straže na kolodvoru. Brigada je uspjela zauzeti mjesto osim dviju zgrada iz kojih su se žandari branili. Za vrijeme akcije došao je u stanicu putni ki vlak iz Karlovca. Vlak je pretrešen i uništen, a svi putnici iz njega (pa ak i 2 piolica) pušteni su. Na stanicu je zarobljeno 10 domobrana, a gubici u mrtvima i ranjenima kod nepr. nisu se mogli ustanoviti. Na našoj strani bila su 2 mrtva i 5 ranjenih. Iz koncentracionog logora oslobo eno je 727 djece, koja su

¹ Odnosi se na etvrtu NOU brigadu Hrvatske.

rodom iz Bosne i drugih krajeva, a iz kotarskog zatvora 20 odraslih osoba (18 Hrvata i 2 Srbina).

Zapljenjeno je 27 pušaka, 2000 metaka, 16 civilnih pušaka, 1 poljski telefon, 12 pisa ih mašina, kancelarijskog materijala, 5 sanduka sapuna za veš, 15 sanduka še era, 2 radio-aparata, sanitetskog materijala u vrijednosti 100.000 kn, 167.000 kn u gotovu.

Uništeno je: zgrada poreskog ureda, zgrada osnovne škole, talijanske barake, zgrada finansije, želj. stanica, magazin kod stanice sa 50 buradi rakije i vina, 2 vagona kave, 2 vaktarne, 4 velike kamare državnog sijena, sresko na elstvo, 1 novi avionski motor, 3 lokomotive i 150 vagona, skretnice, 50 m pruge, i 3 km t.t. linije.

Brigada se je po tom povukla poslije akcije u selo Višoševi i i Brezovac na odmor.

» 31.VIII izvršila je IV part, brigada Hrvatske napad na želj. stanicu Dragani i i postaje Lazina i Domagovi. Cilj akcije je bio razoružati i uništiti navedene stanice, uništiti t.t. liniju pored pruge i ceste i porušiti stup od armiranog betona glavnog elektri nog voda Karlovac — Zagreb.

Akcija nije izvedena po planu, jer je zbog slabih vodi a 1. bat. Brigade zakasnio sat i pol i jer je žandarmerijska posada u Dragani imala dala neo ekivanjak otpor. Za vrijeme akcije došao je oklopni voz od Jastrebarskog, ali naišavši na porušeni dio pruge kod Domagovi a vratio se je nazad. Mina koja je trebala srušiti stup elektri nog voda nije eksplodirala.

Zarobljeno je 7 domobrana. Nepr. je imao 4 mrtva, a mi jednog.

Zapljenjeno je 10 pušaka, 1000 metaka, 18 bombi, 51 maziva za oružje. Uništeno je 4 želj. zgrade sa postrojenjima, 1 pilana, 42 m pruge, 204 t.t. stuba kraj pruge, 1 želj. most dug 10 m, 30 t.t. stubova na cesti Lazina — Petrovine.

31.VIII patrole 3 bat. II. K.O.P. ubile su 2 etnika i 1 ranile. Zaplijenjene su 3 puške s municijom.

31.VIII—3.IX imale su patrole III. L. odreda nekoliko sukoba sa etni kim patrolama na liniji Deringaj — Glogovo — Popina. U tim sukobima imali su etnici desetak mrtvih i ranjenih. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

Od 1.VIII—3.VIII imale su patrole bat. »Krbava« i 2. bat. III. L. P. odreda nekoliko sukoba sa ustaškim patrolama prema Bihaću i L. Petrovom Selu. U tim sukobima nismo imali gubitaka, dok gubitci kod nepr. nisu poznati.

1.IX, 1 bat. II K.P.O. porušio je prugu između Donjih i Gornjih Dubrava. Na mjesto razrušene pruge naišao je putnički voz sa 700—800 putnika. Zarobljeno je 17 domobrana,

2 podoficira, 1 Talijan, 5 žandara, 7 željezni ara, 1 detektiv, 3 ustaše i 3 sumnjiva lica. Ostali su pušteni. Zaplijenjeno je 1 puška, 2 pištolja, 20 noževa i opasa a. Na licu mesta ubijena su 2 ustaša, koji su pokušali bježati.

4.IX snage 1. bat. II. K.P.O. postavile su minu na pruzi izme u Gornjih i Donjih Dubrava. Mina je montirana za začašnjelo dejstvo. Kad je vlak naišao eksplodirala je pod posljednjim vagonom koji je bio blindiran i u kome se je nalazila posada. Vagon sa posadom je uništen. Zaplijenjen je 1 p. mitraljez sa 14 okvira rfulnicije, 8 pušaka (od kojih 3 neispravne), 400 metaka.

6.IX napala su tri bataljona I udarne part, brigade u zajednici sa kordunaškim snagama želj. prugu izme u Jesenice i Javornika, objekte na njoj i etni ku posadu u selu Jesenice. O ovoj akciji nismo još primili operativni izvještaj ni od Kordunaša ni od I brigade. Akcija je uglavnom neuспjela. Zaplijenjeno je 15 pušaka. Zarobljeno je 15 Talijana i oko 50 ih je ubijeno. Mi smo imali 2—3 ranjena. Pruga je potrušena na više mjesta.

Po povratku s ove akcije bila su tri bataljona I brigade 1 bataljon »Adžija« na liniji Glava e — Škare — Podum — Doljani, dok se je jedan bataljon nalazio u Dabru. Talijani i etnici izvršili su 9. IX izjutra napad na naše snage na cijeloj ovoj liniji. Iako su dan ranije naše snage (odnosno štabovi) bili obaviješteni o ovom napadu, bili su iznena eni, te iz Škara, Poduma i Doljana odstupili ne davši skoro nikakav otpor. 1. i 4. bat. dali su u Glavacama otpor i odbili neprijatelja. Tu su etnici imali 12 mrtvih, me u kojima je i etni ki prvak iz Brloga. Zaplijenjeno je 12 pušaka i nešto ostale spreme. Pred već istoga dana 3. bat. istjerao je etnike iz jednog dijela Doljanai, nanjevši im izvjesne gubitke.

10.IX uveć napali su 3. bat. Brigade i bat. »Adžija« Talijane i etnike u Škarama. Vodila se je dva sata žestoka borba bombama, ali su se Talijani uspjeli održati, jer su se preko dana bili prili no utvrđili. Mi smo u ovom napadu imali 2 mrtva i 8 lakše ranjenih, dok gubici kod neprijatelja nisu poznati.

Budući da I brigadi, zbog prisustva neprijatelja u Škarama, nije bilo moguće krenuti na akcije u zapadnoj Lici, pravcem koji joj je bio određen (Sinac — Lešće) to su dva bataljona ostavljena na sektoru Dabra (2. i 3. bat.) sa zamjenicima komandanta² i polit. komesara? Brigade, kojima je zamjenik komandanta³ Zone dao uputu kako treba da brane

² Vojko Hošteter

³ Milan Uzelac

* Petar Kleut

ovaj sektor i naredio im da ovaj teren tako važan za vezu sa V. zonom ne smiju nipošto napustiti. Međutim, 14.IX Talijani su napali sa pravca Glava a, Škara i Doljana, a bataljoni Brigade povukli se bez borbe preko pruge u Babin Potok ostavivši bataljon »Adžiju« samog. Pri prolasku iz Dabre popaljene su zidane kuće.

Bataljon »A žija« ostao je na položaju, postavio nepr. zasjede i kad je ovaj naišao bliskom vatrom nanio mu osjetne gubitke. Talijani su prodrli u Dabar i produžili preko Glibodola prema Jezeranima. U Škarama su ostali etnici (njih oko 200), a bat. »Adžija« zauzeo je položaje prema Škarama. 3. bat. I. brigade vraćen je 16.IX na sektor kod Dabre.

1. i 4. bat. krenuli su 13.IX pravcem Dugi Dol — Crna Vlast — Turjanski, da bi 15.IX, zajedno sa II brigadom, izvršili akciju na pruzi Vrhovrne — Peruši.

9.IX izvršila je II part, brigada napad na ustaška sela anak i Kosu. Nepr. je većim dijelom, prije napada pobjegao i samo mjestimi no dao otpor. Nepr. je imao 30 mrtvih i više ranjenih. Mi smo imali 1 teže i 1 lakše ranjenog. Zaplijenjeno je 28 pušaka, 2270 metaka, 14 civilnih pušaka, 1 postolje sa štitom za t. mitraljez, te ostalog materijala.

Nepr. je uspio pobjeći jer je teren na kome se izvodila akcija vrlo prostran i ispresijecan, a koncentracija naših snaga bila je primjeena.

9.IX napale su banova ke snage nepr. kod Zirovca. Bilo je 10 mrtvih i 4 zarobljena domobrana. Mi nismo imali gubitaka. Zaplijenjeno je: 2 p. mitraljeza, 1 »šmajser«, 12 pušaka.

12.IX sukobile su se banova ke snage s neprijateljem kod Gornjeg Klasni a. Nepr. je u toku borbe stiglo poja anje, te su se naše snage povukle. Nepr. je imao nekoliko mrtvih, među kojima i 1 satnik. Na našoj strani bilo je nekoliko ranjenih.

Prema izvještaju koga smo dobili od operativnog oficira⁵ Banije, imali su oni jednu uspjelu akciju (ne navodi mjesto) u kojoj su zarobili 146 domobrana i zaplijenili: 5 p. mitraljeza, 150 pušaka, oko 20.000 metaka, dosta razne druge opreme. Izvještaj je datiran 14.IX i akcija je izgleda bila negdje blizu Trnovca.⁶

15.IX izvršile su I. i II. brigada uz sadejstvo bataljona »Krbave« napad na želj. prugu i objekte na njoj od Vrhovina do Peruši a. Plan za akciju bio je ovakav:

Bat. »Krbava« imao je prekinutu prugu između Vrhovina i tunela i postaviti zasjedu na sjevernom izlazu tunela.

⁵ Milan Pavlović

⁶ Odnosi se na akciju na Majskim Trnkom. Vidi dok. br. 40.

Dva bataljona I brigade imala su napasti nepr. u stražari na južnom izlazu tunela, želj. stanicu Sinac i u štražarama između Sinca i Ramijana, te osigurati radni kim odjeljenjima rušenje želj. pruge. II brigada imala je napasti nepr. na stanicama Ramljane, Lešće i Janje, na štražarama između tih stаница и žand. stanicu Janje, postaviti osiguranje prema Otočcu i osigurati radni kim odjeljenjima rušenje želj. pruge. Kosinjska ete imala je prekinuta pruga između Studenaca i Janje. Jedno odjeljenje I brigade imalo je razrušiti vodovod u Sincu.

Akcija nije tekla po planu, jer su neki bataljoni zaksnili s po etkom akcije. Svi objekti na pruzi bili su dobro utvrdeni i branjeni, tako da se nije uspjelo zauzeti niti jednog. Pruga je bila prekinuta sjeverno od tunela i južno od Janje, a na prostoru između tunela i Janje porušeno je oko 1800 m pruge i to mjestimično temeljito. Na istoj dužini porušena je t.t. linija. Osam stražara koje su zatelene prazne zapaljene su. Cesta između Janje i Lešća na više je mesta prekopana i prekinuta t.t. linija pored ceste.

U toku prvog dana borbe nepr. je napravio jedan ispad iz želj. stanice Janje. Bat. »O.P.«⁷ satjerao je nepr. opet u stanicu i bunkere oko nje. Pri tome je ubijeno 25 talijanskih vojnika (crnokošuljaša) i zarobljena 4 hrvatska žandara. Tu su zaplijenjena 2 t. mitraljeza »Fiat« kojima su fašisti uspjeli izvaditi vrata oca i negdje ih baciti, te ih na taj način pokvariti, 1 p. mitraljez i 20 pušaka sa oko 2000 metaka i razne druge spreme. Jedna nepr. ete stigla je od Otočca i pod borbom prodrla k želj. stanci Ramljane. ete koja je bila na osiguranju bila se je bez razloga povukla. Blizu same stанице ubijeno je oko 20 talijanskih vojnika iz ovog pojačanja. Sjeverno od tunela Talijani su brzo popravili prugu i sa oklopnim vlakom prošli kroz tunel. Naišavši na porušeni dio pruge nepr. se je iskrcao i pošao streљa kim strojem pirema želj. stanicu Sinac. Naše snage bile su uzmakle, ali je talijanska posada iz želj. st.[anice] Sinac misle i od Talijana koji su nailazili da su partizani, obasula ove žestokom vatrom i natjerala ih u tunel nazad. O ekuju i reakciju nepr. od Otočca poslali smo iz II. brigade Udarni bataljon na zasjedu između Lešća i Oviće. Drugog dana borbe naišla je kolona, od 2 tenka, 4 oklopna kola i oko 15 kamiona. Zasjeda ih je pustila sasvim blizu i onda izvršila prepad. Tenkovi i par kamiona sa za elja pobegli su natrag prema Otočcu. Dvoja oklopna kola sa elja umakla su na želj. stanicu Lešće. Jedna oklopna kola i 8 kamiona ostali su na cesti, a vojnici iz njih pobegli su kroz selo Lešće, sklanjajući se u

⁷ »Ognjen Priča«

zidane zgrade, u žandarmeriju i gaze i rijeku Gacku. 40 Talijana bilo je mrtvih u kamionima i na cesti. Mi pri tom nismo imali niti jednog gubitka. Tu je zaplijenjeno: 1 ispravna emisionala radio stanica sa prijemnikom uza se, sa dometom od oko 50 km, par p. mitraljeza (nemamo ta an izvještaj), 52 puške, 4—5000 metaka i razne druge opreme.

Vodovodna cijev Sinac — Vrhovine prekinuta je, te su Vrhovine bile bez vode.

Žandari iz Janjca pobjegli su pred samu akciju.

U ovoj akciji mi smo imali 8 mrtvih i 15 ranjenih.

10.IX imala je Kosinjska eta jedan sukob se Talijanima, koji je bio vrlo žestok. Talijana je pri tome izba eno iz stroja oko 300, od ega do 200 mrtvih. Na našoj strani bilo je 15 mrtvih i 15 ranjenih. Me u poginulima je i komandant Kosinjskog bataljona drug Mane Vari ak i njegov zamjenik drug Kokotovi. Nešto oružja je zaplijenjeno, ali kako o ovoj akciji nemamo još uvijek pismenog izvještaja to i ne znamo koliki je plijen.

b) **Diverzije:**

24.VIII na cesti Pokupsko — Pisarovina porušeno je 7 km t.t. linije.

31.VIII prekinuta je pruga Dragani i — Domagovi.

3.IX razrušena je pruga izme u Metka i Radu a. Lokomotiva i 2 vagona izba eni su iz šinja. Opravak pruge trajao je 3 dana.

4.IX prekinuta je pruga izme u Tounja i Košara. Naišao je blindirani voz i zglaizao se, ali mu se nije moglo pri i, jer su prilazi tu eni vatrom.

6.IX porušena je pruga izme u Metka i Ribnika. Naišao je teretni vlak te je iz šinja isko ila lokomotiva i 2 vagona.

III. Organizaciono stanje:

Na sektoru Li ke grupe formirana je Tre a brigada, odnosno IX part, brigada Hrvatske. U nju su ušli: 1. i 2. bat. I odreda, 1. bat. III odreda (»Bi o Kesi«) i bat. »Krbava«. Komandant je drug Milan Kuprešanin, a politi ki komesar drug Milan Basta. Ova e Brigada stupiti u akciju na sektoru I odreda L. grupe ovih dana.

1. li ka ženska part, eta ima sada 75 boraca sa kojima se izvodi obuka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar
si. otsutan

Zamj. komandanta
Pet. Kleut⁸

(M.P.)

⁸ Petar Kleut

BR. 51

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE NOU BRIGADE HRVATSKE
OD 20 RUJNA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE
ZONE O TOKU I REZULTATIMA AKCIJE NA PRUZI RAM-
LJANI—LEŠCE I NA MJESTA RAMLJANE, JANJCE I
LEŠCE**

**STAB II UDARNE BRIGADE
I OPERATIVNE ZONE
N.O.P.O. — HRVATSKE**
Br. 37 Dana 20-IX. god. 1942

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE N.O.P.O. HRVATSKE

Korenica

Operativni izvještaj o akciji na prugu, te mjesta Ramljane, Janje i želj. stanice Ramljane, Lešće i Janje.—

Zadatak II udarne brigade bio je: Razoružati nepr. posade u: Ramljanim, Janju selu, želj. stanici Lešće i Ramljanim, te razrušiti prugu od želj. stanice Ramljani do želj. stanice Lešće, i tako isto i cestu. U toku same borbe bataljon »Ognjen Prija« dobio je zadatak da napadne želj. stanicu Janje.

Plan akcije sadržan je u priloženoj zapovijesti.¹ Borba je otpočela po planu i u određeno vrijeme. Želj. stanice su vrlo dobro utvrđene i poslije nekoliko pokušaja odustalo se je od jurišanja. Sve vaktarnice na tome sektoru su popaljene. Pruga je razrušena na dužini od 4 km. i to mjestimično vrlo dobro. Nekoliko velikih nasipa je temeljito razrušeno i prekopano. Cesta je razrušena na maloj dužini i to dosta slabo. Razlog relativno slabog i kratkog rušenja pruge jeste da je na tolikoj dužini bilo vrlo malo radnika, [trebalo je] barem 1.000 ljudi. Mi smo imali mobilisano svega 80 ljudi i to polovica je prvoga dana rušenja dezertirala. Osim toga ishrana toga radništva bila je slabo organizovana i zbog toga se je slabo i sporo

¹ Redakcija nije pronašla zapovijest.

radilo, a i dezertiralo. Veza izme u jedinica je vrlo slabo funkcionalna, tako da je jedna eta I. bataljona zbog nemanja veze sa svojim štabom još prvog jutra borbe napustila položaj i povukla se. Ta eta imala je zadatak da postavi zasjedu na cesti Leš e — Oto ac i da sprije i dolazak poja anja. Baš kada se je ona povukla poja anje iz Oto ca je došlo i ušlo u stanicu Leš e bez borbe. Usput su imali gubitaka od jedinica koje su držale opsadu Leš a. Poslije toga IV bataljon je dobio zadatak da protjera neprijatelja koji je posjeo položaj i da istoga jutra postavi zasjedu sa itavim bataljonom na cestu Leš e — Oto ac. Taj zadatak je imao da izvrši u toku druge no i borbe, a zasjedu da postavi ujutro drugoga dana borbe. Talijani iz stanice Janj e preduzeli su bili malu ofanzivu prema našim položajima i izišli iz žice. II bataljon je odmah izvršio zaobilazak i napao ih i poslije dosta gubitaka sa njihove strane satjerao ih natrag u žicu i tom prilikom zauzeo jedan bunker—mitr. gnijezdo. Tada je taj bataljon po eo sa napadima na samu stanicu i uz pomo brdskog topa. Uspjeha nije bilo zbog naroito solidno izgra enih bunkera, ali se primjetilo da su imali dosta velike gubitke. Na sektoru III bataljona nije bilo nikakove aktivnosti zbog toga jer sa pravca Peruši nije ni pokušano da se šalje poja anje. II bataljon je prilikom zaokružavanja Talijana koji su izišli iz stanice zarobio 2 teška mitraljeza sa ve om koli inom municije i nešto pušaka. Drugoga dana borbe pošla je jedna motomehanizovana kolona iz Oto ca prema Janj u u pomo . Ta kolona je naišla na zasjedu IV bataljona i tom prilikom uništeno i zapaljeno je 11 kamiona i 2 blindirana automobila. Zarobljeno pušaka, municije i dr. ratnog materijala. Poslije toga u toku dana nije bilo borbe doli arkanja, a iste no i II udarna brigada je napustila te položaje i prešla na nare enu koncentracijsku prostoriju.

Gubitci II. udarne brigade jesu: 4 mrtva i 28 ranjenih, (4 teže, a ostali lakše).—

Rezultati akcije: 4.200 metara srušene pruge, šliperi zapaljeni. Isto toliko i još više pokidane telefonske linije. Cesta, pokidana na manjoj dužini. Zarobljeno oružja: 2 t. mitraljeza, 3 puškomitraljeza, 1 laki baca , 46 pušaka, 1 civilna puška, 6 pištolja, 1 baca plamena, 90 bomba ru nih, 90 mina za laki baca , 2.400 metaka za t. mitraljez talijanski, 11.884 metka za talijanske puške i p. mitraljeze, 200 metaka mauzer, 290 metaka manliher, jedno postolje za t. mitraljez, 1 radio stаница, 3 telefona (1 poljski), 400—500 m kabla za poljski tele-

fon, 15 kolutova žice bakrene za telefonsku liniju, 83 izolatora, 2 ranca sanitetskog materijala, 1 to ak (bicikl), 26 šat. krila, 39 ebadi, još zarobljeno mnogo robe (uniforma), cipela, rancaca, i raznih drugih stvari. Uništeno: 11 kamiona i 2 blin-dirana automobila.

Neprijateljski gubici nisu to no poznati. To no je utvr-eno da je imao za koje se znade: 105 mrtvih i veliki broj ranjenih.—

(M. P.)

K-dant
Mi un³

² Mi un Saki

BR. 52

IZVJEŠTAJ O BROJNOM STANJU I NAORUŽANJU OD 20
RUJNA 1942 GOD. DRUGOG ODREDA TREĆE OPERATIV-
NE ZONE

DATUM: 20.IX. 1942.

S P I S A K

Bataljona	Bacača	Mitrailjeza	Pušaka	Revolvera										Bombe			
				Puško- rezervnih ciljevi/pš	Mitraljeza	Manužera pere- ni 7,9	Manužera starih	Civilne	vojno-državni	Gasera	Štajera 9	Štajera 8	7,65 mm.	6,35 mm.			
I.,		5	220	16	15	17	58	19	23	20	—	26	—	7	28	42	
II.,	—	—	4	2	80	4	14	18	53	24	14	32	7	12	6	—	
III.,		5	3	139	—	38	86	8	11	8	5	—	—	34	23	—	
II. odred				16	—	4	62	—	—	—	—	—	2	4	6	—	
Bolnična				6	4	4	18	2	—	7	9	—	—	—	—	—	
Svega:	—	—	14	5	461	20	75	39	277	27	58	20	29	72	9	78	77

Pol. komesar Napomena: Broj metaka za pištolje stavljati iznad broja pištolja. /981

JEDINICA: ŠTAB II. ODREDA III. O.Z.

BR. 2

Eksploziv	Hladno oružje	Oružni pribor	Broj municije	Broj stanje									
				Noževa	Kama	Friskiija	Upratča	Opsaća	Za puške 7,9 mm.	Za manužere st.	Za st. francuske	Naoružanih	Nenaružanih
				135	3	138	32	228	18.200	500	—	269	145
				57	4	85	3	85	8.200	493	250	116	19
				42	—	161	65	169	11.000	983	—	179	60
				—	—	28	21	22	1.200	120	45	22	—
				5	—	11	4	14	450	110	—	14	5
				239	7	423	125	518	39.050	2206	235	600	229

Komandant
Tihiz

¹ Stjepan Funari

¹ Rade Knežević

BR. 53

**IZVJEŠTAJ ŠTABA GRUPE NOP ODREDA ZA LIKU OD
21. RUJNA 1942 GOD. POLITI KOM KOMESARU PRVE
OPERATIVNE ZONE O KONCENTRACIJI NEPRIJATELJ-
SKIH SNAGA I IZGLEDIMA ZA PO ETAK NEPRIJATELJ-
SKE OFANZIVE**

**STAB GRUPE
NARODNO-OSLOBODILACKIH PARTIZANSKIH ODREDA
ZA LIKU
Br. 738
21. IX. 1942 god.**

POLITI KOM KOMESARU I OPERATIVNE ZONE

Obaviješteni smo od strane II odreda i zamjenika k-danta Zone¹ da su ustaške snage nepoznate ja ine danas prije podne navalile na naš osloboeni teritorij od Li kog Petrovog Sela. Neprijateljske snage nastupile su pod zaštitom aviona koji su bombardovali Kloko evicu, Prijedor, Rudanovac, Mihaljevac i Korenicu. Budu i da su naše snage tamo bile vrlo slabe (1 vod) neprijatelju je uspjelo da odbaci naše snage prema Vratniku. Neprijatelj je zaposjeo Prijedor i došao do u Kapelu gdje je popalio sve kuće. Mi ovamo nemamo snage koje bismo mogli baciti prema neprijatelju, zato smo se obratili Štabu Zone da on poduzme šta je potrebno. Zamjenik komandanta nas je obavijestio da je izdao nareenje kordunaškom bataljonu I udarne brigade, koji se nalazi u škarama, da se prebaci u toku no i preko pruge ovamo.

Prema obaviještenjima koje smo dobili od komandanta² IX brigade neprijateljska ofanziva imala bi da otpoene i sa zapada tj. od Ostrovice preko Široke Kule na Podlapa u prema Udbini jednim dijelom, a drugim preko Ostrovice i Vrepca. Obaviješteni smo da je neprijatelj skoncentrisao oko 6000 vojnika u Gospi (Talijana), broj ustaša i domobrana nije nam ta no poznat. Prema neprijatelju koji se koncentriše u Ostrovici nalazi se IX brigada. Prema nekim vijestima do kojih je došao zamjenik k-danta Zone izgleda da bi mogla otpeti opa ofanziva protiv Like. Ove su se glasine prnosile po sammome Zagrebu.

¹ Petar Kleut

² Milan Kuprešanin

Mi smo poduzeli mjere evakuacije na ovim podrujima
gdje se o ekufe neprijateljska ofanziva.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V.d. politkoma:

Pero

(M. P.)

Komandant:

* **V. Cetkovi**

BR. 54

**BROJNO STANJE JEDINICA PRVOG PROLETERSKOG
NO UDARNOG BATALJONA HRVATSKE OD 21 RUJNA
1942 GODINE**

BROJNO STANJE

I PR. N. O. U. B. HRVATSKE

na dan 21-IX-1942 god.

J E D I N I C A												N A P O M E N A				
	partizana u odredima	mobiliziranih	mitraljeza naših	mitraljeza talij.	puškomit. naših	puškomit. talij.	pušaka mauzer	pušaka talij.	pušaka strojnica	bacáča	pištolja	metaka mauzer	metaka talij.	bombi	eksploziv za razaranje dinamit	
I četa	52	64	—	—	3	3	43	2	—	—	5	2801	1064	40	20 kg	
II četa	55	70	—	—	4	2	43	5	—	—	4	4000	630	32		
III četa	54	67	—	—	4	2	41	3	—	—	6	3020	903	21		
IV četa	68	75	—	6	1		47	7	—	110		2048	5434	21		
Štab	8	10	—	—	—	—	1	2	—	8	50	—	6			
Svega	237	286	—	6	12	7	175	17	2	133	11.919	8.031	120	20 kg.		

Zamj. polit, komesara
Horvati M.¹

Komandant
Banina²

¹ **Mato Horvati**

² **Ante Banina**

Pored broja „partizana u odredima“ u našem bataljonu ima još 34 omiladince te je ukupan broj na licu 271 proletera.

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG PROLETERSKOG NO UDARNOG BATALJONA OD 22 RUJNA 1942 GOD. O NAPADU NA BLAGAJ, PAVLOVAC I SICU

**OPERATIVNI IZVJEŠTAJ
(I proleter. Nar.-osl. udarnog bataljona Hrvatske)**

Dana 13-IX-1942 naš je bataljon u zajednici sa I i II udarnim bataljonom I odreda V oper. zone i sa 2 kordunaška bataljona izvršio napad na Hrvatski Blagaj i Hrvatski Pavlovac — ustaška gnijezda blizu Slunja. To je bila prva akcija našeg bataljona na ovom sektoru i baš s obzirom na to što je prvi put u estvovao, imala je za njega veliku važnost. Priprema za izvršenje ove akcije vršena je od strane štabova ovdašnjih odreda pod rukovodstvom zamjenika komandanta Glavnog štaba.¹ S obzirom na to da je u ovoj akciji u estvovalo nekoliko bataljona, ne u se upuštati u detaljnu analizu zadataka tih bataljona nego samo na izvršenja njihova koja su imala veze sa izvršenjem zadatka našeg bataljona.

Plan napada na ova dva mesta, u kojima je bila ja ina od oko 100 domobrana i ustaša pored civila stanovnika koji su svi imali puške, sastojao se u ovome: II udarni bataljon sa jednim kordunaškim bataljonom imao je napasti Hrvatski Blagaj i to tako da najprije napadne kotu Lisac i da po osvojenju iste uđe u Blagaj. I udarni bataljon imao je da osigurava prilaz ustaškim posadama koje bi slučajno pošle iz Cetin Grada, Batnoge, Ponora itd. A naš bataljon dobio je zadatak da vrši osiguranje prema Slunju a kasnije mu je dato i to da osvaja Hrvatski Pavlovac radi nemogunosti prebacivanja na vrijeme II kordunaškog bataljona, koji je imao da se prebaci preko Korane prije etke borbe. Dakle zadatak našeg bataljona sastojao se u tome da se osvaja Hrvatski Pavlovac i onemogući pridolazak pomoći od strane Slunja. Prema zadataku u inili srno i raspored naših snaga i to tako da smo II vod I ete sa jednim teškim mitraljezom bacili na kotu Šušnjaru da brani prilaz lijevom krilu od strane Slunja. A I vod te iste ete dali smo na Osovje i imao je zadatak da vrši pritisak na Pavlovac sa te strane i da se spoji sa II etom ovoga bataljona koja je operisala na suprotnoj strani Pavlovca tj. I vod II ete imao je zadatak da sa sjeverne strane osvoji

¹ Ivan Gošnjak

Be evo Brdo koje je imalo posadu 1 teškog mitraljeza sa 50 pušaka i da ujedno otsije e vezu Pavlovcu od Blagaja, a II vod te ete da sa kote 215 napada Pavlovac sa te strane i da se spoji sa I vodom I ete. III eta imala je da posjedne Debelu Glavu i da odatle tu e prilaz Pavlovcu dok u isto vrijeme imala je da drži jedan dio snaga i prema Pavlovcu radi toga što se ra unalo da bi tuda bježala posada iz Pavlovca. Napad na ova mjesta otpo eo je u 4 i po sata ujutro. im napad po ne imao je da se preko Korane prebac i II kordunaški bataljon da se na Šušnjari spoji sa II vodom I ete da time poja a naše desno krilo i prema potrebi da se daju snage za likvidaciju Pavlovca. Me utim do ostvarenja plana nije došlo. Prvo što II eta našeg bataljona nije izvršila svoj zadatak to jest osvajanje Be eva Brda i što se kordunaški bataljon nije prebacio odmah nego tek u 12 sati. I naravno da radi te dvije nemogu nosti nije se mogao izvršiti zadatak kako treba. To je dovelo do toga da se taj vod I ete držao neko vrijeme na Šušnjari a potom se povukao na Debelu Glavu i na taj na in ostalo prazno mjesto i ustaše su se mogle slobodno prebacivati na tu stranu. I vod II ete pošto nije osvojio Be evo Brdo držao se neko vrijeme i kad su ustaše prodrle preko Šušnjare nije više imao vezu sa glavnim našim snagama, povukao se preko Korane, prešao istu i tek drugi dan došao u naš sastav. II vod te ete prebacio se nazad na Debelu Glavu. Ta no u 7 sati po elu je nadolaziti pomo od strane Slunja i umjesto da smo držali zasjedu zatajenu bila je ista kompromitovana radi preba aja tih vodova i na taj na in se razvila frontalna borba koja je dovela do toga da naš bataljon nije došao uopšte do platna. I vod I ete na Osovju bio je neaktiv an te miu je poslan II vod II ete 'kao pojanje sa izri itom zapovijesti da preduzmu iš enje Pavlovca. Borba je trajala do 1 sat poslije podne do kog vremena nismo dobili uopšte nikakvog izvještaja od ostalih snaga koje su operisale Blagaj kao ni od Operativnog štaba koji se nalazio u Kozlinskom Brdu. Pošto se pucnjava nije više ulila ili smo da se III eta povu e sa Debele Glave u Kosijere i odatle da se prebacuje prema potrebi na neku stranu. U međuvremenu smo dobili izvještaj da je pao Blagaj te smo sa tom etom pošli (jednim dijelom) na stari položaj a sa ostatim snagama ušli u Pavlovac. Neprijatelj je uspio da pobegne. Do plijena u oružju nije došlo radi toga što je neprijatelj imao vremena da ga izvu e.

Kad se uzme u obzir izvršenje zadatka, akcija nije uspjela. Naravno nije uspjela, jer se zadatak nije izvršio kako treba. Pitamo se odmah a zašto je to tako. Prvo to je zato

što je naš bataljon vršio ulogu i zadatku dvaju bataljona. Tako razjedinjene snage nisu mogle da ga izvrše do kraja naro ito kad se uzme u obzir to da pri tome iskrne neka zapreka te da se plan ne odvija odmah onako kako je predvi en. To je bio ovdje slu aj. Kad komandir II ete nije izvršio zadatku radi toga što su ga vodi i zaveli, i što u tom momentu nije imao dovoljno odlu nosti, naravno da i sam plan nije mogao do kraja da bude izvršen kako treba. Pored sve pucnjave koja je trajala itav dan naši drugovi nisu imali gubitaka.

Dana 19-IX-1942 izvršen je napad na ustaško-domobransku posadu u selu Si i koja je bila ja ine 120 ustaša i domobrana. Likvidacija Si e imala je isto tako veliku važnost kao i likvidacija samoga Hrvatskoga Blagaja. Iz strateških razloga je tako e važnost, jer to se mjesto nalazilo duboko usjeeno u slobodni teritorij i bilo je pretstraža samoga Karlovca. Priprema za napad izvršena je od strane zamjenika komandanta Hrvatske u zajednici sa štabovima I i II udarnog bataljona i I proleterskog bataljona. Sama priprema i organizacija napada bila je dobro izvedena. Glavni upad i razoružavanje mjesta imao je u zadatku Proleterski bataljon, dok su osiguranja prema Karlovcu i drugim mjestima davali ova 2 udarna bataljona. Napad je imao da se izvrši u 5 sati ujutro. To mjesto je bilo utvr eno tako da su ustaše imale oko cijelog sela iskopane rovove u obliku elipse ispred kojih je bio red bodljikave žice. Posada je bila ja ine 120 vojnika sa 5 automatskih oružja i 3 baca a mina (laka). Prema obliku i smještaju rovova naše su ete doobile i svoj zadatku. Raspored je isto bio dobar ali nažalost povrh sve te pripreme i opreznosti pri podlaženju naši su našli prazne rovove i zgrade. Ustaše i domobrani saznali su za napad pa su još u toku no i pobegli iz Si e. Nisu nas smjeli do ekati.

No ili su, prema kasnijem dokazivanju, u šumi kraj Mrežnice i ujutro su pošli preko Cerovca natrag u Si u sigurno misle i da mi nismo došli. Ali su na Cerovcu došli u sukob sa I udarnim bataljonom, koji je tu držao osiguranje, i poslije kratke borbe povukli se. Zarobljena su 3 domobrana sa oko 5000 metaka, sanduk bombi za tromblon i nešto vojni ke spreme. Ustaški gadovi osje ali su se sada nesigurnim u Karlovcu pa su pored topovske i baca ke vatre tukli naše položaje i samo mjesto avionskim bombama koje su 3 fašisti ka aviona sijali cio dan. Ali sve je to bilo uzalud, naši su ostali bez gubitaka. Ovaj napad pored svoje vojne imao je i svoju politi ku važnost. Stanovništvo koje je bilo hrvatsko uvidjelo je na djelu ko su partizani, rastuma ena im naša narodno-oslobodila ka borba, njen cilj i zadatku, pri tom im skrenuta pažnja na ustaše koji

eto siju bombe i mitraljiraju hrvatski narod i samo mjesto. Stanovništvo je isto tako primilo dobro partizane. Naši drugovi su se trudili da im što bolje prikažu zna aj naše narodnooslobodila ke borbe a to se još manifestovalo u pisanju parola i isticanjem hrvatske zastave s petokrakom zvijezdom.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zamj. polit, komesara
Horvati Mato

22-IX-1942
Perjasica

Komandant
Banina²

BR. 56

**OBAVIJEST GLAVNOG ŠTABA NOP ODREDA HRVATSKE
OD 22 RUJNA 1942 GOD. JOZI HORVATU O FORMIRANJU
KALNI KOG BATALJONA**

Op 82/42
22.IX.1942

**DRUGU HORVATU,¹ POLITKOMESARU KALNI KOG
BATALJONA**

Upoznavamo vas sa mjerama, koje smo poduzeli za oživljavanje partizanskog pokreta i naro no-oslobodila ke borbe u sjevernom i sjeveroisto nom dijelu II op. zone.

Našom smo naredbom br. 16.² koju vam u prilogu šaljemo, formirali t. zv. Kalni ki bataljon s teritorijom djelovanja Ivanš ica, Kalnik i zapadni dio Bilo Gore. U sastav e tog bataljona u i Bilogorska eta, koju smo našim nare enjem povratili u sastav II op. zone. Bilogorska je eta ve prije od svog postanka bila u sastavu II op. zone, ali je poslije nare enjem druga Selje³ bila stavljena pod komandu III op. zone.

Jedan e vod Bilogorske ete i jedan vod moslava kih partizana, koji potje u iz Bjelovara i okoline, te Kalnika i okoline formirati Kalni ku etu, koju ete ti i drug Knebl⁴ povesti direktno na Kalnik.

² Ante Banina

¹ Joža Horvat

² Vidi dok. br. 57.

³ Narodni heroj Franjo Ogulinac

⁴ Franjo Knebl

Tre u e etu vašeg bataljona sa injavati partizani Žumbera ko-pakupskog odreda, koji e se s novoimenovanim komandantom Kalni kog bataljona drugom Štrok Izidorom uputiti na Ivanjš icu.

Komandantu smo Moslava kog bataljona⁵ naredili, da vam (tebi i drugu Šiblu⁶) stavi na raspoloženje svo ljudstvo iz njegovog bataljona, koje potje e iz Bjelovara i okoline, te Kalnika i okoline. Vaša je dužnost, da te drugove iz Moslava kog bataljona prikupite, te da ih s jednim vodom Bilogorske ete povedete na Kalnik.

Za povra anje Bilogorske ete u sastav II op. zone opunomo ili smo druga Stipu,⁷ koji e vam, kao i drug Rade Bulat, pri vašem radu u smislu gornjeg nare enja, pružiti svu potrebnu pomo , te vam dati i instrukcije, kao i obavještenja.

O svemu eš gore navedenom obavijestiti druga Sibla, te u zajednici s njim izvršiti navedeno nare enje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar

Komandant

⁵ Mijo Bobetko

⁶ Ivan Sibl

⁷ Pavle Vukomanovi

N A R E D B A B R. 16.
Komandante Narodno-Oslobodilačkih Partizanskih Odreda Hrvata od 22.IX.1942.

I. U cilju proširenja narodno-oslobodilačke borbe i oživljavanja partizanske djelatnosti u sjevernom i sjeveroistočnom dijelu II. Operativne Zone formirat će se bataljon, koji će obuhvatići Ivančicu, Kalnik i zapadni dio Bile gore.

II. Taj će se novoformirani bataljon zvati Kalnički bataljon, a sastoji će se iz:
a/ 1. čete sa sjedištem u zapadnom dijelu Bile gore, koja će se formirati od bilogerske čete 3. bataljona III. Operativne Zone.
b/ 2. čete /kalničke/, koja će se formirati od jednog voda bilogerske čete i jednog voda Moslavčkih partizana.
c/ 3. čete /s Ivanđićem/, koja će se formirati od partizana Pokupsko-Zumberačkog Odreda.

III. Jedinice će 1. i 2. čete Kalničkog bataljona prikupiti i povesti na njihove sektore drugovi Horvat Josip i Šibl Zvonko.

IV. Partizaneće za 3. četu u Ivanđiću odvesti drug Štok Izidor.

V. Nakon povezivanja tih triju četa i dolaska na njihove sektore formirat će se Štab Kalničkog bataljona.

VI. Za komandanta se Kalničkog bataljona imenuje drug Štok Izidor.

VII. Za politkomesaru se Kalničkog bataljona imenuje drug Horvat Josip.

VIII. Za zamjenika se komandanta Kalničkog bataljona imenuje drug Šibl Zvonko.

IX. Kalnički bataljon potпадa pod direktnu komandu Štaba II. Operativne Zone.

S M R T F A Š I Z M U - S L O B O D A N A R O D U !

Politički komesar:

Vladimir Bekarić s.r.

Komendant:

Ivo Vladić s.r.

Na znanje:

Vrhovnom Štabu Narodno-Oslobodilačke Partizanske i Dobrovoljačke Vojske Jugoslavije.
Štabu I. Operativne Zone
Štabu IV. Operativne Zone
Štabu V. Operativne Zone
Štabu I. Proleterskog udarnog bataljona Hrvatske

Na znanje i postupak:

Štabu II. Operativne Zone
Štabu III. Operativne Zone
Drugu Stipli
Drugu Horvatu i drugu Šiblu

Da je otpravak vjерan originalu potvrđuje

Šef Štaba

H. Andrić

NAREDBA BR. 16 GLAVNOG ŠTABA NOP ODREDA HR-VATSKE OD 22 RUJNA 1942 GOD. ZA FORMIRANJE KALNICKOG BATALJONA

N A R E D B A B R. 16.

Komandanta Narodno-Oslobodila kih Partizanskih Odreda
Hrvatske od 22. IX. 1942

I. U cilju proširenja narodno-oslobodila ke borbe i oživljavanja partizanske djelatnosti u sjevernom i sjeveroistonom dijelu II operativne zone formirat e se bataljon, koji e obuhvatati Ivanš icu, Kalnik i zapadni dio Bilo Gore.

II. Taj e se novoformirani bataljon zvati Kalni ki bataljon, a sastojati e se iz:

a) 1. ete sa sjedištem u zapadnom dijelu Bilo Gore, koja e se formirati od jednog voda Bilogorske ete i jednog voda moslava kih partizana.

b) 2. ete (Kalni ke), koja e se formirati od jednog voda Bilogorske ete i jednog voda moslava kih partizana.
c) 3. ete (s Ivanš ice), koja e se formirati od partizana Pokupsko-žumbera kog odreda.

III. Jedinice e 1. i 2. ete Kalni kog bataljona prikupiti i povesti na njihove sektore drugovi Horvat Josip i Šibi Zvonko.¹

IV. Partizane e za 3. etu u Ivanš icu odvesti drug Štok Izidor.

V. Nakon povezivanja tih triju eta i dolaska na njihove sektore formirat e se Štab Kalni kog bataljona.

VI. Za komandanta se Kalni kog bataljona imenuje drug Štok Izidor.

VII. Za politkomesara se Kalni kog bataljona imenuje drug Horvat Josip.

VIII. Za zamjenika se komandanta Kalni kog bataljona imenuje drug Šibi Zvonko.

IX. Kalni ki bataljon potpada pod direktnu komandu Štaba II operativne zone.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

Politi ki komesar:
Vladimir Bakari s.r.

Komandant:
Ivo Vladi² s.r.

¹ Ivan Sibl

² Ivo Rukavina

Na znanje:

Vrhovnom štabu narodno-oslobodila ke partizanske i dobrovolja ke vojske Jugoslavije.

Štabu I operativne zone

Štabu IV operativne zone

Štabu V operativne zone

Štabu I proleterskog udarnog bataljona Hrvatske

Na znanje i postupak:

Štabu II operativne zone

Štabu III operativne zone

Drugu Stipi³

Drugu Horvatu i drugu Šiblu

Da je otpravak vjeran originalu potvr uje

Šef štaba
Ilija Andži

BR. 58

OBAVIJEST GLAVNOG ŠTABA NOP ODREDA HRVAT-SKE OD 22 RUJNA 1942 GOD. ŠTABU TRE E OPERATIVNE ZONE O USPOSTAVLJANJU GRANICE SA DRUGOM OPERATIVNOM ZONOM, O VRA ANJU BILOGORSKE CETE DRUGOJ ZONI I O UKLJU IVANJU BANIJSKE PROLETERSKE CETE U SASTAV SEDME NO BRIGADE¹

Op. 80/42

22. IX. 1942

ŠTABU III OPERATIVNE ZONE

I. Od vas ve duže vremena nikakvih izvještaja nismo dobili. Ovih je dana stigao izvještaj Banijske proleterske cete, koja operiše na vašem teritoriju. U tom izvještaju stoji, da se šalje s vašim izvještajem, ali taj vaš izvještaj nismo primili.

II. Primili smo izvještaj banovskih drugova o zajedni - koj akciji s vašim snagama na Gojila.² estitamo na lijepom uspjehu u toj veoma zna ajnoj akciji.

III. Ustanovljujemo granicu izme u vaše i II op. zone kako slijedi: Rijekom Ilovom do Grubišnog Polja i dalje ravno na Pitoma u i Dravu.

³ Pavle Vukomanovi

¹ Kopija dokumenta u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

² Vidi dok. br. 19.

IV. Da bi se pospješio razvitak partizanskog pokreta u sjevero-isto nom dijelu II op. zone vratit ete etu u Bilo Gori, koja je ve prije bila pod komandom II op. zone, te je kasnije nare enjem druga Selje³ postavljena pod komandu vaše Zone, u sastav II op. zone.

V. Da bi se to što prije sprovelo u djelo, ovlastili smo druga Stipu, da Bilogorskoj eti u tom smislu izda potrebno nare enje, a vas o svim mjerama koje e poduzeti, pismeno obavijesti.

VI. Banovska Proleterska eta, koja ve duže vremena operiše na teritoriju vaše Zone u i e u sastav banovske Brigade (VII partizanske brigade).⁴ Uklju ivanje banovske Proleterske ete u sastav banovske Brigade treba da se što prije izvrši.

VII. Hitno nam i bezodvla no pošaljite sve potrebne izvještaje, a naro ito operativni.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Vlado Bakari s. r.

Komandant
Ivo Vladi s. r.

(M.P.)

Da je kopija vjerna originalu potvr uje

Na elnik Štaba
Ilija Andži

³ Narodni heroj Franjo Ogulinac
⁴ Vidi dok. br. 37, objašnjenje 4.

BR. 59

**IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA OD 22 RUJNA 1942
GOD. ŠTABU NOP ODREDA BANIJE O STANJU I BOR-
BAMA BANIJSKIH JEDINICA NA TERENU MOSLAVINE
I BILO GORE¹**

**OPERATIVNI ŠTAB P.O. BANIJE
22. IX. 1942 godine**

ŠTABU P. O. BANIJE

Dragi drugovi!

Do sada smo Vam poslali ve tri izvještaja, me utim od Vas nismo dobili dosad ni jednoga. Zadnji izvještaj smo poslali po našem izravnom kuriru iz Moslavine i prosto ne vjerujemo da niste primili taj izvještaj.² Mislimo da ste trebali biti pažljivi prema nama, da ne kažem i nešto više. Nije dosta da samo jedna strana omogu i vezu nego treba i druga. Trebali ste, recimo i Vi, da pošaljete jednog izravnog kurira za nama. Sigurno ima kakovih direktiva od Zone i Glavnog štaba Hrvatske, u pogledu našeg prodiranja itd. Doduše mi smo se sami snašli, ušli u srce Hrvatske i udaramo kako najbolje možemo. Ja se momentalno nalazim u Štabu III zone, a radi zajedni ke akcije sa Slavoncima, pa Vam ne u pisati redovan izvještaj sa svim potrebnim što zahtijeva jedan operativni izvještaj. To smo poslati kasnije, kao i veliki izvještaj o pol. prilikama ovdje. No taj izvještaj je toliko velik da ga treba danima pisati. Jer ima zbilja koješta da se kaže.

Zadnji naš izvještaj je poslan poslije akcije na petrolejske izvore kod Kutine (Gojilo). Ja u sada sa par rije i nastaviti izvještaj o našim akcijama poslije Gojila.

Akcije

10. IX. 1942 g., poslije Gojila, slavonske snage su otišle; a ostao je jedan njihov bataljon — »Proleterska eta bosanska«,³ i eta moslava kih partizana i naravno naša tri bataljona. Operativni štab je formiran od naših (izmek⁴ i ja) i slavonskih

¹ Prepis iz 1942 god. u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

² Vidi dok. br. 19.

³ Odnosi se na Proleterski bataljon Bos. Krajine koji se prebacio u Slavoniju, lipnja 1942 godine.

⁴ uro izmek

(zamjenik komandanta III zone⁵ i komesar Odreda⁶) pretstavnika. Odlu eno je da izvršimo napad na kulturbundovce u Vel. Mlinskoj. Bilo je oko 50—60 kulturbundovaca. Napadaj je izvršen oko 4,15 sati. U selu su ušli: jedan moslava ki bataljon i naša jedna eta sa 4 puškomitraljeza. Naši su bili odli ni. Napad uspio. Svi kulturbundovci uglavnom likvidirani. Ubijeno je u borbi oko 25—30 Nijemaca (kulturbundovaca). Dobiveno oko 25—30 karabina. Naš III. bataljon je bio na osiguranju te je dobio 5 karabina od Nijemaca koji su bježali. V bataljon je dobio u toj akciji 9 karabina od cijelog plijena. U selu su spaljene javne zgrade (škola i jedna zgrada gdje je davan veliki otpor). 7 živih Nijemaca sa oružjem izgorilo u zgradici, jer se nisu htjeli predati... Plijena je bilo dosta, kao važne spreme, nešto municije, odje e i obu e. etiri zarobljena hitlerovca smo pustili ku i i to je kasnije silno odjeknulo.

11. IX. 1942. kre emo prema Hercegovcu gdje ima oko 200 ustaša-civila i veliki mlinovi i mnogo ekonomskih vrednot. Me utim u šumi Trupinski Gaj blizu Hercegovca nailazi vlak. To je pruga Bjelovar—Garešnica. Mi nismo imali vremena da razorimo prugu a znali smo da u vlaku ima vojske, pa smo hitno stvorili odluku da napadnemo vlak i da pobijemo vlakovo e itd. Napada vlak Bosanska proleterska eta i jedna naša Udarna. Lokomotiva je skoro uništена. Vojska tu e sa teškim mitraljezom iz vlaka. Vlak odilazi dalje, jer je bila nizbrdica, klizi dalje. U trku za njim idemo oko 2 km kroz šumu. Stižemo ga blizu stanice Hercegovac. Sa stanice na nas vatra iz baca a i teškog mitraljeza. Partizani s jedne strane napadaju stanicu a sa druge strane upadaju u vlak. Dobili smo vrlo mnogo pošte, novaca oko 25.000, štofova, duhana itd. Ubili 8 domobrana u vlaku. Sav vlak (8 vagona) uništili i zapalili. Na stanicu nismo mogli dalje napadati jer bi se i suviše zabavili, a Garešnica je vrlo blizu. Prugu smo i tu razorili, a posjekli i sve t. t. veze. Naš III i V bataljon su bili na drugom dijelu šume da nam omogu e akciju na vlak. Na njih je naišla jedna satnija koju su naši partizani odobili, upravo herojski jurišali iz šume za njima indijanskim vikom i tjerali ih. Naši su uhvatili 13 živih domobrana a pobili 12 domobrana u borbi. Ostalo se razbjeglo po kukuruzima u pani nom bijegu. Karabine koje smo dobili u borbi sve dajemo moslavu kim partizanima, jer njih treba oja ati, a to je i u duhu direktive koju smo dobili od Glavnog štaba.

Napuštamo šumu, jer je oko 11 sati po eo da nas bombarduje i avion. Polazimo u pravcu Bilo Gore.

⁵ Bogdan Crnobrnja

⁶ Josip Kraja i — vidi objašnjenje 7 uz dok. br. 28.

12. IX. 1942. došli smo pod Bilo Goni. Održan miting u Vel. Jasenova i. Govorili drugovi Slav.[onac] Tolja⁷ z. komandanta, doktor Gr. Zarkovi,⁸ ina e naš Banijac, uredan i dobar organizator sanitetske službe. Bilo bi dobro, da je kod nas. Mi smo bili u Grbavcu, ali miting nismo održali jer je bila duboka no .

13. IX. 1942, u selu Vel. Barnu gdje je održan veliki uspijao miting sa oko 400 ljudi. Dosta Hrvata i Maara. Govorili Franc,⁹ Mitar,¹⁰ dr Žarkovi i ja ispred vojske.

Krenuli u M. Gr evac i tamo održali miting. Govorili Franc, zamjenik komandanta III zone i komesar I odreda.¹¹ O pjesmi, veselju naroda, o dijeljenju stvari narodu, koje smo zaplijenili o tom ete uti dosta u posebnom politi kom izvještaju. Ovdje ima vrlo mnogo Bosanki dotjeranih iz Kozare. Primamo nekoliko u naš III i Udarni bataljon, tako da ve imamo oko 10 žena u našem odredu.

14. IX. 1942 šaljemo Kaji a,¹² komandanta III bataljona, da ode u Podravinu, jer je odande rodom, i da izvidi akcije tamo. Mi održavamo vojni ko savjetovanje sa svim rukovode im drugovima, dajemo nove dužnosti sami sebi unutar Operativnog štaba. Organizujemo vlastiti agit-prop koji izdaje letak i prve partizanske novine. To Vam prilažemo. Organizujemo logor. Održavamo tog dana mitinge u Zrinskoj, Kovačici. U svakom selu govorili smo svako na jednoj strani, u svakom selu bilo je oko 500—600 ljudi. Održan je miting sa oko 200 ljudi u selu Šibeniku. Dakle iste no i 3 vanredno uspjela mitinga. No o tim mitinzima i narodu u vezi sa tim opet u politi, izvještaju.

Iste no i je naš III bataljon i Moslava ka eta otišla na diverziju pruge Bjelovar—Grubišno Polje, između Vel. Pisanice i Gr evca. Razbijeno 100 metara pruge, 500 metara t.t. veze. Avion rano ujutro bombarduje V. Gr evac (zabunom) jednu ciglanu i među ustašama i domobranima nastaje panika. Uopće je ovdje nastala panika, jer vjeruju, da nas imade oko 10 hiljada.

Naš agit-prop organizuje vedru priredbu za partizane koja je vanredno uspjela. Moral kod partizana vrlo dobar uslijed uspjele akcije i dobre ishrane.

Likvidirali smo neke špijune što ete vidjeti iz naših novina.

⁷ Bogdan Crnobrnja

⁸ Dr Grujica Žarkovi

⁹ Franjo Knebl

¹⁰ Mitar Miti — vidi objašnjenje 27 uz dok. br. 19.

¹¹ Josip Kraja i

¹² Nikola Kaji

15. i 16. IX. 1942 odmor i polit. rad. Operativni štab sprema planove za akcije.

17. IX. 1942 idemo prema Pitoma i i Kloštru, prolazimo Bilo Goru iza Podravine. Put dalek, ali se veselo ide na akciju. Vodi a uopće nemamo, nemamo skoro ništa, ali ipak znademo da neprijatelj nije jak.

18. IX. 1942 napad na Pitoma u, Kloštar i rudnik uglja kod Pitoma e u istu no. Napad u 9 i 30 asova. Banijski naš III i V bataljon otišli u Kloštar. On je važna željezni ka raskrsnica za vlakove prema Koprivnici — Virovitici — Bjelovaru — Zagrebu. Naši su tu uništili 2 osobna vlaka koje su jednostavno zaustavili na stanici i izvršili prepad. Zapalili oko 40 vagona i 2 lokomotive, tako, da je sve uništeno. Sasjekli sve t.t. veze, zapalili stanicu i zgrade okolo. Dobili 3 karabina, jer je sve pobjeglo. Dobili u vlaku oko 700 hiljada kuna, 8 burredi petroleja (800 litara) itd. »Krma u«¹³ postavili na skretnice i sve ih razbili. Naši razgovarali sa putnicima i dijelili im materijal. Putnici oduševljeni našim postupkom. No i o tom posebno.

Naš Udarni bataljon je uletio u Pitoma u i Bos. proleterska eta, koja je likvidirala stanicu odakle se oko 20 ustaša razbjeglo po kukuruzima. Udarni bataljon je likvidirao tabor, opinu i žand. stanicu, gdje je bilo oko 16 žandara. 6 živih uhvata eno, jedan pobjegao, 3 žandara ubijena, a ostali živi izgorjeli u zapaljenoj kasarni, jer se nisu htjeli predati. Zapaljen jedan veliki trokatni mlin sa oko 20 vagona žita. Sam mlin sa prekrasnim strojevima vrijedi 100 miliona. To je mlin jednog bandita, a služi uglavnom državi. Zaplijenili mnogo ljekarskog materijala u jednoj ljekarni i kod doktora, tako da s te strane na ni em ne oskudjevamo. U šumariji, koju nismo zapalili dobili oko 200 hiljada kuna, a na pošti oko 100 hiljada. Dobili u obje akcije preko milion kuna, tako da smo postali milioneri. Dakako, da smo to srazmjerno podijelili na sve snage. Nama je ostalo dosta tako, da i Vama šaljemo, našoj banijskoj sirotinji 250 hiljada. Poslali bi Vam još, ali bojimo se, ako padne kurir, da ne padne sav novac. Nama ostaje još oko 300 hiljada; dali smo svim bataljonima, a i Gromovniku¹⁴ koji je momentalno ovdje za njegove potrebe 10 hiljada kuna. Dobili u Pitoma i 12 karabina koje smo sve predali Moslavcima. Hrvate ustaše-civile pustili, a nekoliko ih zarobili. Isto je odjeknulo. Pustili još 3 žandara. Partizani nisu dirali u privatne kuće ni vlasništvo i to je vanredno odjeknulo. Bilo je

¹³ Avionska bomba podešena za miniranje. Naziv »krma a« dali su joj sami partizani zbog njenog izgleda.

¹⁴ Ivan Hariš

malih grešaka kod partizana, ali one ne e u initirav utisak. Dakako, da pazimo na postupak partizana prema stanovništvu.

U samoj akciji dobiveno je i nešto municije. 150 gotovih novih vojnih hlača, cipela 50 pari, nešto izama, 300 kg slanine, 6 kištara šeera, kože, masa ostalog plijena. Bilo je oko 12 pisa ih strojeva i par radioaparata. Da smo imali velikih kamiona i više kola iznijeli bi uđo plijena.

Na rudniku uglja kraj Pitoma je porušeno nekoliko ugljenih okana, uništeno sve, a dobiveno 25 hiljada kuna, 500 kg eksploziva (astralita) mašina itd. Održan miting sa radnicima. U isto vrijeme slavonski partizani su bili na osiguranju prema Virovitici, gdje su razorili sve t.t. veze.

Naravno i poslije tih akcija nas je tukao još tog dana avion, ali smo ga prevarili, jer smo sa akcije svi pošli u pravcu Bjelovara, a onda naglo okrenuli u šumu prema istoku. Tu smo se odmarali od dalekog i teškog puta 2 dana i spremali plan za novu akciju na jedno veliko sresko mjesto. Ta akcija bi još najviše odjeknula, jer neprijatelj ovdje još nema snaga, a mora ih dovoditi iz daleka ovamo. Konačno to mi i svi želimo. U vezi s tim pripremama sastali smo se sa domobranska i dvojicom oficira iz tog mjesta. Oni su sami tražili taj sastanak. Panika ih je sve uhvatila i boje se. S druge strane mrze ustaše i priklanaju se nama, a naročito iza naših akcija na Pitoma u i Kloštar. Mislimo, da ne treba govoriti o značaju napada na ta podravska mjesta. Mi smo Vam više pisati o svemu tome kasnije.

21. IX. 1942. g. je došlo od III zone pismo u kome nas sve odmah pozivaju na jednu vrlo važnu akciju. Trebalo je, da se izvrše pripreme za put itd. Zamjenik komandanta III zone, dr Zarković i ja smo odmah pozvani u Zonu, da priredimo sa ostalim drugovima tu akciju. Me utim ovdje smo se dogovorili, da opet odemo natrag, da izvršimo onu našu akciju u Bilo Gori, a onda da se vratimo onet u Slavoniju za ovu akciju. Formiran [je] i Operativni štab za ovu veliku akciju u Slavoniji u koga smo izabrani i mi. Danas krećemo opet na put.

Ovdje smo našli Honga¹⁵ koji je dobio misiju, da stvara partizanski odred na Kalniku. Našli smo i Radu Bulata, a sastali se i sa drugovima iz povjerenstva C. K. za Slavoniju. Tu je bio i Ivan C. K. drug Brzi.¹⁶ Slavonci ne mogu da dadu snage za Kalnik, a na Kalniku nema naših snaga. Tamo će i naša Proleterska eta sa Demonjom¹⁷ i Mrkim¹⁸ i naš V

¹⁵ Joža Horvat

¹⁶ Pavle Gregorić

¹⁷ Nikola Demonja

¹⁸ Vlado Mutak

bataljon, tamo e se od tih snaga odmah formirati 2 mala bataljona. Stvoren je odmah Operativni štab na Kalniku u koga je ušao Mato¹⁹ kao komandant, Hong komesar, i još neki koje vi ne poznajete. U Prvi bataljon e u i Demonja kao komandant, Šibi²⁰ komesar itd., u Drugi bataljon e u i neki Ili odavde kao komandant, Mrki komesar itd.

Znadem, da ete vi možda i slegnuti ramenima, ali drugovi, svaki partizan koji ovdje ostaje dvostruko koristi našoj borbi. O tome je danas izvješten C. K. preko druga Brzog, G. Š. H.²¹ Preko Rade²² i druga komandanta III. zone, a ja evo obavještavam i Vas. Naravno Vi sa svoje strane obavijestite našu Zonu o svemu ovome, jer vjerujem, da ete vi ipak prvi dobiti ovaj izvještaj. II. zona je tako er o tome izvještena, a uskoro e biti i sastanak sa jednim lanom Vrhovnog štaba²³ koji je u II. zoni.

Mi emo naravno još u savezu sa Slavoncima neko vrijeme udarati, a onda o ekuju i direktive od Vas, lagano sa borbom približavati Baniji, jer sa dva bataljona ne možemo ovdje mnogo u initi. Kona no u zadnje vrijeme se osnivaju udarne brigade, odredi lagano iš ezavaju, i pokazalo se, da je to dobro. U Hrvatskoj se mogu kretati ja e borbene jedinice. To pokazuje slu aj nas Slavonaca i Moslavaca, jer nas je bilo oko 800 — 1000 partizana.

Mislimo, da ete odobriti, shvatiti, a vjerujem i pozdraviti naš gest gledaju i stvar jako široko, dalje od naših banjiskih vidika i granica.

Ina e banijski partizani uživaju vrlo velik ugled zbog Svoje borbenosti; tu je Demonjina eta na inila lijepih podviga. Naše operativne snage (III, V i Udarnog bataljona) su se pokazale i borbene i disciplinovane i ovakove kakove su sad mogu da u u u Udarnu brigadu. Stekli smo svi ovdje iskustva koja e nam koristiti u dalnjim našim borbama.

U našim jedinicama izvršili smo neke promjene. Komandir I ete III bataljona je smijenjen, jer se napisao, a na njegovo mjesto je postavljen Dodoš Stojan, vodnik I ete V bataljona. On se pokazao kao hrabar, dobar vodnik koji je ve davno trebao postati komandir. Drug Stani,²⁴ iz V bataljona sekretar biroa, je otišao na istu dužnost u Udarni bataljon, jer tamo u Štabu sve šepa. To se onda odrazuje i na partizane.

¹⁹ Mate Jerkovi

²⁰ Ivan Šibi

²¹ Glavni štab Hrvatske

²² Rade Bulat

²³ Ivo-Lola Ribar

²⁴ Milan Stani

Komesar Sužnjevi nije za komesara tog bataljona, zato smo poslali tamo Stanica da poja a Štab. Ve je po elo tamo da vjetri.

Pošto danas idu izvještaji na G. Š. H. to i ja prilažem ovaj kratak izvještaj. Naglašavam kratak, jer ima sile stvari koje nisam obuhvatio. Drug Cizmek je ostao u Bilo Gori, da pregovara dalje s onim oficirima, te zato i nema politi kog izvještaja, no ja sam malo stavio neke napomene u vezi sa mitinzima. Šaljemo Vam 250 hiljada kuna, a i ove priloge po kuriru Mijo inovi u,²⁵ on ide preko Kozare do Vas, a sa ostalim kuririma za G. Š. H.

Pišite nam mnogo i budite u tom pažljiviji, nego do sad. Dok dobijete ovaj izvještaj sigurno emo opet nekuda uletiti, bar u kakovo sresko mjesto. Poslali bi Vam i mnogo darova, ali ste jako daleko, pa je težak transport.

Mnogo svi mislimo na Baniju, pitamo kako je na njoj, no niko ništa ne zna. Mislimo, da i Vi udarate.

Drugarski Vas pozdravljam svi.

S. F. — S. N!

Komesar
si. otsutan

Z. komandanta P. O. B.
Nina²⁶ s. r.

P. S. Ona 3 manja izvještaja držimo da ste ve primili. U svima akcijama do sada smo imali 2 mrtva i 5 ranjenih.

²⁵ Rade Mijo inovi . Poginuo kao komandir ete u Sandžaku, 1943 godine.

²⁶ Nikola Marakovi

BR. 60

**IZVJEŠTAJ ŠTABA GRUPE NOP ODREDA ZA LIKU OD 22
RUJNA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O
BORBAMA I AKCIJAMA NA SEKTORU TRE EG I ETVR-
TOG ODREDA**

**ŠTAB GRUPE
NARODNO-OSLOBODILACKIH PARTIZANSKIH ODREDA
ZA LIKU
Pov. br. 730
22. IX/1942**

Operativni izvještaj
dostavlja

ŠTAB I OPERATIVNE ZONE

Vojni ka situacija kao i raspored snaga na sektoru Li ke grupe je slijede i:

Sektor I odreda:

Obzirom na formiranje Brigade¹ u koju su ušla dva bataljona ovoga Odreda, na ovom sektoru nije bilo veih vojni kih akcija.

Aktivnost neprijatelja na ovom sektoru je sasvim popustila uslijed velike aktivnosti naših jedinica u sjeverozapadnom dijelu Like.

Sektor II odreda:

Položaj na ovome sektoru držao je bataljon »Krbava«, ali je zbog formiranja nove Brigade² povu en sa ovoga sektora. Osim posljednjeg prodora neprijatelja, o kojem nemamo detaljnih izvještaja, na sektoru ovog Odreda nije u posljednje vrijeme bilo veih akcija.

Sektor III odreda:

Snage Sjeverodalmatinskog odreda tj. bataljon »Branka Vladuši a« nalazi se na položaju Ljubinoj Poljani, Srbskom Klancu i Maglaju.

¹ Prva NOU brigada Hrvatske

* Druga udarna brigada. U njen sastav ušli su iz Drugog li kog NOP odreda Drugi bataljon »Ognjen Pri a« i Tre i bataljon »Mi o Radakovi ». O njenom formiraju i sastavu vidi dok. br. 6.

Po nare enju IV operativne zone bataljon »Vladuši Bran-ko« treba da u e u sastav II brigade IV operativne zone.

Bataljon »Bi o Kesi « preba en je u Komi .

II bataljon ovoga Odreda nalazi se na položaju prema Gra acu, tj. na Glogovu, Tomaševu Vrhu, Gornjim Kijanima, Burzinoj Glavici, a sa III etom na položaju Drenova i prema Biha u.

Sektor IV odreda:

Poslije napada neprijatelja na brdo Paskašev Vrš i u Škarama, bataljon »Adžija« se povukao u Tuk, gdje je dobio zadatok od Operativnog štaba Brigade da se prebaci u Glave, gdje je trebao da štiti položaje Glava e — Dabar.

AKCIJE

Važnije akcije vo ene su samo na sektoru IV odreda.

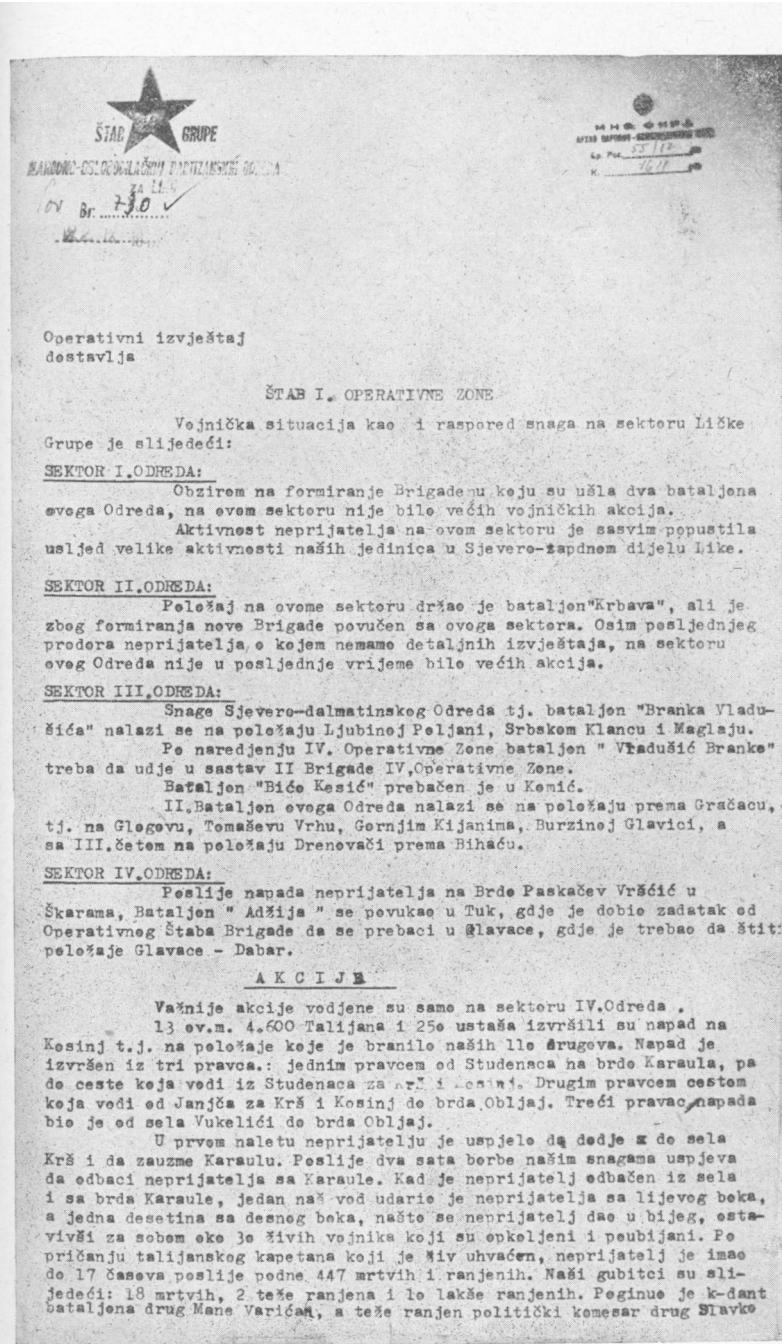
13 ov. m. 4.600 Talijana i 250 ustaša izvršili su napad na Kosinj, tj. na položaje koje je branilo naših 110 drugova. Napad je izvršen iz tri pravca: jednim pravcem od Studenaca na brdo Karaula, pa do ceste koja vodi iz Studenaca za Krš i Kosinj. Drugim pravcem cestom koja vodi od Janj a za Krš i Kosinj do brda Obijaj. Tre i pravac napada bio je od sela Vukeli i do brda Obijaj.

U prvom naletu neprijatelju je uspjelo da do e do sela Krš i da zauzme Karaulu. Poslije dva sata borbe našim snagama uspijeva da odbace neprijatelja sa Karaule. Kad ie neprijatelj odba en iz sela i sa brda Karaule, jedan naš vod udario je neprijatelja sa lijevog boka, a jedna desetina sa desnog boka, našto se neprijatelj dao u bijeg, ostavivši za sobom oko 30 živih vojnika koji su opkoljeni i poubijani. Po pri anju talijanskog kapetana koji je živ uhva en, neprijatelj je imao do 17 asova poslije podne 447 mrtvih i ranjenih. Naši gubici su slijede i: 18 mrtvih, 2 teže ranjena i 10 lakše ranjenih. Poginuo je k-dant bataljona drug Mane Vari ak, a teže ranjen poniti ki komesar drug Slavko Peja-k.

Od oružja uhvatili smo 2 teška mitraljeza, 2 puškomitraljeza, 25 pušaka, 7 pištolja, 50 ru nih bombi, 1^00 metaka za talijanske puške, 100 granata od topa 147 mm, 23 mine od lako talijanskog baca a, 70 kapisli, 3 ranca sa okvirima za teški mitraljez, 2 ranca za talijanske puškomitraljeze i 20 talijanskih odijela.

Kasnije je utvr eno da je neprijatelj imao 250 mrtvih. 7 punih kamiona odvezli su za Gospi , a 4 za Oto ac.

16 ov. m. snage I bataljona srušile su prugu izme u Janj a i Studenaca u dužini od 2 i pol kilometra. Istrgale su telefonsku vezu.

Fotokopija prve stranice dokumenta br. 60

17 ov. m. jedan vod pobio je nekoliko talijanskih vojnika koji su pokušali popravljati prugu.

Dana 15 ov. m. u 7 sati ujutro, na sektoru bataljona »Adžija« neprijatelj je nadro sa jakom motorizacijom i ja im snaga pješadije došao na oko 150 metara više Sv. Petke u Glavacima. Naše snage otvorile su vatru i tom prilikom ostalo je 7 neprijateljskih vojnika mrtvih, dok se ostala kolona razbježala lijevo i desno od ceste. Pošto nas je neprijatelj zaobio sa lijevog boka od Škara, naše su se snage povukle. Neprijatelj je produžio kretanje prema Dabru, a naše snage postavile su zasjedu na Vinovoj Dolini. Talijani su preko Petrići Polja došli u Dabar. Neprijatelj nije naišao na našu zasjedu.

16 ov. m. neprijatelj je produžio kretanje iz Dabra prema Glibodolu i preko Vrbovica za Lipice. Zbog jakog bo nog osiguranja neprijatelja naše snage nisu mogle zadati nikakove udarce. U Glibodolu neprijatelj je zapalio jednu hrvatsku kuću. Prema izvještaju patrola koje su izaslane, u Škarama se nalaze etnici dok su se Talijani povukli. etnika ima oko 4—500. Narod iz Dabra djelimično je pobjegao u šumu, dok su iz Glibodola skoro svi izbjegli.

Na sektoru III odreda vojne su slijedeće akcije:

Na dan 9 ov. m. izvršio je bataljon »Bi o Kesi« napad na Sedlanovu Kosu, gdje je bilo oko 40 etničkih bandita naoružanih sa jednim teškim mitraljezom i dva puškomitraljeza. U isto vrijeme izvršen je napad na Crni Vrh sa dvije ete »Branko Vladušić«. Na Crnom Vrhу nalazilo se 60 bandita sa dva puškomitraljeza. Po izvršenom napadu, etnici su se povukli u predstraže kod Gračaca.

11 ov. m. jedan vod III ete II bataljona, vršeći i izvještaj u šumi više Zavolja, naišao je na seljake koji su sjekli drva. Zaplijenjeno je 8 pari konja a 9 civila je zarobljeno.

12 ov. m. izvršen je napad na Matovinovi Vis, kota 990, gdje se nalazilo 24 domobrana sa 2 puškomitraljeza. U isto vrijeme spustilo se 55 boraca bataljona »Branka Vladušića« u selo Rijeci, u zaselak Matovinovi, sa ciljem da pohvataju 6 ustaških bandita. Ovi banditi pobjegli su preko Rije i ka stanicu. Selo je pretreseno i na eno je: 480 kuna, 30 pari arapa, plahta za krevete, ručnica i još nekih sitnih stvari. U selu je održan politički zbor koji je kod omladine i kod starijih lijepo primljen. Postupak partizana na selu bio je u dostojnoj visini.

No u između 13 i 14 ov. m. izvršen je napad na Sedlanovu Kosu na etničke bandite i tom prilikom dva su ubijena a dva ranjena. Na našoj strani nije bilo nikakovih gubitaka.

No u izme u 13 i 14 ov. m. izvršen je napad na teretni voz više Stikade i tom prilikom razrušena su tri vagona. Talijanska pomo koja je stigla napadnuta je, pa se morala vratiti natrag. Neprijateljski gubici nisu se mogli ustanoviti.

Borbena sposobnost kao i disciplina kod svih jedinica I, II, III, kao i IV odreda dobra je. Obzirom na organizaciju, odnosno formiranje nove Brigade, nastale su zbog toga neke promjene u organizaciji štabova doti nih jedinica, ali zbog pomanjkanja izvještaja o tome, ne možemo dostaviti iscrpne izvještaje, odnosno podatke o tšabovima odreda, odnosno bataljona.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

v. d. Politkom:
Pero

Komandant:
si. otsutan
(M. P.)

BR. 61

**IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE UDARNE BRIGADE HRVATSKE
OD 23 RUJNA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE
ZONE O NAPADU NA KOSINJ I OKOLNA SELA**

**ŠTAB
I UDARNE PARTIZANSKE BRIGADE
HRVATSKE**

Broj: 116 — 1942.
Dne 23. septembra 1942
Predmet: Operativni izvještaj
o akciji na Kosinj izvršenoj
dne 21. 9. 1942.

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE HRVATSKE

U vezi zapovijesti Operativnog štaba te Zone [sa] 3 bataljona ove Brigade, u zajednici sa II. partizanskim brigadom 1 bataljonom »Matija Gubec«, izvršena je operacija na Donji i Gornji Kosinj i sva okolna sela.

1) Cilj operacije:

Razoružanje posada u D. i G. Kosinju, Rudinku, Lipovom Polju, Bakovcu, Krušici, naoružanje naših jedinica, oduzimanje ustaške imovine, oslobojenje hrvatskog naroda u navede-

nim selima i njihovo uklju enje u narodno oslobođila ku borbu, oslobo enje okolnih sela od ustaškog terora.

2) Plan operacije:

Za I brigadu: II bataljon naše Brigade imao je da zapo sjedne položaje ovako: sa jednom etom zaposjeda južno od Oštraca kota 977, pa zaklju no sa kotom 788, sa jednom etom poduzeti iš enje od stare najgornje vodenice lijevo od slova »R« od rije i Ribnik. Stupiti u vezu sa etom koja je južno od Oštraca i u zajedni koj saradnji produžiti iš enje prema Gor. Kosinju. Sa jednom etom zaposjeti položaj sjevernu padinu kote 870 pa do »Velikog Vrha« kota 911.

I bataljan naše Brigade poja an sa jednom etom našeg IV bataljona dobio je zadatak da izvrši napad na položaje i to: sa jednom etom zaposješ e položaje od kote 839 preko kote 750 do kote 911. Ukoliko bi se neprijatelj nalazio na tim polo žajima istoga uništiti. Sa dvije ete poduzeti iš enje neprijatelja od Dulibe kota 839 pa udesno do lijeve granice rijeke Like. O istiti selo Kruš icu, Poljanak i Sušanj, a potom sa sve tri ete preduzeti iš enje Podjelara i zadržati se frontalno li jevim krilom na raskrsnici puteva sjevero-zapadno kod slova »P« od rije i Podjelar, pa zaklju no do lijeve obale rijeke Like ispred sela Sušanj. Sa pridatom etom zaposjeti od kote 694 do kote 709 i sprije iti svaki dolazak pomo i neprijatelju iz Pazarišta.

Jedna eta IV bataljona naše Brigade bila je pridodata IV bataljonu II brigade koji je napadao na selo Vukeli e, a jedna eta nalazila se u rezervi u selu Poljanku i u slu aju ne prijateljskog napada sa pravca od Janj a ili Studenaca [imala je zadatak] pod svaku cijenu zadržati njegovo nadiranje.

Brojno stanje i naoružanje neprijatelja u mjestima koje su napadali bataljoni ove Brigade je slijede e:

Gornji Kosinj ukupno 250 naoružanih, a od toga broja 200 uniformisanih i 50 civila. Me u njima nalazilo se 80 usta ša, a ostalo su bili domobrani. Naoružanje: 1 laki baca , 1 teški mitraljez, 3 puškomitraljeza, a ostalo puške.

Bakovac: oko 100 naoružanih ustaša i civila, sa 2 puško mitraljeza a ostalo puške.

Kruš ica: oko 20 civila i ustaša naoružanih sa puškama.

3) Tok operacije:

II bataljon naše Brigade krenuo je im je pao prvi mrak da zaposjedne svoje položaje, koji su mu po planu bili predvi eni. Imao je da prevali veliki put kre u i se zaobilaznim pravcem, da ne bi bio ometan od neprijateljske straže. Usput

je pretresao selo Antunoviea gdje je zarobljena neprijateljska straža i zaplijenjena 2 karabina i jedna lova ka puška sa municijom. U toku daljeg kretanja oko 7 asova ponovno je naišao na jednu neprijateljsku stražu koja je pucala sa kuka blizu »Velikog Vrha«. Ta straža je brzo rastjerana i dvojica seljaka uhva eni dok su ostali sa oružjem pobegli. Dvije ete ovoga bataljona zauzele su svoje položaje sa zakašnjnjem od 15 minuta usljeđ arkanja sa neprijateljskim stražama i teško prohodnog terena, dok jedna eta, koja je trebala da zaposjedne južno od Oštraca kotu 977 pa zaklju no sa kotom 788 nije došla na svoj položaj iz slijede ih razloga: ta no u 9 asova dana 21. ov. mjes. kada je bio odre en dan i as napada, od Oštraca je naišao komandant bataljona¹ »Ognjen Pri a« sa cijelim svojim bataljonom i jurnuo kroz selo Bakovac, a sa njima je krenula i jedna eta našeg II bataljona koja je imala specijalno taj zadatak da isti selo. Neprijatelj je izjureni iz sela ve oko 11 asova, ali se povukao prema koti 788 i 894 oda kle je dao jak otpor i sprije io dalje napredovanje prema Kosinju. Da je neprijatelju uspjelo da se povu e prema označenim kotama krivica je do bataljona »Ognjen Pri a« koji nije zaposjeo svoje odre ene položaje. Na taj na in neprijatelj je uspjeo da se izvu e iz našega obru a i pobegne bez ve ih gubitaka i zadao je više posla dok se sa tih kota protjerao. Selo Bakovac bilo je pro iš eno i neprijatelj najuren i sa tih kota do 17 asova.

Kod I bataljona operacije su tekle po planu koji je bio predvi en. iš enje sela Krušice izvršeno je oko 9 sati, a tako isto i likvidiranje neprijateljske straže, koja je bila ispod Velikog Vrha kod kote 911 i nastavljeno je iš enje Po elara. Vide i paniku kod neprijatelja naš I bataljon iskoristio je to i ne gube i ni asa produžio brzo napredovanje prema Kosinju tako da je u isti ušao 21 ov. mj. u 18,30 asova. Od svih bataljona koji su u estvovali u operaciji ovaj bataljon najbolje se snašao i izvršio svoj zadatak. On je ubio 5 neprijateljskih vojnika, 4 ranio i zarobio ih 32 sa oružjem i bez oružja.

4) Uspjeh operacije:

Naš I bataljon u potpunosti je izvršio svoj zadatak, a II bataljon izvršio ga je dosta dobro, ali da je bila bolja ras podjela snaga kod bataljona »Ognjen Pri a« uspjeh bi bio i tamo vrlo dobar. ete IV bataljona naše Brigade izvršile su svoj zadatak, ali moglo se je mnogo više u initi da je bila bolja veza izme u bataljona I i II brigade i da su štabovi ba-

¹ Narodni heroj Stanko Opsenica

taljona pravilno pristupili rješavanju dobivenih zadataka. Partizani su dobri samo ih treba vojni ki voditi i raspoređiti.

Na našoj strani bilo je 1 mrtav i 4 lakše ranjena.

Na strani neprijatelja bilo je 5 mrtvih, 4 ranjena, a za-robljeno ih je 36, ali kod sviju nije na eno oružje.

Od plijena zadobijeno je 11 karabina, 1 lova ka puška dvocjevka i oko 500 metaka za karabine, te nešto vojni ke spreme.

Rekvirira e se ve a koli ina stoke, žita i ostalih predmeta koji su pripadali ustašama.

Zarobljenici su predati komandantu IV. odreda² L. G. na daljnji postupak, a neki civili koji su bili bez oružja, a nisu bili neki banditi, odmah su pušteni.

Pored gore navedenog plijena uhva eno je i 6 hrvatskih velikih zastava, koje su bile na obližnjim kotama i partizani I bataljona su se takmi ili tko e prije da uhvati zastavu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar
SI. otsutan

Komandant
Stevo Opsenica

BR. 62

OBAVJEŠTENJE ŠTABA DEVETE NO BRIGADE HRVAT-SKE OD 23 RUJNA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O PLANOVIMA PRVIH AKCIJA I PRIJEDLOGU LANOVA ŠTABA BRIGADE

**STAB IX PARTIZANSKE BRIGADE
HRVATSKE**

23. IX. 1942 g. u 11 sati.

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE HRVATSKE

Koncentracija brigade izvršena je na sektoru I part, odreda. Bataljoni nisu potpuni niti sa brojem partizana niti sa naoružanjem. Dostavlja se pregled brojnog stanja i naoružanja brigade¹ na uvid. [Od] bataljona »Krbava« došla je samo po-

² **Milan Bobi**

¹ **Redakcija nije pronašla pregled.**

lovica u sastav brigade, dok je ostalu polovicu zadržao Stab Grupe na dosadašnjim položajima toga bataljona.

Brigada je već poela sa akcijama na pruzi tj. sa rušenjem pruge na više mesta. O ekivali smo ofanzivu neprijatelja na ovaj sektor, pa smo se zadržali na liniji Š. Kula — Ploanski Klanac.

Prve naše operacije biti će uperene protiv etnika u Radu u,² Metku i Poitelju. Istodobno ćemo nastojati držati pod svojom kontrolom prugu. Bilaj i Ribnik, tako da su u programu, nakon čega bi krenuli u zapadnu Liku, u koliko ne bude nešto nepredviđeno. Pošto je primjeđeno da je okupator po evo da se kreće sa većim transportima od Dalmacije prema Gospinu, to ćemo više posvetiti pažnju pruzi, tako da bi olakšali operacije oko Vrhovina. No, as je porušena pruga na tri mesta, ali još nemamo tih podataka. Molim se taj Stab da nas imaju ešće obavještava o operacijama I i II brigade, kako bi mogli da naše operacije prema tome podešavamo.

Već i kontingenti okupatora prošli su u pravcu Perušića, dok smo mi bili stalno obavještavani da će uslijediti ofanziva na ovaj sektor. Izgleda da su sve te snage uperene prema našim snagama koje operišu oko Vrhovina.

Štab brigade još nije imenovan, pa se predlaže slijedeći sastav:

Komandant drug Kuprešanin Milan, politički komesar drug Basta Milan, zamjenik komandanta drug Dragosavac Jovo, zamjenik politkoma drug Maodus Stevo, operativni oficir drug Bubalo Rade. Za obavještajnog oficira nemamo podesne listnosti.³

Zamjenik komandanta drug Dragosavac Jovo,⁴ do sada je vršio dužnosti komandira ete,- operativnog oficira bataljona, komandanta bataljona i u posljednje vrijeme bio je zamjenik komandanta Odreda. Vrlo je hrabar i dobar borac, disciplinovan i samoinicijativan. Prijašnje zanimanje mornarički narednik. Posjeduje dosta vojničkog znanja. Politički svjestan i odan. Kandidat K. P. Dosta naivan, ali u posljednje vrijeme pomalo i to išezava kod njega. Siguran je i povjerljiv.

Zamjenik politkoma drug Maodus Stevo, po zanimanju student prava. U borbi od početka ustanka. Vršio je dužnosti politkoma ete, politkoma bataljona i jedno vrijeme radio je

² Vidi dok. br. 78.

³ Predloženi sastav Štaba brigade nije bio u cijelosti usvojen. Za zamjenika komandanta odreda je Momilo Novković, a za zamjenika političkog komesara Joža Hadelan.

⁴ Poginuo nesrećnim slučajem 1943 godine, kao komandant Treće legije kog NOP odreda.

u pozadini. Ima je K. P. Politi ki je svijestan i odan i dosta izgra en.

Drug Bubalo Rade,⁵ po prijašnjem zanimanju pješ. na rednik. Završio naš viši oficirski kurs. Vojni ki sposoban za namjenjenu dužnost. Kandidat K. P. Odan liniji naše borbe. Sposoban za pripremanje planova, disciplinovan i hrabar borac. Ima uslova da se aobro izgradi.

Moli se taj Štab za imenovanje predloženih u koliko bi se predloženi sastav primio, tako da bi mogli odmah sastaviti Štab i rasporeediti rad.

Ovom Štabu potrebna je jedna osoba koja znade pisati na stroj i voditi kancelarijske poslove, pa se moli taj Štab u koliko raspolaže sa takvom osobom da nam je stavi na raspolaganje. U koliko je nema, moli se da se putem Štaba Grupe naredi I part, odredu da nam ustupi drugaricu Micu Vujinović, koja je do sada radila u tom odredu kao i u Štabu Grupe. Ina e je Ima Partije i povjerljiva. Isto tako Štabu I odreda nije potrebna ali je traži K. K. za srez Gospi za rad po A. F. Z.-u.

Moli se da nam se dadu ta ne upute o nazivu brigade, da možemo dati napraviti štambilje.

Moli se da nas se upozna sa opim planom ukoliko je to iz konspirativnih razloga mogu e.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkom
M. Basta⁶

Komandant
Kuprešanin⁷

⁵ Poginuo ožujka 1942 god. u Sv. Roku, u borbi protiv ustaša, kao zamjenik komandanta Prve udarne brigade Hrvatske.

⁶ Milan Basta

⁷ Milan Kuprešanin

BR. 63

**IZVJEŠTAJ GLAVNOG ŠTABA NOP ODREDA HRVATSKE
OD 23 RUJNA 1942 GOD. VRHOVNOM ŠTABU NOP I DV
JUGOSLAVIJE O AKCIJAMA JEDINICA PRVE, DRUGE I
ETVRTE OPERATIVNE ZONE¹**

Br. 86/42
23. IX. 1942

VRHOVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILACKE PARTIZANSKE I DOBROVOLJA KE VOJSKE JUGOSLAVIJE

Operativni izvještaj br. 18

I operativna zona

Lika:

21. VIII napali su Talijani i etnici sa pruge na snage III L. P. O.² na Resniku. Napad je odbijen sa gubicima kod neprijatelja.

22. VIII napala je naša II Brigada³ (bez Udarnog bataljona) sa dva bataljona I Odreda i jednim bataljonom III Odreda ustaško uporište Udbini. U Udbini je bilo oko 500 ustaša naoružanih sa 1 brdskim i 1 protivkolskim topom, 2 baca a bombi, oko 20 mitraljeza i p. mitraljeza, te puškama i mitraljeskim gnijezdima. Ispred rovova oko cijele Udbine postavljena je ži ana prepreka. Grad je na brdu i svi su mu prilazi lako brisani vatrom. Napad je imao uslijediti no u 22. VIII, u 0.30 sati, ali nije zapo eo istovremeno na svim sektorima, jer se je ekalo na zalazak mjeseca da bi se prišlo rovovima, ispred kojih je brisan prostor. Neprijatelj je o ekivao napad, te je spreman ekao u rovovima, te žestokom vatrom i bombama obasuo naša jurišna odjeljenja, koja je skoro potpuno uništilo. Daljnji juriši tako er su odbijeni uz teške gubitke na našoj strani. Cijele no i naše snage vodile su borbu i u zoru su se povukle na manje izložene položaje, kojom prilikom su tako er imale znatne gubitke.

Naši topovi tukli su dosta neprecizno, tako da su neke granate pale u naše redove. Jedan tenk je odmah u po etku

¹ Redakcija se poslužila kopijom dokumenta.

² Tre i li ki NOP odred

³ Vidi dok. br. 6, objašnjenje 3.

imao defekt, a drugi nije uspio prodrijeti, jer mu je posada odmah u po etku bila ranjena.

Idu eg dana neprijatelj je sa nekoliko aviona bombardirao i mitraljirao naše položaje.

Slijede e no i naši su ponovno pokušali juriš, ali bez uspjeha. Neprijatelj tokom dana ponovno je bombardirao, a isto tako izvršio je jedan prodor, kojom prilikom smo ponovno imali žrtava.

Gubici na našoj strani su: 93 mrtva i 180 ranjenih. Izgubljeno je 8 p. mitraljeza, 42 puške, 1 top, 1 protuoklopni mitraljez (bez zatvara a i nišanskih sprava).

Od avionskih bombi zapaljeno je drugog dana borbe parku a u Podudbini, našto su partizani i neki seljaci, ogorčeni na ustaše, popalili sve kuće u Podudbini. Stanovništvo je iz Podudbine još prije napada prešlo u grad.

22. VIII, u vezi s napadom I Brigade⁴ na Zalužnicu, provocirao je jedan vod napad na Vrhovine. Provokacija je uspjela. Imali smo 1 ranjenog.

23. VIII Talijani iz Gospić napali su na Divoselo. Bilo ih je oko 500. Jedna eta I. Odreda sa ekala je neprijatelja i odbila napad.

25. VIII Talijani i etnici iz Metka, a ustaše iz Lovinca napali su Radu. eta iz Radu a⁵ povukla se u Velebit. etnici su uhvatili te strijeljali nekoliko drugova i drugarica iz Radu a.⁶ Idu eg dana napalo je 50 Talijana sa željezni ke pruge na seoce Kruškovac kraj Radu a. Tamo ih je sa ekala jedna naša desetina i odbila ih.

28—31. VIII vodile su borbu etiri ete I.L.P.O.⁷ sa Talijanima i etnicima radi oslobođenja Radu a. Bili su uspjeli zauzeti veći dio sela, ali su se tada naše snage morale povući radi napada Talijana i ustaša na Cukovac i Ostrovicu. U tim borbama na našoj strani bilo je 3 mrtva i 4 ranjena, a neprijatelj je imao veći gubitke.

29. VIII napali su etnici iz Vrhovina selo Crnu Vlast, te zauzeli jedan dio sela, uhvatili nekoliko naših simpatizera i povukli se u Vrhovine. etnici su imali 3 mrtva. Mi nismo imali gubitaka.

30. VIII jedna eta bataljona »Krbava« približila se je L. Petrovom Selu i tu pobila 13 ustaša, te se povukla bez gubitaka.

⁴ Opširnije o njoj vidi Zbornik, tom V, knj. 5, dok. br. 53, objavljenje 3.

⁵ Bila u sastavu Prvog ličkog NOP odreda. Vidi Zbornik, tom V, knj. 6, dok. br. 68.

⁶ Redakcija nije mogla da utvrdi koliko je drugova i drugarica strijeljano i koji su to drugovi i drugarice.

Prvi lički NOP odred

30. VIII Talijani i ustaše iz Gospa napali su sela ukovac i Ostrovicu. Napad su pripremili artiljeriskom vatrom. Neprijatelj je uz gubitke prodirao u sela i popalio ih. U nadiranju ka Vrebcu bio je od snaga I Odreda zaustavljen i odbijen. U Vrebcu su pogoene neke kuće zapaljivim bombama.

2. IX napale su ustaše iz L. Petrovog Sela naše položaje na Klokočevici, te potisnuvši ih ušli u Prijedor. Poslije kraće borbe ustaše su se povukle u L. Petrovo Selo. Neprijatelj je imao desetak mrtvih, a mi 2 ranjena.

2. IX napale su snage I Odreda ustaško selo Lipe kod Gospa. Ustaše su pobegle. Neke ustaške kuće su zapaljene. Imali smo 1 mrtvog.

1/2. IX porušili su partizani 2. bataljona IV L.P.O. 80 stupova telefonske žice i zapalili školu u Studencima, da se u nju ne bi nastanili Talijani.

Kordun:

23. VIII napalo je oko 18000 Talijana i etnika na srpsko selo Ponikve i hrvatsko selo Osojnik i popalili ih. Po tom su oplja kali Veliki i Mali Jadr, Liplje, Zdihovo, Malik, Otok, Grabrk i Trošmariju. Partizani na tom mjestu nisu dali otpora.

25. VIII ustaše iz Slunja napali su sela Ponor i Cvijanović Brdo. Potisli su naše snage,⁸ a po tom se povukli. Neprijatelj je imao 18 mrtvih, te 6 ranjenih, a mi jednog ranjenog.

26. VIII naša zasjeda kod Barilovića zarobila je 3 domobrana, koji su sprovodili živežne namirnice i predali se bez otpora. Zaplijenjene su 3 puške sa municijom.

14. i 15. VIII srušili su kordunaški partizani⁹ jedan most i 54 bandere na cesti između Pokupskog i Pisarovine.

22. VIII porušena je pruga između Gornjih i Donjih Dubrava. Naišao je teretni vlak sa 35 vagona i survao se. Zaplijenjeno je 120 pari talijanskih odijela, 120 pari cipela i ostalog raznog materijala.

22/23. VIII uništeno je 7 km telefonske žice, 3 km južno od Karlovca.

29. VIII razrušili su partizani II K.P.O.¹⁰ prugu između Gornjih i Donjih Dubrava. Naišla je lokomotiva i prevrnula se.

⁸ Drugi bataljon Drugog kordunaškog NOP odreda. Napad su izvršile tri ustaške satnije. Vidi dok. br. 1.

⁹ Treći eta etvrtog bataljona Prvog kordunaškog NOP odreda. Vidi Zbornik, tom V, knj. 6, dok. br. 47.

¹⁰ Drugi kordunaški NOP odred

13. IX Proleterski bataljon sa dva bataljona V Op. zone¹¹ i dva kordunaška bataljona¹² izvršili su akciju na ustaška uporišta Blagaj i Hrvatski Pavlovac blizu Slunja. U ova dva mjesta bilo je 100 ustaša i domobrana, te naoružanih civila. U akcijama zarobljeno je 54 domobrana i 1 nadporučnik te 7 ustaša. Zaplijenjeno je 75 pušaka, 5 p. mitraljeza, 8–10.000 metaka, dva i po sanduka dinamita i 90.000 Kn. Neprijatelj je imao 11 mrtvih (koliko znamo) a naši su gubici: 3 mrtva i 9 ranjenih.

19. IX izvršena je akcija na ustaško-domobransku posadu u selu Sići, gdje je bilo 120 ustaša i domobrana. Ovu akciju izvršio je Proleterski bataljon sa dva bataljona V Op. zone.¹³ Neprijatelj je bio dobro utvoren u samom mjestu, ali uprkos toga, kad su se naši približili mjestu, oni su pobegli. Ujutro su se vratili prema Sići, misleći da su naše snage otišle. Tom prilikom došlo je do manjeg sukoba, nakon čega su se povukli. Talijanske snage su međutim došle iz Karlovca u pomoć tenkovima, ali i oni su bili primorani da se povuku bez uspjeha i uz gubitke. Za to vrijeme neprijatelj je neprekidno tukao topovima i bacao ima iz Karlovca, a tri su aviona cijeli dan bombardirali naše položaje i samo mjesto. Zarobljeno je 3 domobrana i nešto ratnog materijala.

Istovremeno je izvršena akcija na Dugu Resu, kojom prilikom je zaplijenjeno 45 svinja sa jednog državnog imanja. Jedinice koje su bile došle u pomoć posadi u Dugoj Resi, odbijene su.

Usljed naših uspješnih operacija izvršenih u Blagaju i Pavlovcu u neprijateljskim garnizonima nastalo je izvjesno kolebanje i uznemirenost. Tako je neprijateljska posada 15. o. m. napustila Vrgin Most.

Banija:

19. VIII banova ke snage¹⁴ imale su sukob sa neprijateljem u selu G. Klasni. Imale su naše snage izvršile napad, neprijatelju je odmah stigla pomoć, kojom prilikom je bilo nekoliko naših ranjeno. Na neprijateljskoj strani poginuo je jedan satnik. Nakon toga naše su se snage povukle.

13. IX banova ka je brigada¹⁵ izvršila akciju u Brnjevuški. Zarobljeno je 146 domobrana sa zapovjednikom i sa po-

¹¹ Prvi i Drugi udarni bataljon Prvog primorsko-goranskog NOP odreda. Vidi dok. br. 55.

¹² Prvi, Drugi i Udarni bataljon Drugog kordunaškog NOP odreda. Vidi dok. br. 44.

¹³ Prvi i Drugi udarni bataljon Prvog primorsko-goranskog NOP odreda. Vidi dok. br. 55.

¹⁴ Prvi, Drugi i četvrti bataljon Banijskog NOP odreda.

¹⁵ Osma NO brigada Hrvatske. Opširnije o njoj vidi dok. br. 37, objašnjenje 5.

ru nikom. Zaplijenjeno je 150 karabina, 5 puškomitrailjeza, preko 20.000 metaka i mnogo ostalog ratnog materijala. U ovoj akciji partizani kao i komandni kadar bili su na visini.

Pored toga izvršena je akcija u Jabukovcu, gdje je zaplijenjeno 7 pušaka i nešto materijala. Spaljena su dva ustaška dreša iz unta, a 100 metara pšenice dano je seljacima.

II operativna zona:

Kao što smo vam vejavili, prilikom ofenzive na Baniju,¹⁶ banijske su se snage povukle na Kordun, odakle se jedna Brigada¹⁷ prebacila na teritorij II op. zone, gdje je u zajednici sa snagama II i III op. zone izvršila nekoliko akcija.

Prilikom prebacivanja u II op. zonu u blizini ceste između Dužice i Lekenika Brigada je bila do ekana od jedne njemačke ophodnje, koja je nakon kratke borbe odbijena. Tom prilikom poginuo je jedan partizan. Nakon što su prešli prugu i rijeku Lonju, 31. VIII., Brigada je stigla u Martinsku Ves, selo koje se nalazi s obje strane rijeke Save. U mjestu je zapaljena opina i arhiva pošte. Zaplijenjen je jedan karabin. Tako su spaljene sve poreske knjige kao i knjige vojnih obveznika. Interesantno je spomenuti, da je radio Zagreb toga jutra javio svim vojnim jedinicama preko Save o partizanima, kojih ima 500 i koji idu u pravcu Brezovice. To su uli i Moslava ki partizani, koji su na taj način i saznali za dolazak Brigade u Brezovicu.

4. IX došli su u vezu s Moslavom kim bataljom. Zajedno s drugovima Slavoncima stvoren je plan za akciju na petrolejske izvore kod Gojila i u tu svrhu je stvoren zajednički Operativni štab za izvođenje te akcije.¹⁸ Prema planu Gojilo su morali napasti Banijska proleterska eta, jedan slavonski bataljon, Moslava ki bataljon je bio na osiguranju prema Kutini i Banovoj Jarugi, a banova ki Udarni bataljon prema Gardešnici. Da bi se odvratila koncentracija neprijatelja od Gojila, poslan je jedan bataljon u Jelensku, da tamo održi miting i da pripuca na prugu. Jedna eta poslana je da izvrši diverziju pruge Zagreb—Novska blizu Kutine. U Gojilu bilo je 150 domobrana, 45—50 Nijemaca i par ustaša. Samo Gojilo je najveće petrolejsko vrelo u Hrvatskoj, a imala je oko 9 velikih izvora, koji su davali dnevno 80.000 litara nafte sa perspektivom, da se danomice proizvodnja povećava. Isto tako davala su i plin za Kutinu i okolna mjesta. Izvori su bili u rukama Nijemaca i smatrani su neosvojivima. Bilo je u njima upo-

¹⁸ Vidi Zbornik, tom V, knj. 6, dok. br. 58.

¹⁷ Sedma NO brigada Hrvatske. Opširnije o njoj vidi dok. br. 37, objašnjenje 4.

¹⁸ Vidi dok. br. 64.

sleno nekoliko stotina radnika, a postrojenja su bila najmoderne ure ena.

6. IX akcija je izvršena ujutro-, u pola pet. Već u 7.30 sati glavna uporišta bila su likvidirana. Za kratko vrijeme svi izvori bili su zapaljeni, kao i petrolejski tornjevi i jedna plinospremra. Slavonski je bataljon zapalio nekoliko velikih spremišta benzina i petroleja. Odmah nakon paljenja nastalo je par velikih eksplozija i dim je daleko sukljao prema Bjelovaru i Kutini. Prije toga evakuisan je sav ratni materijal kao i ostali veliki plijen.

Zarobljeno je 77 domobrana, a ubijeno oko desetak. Takođe je zarobljeno etiri Nijemca, a ostali su svi pobijeni. Zaplijenjeno je oko 120—130 karabina, tri njemačke »Šmajsera«, jedan njemački laki mitraljez i dva p. mitraljeza, kao i veća količina municije.

Ovom akcijom neprijatelju je zadan veoma težak udarac, jer su ovi izvori bili jedini petrolejski izvori u NDH¹⁹ u koje su Nijemci polagali velike nade. Sami izvori su nekoliko dana gorili. Rađena se da će neprijatelj jači reagirati na ovu akciju i već se primjećuje izvjesna koncentracija snaga. Avioni kruže nad Moslavom komoru Gorom, što do sada nije bio slučaj.

Osiguranja kao i one jedinice, koje su imale da svrate pozornost neprijatelja na drugu stranu, uglavnom su izvršili svoj zadatok.

Važno je spomenuti, da na itavom terenu kojim se je Brigada prebacivala bila je vrlo dobro primljena od hrvatskog stanovništva. U pojedinim selima narod se pomalo bojao, ali kad je video postupak partizana, koji su svugdje, gdje su god stizali, stupali u kontakt sa narodom i objašnjavali mu ciljeve narodno-oslobodilačke borbe, prilazio je bez straha. U tim krajevima narod je jako siromašan i mrzi ustaše. Vrlo se je esto dešavalo, da su im dolazili ljudi i omladinci, i nudili im svoje usluge i prokazivali ustaše. Mnogo omladinaca javljalo se u partizane.

Na svom putu prošli su kroz talijansko naselje Ciglenicu kod Mikeluške, gdje su vrlo dobro primljeni.²⁰

9. VIII. Koncentrisalo se oko 1000 njemačkih vojnika i kulturbundovaca sa namjerom da pretraže Moslavu kod Goru. Uz njih je još bilo oko 600 ustaša i domobrana. Ovaj sukob je izbjegnut, jer se eta²¹ od 97 partizana pred daleko nadmoćnim neprijateljem povukla.

¹⁹ Tzv. Nezavisna Država Hrvatska

²⁰ Vidi dok. br. 19.

²¹ eta Moslava kog bataljona

9. VIII jedna je eta Moslava kog bataljona izvršila zapljenu državnog žita u Ježevu.

12. VIII. Ista je eta na cesti 20 km od Zagreba izme u Dugog Sela i Ježeva postavila neprijatelju dvije zasjede.

Na prvu zasjedu naišli su etvorica ustaša. Dvojica su uhva eni živi, jedan je ranjen, a jedan pobjegao.

Na drugu zasjedu naišlo je 150 ustaša, koji su u strelja-kom stroju stupali prema našim snagama. Naši su otvorili vatru, i u kratkoj ali oštroj borbi neprijatelj je imao mnogo gubitaka. Nakon toga neprijatelju je stiglo poja anje od 100 ustaša. Borba se ponovila. Vještim manevrom naših partizana svih 250 ustaša je opkoljeno. Naši su ih tukli sa svih strana. Tek što nije došlo do predaje, kad je njima iz Zagreba došla pomo od 3 kamiona i jedan blindirani kamion. Nakon toga naše snage bile su primorane da se povuku.

Neprijatelj je žestoko reagirao na ovu akciju. Poslao je ja e snage da pretraže itav taj kraj i da prona u partizane. Isto tako je i avion bombardirao položaje, gdje su pretpostavili da se nalaze partizani.

10. VIII, kod Ježeva, ubijena su dva njema ka oficira.

III Operativna zona:

Iz ove Zone još uvijek nismo dobili operativnog izvještaja. Saznali smo tek za neke diverzantske akcije sa terena te Zone.

15. VIII dignut je u zrak njema ki Orient-Ekspres na pruzi izme u Križa i Popova e.²² Razbijena je lokomotiva i 8 vagona. U tom vlaku su putovali njema ki oficiri sa nekog kursa, te neka bugarska delegacija i bugarska vojska. Ra una se da ima 300—400 mrtvih i veliki broj ranjenih. Promet je bio prekinut 3 dana. Nakon te akcije nastalo je veliko hapšenje ustaša zbog sumnje, da su sara ivali sa partizanima.

30. VIII dignut je u zrak njema ki oklopni vlak izme u Siska i Sunje ispod stanice Caprag.²³ Bilo je mrtvih i ranjenih, ali broj nam nije poznat.

31. VIII dignut je u zrak njema ki voz na pruzi izme u Zagreba i Beograda kod stanice Voloder.²⁴ Uništena je lokomotiva i dva blindirana vagona.

²² Diverziju je izvršio narodni heroj Ivan Hariš sa grupom diverzanata. Vidi dok. br. 31.

²³ Diverziju izvršila Osma NO brigada Hrvatske. Vidi dok. br. 31.

²⁴ Ovu diverziju izvršili su dijelovi Moslava kog bataljona. Vidi dok. br. 31.

IV Operativna zona:

Od 25. VII — 5. VIII jedinice Odreda za srednju Dalmaciju²⁸ uspjele su da zadrže i suzbiju jaka neprijateljska pojačanja, koja su bila upu ena iz Sinja prema Livnu, kojeg su u to vrijeme napadale proleterske brigade. U ovim borbama neprijatelj je imao 100 mrtvih i oko 40 ranjenih, uništeno je oko 25 kamiona i zaplijenjena je ve a koli ina ratnog materijala. Na našoj strani bilo je 15 mrtvih.

Od 16. — 24. VIII jedinice Odreda za srednju i južnu Dalmaciju²⁸ zajedno sa I. Proleterskom brigadom preduzele su iš enje ustaških sela na prostoru od Trilja ka Studencima u pravcu Imotskog. U to vrijeme je okupator preduzeo ofenzivu u pravcu Aržana u cilju da osujeti ofenzivne namjere našim snagama. Ova neprijateljska ofenziva potpuno je slomljena. Poslije toga neprijatelj je temeljito pripremio ofenzivu prema Biokovu. Ova ofenziva preduzeta je sa više strana i to od Zadvarja, Makarske, Vrgorca i Imotskog, te Zagvozda. Pred ja im neprijateljem, ve i dio naših snaga se je povukao. U ovim borbama neprijatelj je imao osjetljive gubitke, dok je na našoj strani bilo 3 mrtva i 5 ranjenih.

V Operativna zona:

Iz ove Zone tako er još nismo dobili operativni izvještaj. 12. IX. Udarni bataljon II Odreda V Op. zone izvršio je akciju u Zelenom Viru, gdje je dignuta u zrak hidrocentrala za itavi Gorski Kotar. Tom prilikom zarobljeno je 18 domobrana, koji su se bez otpora predali. Zaplijenjeno je 24 puške i 2 p. mitraljeza.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar

Komandant

²⁵ Prvi udarni i Drugi bataljon

²⁶ Prvi i Drugi bataljon Srednjedalmatinskog NOP odreda i bataljon »Jozo Jur evi «

BR. 64

**IZVJEŠTAJ ŠTABA TREće OPERATIVNE ZONE OD 23
RUJNA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP ODREDA
HRVATSKE O SITUACIJI U SLAVONIJI I AKCIJAMA IZ-
VRŠENIM U PRVOJ POLOVICI RUJNA¹**

STAB
III OPERATIVNE ZONE
NAR. OSLOBOD. PARTIZ. ODREDA
HRVATSKE
Broj
Dana 23 rujna 1942

**GLAVNOM ŠTABU NARODNO OSLOBODILA KIH
PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE
Operativni izvještaj**

Vi ste u Vašim pismima u nekoliko navrata predbacili našu nemarnost u pogledu slanja izvještaja. Smatramo da su Vaši prekori potpuno opravdani. Ali da biste dobili jasnu sliku o tome možemo Vas upoznati sa situacijom koja je ovdje bila, na osnovu koje ćete moći ocijeniti koliko ima do nas greške.

Sve do nedavno kod nas nisu postojali niti štabovi odreda niti bataljona. U novoformirane štabove ušao je veliki broj mlađih ljudi, neiskusnih. Mi smo zahtjevali od njih izvještaj ali smo naše zahtjeve morali uvijek po nekoliko puta ponoviti i na kraju smo dobijali izvještaje koji su bili kratki i nepotpuni. Mi nastojimo svim silama da naši drugovi iz nižih štabova što prije politi ki shvate znaće izvještaja tako da od njih dobijemo iscrpne izvještaje redovite i na vrijeme, pa možemo i mi u tome pogledu biti mnogo iscrpniji. U pogledu izvještaja, u budućem miemo potpuno zadovoljiti onome što se od nas zahtjeva, pa stoga i ovaj naš izvještaj treba smatrati kao prvi koji će prekinuti sa našom starom praksom.

Da bi se stekla što jasnija slika o Slavoniji potrebno je znati slijedeće. Sve do dolaska druga Selje² osnovna partizanska jedinica u Slavoniji bila je vod. Ove jedinice bile su vezane za teritorij, za uvanje sela i nije se imalo krupnijih akcija. Drugi Selje insistirao je na formiranju većih jedinica i izvođenju krupnijih akcija. U tome se djelimično i uspjelo. U

¹ Original dokumenta je bez potpisa.
² Narodni heroj Franjo Ogulinac

to vrijeme iako su formirane veće jedinice, nije se obratilo dovoljno pažnje na formiranje štabova. Uslijed nedostatka nižih štabova niti drugovi iz višega rukovodstva nisu mogli pravilno raditi, jer njihove direktive i nare enja koja su u suštini bila pravilna, nije imao ko da sprovede TI djelo. Kao posljedica toga imali smo slab uticaj rukovodstva na razvoj doga aja u Slavoniji. Nije se imalo mogu nosti da se izvrši pravilna kontrola šta je u injeno sa nare enjem; ono je uglavnom ostajalo slovo na papiru. Drugovi rukovodioci sa svoje strane ulagali su mnogo truda koji je uslijed slaboga rada nižih rukovodilaca slabo bio iskorišten.

Današnja se situacija u mnogome popravila. Izvršena je reorganizacija vojni kih jedinica. Formirana su dva odreda na spletu slavonskih planina, a već ranije je postojao jedan partizanski odred u Fruškoj Gori. Tako danas štab operativne zone raspolaže sa tri odreda, plus Banijska proleterska eta i ostatak od jednoga krajiškog proleterskog bataljona koji je operisao na planini Motajici protiv etnika.³ Ovaj bataljon koji je brojao oko 300 ljudi uspjeo je, uz najveće poteškoće, da se sa 105 ljudi prebaci preko Save; dobro su naoružani (imaju 8 puškomitrailjeza) i u velikoj mjeri su demoralisani.

Paralelno sa reorganizacijom vojni kih snaga izvršena je i organizacija štabova. Formiran je štab zone, štabovi I i II slavonskog narodno-oslobod. partizanskog odreda, kao i štabovi odgovaraju ih bataljona. Prilikom formiranja imali smo teškoće zbog nedostatka kadrova. Uslijed toga u ponekim štabovima nalaze se ljudi koji po svojim sposobnostima ne odgovaraju svome pozivu. Zbog toga uslijed pridolaska novih snaga, mi smo gornji nedostatak moći i ispraviti smjenjivanjem ovih drugova i postavljanjem novih. Samo se po sebi razumije da će štab zone nastojati svim silama da što prije osamostaliti štabove odreda i bataljona.

Što se tiće Fruške Gore situacija stoji ovako: Mi sa njome nismo imali nikakve veze. iako se nastojalo na tome da se ona uspostavi. Prije jednog i po mjeseca mi smo uspostavili kontakt sa njima, ali ni tom prilikom nismo dobili iscrpan izvještaj. Mi smo pred drugove iz Fruške Gore postavili kao glavni zadat�ak da sa nama uspostave vrstu.vezu i da pošalju opširan izvještaj. Sva nare enja, letke, i drugi stampani materijal koje su izdavali naš Vrhovni i Glavni štab poslali smo im. Isto tako poslali smo im sa svoje strane potrebna uputstva i direktive za daljnji vojni i politički rad. Sa njihove strane nismo dobili nikakav odgovor, vjerovatno uslijed neprijateljske ofenzive.

³ Odnosi se na Proleterski bataljon Bos. Krajine.

Do sada nemamo ta nih izvještaja o situaciji u Fruškoj Gori poslije neprijateljske ofenzive. Znamo da je ofenziva završena i da su naše snage, njihova glavnina, sa uvane. Vodile su se velike borbe. Neprijatelj je bio opkolio naš odred ali su drugovi ipak uspjeli da se probiju kroz neprijateljski obro ; im dobijemo nove podatke odmah emo vas obavijestiti.

Da bi se dobila slika o našem brojnom stanju i bojnoj gotovosti šaljemo Vam slijede i kratak izvještaj, kao i izvještaj o izvršenim akcijama.

Akcije

No u izme u 5. i 6. IX, u 4.30 sati, snage našeg I odreda, Banjske proleterske ete i jedne proleterske ete Krajišnika izvršili su napad na postrojenja petrolejskih izvora u Gojilu. Neprijatelj je branio objekt sa 120 domobrana i 40 Nijemaca iz Reicha. U samom napadu sa naše strane u estvovalo je 280 partizana sa 16 puškomitraljeza. Nakon borbe od 3 i po sata neprijatelj je likvidiran. Zarobljeno je 112 pušaka, 2 puškomitraljeza (zbrojovke) i jedan njemački laki mitraljez, a i 3 mašinska pištolja (šmajseri), 85 defanzivnih bombi, 10.000 metaka, mnogo odjeće i obuće i ostalog ratnog materijala. Zarobljeno je 81 domobran i jedan oficir, 6 njemačkih vojnika i 1 podoficir. Naših 13 mrtvih i 24 ranjena. Neprijateljski gubitci: 70 mrtvih (od kojih 31 Nijemac — samo su trojica uspjeli pobjeći) i 40 domobrana... Izvori i sva postrojenja oko 50 motora, strojeva i pumpi, zapaljeni su. Neprijatelj je iz tih izvora crpio dnevno 8 vagona nafte (80000 litara) i itava N.D.H. snabdijevala se sa plinskom rasvjetom. Akcija je imala ogroman vojni i politički značaj. Za nju se je uložiti dan u itavoj Slavoniji, Podravini, Zagrebu i itavoj okolini.

^aši borci su se držali junački. Sa pjesmom na ustima i borbenim poklicima neodoljivo su jurišali. Kod neprijatelja je postojalo uvjerenje da mu ne može i u iniciji ništa ni 2000 partizana.

Cim smo stigli u Moslavačku [Goru] obaviješteni smo da su se neke snage banjških partizana prebacile takođe u Moslavacu Goru.⁴ Odmah smo se sa njima povezali i pozvali jedan dio njihovih snaga da nam pomognu pri osiguranju što su drugovi Banjci i u iniciji. Jedan njihov nepotpun bataljon vršio je osiguranje na putu Garešnica—Gojilo.⁵ U njihovom pravcu naišao je neprijatelj sa slabijom snagom (oko 60 ustaša i žandara) koji je odbijen i jurišem razjuren; tu je neprijatelj imao 6 mrtvih i ranjenih; na našoj strani nije bilo gu-

⁴ Treći, Peti i Udarni bataljon Banije. Vidi dok. br. 19, objavljenje 1.

⁵ Prva eta Udarnog bataljona. Vidi dok. br. 19.

bitaka. Neprijatelj se toliko uplašio da se nije zaustavio ni u Velikim Vukovijama (odakle su pošli), nego je napustio žandarmerijsku postaju i pobjegao u Garešnicu. Tome bataljonu je nare eno da u e u Vel. Vukoviju i da zapali žandarmerijsku stanicu koja je bila prava tvrava opasana zidom. Zapaljena je žandarmerijska stanica a sav materijal (dosta odje e, ebadi i ostale spreme) zaplijenjen.

Prilikom povlačenja nekoliko ustaških bandita bili su zarobili dvoja kola i tri seljaka, ali su kratkom intervencijom banditi razjurenici, a kola i seljaci oslobojeni. Jedinice su se poslije ove akcije povukle na određena mjesta, gdje je izvršena podjela plijena. Na tom mjestu spojili smo se sa ostalim snagama Banije i sa svim moslavama kim snagama. Odlučeno je da se formira zajednički operativni štab. U štab su ušli komandant drug Tolja,⁶ zamjenik komandanta III operativne zone, politički komesar drug Duro izmek, zamjenik komesara Banije, zamjenik komandanta je drug Nina Maraković, zamjenik političkog komesara drug Prika⁷ politički komesar I slavonskog odreda.

Operativni štab pristupio je odmah izradi operativnog plana. Prema tome planu jedan slavonski bataljon⁸ sa Proleterskom etonom Banije dobio je zadatku da otprati ranjenike u Slavoniju i da usput izvrši napad na neprijateljsko uporište Uljanik (sekcija Pakrac). Sa tim snagama uputeno je drug Pepe⁹ komandant I. slavonskog odreda. Zadatak je potpuno izvršen, ranjenici su dopremljeni na određeno mjesto. Napad na Uljanik izvršen. Žandarmerijska stanica predala se gotovo bez borbe. Zarobljena su i dva bandita financa. Zarobljeno je 12 pušaka, nešto municije i spreme, zaplijenjene apoteke i radnja Bata.

Preostale naše snage izvršile su napad na neprijateljsko (kulturno-bundaško) mjesto Velika Mlinska (sekcija Bjelovar).¹⁰

Napad je izvršen no u od 9. na 10. IX. Uporište je likvidirano, zarobljeno je 25 pušaka. Neprijatelj je pružio žilav otpor; neki od njih su bacili zatvarače od pušaka i puške u vatru (zarobili 6 pušaka bez zatvarače). Mjesto je bilo zapošljeno od 60 kulturno-bundovaca. Naši gubitci: 1 mrtav i 6 ranjenih, neprijateljski gubitci 35 mrtvih i 7 zarobljenih (od kojih su 4 strijeljana a 3 puštena).

Poslije ove akcije operativni štab je odlučio da se sa glavninom snaga prebací na Bilo Goru, a u Moslavu koj Gori

⁶ Bogdan Crnobrnja

⁷ Josip Krajačić

⁸ Treći bataljon Prvog odreda

⁹ Vicko Antić

¹⁰ Zapovijest za napad vidi u dok. br. 28.

ostavljeni su manje snage moslava kih partizana sa zadatkom da neprijatelje privlače na Moslavini.

Za Bilo Goru krenule su zajedni ke snage i to 3 banijska bataljona, 1 slavonski bataljon, Proleterska bosanska eta, bolni ka eta i jedna moslava ka eta. U takvom sastavu jedinice su se kretale u vidu udarne brigade u svim dalnjim akcijama.

Na putu prema Hercegovcu, u šumi Trupinski Gaj, nalaže se osobni vlak iz Bjelovara prema Garešnici. Operativni štab stvara odluku da se vlak svakako napadne, iako prethodno nije bila razorena pruga. Napad na vlak izvršila Bosanska proleterska i Udarna slavonska eta. Sa vatrom 10 puškomitrailjeza vlak je onesposobljen i u njemu ubijeno 8 vojnika. No kako je bila nizbrdica vlak je krenuo prema postaji Hercegovac. Naši hrabri partizani u divljem jurišu dostigli su vlak, ušli u njega, pokupili sav ratni plijen iz njega (razne pakete, poštu, novac i par karabina), te ga potom cijelog zapalili. Stanica nije likvidirana zbog vatre dvaju mitraljeza i baca a mina, i nije bilo vremena da se naše snage dulje bave napadom na stanicu. Istovremeno pokidane su sve telefonske veze prema Hercegovcu i Bjelovaru i razorena je pruga na desetak metara. Treći Peti banijski bataljon branili su prilaz od Bjelovara od kuda je uskoro naišla jedna satnija domobrana u pomo napadnutom vlaku. Partizani su jurišaju i raspršili satniju uništivši 12 domobrana u borbi i zarobivši ih 13. Ostalo je sve pobeglo u paniknom bijegu. Dobiveno je 25 karabina koji su predani moslava kim snagama jer je njima oružje najpotrebnije. Odmah poslije akcije na vlak bombardovao je naše snage avion, ali nije nanio nikakovih gubitaka, jer smo se pravovremeno i sretno izmakli.

Na dalnjem putu za Bilo Goru održan je miting u hrvatskom selu Grbavci, gdje je narod, nakon prvotnog zaprepaštenja i straha toplo primio partizane. Tako er je slijedećeg dana 13. i 14. održano nekoliko velikih mitinga koie ie naredio zajedni ki agitprop. Tako je održan miting u Velikoj Barni gdje je bilo dosta Hrvata i Mađara. Poslije mitinga su partizani pjevali pjesme, a narodu su dijelili stvari iz jedne državne trgovine, što je narod tako er sa oduševljenjem pozdravio. Bilo je prisutno mnogo bosanskog naroda dotjeranog sa Kozare.¹¹ Žene s Kozare koje žive u tako teškim prilikama stalno

¹¹ Za vrijeme ofanzive na Kozaru mnogo naroda je odvedeno u Moslavini i Bilo Goru, a jedan dio je prosto natjeran na slobodni teritorij Slavonije. To je neprijatelj uradio zbog toga da bi stvorio utisak da su partizanske snage na Kozari uništene i time unio demoralizaciju kod naroda i partizana u Slavoniji i Moslavini.

traže da budu primljene u partizane. Nekoliko ih je primljeno u odred.

Dalje su održani mitinzi u Zrinjskoj, Kovačici i Šibeniku, gdje je opet bilo prisutno dosta Mađara, Nijemaca i Hrvata. Na svakom mitingu bilo je prisutno 400 do 500 ljudi. Agitprop je izdao letak upućen Srbima, Hrvatima, Nijemcima i Mađarima koji je dijeljen narodu. Isto je organizovano nekoliko pjevačkih skupina kod održavanja mitinga. Sve je ovo ostavilo duboki utisak na narod.

No u 14. na 15. IX, Moslavačka eta i III banijski bataljan otišli su na diverziju pruge Bjelovar—Grubišno Polje, te je razoren kod Velikog Gradišca preko 100 metara pruge i 500 metara TT veze. Rano ujutro avion je bombardovao to mjesto misleći da su tamo partizani, ali je zabunom bacio nekoliko bombi na jednu ustašku ciglanu i ranio jednog ustašu. Među ustašama i domobranima nastala [je panika].

Tog istog dana Agitprop je organizovao pouzdanu priredbu za partizane. Priredba je uspjela i ostavila lijep utisak na partizane. Tako su izdane i partizanske novine za obavljanje o događajima u svijetu i kod nas.

Prema stvorenom planu trupe su krenule prema Pitomači i Kloštru. 18. IX izvršen je napad na Pitomaču, Kloštar i na rudnik uglja kod Pitomače. Prvi slavonski bataljon je išao u zasjedu prema Virovitici, gdje je prije napada uništio sve TT veze. Kloštar su napali III i V banijski bataljon uništivši potpuno dva osobna vlaka (40 vagona i 2 lokomotive), spaljena je željeznička stanica kao i sve zgrade, a jednom velikom minom razorene su sve skretnice na toj važnoj željezničkoj rascršnici prema Koprivnici, Bjelovaru, Virovitici i Zagrebu. Dobiveno su 3 puške, jer su se ostale neprijateljske snage razbile. Zaplijenjeno je oko 700.000 kuna, 800 litra petroleja i ostalog ratnog plijena.

Pitomača je napala Bosanska proleterска eta i Udarni banijski bataljon. Uništena je i zapaljena željeznička stanica sa svim zgradama, dvije male lokomotive sa desetak vagona; likvidiran je i spaljen ustaški tabor, općina i žandarmerijska stanica. U stanici je bilo 16 žandara, od kojih je 6 živih uhvaćeno, 1 pogegao, 3 poginula, a ostali živi zapaljeni, jer se nisu htjeli predati. Dobiveno je 12 pušaka i nešto municije. Zaplijenjen je veliki trokatni mlin sa od prilike 20 vagona žita. Zaplijenjen je nadalje sanitetski materijal iz apoteke. U šumarijama je dobiveno oko 200.000 kuna, a na pošti i ostalim državnim zgradama oko 100.000 kuna. U ovim akcijama dobiveno je preko milijun kuna. Uhvaćeno je nekoliko Hrvata civila ustaša koji su pušteni kući, a nadamo se da će to sigurno pozitivno odjeknuti. Ostalog ratnog plijena kao kože, slanine,

še era, pisa ih strojeva, radio aparata bilo je toliko da ih nisu mogli povu i sa sobom.

Moslava ki bataljon je te no i izvršio akciju na rudnik uglja gdje su uništена tri okna, dobiveno 20.000 kuna i 500 kg eksploziva (Astralita). Radnicima je održan miting.

Ove akcije slavonskih partizana u zajednici sa partizanima iz Banije i bosanskim partizanima mnogo emu su nas nau ile. Na prvom mjestu pokazalo se da je potpuno neta no gledište nekih drugova da su Slavonci neborbeni i da se od njih ne može o ekivati kao od [ostalih] boraca. Još jednom više je dokazano da se borci izgra uju u borbi, da se oni dobivaju kao rezultat pravilnog politi kog rada, vojni ke organizacije i da samo borba kuje borce. Pou eni ovim iskustvom proširemo obim naših akcija, uvla iti što ve i broj partizana u te borbe, tako da stvorimo uslove da stvorimo vojni ke organizacije u više formi nego ostale.¹²

U vezi s time što naša Narodno 'oslobodila ka borba zauzima sve šire razmjere, što razvoj me unarodnih doga aja ide u tome smjeru da našoj borbi da još ja eg podstreka, kao i injenica da sve šire narodne mase ulaze u borbu, mi konstajtujemo slijede e injenice. Okupator vrši pripreme za ofenzivu na našu slobodnu teritoriju i na naše partizanske snage, koje prema dosadanjim indicijama trebale bi da se izvedu uz pomo , pored ustaša, etnika; primili smo jednu vijest, koja nije još provjerena da su se dvije ete etnika prebacile preko Save u Slavoniju, isto tako injenica, na koju ranije nije obraena pažnja, da su neki tipovi, do sad nije utvr eno koji, u jednoj akciji ukrali 4 puškomitrailjeza. Iskustvo naših drugova iz Srbije, Sandžaka, Crne Gore, Hercegovine u i nas da na ovo treba da obratimo najve u pažnju. Zbog toga u najbliskoj budu nosti mi emo i našu vojni ku organizaciju tako podesiti da može odoljeti svakoj i vojni koj i politi koj navalii neprijatelja. Iz svega do sada gore izloženog proizlazi da mi moramo najhitnije formirati udarnu brigadu kojoj emo posvetiti najve u pažnju, u koju emo skoncentrisati naše najbolje druge, tako da nam ona bude stup u borbi protiv okupatora i njegovih slugu, da bude iskra koja e širiti požar Narodno-oslobodila ke borbe gdje god stigne.

Jedino ako na taj na in izvršimo reorganizaciju partizanske vojske u Slavoniji mi emo mo i sa uspjehom ispuniti jednu od svojih najosnovnijih zada a, a to je uvla enje hrvatskog naroda u borbu protiv okupatora i njegovih sluga.

¹² Re enica je nejasna. Smisao bi bio ovaj: da stvorimo uslove za višu formu vojni ke organizacije.

BR. 65

**IZVJEŠTAJ ŠTABA ETVRTE OPERATIVNE ZONE OD 23
RUJNA 1942 GOD. VRHOVNOM ŠTABU NOP I DV JUGO-
SLAVIJE O AKCIJAMA PARTIZANA U SREDNJOJ
DALMACIJI¹**

**STAB
IV OPERATIVNE ZONE
Br. 550/42
dana 23. IX. 1942.**

VRHOVNOM ŠTABU

Posljednjih dana, na operativnom podruju ove Zone, naše jedinice izvele su slijedeće akcije:

1). Na dan 8. IX tek. god., fašisti ka posada na otoku Ižu obišla je sve seljake i pretražila njihove kuće u namjeri da pronađe u većem količinu ulja, za koje su bili da su ga partizani ostavili kod otočina. Kada seljaci nijesu htjeli da predaju ulje, Talijani su uhapsili 60 mladih koji su htjeli da odvedu u internaciju u koncentracioni logor u Zadar. Prilikom prevoza motornim amfiksem, goloruki omladinci napali su svoje spровodnike karabinjere, razoružali ih i pobili. Od 6 Talijana sprevodnika, spasio se samo jedan koji je skočio u more. Omladinci Ižani vratili su se sa motorom na svoj otok i tu se obraćali sa špijunima koji su pomagali Talijane, ubivši tom prilikom 4 špijuna. Poslije toga istim motorom prebacili su se na kopno prema Biogradu na Moru i priključili partizanskim jedinicama sjeverne Dalmacije.²

2). Na dan 16. IX tek. god., jedan vod IV bataljona I dalmatinske brigade uspio je da upadne u ustaško uporište selo Otok, blizu Trilja, i da poruši betonski most dužine 30 metara, širine 6 metara i da na taj način prekine vezu između Trilja i Obrovca, lijevom obalom Cetine. Ova akcija izvedena je bez žrtava.

3). Na dan 17. IX tek. god., jedan vod IV bataljona I dalmatinske brigade, postavljen u zasjedu kod sela Jabuke prema talijanskom Triljskom garnizonu, dobio je jednu etu Italijana koja je sa 4 tenka napravila ispad u pravcu Jabuke. Poslije žestoke dvojne borbe neprijatelj je bio prinuđen

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi CKSKJ,
Pod br. 2589.
² Opširnije o ovoj akciji vidi dok. br. 78.

da se povuće na onu stranu Cetine, u Trilj. Tom prilikom Talijani su imali preko 10 mrtvih i više ranjenih. Naša jedinica nije imala žrtava.

4). Na dan 10. IX tek. god., lete a desetina Rogozni kog punkta, uz pomoć terenskih radnika, srušila je most na cesti Split — Šibenik, u blizini Segeta, u dragi zvanoj Jakov evica. Most je bio dug 8 metara, širok 3 metra, visok 2 metra. Do danas promet na ovoj cesti nije uspostavljen. Tako er ova desetina uništila je jednu drobilicu, jedan kompresor, jedan valjak i jednu baraku sa materijalom za izgradnju ceste, onemogućivši neprijatelju da pristupi opravci ovoga puta.

Istoga dana pomenuta desetina ubila je dva opasna špijuna, jednog iz sela Marine a drugog iz sela Grebaštice, koji su jednom prilikom kamenom udarili našega druga kurira na putu Bukovica — Split i predali ga talijanskim vlastima. Poslije ovih izvedenih akcija pomenuta desetina je održala nekoliko političkih zborova u selima: Vinovcu, Blizni, Vadalju, Oglavcima i Gustirni. U svim ovim selima narod je oduševljenio primio i saslušao naše partizane.

5). Na dan 20. IX tek. god., jedan lete i vod Mosorske ete spustio se do samoga Trilja i u selu Vojni ima ubio 4 špijuna, izvršio je prepad na talijansku posadu u Trilju, a zatim se bez žrtava povukao preko Biska u pravcu Mosora.

6). Na dan 18. IX tek. god., jedinice Mose kog bataljona zauzele su važno neprijateljsko uporište Mučić, ovladavši na taj na in ovom važnom raskrsnicom između Sinja i Drniša. Tom prilikom zaplijenjeno je nešto oružja i municije, 3 motocikla i veća količina pšenice. Naše jedinice nijesu imale nikakovih gubitaka. Detalje o izvedenoj akciji naknadno ćemo dostaviti.

Prednje se dostavlja s molbom na znanje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit., komesar: Načelnik štaba: Komandant:
Jordan³ Vicko Krstulović

(M. P.)

³ Ivica Kuko
⁴ Velimir Terzi

BR. 66

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DEVETE NO BRIGADE HRVATSKE
OD 24 RUJNA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE
ZONE O RUŠENJU PRUGE I TELEFONSKE VEZE NA LI-
NIJI RADU — MEDAK, RADUC — LOVINAC I MEDAK
— RIBNIK**

STAB IX PARTIZANSKE BRIGADE

HRVATSKE

O. Br. 1

24 septembra 1942 godine.

Izvještaj o izvršenim
akcijama dostavlja.

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE HRVATSKE

No u izme u 23/24 ov. mjes. ova brigada izvršila je rušenje pruge i telefonske veze na slijede oj liniji i to:

II bataljon izvršio je rušenje pruge i telefonske veze na liniji izme u Radu a i Metka. Dužina pruge i telefonske veze srušene je oko 250 metara.

III bataljon izvršio je rušenje pruge i telefonske veze na liniji izme u Radu a i Lovinca. Dužina pruge i telefonske veze srušene je oko 800 m.

IV bataljon izvršio je rušenje pruge i telefonske veze na linji izme u Metka i Ribnika. Dužina pruge i telefonske veze srušene je oko 700 met.

Porušenu prugu i telefonsku vezu neprijatelj do sada nije pokušavao da popravlja.

Za vrijeme izvršenja prednjega rada nije bilo na našoj strani žrtava.

Prednje se dostavlja radi znanja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
M. Basta¹

Komandant
Kuprešanin²

¹ **Milan Basta**

² **Milan Kuprešanin**

BR. 67

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 25
RUJNA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP ODREDA HR-
VATSKE O AKCIJI NA BOSILJEVO**

STAB
II OPERATIVNE ZONE
NAR. OSLOBOD. PARTIZ. ODREDA
HRVATSKE
Op. br. 1/42.
25. IX. 1942 god.

GLAVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILACKIH PAR-
TIZANSKIH ODREDA HRVATSKE

I. Po usmenom nare enju G.Š.H. preuzeo sam kako ostale dužnosti kao komandant II operativne zone, tako i rukovodstvo nad djelatnosti I. proleterskog udarnog bataljona Hrvatske.

II. 22. IX. 42. u 19 sati krenuli smo na put iz Perjasice u pravcu Zumberka preko Lešće, Bosiljevo itd.

Bataljon se u tom momentu nalazio u zadovoljavaju em stanju.

III. 23. IX. o. g. prešli smo rijeku Dobru kod sela Lešće i tu se zadržali jedan dan. Putovanje je izvršeno, iako dosta teško, pošto smo se prebacivali preko rijeke Mrežnice, u potpunom redu bez ikakvih poteško a.

IV. Na osnovu sakupljenih podataka od stanovništva kao i sluajne veze sa domobranom iz posade Bosiljevo riješili smo da u no i 24. na 25. IX izvršimo napad na neprijateljsku posadu u mjestu Bosiljevu. Glasine o našemu kretanju kao i o našoj aktivnosti na pruzi kruže efikasno u narodu, a tako i u neprijateljskim posadama. Ja sam to blagovremeno uvidio tj. veliku vjerojatnost da posada pobjegne. Me utim u nedostatku istovremenosti blokiranja samog mjesta, a koje je trebalo izvršiti u prvom sumraku, posada je uspjela pobje i kroz me- uprostor naših jedinica.

V. 24. IX. o. g. na 25. IX ušli smo u mjesto Bosiljevo. Neprijatelj je pobjegao, ali je ratni materijal uglavnom pao u naše ruke. Zarobljeno je 20 pušaka Mauzer, 18 civilnih, 6 loših civilnih revolvera i jedan vojni, 9.000 metaka (bez onoga što su partizani uzeli bez našega znanja) od toga 4.500 Mauzer metaka, a ostalo Manliher, 80 defanzivnih bombi, 2 pisa a stroja, 23 para uvija a, 28 šinjela, 15 pari cipela, 43 kom. dobrih

ebadi, 4 ručnika, 16 bluza, 150 kom. sapuna, 3 dobre zimske bunde, jedna kanta petroleja i 50 kg šećera, 3 ispravna bicikla. U istoj zgradi nalazio se ure aj medicinske ordinacije druga Vajs, koji se nalazi na medicinskoj partizanskoj dužnosti I. zone (Kordun).

VI. Od toga šaljemo vam 3.500 metaka Manliher, pronaene medicinske instrumente, dva pisa a stroja, jedan šapirograf, 50 kg soli, 16 civilnih pušaka i 5 revolvera.

VII. Prema dobivenim podacima po našoj prethodnici, koju sam poslao iz Perjasice, a koju je sa injavao vod Hrvatske ete, koju sam po usmenom sporazumu sa komandantom I. operativne zone, uključio pod komandu ovoga Štaba, neprijateljska ofenziva na Zumbera kom sektoru je prestala. Ustaške i domobranske jedinice povukle su se u svoje glavne baze. Talijani nisu nastupali sa svoje strane. Naše snage da su se povukle u pravcu Slovenije. Kupa nije blokirana, te je prelaz mogući. Daljni naš zadatak jest produženje našeg kretanja u već poznatom pravcu.

Zaplijenjeno je takođe 19.000 kuna. Zapaljena je zgrada u kojoj se nalazio neprijatelj, demolirana oprema i popaljeni svi papiri u vezi sa vlasti.

Predlažem da se razori most na rijeci Dobri kod sela Lešće. Pošto mi ne raspolažemo sa potrebnom količinom eksploziva, to se obraćamo na vas da taj zadatak izvrši I. operativna zona.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar
V. Holjevac²

Komandant
F. Ogulinac (Seljo)³

¹ dr Filip Vajs

² Večeslav Holjevac

³ Narodni heroj Franjo Ogulinac-Seljo

BR. 68

**IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA PRVE NOU BRIGADE
HRVATSKE OD 26 RUJNA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPE-
RATIVNE ZONE O REZULTATU AKCIJA NA PRUZI
PLAŠKI — VRHOVINE¹**

**OP. STAB I UD. BRIG. I ZONE
HRVATSKE
26/11 42.**

Ko piše Op. štab I ud. brig. I zone

Hrvatske 26/IX 42.

Odakle Selo Brezovac

Kome Štabu I op. zone Hrvatske

Gdje Korenica

O. Br. datum

god., _____ as, 19 min.

Karta razmere 1 :

Danas u 9 asova, III bataljon naše Brigade i jedna eta bataljona »Adžije« izvršili su akciju na pruzi Plaški — Vrhovine, sa rušenjem mješovitog voza.

Zaplijenjeno je 11 karabina sa 1000 metaka i ostalom spremom, 22 samara sa priborom, 26 konj. oglavina, 25 konj-zobica, 22 konj. etke, 16 cerada za samare, 10 ebadi, 40 kg vo. marmelade, 4.000 cigareta, te raznih sitnih stvari, zaplijeno 8 vagona, 1 lokomotiva i jedan bi. vagon, te — 20.000 kg benzina, zarobljeno 8 ustaša, 1 Talijan, 1 strojovo a i 5 civila. Benzin nismo mogli evakuisati, iz razloga što se ustaše nisu htjeli predati pa smo morali paliti vagone, a ne znaju i u prvi mah da ima benzina koji je bio pokriven sa ceradama.

Neke stvari smo zadržali za naš bat. i bat. »Adžija« doim jedan dio šaljemo u mag. Brigade i to:

15 samara, 17 oglavina za konje, 13 lanaca, 4 zobnice, 12 kefa za konje, 8 jastu i a, 13 spužvi, 10 cerada za samare i 2 vagonske velike cerade. Ujedno šaljemo 2 sand, marmelade za part, bolnicu.

Što se ti e situacije na ovom sektoru, ona je bez promjene. Pruga je proradila do Vrhovina; vezu sa V zonom nemamo, kao ni sa kord. snagama.

Danas smo doznali [da] je neprijatelj skoncentrisao velike snage i vrši ofanzivu ve eg stila prema Drežnici, navodno da su istu zauzeli te da su popalili sva tamošnja sela. Sa našom Brigadom imamo vezu, i ove no i o ekujemo kurira kog smo poslali pred 3 dana. Na 24 ov. mj. dobili smo obavjest da

¹ Dokumenat je pisan rukom.

ovaj bat. ostane na ovom mjestu tj. da se ne kreće jer da je neprijatelj odstupio u P. L. Selo, pa ustvari ne znamo da li ste nas pozivali ili ne.

Kurira koga smo poslali za neke stvari kao i izvještaj, još do danas ne znamo ništa o njemu.

S. F — S. N.

Zamj. komesara
Uzelac Milan

zamj. komandanta
Karaš²

P. S.

U današnjoj akciji ubita su 3 ustaša i 1 Talijan, s naše strane 1 lakše ranjen.

Zarobljene ustaše i Talijane sutra vodimo u Dabar, gdje se održava pol. zbor.

Javite nam da li je tamo stigao kurir iz Korduna koga smo slali radi nabavke soli.

BR. 69

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE NOU BRIGADE HRVATSKE OD 26 RUJNA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O TOKU I REZULTATIMA AKCIJE U DONJEM KO- SINJU, GORNJEM KOSINJU, LIPOVU POLJU ITD.

STAB
**II PARTIZANSKE BRIGADE
HRVATSKE**
Br. 40/42 g.
26 septembra 1942 god.

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE N. O. P. O. HRVATSKE

Operativni izvještaj

Dana 21. IX. ovg. II partizanska brigada zajedno sa I udarnom brigadom i II bataljonom IV odreda dobili su za zadatku da likvidiraju neprijatelja i to: u Donjem Kosinju, Gornjem Kosinju, Lipovu Polju, Bakovcu i Krušici.

Zadatak II partizanske brigade bio je da napadne i razoruže neprijatelja na slijedećim mjestima i sektorima i to:

² Milutin Karaš

I bataljon »Stojan Mati« imao je zadatak da likvidira neprijatelja u selu Lipovom Polju.

II bataljon »Ognjen Pri a« imao je zadatak da likvidira neprijatelja u Kosinjskom Bakovcu i zaposjedne kote iznad njega 788, 894, 879 i preko kote 825 prema Zamrštenu i o istiti teren ispred sebe i zatim zaposjeti kotu 680 isto prema Zamrštenu i likvidirati sve zaseoke na ovim grebenima.

III bataljon »Mi o Radakovi« imao je zadatak da razoruža i likvidira ustaše koji su se nalazili u Rudniku u školi i da pro isti selo Draškovi.

IV bataljon poja an sa jednom etom IV bataljona I udarne brigade imao je zadatak da likvidira neprijatelja u selu Vukeli i.

U ovoj akciji u estvovala je cijelokupna II partizanska brigada. Brojno stanje i naoružanje partizana koji su u estvovali [iz] II partizanske brigade:

Partizana:	Pušaka:	P. mitraljeza:	Baca a:	Teš. mitraljeza:
868	795	41	2	./.

Akcija nije poela jednovremeno iz tih razloga što je neprijatelj sa ekao III bataljon »Mi o Radakovi« gdje se uopće nije predviđalo da bi tu neprijatelj mogao imati zasjedu, tako da je borba otpočela sa tim bataljonom još u 7 asova. A isto tako zakasnio je i II bataljon »Ognjen Pri a« iz tih razloga što je imao dugo maršovanje i radi slabih vodi a koji nisu dobro poznavali teren, tako da je borba sa II bataljonom otpočela oko 11 sati.

O akciji nismo imali ta ne podatke, zato nas je neprijatelj i iznenadio na pojedinim mjestima. Akcija nije išla po planu koja je bila predviđena po zapovijesti Operativnog štaba iz gore pomenutih razloga. Sa akcijom je rukovodio Operativni štab I udarne i II partizanske brigade.¹

U ovoj akciji imali smo gubitaka i to:

7 mrtvih i 25 ranjena.

Gubitci neprijatelja u ovoj akciji su (ta ni podatci) nepoznati.

U ovoj akciji naša brigada od oružja uhvatila je i to:

17 pušaka, 1.050 metaka, 8 ručnih bomba i 30 bomba za mali baca, i manju količinu ostale ratne spreme.

Po etak same operacije po zapovijesti trebao je da počne 21. IX. ov. g. u 9 asova. Akcija nije uspjela iz tih razloga

¹ Ovaj operativni štab sa injavačima su: oba štaba brigade i Stab etvrtog ili koga odreda, a iz Staja Prve operativne zone politički komesar Duro Kladarac i operativni oficir Milan Uzelac.

što je neprijatelj kako smo ve naveli do ekao pojedine bataljone još u šumi ispred položaja na 2—3 kilometra, a isto tako neprijatelj je bio obavješten o našem napadu tako da je skoncentrisao ve u vatu u samoj šumi gdje je iznenadio naš III bataljon, tako da ovaj bataljon uop e nije mogao uhvatiti vezu sa IV bataljonom koji mu se nalazio na lijevom krilu. Kad se neprijatelj pokrenuo sa tih položaja uspio je da izmakne izme u sektora III i IV bataljona, a to zato što veza izme u ova dva bataljona uop e nije postojala. Veza je dosta slabo funkcionisala, tako reku i nikako, kako izme u samih bataljona a isto tako ni sa operativnim štabom, a dešavalo se na pojedinim mjestima da uop e veza neko vrijeme nije postojala i izme u samih eta istog bataljona.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. politkoma
B. Vujsnovi²

Komandant
Mi un³

BR. 70

**IZVJEŠTAJ ŠTABA ETVRTOG NOP ODREDA ZA LIKU
OD 26 RUJNA 1942 GOD. ŠTABU GRUPE NOP ODREDA
ZA LIKU O IZVRŠENIM AKCIJAMA ODREDA OD 21 DO
26 RUJNA**

STAB
4 ODREDA LI KE GRUPE
Br. si.
26-IX-1942 god.
Kosinj
Operativni izvještaj o
izvršenim akcijama
dostavlja

**ŠTABU GRUPE NARODNO-OSLOBODILACKIH ODREDA
ZA LIKU**

Na osnovu dostavljenog izvještaja od strane komandanta I bataljona ovog odreda i nare enja te grupe br. 455 od 13-VIII-1942 godine dostavlja se slijede i izvještaj:

² Bogdan Vujsnovi
³ Mi un Saki

**a) IZVJEŠTAJ O IZVRŽENIM AKCIJAMA U VREMENU
OD 21 DO 26 OV. MJESECA T. G.**

21 ov. mjeseca t.g. 1 bataljon ovoga odreda pri napadu i zauze u Kosinja, odnosno cijele Kosinjske opine, većinom je bio razdijeljen po ostalim bataljonima 1 i 2 brigade, tako da je prosječno dano svakom bataljonu po 12 drugova kao vodi a, a koji su takođe aktivno učestvovali u borbi, a naročito su pridonijeli veliku korist kao vodi i pošto su drugovi iz ovoga bataljona većinom mještani. Ostatak snage, koji nije dodijeljen ni jednom bataljonu, razmješten je po raznim zasjedama, radi sprečavanja dolaska neprijatelju poja anja sa pravca Perušića, Kalu erovac i Malo Polje.

Iscrpnii podatci o poletku i trajanju ove borbe ne iznose se u ovom izvještaju, kao i koliko zarobljenog oružja, neprijateljski gubitci itd., jer bataljon nije bio u cijelini i samostalno radio već, kako je naprijed izneseno, razdijeljen po brigadama, koje su u svojim izvještajima o ovome detaljno navele.

Za vrijeme ove borbe kod pomenutog bataljona nije bilo nikakvih gubitaka u ljudstvu ni u oružju, a drugovi bataljona bez navedenog zaplijenjenog oružja u izvještajima brigada oduzeli su 2 puške, 180 metaka i 2 bombe.

22 ov. mjeseca t.g. bataljon ostaje još razdijeljen po bataljonima obiju brigade i radi na prelasku zaostalih bandi, a ostatak bataljona na zasjedi do eukao je Talijane vatrom koji su pokušali da prodru od Studenaca i Mezinovca za Gornji Kosinj i Talijane ovom prilikom onemoguće u izvršenju njihovog zadatka tj. [uspisio je da] iste protjera.

23 ov. mjeseca Talijani sa jakim snagama navaljuju sa pravca Studenaca tj. u pravcu Karaule i putom koji vodi od Studenaca za Kosinj, sa ciljem da provale u Kosinj. 1 i 2 eta ovoga bataljona u zajednici sa bataljonom »Ognjen Prija« primile su borbu sa Talijanima. Talijani su tukli jakom topovskom vatrom položaj Karaule i iz mnogih bacala, te je jedna eta »Ognjen Prija« napustila ovo brdo, a Talijanima uspijeva da isto zauzmu, a na ostalim dijelovima ovoga položaja koji su branili navedene dvije eta ovoga bataljona i dvije eta bataljona »Ognjen Prija« položaj ostaje nepromjenjiv, tj. uspijeva im da zadrže Talijane i ak na pojedinim tačkama da ih nekoliko vrate nazad.

Istog ovog dana no u oko 10 i 30 asova obje eta ovoga bataljona sa još jednom etom bataljona »Ognjen Prija«, pod zaštitom vatre teških mitraljeza, izvršile su dva puta juriš na brdo Karaulu, ali budućeno pošto neprijatelj takođe otvara paklenu vatru iz automatskih oružja, bacala i ručnih bombi, a nalazi se na dominirajućem položaju. I pored nave-

denog imalo je izgleda da bi Karaula bila zauzeta na juriš da su borci imali dovoljan broj bombi. U ovoj borbi poginuo je jedan drug i jedan lakše ranjen. Prva eta ovoga bataljona ovoga dana skinuta je sa položaja tj. sa zasjede i preduzima ure enje samoga mjesta Kosinja.

24 ov. mjeseca t.g. 2 i 3 eta ovoga bataljona ostaju i dalje na položaju prema talijanskoj navali pošto je i ovoga dana pokušavao neprijatelj da provali u Kosinj, ali naše snage uspijevaju da istoga zadrže na istim položajima, oba krila da mu unekoliko odbace. Ovog dana neprijatelj je tako er tukao jakom artiljeriskom i baca kom vatrom po položaju i u pozadini po selima. Tako er je neprijatelj ova dva dana bombardirao pozadinu sa tri aviona izbacivši veliki broj bombi, koje nisu prouzrokovale naro itu štetu, nego što je zapaljeno u donjem selu nekoliko ku a. Ovoga dana nije bilo nikakvih gubitaka.

25. ov. mjeseca t.g. 2 ete nalazile su se na zasjedi prema istim položajima prema Talijanima, a jedna u mjestu Kosinj radi na daljem ure enju mjesta i istrazi sakrivenog oru a od strane bandita.

Ovoga dana istragom je prona eno slijede e oružje i municija: 1 laki talijanski mitraljez, 1 laki francuski baca mina, 46 mina za laki baca , od kojih ima samo sa kapislama 12 komada, a ostale bez kapisli, 6 avionskih bombi od 12 kilograma, 15 pušaka raznih vojni kih, 2 civilne puške i 700 metaka.

U svim naprijed navedenim borbama borci ovoga bataljona, iako su bili izloženi velikim naporima, pokazali su se kao odli ni borci i sa jakom voljom i moralom.

26. ov. mjeseca t.g. data je jedna eta iz naprijed navedenog bataljona u sastav Prve brigade pri napadu na Pazarišta i Klanac, a jedna eta ostaje u samom mjestu Kosinju radi pravljenja ure aja i 3 eta od koje je izaslat ve i broj patrola za izvi anje i prikupljanje podataka o neprijatelju.

Ovoga dana jedan bandit koji je primljen kao dobrovoljac u redove partizana, Greguri Josip, na strazi ubio je jednoga druga iz 1 ete ovoga bataljona. On je imao vjerovatno namjeru ubiti nekoga od komandnog osoblja. Ovaj bandit primljen je u redove partizana tek pošto su pribavljeni podaci o njegovom vladanju, te je ustanovljeno da je isti bio na radu u Njema koj do 2-II t.g. a kada je došao ku i nije htio primiti oružje i boriti se sa ustašama, zašto je bio i zatvaran od strane ustaških vlasti. Poslije ubistva navedenog druga bandit je poeo bježati, ali naše jedno odjeljenje zapucalo je na njega i ubilo ga.

b) Informativni izvještaj ne dostavlja se, pošto svi podaci koji se pribave odmah se dostavljaju jedinicama koje operišu na teritoriji ovoga sektora.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar
Otsutan

Za komandanta
operativni oficir
Mil. M. Štoki¹

BR. 71

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 26
RUJNA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP ODREDA HR-
VATSKE O RASPOREDU JEDINICA I BORBAMA ZA VRI-
JEME NEPRIJATELJSKE OFANZIVE**

ŠTAB
II OPERATIVNE ZONE
NAR. OSL. PARTIZ-ODREDA
HRVATSKE
... 26. IX. 1942.
Op. br. 2/42.

GLAVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILA KIH PAR-
TIZANSKIH ODREDA HRVATSKE

Opće stanje, raspored i djelatnost naših jedinica na Zumbera kom sektoru ove Zone u vremenu posljednje neprijateljske ofenzive.

Po podacima komandanta III¹ brigade druga Vidovića:²

Neprijateljska ofenziva nije imala zadatak išenje terena, već zaustaviti djelatnost naših jedinica. Ja inačica neprijatelja rauna se 7 do 8.000. Neprijatelj se kretao uglavnom iz dvaju svojih pravaca i to od Samobora i od Vivodine. Obadvije neprijateljske kolone kretale su se jedna nasuprot drugoj u pravcu Kalja, gdje su se nakon dva dana sastale. Štab Brigade je donio rješenje da napusti sektor Zumberak, te da se

¹ Milan Štoki

² Nikola Vidović

prebaci u svoje glavno uporište sektor Korduna. Ta odluka je donešena prije neprijateljske ofenzive. Naše jedinice bile su iznena ene sa strane neprijatelja zbog nedostatka obavještajne službe.

Raspored snaga:

Brigada: u momentu neprijateljske ofenzive:

I bataljon nalazio se na sjevernom dijelu Zumberka u sektoru Kalja. II bataljon nalazio se oko sredine Zumberka na sektoru Pe no. III bataljon nalazio se na jugoisto nom dijelu planine na sektoru Reli . Borbu je primio samo I bataljon povodom odbrane bolnice u emu je i uspio. Ostale snage nisu primile borbu u svom povla enju. Postupak o povla enju bez borbe drugovi opravdavaju sa nedostatkom municije.

Bataljon »Kraš«: jedna eta nalazila se na zapadnom dijelu Zumberka na sektoru Sošice. Druga eta nalazila se na južnom dijelu Zumberka na sektoru Gra ar. Tre a eta nalazila se na sektoru Brezovac. Bataljon se povla io bez borbe. Sve naše jedinice napustile su žumbera ki teritorij i povile se na teritorij Slovenije na sektor Orehovec. Zatim je Brigada produžila sa svojim kretanjem u Kordun. Danas 26. IX. o. g. u 6 sati primili smo izvještaj da je Brigada stigla u selo Ponikve. Zatim se po našem nare enju Brigada prebacila u mjesto Bosiljevo, gdje je izvršen me usobni pozdrav I proleterskog bataljona i Brigade. Ovog momenta dok pišemo taj izvještaj održava se masovni zbor u prisustvu ovih jedinica. Zatim e Brigada da produži svoj pokret u pravcu Korduna, a ovaj Štab sa Proleterskim bataljonom za Zumberak.

Po neprovjerenim glasinama u Novom Mestu skoncentrisano je oko 10.000 Talijana. Po isto tako neprovjerenim glasinama u Netreti je stiglo od 4 do 500 Talijana. Njihove namjere nisu nam poznate.

Brigada je u svome kretanju izvršila uspješnu akciju na sektoru rnomelj. Borba se razvila neo ekivano. Neprijatelj je imao oko 120 mrtvih, broj ranjenih nepoznat, 18 zaro bljenih. Me u mrtvima nalazi se 7 oficira. Na našoj strani su dva mrtva i 5 ranjenih. Uništeno je 7 kamiona. Zarobljeno 4 teška mitraljeza, 1 laki (avionski), 3 puškomitraljeza, 68 karabina, 1 laki baca sa 19 bombi, 52 ru ne bombe, 10 pištolja, 3.290 mitraljeskih metaka, oko 500 metaka za p. mitraljez, oko 1.500 metaka za karabine, preko 100 metaka za pištolje, 1 teodolit, 2 motocikla, 1 mašina za ra unanje, 7.500 lira. Uništeno 20 cisterni nafte.

Detaljnih podataka o momentalnom stanju u Zumberku nemamo, kao i da li se Zumbera ki bataljon prebacio na svoj sektor. Sutra produžavamo naše kretanje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar
V. Holjevac³

Komandant
F. Ogulinac (Seljo)⁴

BR. 72

**SAOP ENJE ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD
26 RUJNA 1942 GOD. O BORBI ETVRTE NOU BRIGADE
HRVATSKE PROTIV TALIJANA KOD TANCA GORE¹**

STAB
II OPERATIVNE ZONE
NAR-OSL-PARTIZ. ODREDA
HRVATSKE
26. IX. 1942.

**SAOP ENJE O BORBI KOD TANCA GORE KRAJ
RNOMLJA I DRAGATUŠE²**

22. IX. o. g. došlo je sasvim slu ajno do borbe izme u jedne naše Brigade³ i jedne kolone Talijana, koja je kretala prema rnomlju. U toj auto koloni bilo je 7 kamiona i jedan motocikl. Napucavanjem na ovu kolonu i brzim manevrisanjem naši su hrabri partizani prisilili Talijane da prihvate borbu na samoj cesti. U isto vrijeme krenulo je stotinu talijanskih vojnika prema Tan a Gori u pomo napadnutoj talijanskoj koloni. Izvršen je uspješan napad i na ovu kolonu, koja je tako er prihvatile borbu. Borba sa jednom i drugom kolonom trajala je od 8.30 sati ujutro do 19 sati po podne.

U toku borbe naši su partizani pokazali herojske primjere junaštva i hrabrosti bore i se sa mnogobrojnijim neprijate-

³ Ve eslav Holjevac

⁴ Narodni heroj Franjo Ogulinac-Seljo

¹ Prepis dokumenta iz 1942 god. u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

² Detaljnije podatke o ovoj borbi vidi u dok. br. 75.

³ etvrta NOU brigada Hrvatske

ljem prsa o prsa. Bilo je slučaja da su naši partizani bacali bombe Talijanima za vrat. Nakon 10 sati borbe neprijatelj je bio potpuno poturen i prisiljen da se povuče. Rezultati te velike borbe su slijedeći:

Ukupno je bilo mrtvih 120 talijanskih vojnika, zatim nepoznati broj ranjenih kao i 18 zarobljenih. Među mrtvima imade 7 talijanskih oficira. Na našoj strani bila su dva mrtva i 5 ranjenih.

Uništeno je 7 kamiona, među njima jedan sanitetski.

Zapljenjeno je 4 teška mitraljeza, 1 laki mitraljez (avionski), 3 puškomitraljeza, 1 baca mina, 68 karabina, 52 rukavice, 10 pištolja, 5.000 metaka, 1 teodolit, 2 motocikla i mnogo druge ratne spreme i drugog materijala.

Isti dan jedna je naša jedinica izvršila napad na prugu između Rnomlja i Novog Mesta kod Semišlja tunela. Pruga je uspješno porušena i napadnut je voz sa 20 cisterni nafte, koja je potpuno uništена.

Tim operacijama i opet je zadan jedan težak udarac fašisti kom okupatoru i njegovim slugama.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar:	Komandant:
Veco Holjevac v. r.	Franjo Ogulinac (Seljo) v. r.

Živjeli naši hrabri partizani!

Živjelo jedinstvo hrvatskog i srpskog naroda!

Živjela Narodno-oslobodilačka borba!

Van s okupatorima i s njihovim slugama ustašama i etnicima!

BR. 73

**IZVJEŠTAJ ŠTABA ŽUMBERA KO-POKUPSKOG NOP
ODREDA OD 26 RUJNA 1942 GOD. ŠTABU DRUGE OPE-
RATIVNE ZONE O BORBAMA I AKCIJAMA ODREDA, U
ZAJEDNICI SA PRVOM UDARNOM BRIGADOM I KRŠKIM
ODREDOM, U MJESECU RUJNU**

**STAB
ZUMBERACKO-POKUPSKOG
NAR. OSL. PART. ODREDA
Broj 192/42.
26. IX. 1942.**

**ŠTABU II. OPERATIVNE ZONE
ili
GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE**

Operativni izvještaj

Dolaskom I. kordunaške udarne brigade na naš teren, naše snage davale su uglavnom osiguranja, ne vrše i momen-tano veće akcije. Naše jedinice davale su patrole u pravcima, gdje su se nalazili neprijateljski garnizoni.

4. IX. 1942. Bataljon »Jože Kraša« prikuplja ete sa terena za pretstaje u akciju u zajednici sa I. kordunaškom udarnom brigadom na Ozalj.

1. eta II. bat. dala je jedan vod s puškomitrailjezom za osiguranje oficiru iz Gl. št. Hrvatske,¹ te dala jedan dio snaga za osiguranje terena radi 19 drugova iz Vrhovnog štaba² koji treba da idu u Moslavini u III. O.Z.

5. IX. 1942. Snage bataljona »Jože Kraša« krenule su u akciju na Ozalj, tj. dale osiguranje I. K.U.B. Raspo-red snaga vidi se u cijelosti iz priložene zapovijesti. Akcija nije uspjela potpuno, jer Ozalj nije razoružan radi velikog zakašnjenja I.K.U.B (5 sati).

6. IX. 1942. Povukle se snage bataljona »Jože Kraša« u svoje polazne baze.

¹ Rade Bulat

² Odnosi se na osiguranje lana Vrhovnog štaba Ive-Lole Ribara i drugova koji su s njim išli: Ivana Ribara, Ivana Kraja i a, Marka Belini a i dr.

7. IX. 1942. Bataljon »Jože Kraša« dao je osiguranje prema Kraši u, Rudama, Višoševi ima.
1. eta II. bataljona likvidirala je seoskog izdajicu iz sela V. Kup ina. U toj akciji ranjen je jedan drug.
8. IX. 1942. Bataljon »Jože Kraša« zadržao iste položaje kao i dan ranije, samo je 3 eta krenula u pravcu Plešivice.
1. eti II. bat. stigla su dva druga domobrana iz Zagreba, te donijeli dva karabina i 80 kom. metaka. II. bat. uništio je op insku arhivu u selu Šišlјavi i zaplijenio 24342 kn. Rekvirirano 1000 kg. kuruze od koje je 500 kg. podijeljeno seljacima. Osim toga zaplijenjen je jedan pisa i stroj, jedan šapirograf i razni pisa i materijal.
9. IX. 1942. Bataljon »Jože Kraša« isturio svoje snage prema Sošicama, Vivodini, Kraši u i Višoševi ima, a Omladinska eta prema Pavkovi ima, gdje je ujedno vršila svoje svakodnevne vježbe. 3. eta istog bataljona naletjela je na Plešivici na ustašku zasjedu, te bila raspršena, ali se uspjela skupiti u cijelini. Tom prilikom poginula su 2 druga: vodnik Kranj evi i desetar Jela a. Vjerojatno pali su neprijatelju u ruke jedan drug i drugarica iz Slovenije,³ koji su kretali u Zagreb. Drug »Suh«⁴ nije se vratio, pa je vjerojatno poginuo.
II bat. uništio je u selu Kup ina op . arhivu, zaplijenio 120 kn, pisa i stroj, šapirograf, nešto pisa eg materijala.
10. IX. 1942. I K.U.B, sa dva bataljona krenula prema Samoboru, a snage bataljona »Jože Kraša« osiguravale su teren Zumberka.
II bat. uništio je op . arhivu u selu Re ica, gdje je zaplijenjeno 1300 kn, pisa i stroj, dva šapirografa i dr. materijala. U istom selu svu en je jedan domobranski vodnik iz do asni ke škole.
11. IX. 1942. Bile su snage bataljona »Jože Kraša« na položaju, radi osiguranja terena.
12. IX. 1942. Otišli za II bat. Zumbera ko-pokupskog odreda izaslanik Vrhovnog štaba, politkomesar II O. Z., komandant II O. Z. i politkomesar Odreda. ete

³ To su bili Josip Kopini i njegova drugarica, ali nisu pali neprijatelju u ruke.

⁴ Redakcija nije ustanovila na koga se odnosi.

bataljona »Jože Kraša« zadržale iste položaje kao i dan ranije, te dale patrole koje su krstarile terenom.

13. IX. 1942. Stigla vijest o dolasku neprijateljske vojske u Pribi i Slaveti u ja ini od tri sata i znatna poja anja u Kraši , te se pokazali prvi znakovi neprijateljske ofenzive na Zumberak.
14. IX. 1942. Uslijed prvih znakova neprijateljske ofenzive premješten je Štab Odreda u Raji . Budu i da je neprijatelj došao u Mrzlo Polje premješten je Štab natrag u Pe no, a prethodno je evakuirana bolnica po 3 ete bataljona »Jože Kraša« u Keki e. Iz Pe na premješten je Štab na položaj kod Stiji a. Neprijatelj je bombardovao Pe no, Stanici i e bez uspjeha, a U Buri ima poginuo je od avionske bombe drug Lojz. I. bat. I K.U.B, vodio je borbu s neprijateljem iza Budinjaka u Brateljima, kojom prilikom je oslobo en jedan dio slovenskih ranjenika i spreme. Naime, isti dan prije toga, neprijatelj je napao slovensku bolnicu, te poklao teške ranjenike i zaplijenio cijeli bolni ki inventar koji je bio vrlo obilan. Prilikom borbe L bat. I K.U.B, ubijeno je sigurno 13 ustaša, a nepotvr- eno još sedam. Pionirska eta bat. »Jože Kraša« prilikom povla enja zapalila je zgradu Štaba u Pe nu, a I bat. I K.U.B, javne zgrade u Kalju, dok je III bat. I K.U.B, zapalio zgrade šumarije i žandarmerije u Kostanjevcu. Neprijatelj je po- eo nadirati prema Zumberku od njema ke grani- ce za Novo Selo, na inio prepad na slovensku bolnicu u selu Priseki, ušao u Tisovac i Dragono- še, koncentrirao snage u Sv. Jani, Petrovini, Slaveti u, Pribi u, Kraši u i Vivodini, te se kretao u pravcu Sošica, s o itom namjerom da nas zao- kruži i odcijepi od Gorjanca, ime bi nam onemo- gu ili povla enje u pravcu Slovenije, te bi nas prisilili na frontalnu borbu. Iz tog razloga i radi naših i slovenskih ranjenika, te ranjenika I K.U.B, kojih je bilo oko 50 povukli smo se u dogovora s I K.U.B, u toku no i od 14 na 15 preko Gornje Vasi na Abatovu Goru.
15. IX. 1942. Zauzele su snage bat. »Jože Kraša« položaje da osiguraju prebacivanje bolnice iz Keki a za Slo- veniju. I K.U.B, smjestila se u Zicari i stupila u kontakt sa Slovencima, radi rješavanja pitanja

ishrane, jer nismo raspolagali sa zalihamama hrane. To nih podataka o snazi i kretanju neprijatelja i njegovim daljnim namjerama nismo imali, a prema nepotvrđenim vijestima i našoj ocjeni, neprijatelj je raspolagao u ofenzivi na Zumberak sa 4500 vojnika (ustaša, domobrana i žandara), artillerijom, baca ima, avijatikom te dosta automatskog oružja. Taj dan je na konferenciji u Orešovcu osnovan zajednički Operativni štab I K.U.B., Zumberačko-pokupskog odreda i Krškog odreda.

16. IX. 1942. Operativni štab odlučio je pokret preko Gaberje, te pruge Ljubljana-Karlovac za Kovje, jer su Slovenci izvijestili da se Talijani koncentriraju radi ofenzive na terenu Krškog odreda, pa smo dobili utisak da se vodi ofenziva Talijana i ustaša, sa namjerom da nas zaokruže i unište našu živu snagu. Krenuli smo u dva pravca. U jednom pravcu kretala je I K.U.B., a u drugom bat. »Jože Kraša«. Pozadi skupljao se Krški odred za pokret. Zaključeno je da [se] sastanemo na vrhu Gospodina u Gorjancima.
17. IX. 1942. Bat. »Jože Kraša« prilikom kretanja u Gaberje naišao je u mjestu Orešovica na bijelu gardu, te prihvatio borbu, koja je trajala do 6 sati u večer. Zarobljena su i likvidirana tri bjelogardija. Zaplijenjeno 3 karabina i jedan sanduk municije. Narod je bio oduševljen, pošto se u tome kraju sve više bijela garda širi, uslijed pritiska Talijana na pu anstvo. Poslije toga krenuo je bat. »Jože Kraša« za Gaberje. U toku noći dobio je bat. »Jože Kraša« vezu sa I K.U.B. i Krškim odredom u selu Gaberju, gdje smo prenošeni ili u šumi na koti 822.
18. IX. 1942. Nastavljen je put za pilanu u Gorjancima, gdje se nalazila I K.U.B. Sa pilane krenule su sve snage u pravcu Bele Krajine. U selu Maline smo većali i odlučili da naš bataljon ostane zajedno s Krškim odredom na njegovom terenu. I K.U.B. preuzezla je sve ranjenike i krenula za slovensku bolnicu, gdje ih je trebala smjestiti i nastaviti s operacijama na terenu iza pruge. Tokom noći prebacile su se snage bat. »Jože Kraša« i Krškog odreda na brdo Vodenicu iznad Jugorja.
19. IX. 1942. Logorovali smo na brdu Vodenici a rušili u selu Jugorju, te se poslije rušili povukli natrag na brdo. Izaslane su bile patrole u svima pravcima.

20. IX. 1942. Održali smo konferenciju Krškog i Zumbera - ko-pokupskog odreda, a za zajedni kog komandanta izabran je komandant Zumbera ko-pokupskog odreda, te pripremljena akcija na bijelu gardu, koja je smještena u školi sela Dolž. U 18 sati krenuli smo u pravcu sela Dolž sa bat. »Jože Kraša« i tri ete Krškog odreda. Akcija je započela u 23,45 sati. Raspored snaga i cilj vidi se iz priložene zapovijedi.⁵
21. IX. 1942. Završena je akcija u 5,15 sati. Zgrada nije zauzeta, pošto je vrlo masivno građena, a izgubili bi dosta drugova, da se je jurišalo preko brisanog prostora. Da ne bi imali previše balasta sa ranjenima, izdano je naređenje za povlačenje. Na našoj strani imali smo jednog mrtvog i šest ranjenih drugova. Gubitci neprijatelja su nepoznati.
- Prije akcije zaplijenjeno je tri komada goveda od bijele garde i likvidirana su dva špijuna. Poslije akcije povukle su se naše snage u Gorjance. Oko 16,30 sati bombardirali su Talijani naše položaje u više navrata s pet topova teškog kalibra, ali bez ikakvog uspjeha. Poslije bombardiranja povukli smo se do pilane gdje je bila pripremljena vežba. Ovdje smo logorovali i no ili. 1. eta bat. »Jože Kraša« otišla je u zasjedu, a 2. eta otišla je zaplijeniti imovinu neprijatelja.
22. IX. 1942. Povratila se 2. eta b. »J.K.« iz akcije u kojoj je zaplijenila 4 goveda, dva teli a i 3 svinje. Oko 12 sati bombardirao je talijanski teški bombarder u više navrata naše položaje kod pilane, ali bez uspjeha. Naša pionirska eta pokupila je nekoliko neeksplođiranih bombi. 3. eta b. »J.K.« pošla je u zasjedu između Metlike i Radatovića da do eka talijanski transport.
23. IX. 1942 Stigli smo u dvorac Cerovi Log nad Oreševicima i tu dali patrole u raznim pravcima. Povratila se patrola od etiri partizana iz Zumberka (Sošice), poslije čega je sastavljen plan o razoružanju Sošica.
24. IX. 1942. Pošto je naša patrola doznala da se u Sošicama nalazi 40 žandara u školi, a u dječjem skoništu asnih sestara zazidava neprijatelj prozore i pravi puškarnice, bilo je vrlo nužno i hitno razoružati posadu, te uništiti dječje sklonište i ostale javne zgrade, kako se neprijatelj ne bi nastanio i utvrdio

⁵ Zapovijest za napad na bijelu gardu u s. Dolž nije pronađena.

u Sošicama. Kad bi to neprijatelju pošlo za rukom, ostao bi nam uvijek iza le a sa jakim snagama, pa nalazili se mi u Zumberku ili Sloveniji. Nužnost akcije ponukala nas je da smjesta ujutro krenemo za Sošice. U akciju pošao je b. »J.K.« bez 3. ete, s jednom etom Krškog odreda. Pred Sošice stigle su naše snage u 15 sati, a napad je po eo u 18 sati. Napad je izvršila 1. eta s jednim vodom 2. ete b. »J.K.«, a ostale jedinice dale su osuguranja prema Ostrižu, Kostanjevcu i Kalju.

Neprijatelj je bio iznena en, jer nije oekivao napad po danu, te se brzo predao. Zarobljeno je 40 žandara, od kojih je jedan teže ranjen u glavu. Na našoj strani imali smo dva lakše ranjena. Plijen je: 38 karabina, oko 5000 metaka raznih, 116 bombi, 36 šinjela, 46 bluza, 40 hla a, 40 parcipela i razne ostale spreme. Od toga plijena data je jedna koli ina Krškom odredu. Zarobljenici su pušteni svi ku ama. Me u njima bilo je 20 ustaša pripremne bojne u domobranskim uniformama. Svi su prethodno svu eni a po tome im je objašnjeno u stroju pred narodom da su prevareni, te su pozvani da više ne stupe u neprijateljske redove, što su oni s odobravanjem obe ali.

Poslije akcije jedan dio snaga krenuo je s plijenom u Gorjance, a ve i dio prema Gornjoj Vasi, u namjeri da tamо razoruža posadu. Snage su stigle do Tomaševaca, gdje nismo mogli dobiti nikakovih podataka, te smo krenuli za Gorjance, i preno ili na Abatovoj Gori.

25. IX. 1942. Ujutro krenule su naše snage na polazna mjesto, tj. u dvorac Cerovi Log, nad Orešovicom.

U dogovoru sa Krškim odredom odlu ili smo krenuti za Zumberak. S nama kre u snage Krškog odreda (1 bataljon), a na ovome sektoru ostaju dvije patrole sa zadatkom da prebace ranjenike u bolnicu, te patroliraju ovim terenom.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar

Boca Balaš

Dodatak:

29. IX. 42. Izvršile su naše snage bataljona »Jože Kraša« zajedno sa snagama Krškog odreda napad na Kalje, Gornju

Komandant

Breberina Miško

Vas i Novo Selo, ali bez uspjeha. Imademo vjerojatno 2 mrtva i nekoliko lakše ranjenih. Sada namjeravamo bacati zasjede i temeljito prekopati cestu Samobor—Stojdraga—Kalje—Kostanjevac—Kraši . 30. IX. 42. U gore navedenoj akciji imali smo gubitke: Omladinska eta: 8 mrtvih, 1. eta: 1 ranjen, 2. eta: 1 mrtav. Neprijatelj je imao: 11 mrtvih što je potvr eno, a vjerojatno i više.

Ovaj izvještaj šalje se na II. op. zonu, ili na G.Š.H. ako nema momentano veze s II. O.Z. Na II. O.Z. šalje se isti izvještaj bez obzira na ovaj.⁶

BR. 74

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG BATALJONA OD 26 RUJNA 1942 GOD. ŠTABU PRVOG ODREDA TRE E OPERATIVNE ZONE O U EŠ U U AKCIJI NA VELIKU MLINSKU I O STANJU BATALJONA¹

STAB 1. BAT. 1. ODREDA

3. OPER. ZONE

26-IX-42

Na položaju

Br. 59/1942

ŠTABU 1. ODREDA 3. OPERATIVNE ZONE

- 1) Neprijatelj na ovome sektoru slab, neorganizovan i potpuno demoralisan poslije izvršenih akcija [na] Gojilo, V. Mlinsku, napada na vlak kod stanice Hercegovca i posljednjeg [napada na] Pitoma u i Kloštar.
- 2) Akcija na Veliku Mlinsku:² Snage ovog Bataljona za vrijeme napada na V. Mlinsku. Raspored bio je slijede i:
 1. eta udarna bila je u rezervi kod Oper. štaba.
 2. eta bila je u zasjedi put. V. Mlinska—Hercegovac.
 3. eta bila je u zasjedi put. V. Mlinska—Palešnik.Na jednu i drugu zasjedu nije nitko naišao. 3. eta izvršila je diverziju na pruzi Palešnik—Hercegovac kod šume Pašijanskog Gaja.

⁶ Posljednji stav dopisan je rukom.

¹ Original je pisan rukom.

² Zapovijest za napad na Veliku Mlinsku vidi u dok. br. 28.

Nakon drugog dana prilikom prelaska pruge izme u Hercegovca i Palešnika, naše su snage napale vlak sa bandom gdje su bila 3 vagona bande i krenule su za vlalkom na stanicu Hercegovac gdje su uspjeli zapaliti stanicu i 2 lokomotive sa kompozicijom. U tom napadu u estvovala je naša 1. udarna eta; tu je zarobila 3 karabina, dok je 2. eta vršila diverziju na pruzi Hercegovac—Palešnik.

3. eta bila je u zasjedi prema Palešniku, od pruge desno ivica šume, sa snagama Banjiskog odreda. Za vrijeme zasjede banda je naišla i pripucala; naša 3. eta pustila ih je blizu i izvršili smo juriš na bandu. U toku juriša zauzela je ista eta stanicu i zarobila 9 domobrana i 2 su u toku borbe ubijena. Od naše strane nije bilo mrtvih, jedan lakše ranjen iz 1. udarne ete drug Mandi Božo.

2 akcije: na Pitoma u i stanicu Kloštar. Snage našeg Bataljona nisu u estvovale u napadu. 1. udarna eta bila je u zasjedi: put Pitoma a—Virovitica.

2. eta ovog bat. bila je u zasjedi na pruzi Pitoma a—Virovitica. Na zasjedu nije banda naišla. 3. eta ovog Bataljona bila je u rezervi kod Oper. štaba.

- 3) Organizaciono stanje je dosta dobro. U pogledu ishrane: ishrana je dobra kao i ostalo: maršovanje, logorovanje itd.
- 4) Borbenost i disciplina,. Prilikom ovih akcija pokazalo se da ovaj Bataljon ima dobar kvalitet boraca izuzev mali broj na koji smo mi posvetili pažnju da se ti drugovi poprave. U budu e se je osjetilo da se ta mala koli ina drugova svaki dan popravljaju.
- 5) Rad štaba. Izradili smo plan i raspored rada u cijelom Bat. i provodimo mali kurs vodnika i desetara.
- 6) Plan budu ih akcija nemamo pošto se nalazimo u sastavu Odreda.

Komesar
Car Petar³

Komandant
Sipi⁴

³ **Petar Car**

⁴ **Nikola Sipi . Poginuo 1943 godine kao komandant bataljona.**

BR. 75

**IZVJEŠTAJ ŠTABA ETVRTE NOU BRIGADE HRVATSKE
OD 26 RUJNA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE
ZONE O NAPADU NA TALIJANSKU KOLONU KOD TANCA
GORE I DRAGATUŠA**

**STAB
IV PARTIZANSKE BRIGADE
26. IX. 1942**

Predmet: Kratak operativni izvještaj
o bitci na dan 22. IX. 1942

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE

Ova Brigada izvršila je 22. IX sasvim spontano akciju kod Tan a Gore i Dragatuša u blizini rnomlja. Prethodno nije bilo nikakovih podataka o kretanju neprijatelja.

Plan napada: Plan nije bio izra en unaprijed, jer je susret sa neprijateljem izbio nenađeno i slu ajno.

Tok napada: I i III bataljon ove Brigade vra ali su se iz neuspjele akcije šumom južno od rnomlja. I bataljon kretao se naprijed da isti put i osigura kretanje III bataljonu, s kojim je bio ve i broj ranjenih drugova te je ovaj morao nešto zaostati. U svom kretanju nailaze i prema cesti rnomelj—Vinica primjetio je I bataljon neprijateljsku autokolonu od 7 kamiona i 1 motocikl. Napucavanjem na ovu kolonu i brzim manevriranjem neprijatelj je zaustavljen i prisiljen da prihvati borbu odmah kod ceste tako da mu nije uspjelo prije naših snaga izbiti do povиenog sela Tan a Gora. U blizini kod sela Breznik desio se i II bataljon, koji je prisko io u pomo sa polovicom svojih snaga. Nakon dva žestoka juriša neprijatelj je bio slomljen, davaju i žilavi otpor do posljednjeg borca tako da su naši borci morali bombama i noževima slomiti otpor zadnjih neprijateljskih vojnika.

Drugi dio II bataljona prije po etka ove bitke primjetio je 50 talijanskih vojnika u kretanju prema Vinici i požurio da ih presretne. Ovo nije uspjelo, jer se nije moglo sti i. Ipak je taj dio bataljona zauzeo poiožaj južno od sela Dragatuša i uskoro primjetio dolazak oko 100 talijanskih vojnika koji su se kretali od Vinice prema Tan a Gori u pomo autokoloni. Izvršen je uspješan napad i na ovoga neprijatelja, ali je borba trajala dugo, jer se prenosila s jednog.položaja na drugi i time izazivala esto manevriranje naših snaga.

Istog dana još u toku no i u 2 asa i 20 min. 3 eta III bataljona izvršila je napad na želj. prugu rnomelj—Novo Mesto izme u Semi tunela i Rožni Dola, Pruga je uspješno porušena i napadnut je voz sa 20 cisterni nafte.

I i II bataljon zapoeli su borbu u 8.30 asova, a završili je kod Tan e Gore u 15 asova, te kod Dragatuša u 19 asova.

Uspjeh operacije: U ovoj borbi neprijatelj je imao oko 120 mrtvih, velik, nepoznat broj ranjenih i 18 zarobljenih. Me u mrtvima bilo je 7 oficira (najstariji 1 kapetan). Na našoj strani bilo je 2 mrtva i 5 ranjenih.

Uništeno je 7 kamiona (me u njima jedan sanitetski).

Zaplijenjeno je: 4 teška mitraljeza, 1 laki mitraljez (avionski), tri p. mitraljeza, 68 karabina, 1 laki baca sa 19 bombi, 52 ručne bombe, 10 pištolja, 3290 pmitteljskih metaka, oko 500 metaka za pmitteljeze, oko 1500 metaka za karabine, preko 100 metaka za pištolje, 1 teodolit, 2 motocikla, 1 mašina za unanje, oko 7500 lira i mnogo druge spreme i ratnog materijala.

Uništeno je 20 cisterni nafte (oko 500 tona).

Borbeni duh u ovim operacijama bio je na vrlo velikoj visini. U njima se istakao naro ito veliki broj boraca, koji su izvršili upravo herojske podvige.

Naknadno će se dostaviti opširniji operativni izvještaj.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODIMA!

Politkomesar
Martinovi¹

Komandant
N. Vidovi²

¹ Mile Martinovi

² Nikola Vidovi

BR. 76

**IZVJEŠTAJ ŠTABA ETVRTE NOU BRIGADE HRVATSKE
OD 26 RUJNA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE
ZONE O DJELOVANJU BRIGADE ZA VRIJEME NEPRIJA-
TELJSKE OFANZIVE NA ZUMBERAK**

**ŠTAB
IV PARTIZANSKE BRIGADE
26. IX. 1942**

Predmet: Operativni izvještaj
od 10 do 23. IX. 1942.

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE

Zbog neprijateljske ofanze na oslobođenom teritoriju Zumberka, koja je počela 14. IX. t. g., ova Brigada nalazila se u stalnom pokretu i bez mogućnosti održavanja veze sa I i II operativnom zonom, pa nije mogla redovno dostavljati operativne izvještaje. Zbog toga se dostavlja ujedno operativni izvještaj za protekla dva tjedna.

I. I bataljon dobio je zadatku, da 10. IX. t. g. kreće u pravcu Samobora i da postavi zasjede na putevima Samobor—Lipovec i Samobor—Vratnik, jer se tim putevima neprijatelj ešće puta kretao. Zasjede su postavljene i držane su dva dana, ali neprijatelj se nije pojavljivao unatoč toga, što je u selu Vratniku ostavljen jedan vod javno, da posluži kao mamac za neprijatelja. 11. IX. noću, pokidana je telefonska veza Samobor—Bregana i uništeno oko 30 stubova. 12. IX. noću izvršen je fingirani napad na Samobor. Neprijatelj nije reagirao. 13. IX. ovaj bataljon se vratio u Pećno.

II bataljon dobio je zadatku, da 10. IX. pređe cestu Samobor—Plešivica i da u prostoru kojeg zatvaraju ceste Samobor, Sv. Nedelja, Galgovo — Plešivica napada neprijatelja ukoliko se bude kretao tim cestama; da prekopava cestu Samobor—Pleševica i da štiti zalede 3. etape bataljona »Jože Kraša«, koja je dobila zadatku da južno od gore Plešivica napada želju pruge Zdenina—Hrvatski Leskovac. Ovaj bataljon nije se mogao prebaciti preko označene ceste, jer je neprijatelj na njoj imao vrlo jake zasjede zaštite avane tenkovima, koji su se tuda esti kretali. I ovaj se bataljon morao 13. IX. vratiti u Pećno.

U istom vremenu III bataljon dobio je zadatku da sprečava neprijatelja u popravljanju pruge Ozalj—Kamanje i da

razoruža talijansku posadu od 50 vojnika u selu Ostrož. Ometanje popravka pruge uspješno je izvršeno, a napad na Ostrož izvršen je bez uspjeha, jer je neprijatelj bio jako utvoren. Tu je neprijatelj imao 8 mrtvih i 4 ranjena, a na našoj strani 1 mrtav i 7 ranjenih.

Skica Ostroža prilaže se. Ovaj bataljon 13. IX. t. g. vratio se u svoju bazu Draš i Vrh.

II. Dana 14. IX. t. g. po eo je neprijatelj svoju ofanzivu na oslobođeni teritorij Zumberka. Napad je po eo sa njemaljog teritorija na bolnicu Krškoga partizanskog odreda u selu Prošeka. U Jastrebarskom, Sv. Jani, Slavetiću, Pribiće i Krasici su bile koncentrirane jačine neprijateljske snage. Od Vodovine kretale su veće kolone Talijana u pravcu Sošice. Neprijatelj je bombardovao Pećino i uništio u Proseki bolnicu, zakučavši oko 24 bolesnika, koji nisu mogli bježati. Toga dana I. bataljon dobio je zadatku da napadne neprijatelja, koji se kretao od Proške prema jugu u pravcu Kalja i bolnice Zumbera ko-pokupskog odreda u Mrzlotom Polju. Sukob sa neprijateljem bio je kod Novog Sela kota 805. Borba je trajala 2 sata. Spašeno je dosta materijala slovenačkih partizana iz bolnice i oslobođena su iz ropstva 2 slovenske partizane. Zaplijenjena su 4 karabina sa 1250 metaka i dosta drugog ratnog materijala. Borba je trajala od 14 do 16 sati. Dana 14. IX. t. g. Brigada se je koncentrirala i iste noći prebacila se preko Abatove Gore u Orehovec na teren Krškoga odreda, Sa Brigadom se prebacio i bataljon »Jože Kraša«. Neprijatelj je imao kod Novog Sela 15 mrtvih i nepoznat broj ranjenih.¹

III. U štabu Krškoga odreda dobili smo informacije, da su se Talijani koncentrirali na rijeci Krki i da spremaju ofanzivu od Krke na Gorjance. Obrazovan je zajednički operativni štab ove Brigade, Zumbera ko-pokupskog odreda i Krškoga odreda. Taj operativni štab na svojoj konferenciji od 16. IX. t. g. donesao je zaključak, da se pomenute partizanske snage preko Gorjanca prebace u Belu Krajinu. Pokret je po eo toga dana u 18. asova. Dana 17. IX. izbili smo iznad sela Gaberja kod izvora Gospodina. Dana 18. IX. u 19. asova stigli smo u selo Brezova Reber, a 19. IX. t. g. stigli smo u Skrilj, gdje se je nalazio štab Belokrajinskog odreda.

IV. Dana 20. IX. obavještajna služba Belokrajinskog odreda dostavila nam je [izvještaj], da je jedna kolona Talijana sa natovarenim mulama krenula iz rnomlja cestom prema Vinici, te da će se istim putem vratiti. Isto tako javljeno nam je, da je oko 100 Talijana došlo u vinograde kod sela Mavrln.

¹ Ova rečenica dopisana je rukom.

I i III bataljon dobili su zadatku da odmah napadnu neprijatelja kod Mavrlena, a II bataljon da postavi zasjedu kod sela Dragatuš. I i III bataljon nije na ozna enom mjestu naišao na neprijatelja, te se vratio u Škrilj, a II bataljon nije postavio zasjedu, jer je na licu mjesta doznao, da pomenuta kolona Talijana neće se vratiti u rnomelj.

Dana 21. IX, u 2 sata noći, II bataljon izvršio je napad na neprijateljsku posadu od 50 Talijana u rudniku Kanižarice kod rnomlja. Napad nije uspio, jer je neprijatelj bio utvrđen pokrivenim bunkerima. Ipak je uspjelo prodrijeti u glavnu zgradu rudnika i zapaliti je tako, da je potpuno uništена. Borba je trajala do 4.30 asa. Pri povlačenju potrgana je telefonska veza rnomelj—Vinica u dužini od 2 km. Imali smo 2 teže i 2 lakše ranjena. Neprijateljski gubitci nisu nam poznati.

V. Dana 22. IX. it. g. I i III bataljon dobili su zadatku, da napadnu talijansku posadu, koja se je nalazila kod topovskih položaja više mjesta rnomelj i da osvoje topove, kojih je bilo 2 — 4.

1. Plan napada: I bataljon dobio je zadatku da napadne topovske položaje, a dvije ete III bataljona da napadnu barake — kao što se vidi iz priložene skice. Jedna eta III bataljona dobila je zadatku, da prekine prugu i napadne voz na pruzi rnomelj—Novo Mesto između tunela Semi i stanice Rožni Dol. Prilaže se skica.²

2. Tok napada: 25 dobrovoljnih juriša a — bombaša prištupili su sjećajući se enju bodljikave žice, da bi napravili put za prodiranje i zauzimanje topova. Neprijatelj je imao dva reda žice, a juriša i samo jedne dobre škare, te su se morali duže zadržati pri rezanju tako da je neprijatelj imao vremena otvoriti strahovitu vatru svojih automatskih oružja. Osim toga neprijatelj je osvjetljavao teren raketama. Po etak akcije bio je u 2.35 asova, a znak za povlačenje dat je u 3.35 asova.

3. Uspjeh operacije nije bio nikakav, a jedan dio krivnje i skoro jedini razlog za neuspjeh bio je taj, što je neko u momentu razvijanja naših snaga u strelce među partizanima oplatio metak i time alarmirao neprijatelja. Istraga se vodila, ali se krivac nije pronašao.

III bataljon sa jednom etom uspješno je razrušio željeznicu na pomenutom mjestu i kad je naišao teretni voz, prevadio lokomotivu i uništio 20 cisterni nafte. U ovim operacijama nisu nam poznati gubitci neprijatelja, a na našoj strani bilo je 3 mrtva i 17 lakše ranjenih, većinom od talijanskih bombi. Na pruzi su zarobljena 4 željezni arha.³

² Skica nije pronađena.

³ I ova rečenica dopisana je rukom.

VI. Dana 22. IX. t. g. u 8.30 asova sukobile su se naše snage sa jednom neprijateljskom autokolonom od 7 kamiona i 2 motocikla, a ista je bila pra ena sa oko 70 talijanskih vojnika pješadije i oko 50 pješaka u prethodnici. Prethodnica je bila isturena na oko 2 km ispred glavnine.

1. Plan napada: Nije bio unaprijed pripravljen, jer je do sukoba došlo iznenada i slu ajno.

2. Tok napada: I i III bataljon kretali su se iz akcije kod rnomlja kroz šumu južno od rnomlja u pravcu ceste kod Tan a Gore. Oko 8.30 asova I bataljon, koji je išao na elu opazio je neprijateljsko kretanje na cesti, svojom vatrom ga zaustavio i prisilio ga, da borbu prihvati na cesti kod kamiona. Neprijatelj je težio, da se do epa povиenog sela Tan a Gora, ali su ga naše snage u tomu prestigle i prikovale na strateški nepovoljnem položaju kod kamiona. Neprijatelj je bio ubrzo opkoljen. III bataljon, u ijemu su sastavu bili mrtvi i ranjeni drugovi bio je zaostao i nije mogao u estvovati u borbi. II bataljon slu ajno se nalazio u šumi iznad sela Breznik te je primjetio neprijateljsku prethodnicu i sa 70 partizana požurio da joj postavi zasjedu kod sela Dragatuša. Neprijatelj je skrenuo sa ceste kroz šumu, te nije naišao na našu zasjedu, nego se vratio prema Tan a Gori -upomo autokoloni, koja je bila u istom asu s naše strane napadnuta. Ostatak II bataljona, kad je primjetio sukob naših snaga s neprijateljem, odmah je uspostavio vezu sa I bataljonom i sa 110 partizana prebacio se u pomo . U dva juriša neprijatelj je bio potu en, ali je davao najžilaviji otpor, te su naši borci sa osobitim junaštвom morali jednog po jednog neprijatelja uništavati bombom i nožem, dok nije i posljednji uništen.

Dok se je vodila borba kod Tan a Gore naišlo je neprijatelju poja anje od Vinice, a bilo je oko 100 Talijana. Ovi su naišli na zasjedu II bataljona, ali se bo[rba] razvila na otvorenom terenu i prenosila se zbog estog neprijateljskog manevrisanja tako, da je dugo trajala.

Po etak borbe bio je u 8.30 asova, a završetak u 19 asova. U ovim borbama su se istakli: Komandir III ete II bat. uro,⁴ vodnik 1 ete II bat. Mili Velemirovi , vodnik ЈОГО Miljkovi i Rade Lovri , desetar Mili Smoljanovi ⁵ i Sava Bjełopetrovi . Iz I bat.: Komandir 1 ete Trkulja Mile, komandir 2 ete Vojnovi Mihajlo, politomesar 3 ete Dudukovi Dmitar, operativni oficir bataljona Gvozdi Ilija i partizani Bogdan i a,⁶ Sava Puškar i Petar Musulin.

⁴ uro Šušnjar

⁵ Poginuo u toku 1942 godine.

⁶ Umro 1943 godine od zadobivenih rana.

Rezultat operacije: Neprijatelj je imao 120 mrtvih, među ovima 7 oficira, velik nepoznat broj ranjenih i 18 zarobljenih. Na našoj strani bilo je 2 mrtva i 5 ranjenih. Uništeno je 7 kamiona (od toga jedan sanitetski).

Zaplijenjeno je: 4 teška mitraljeza, 1 laki mitraljez (avionski), 3 p. mitraljeza, 68 karabina, 1 laki baca sa 19 bombi, 52 ručne bombe, 10 pištolja, 3290 mitraljeskih metaka, oko 500 metaka za p. mitraljez, oko 1500 metaka za karabine, preko 100 metaka za pištolje, 1 teodolit, 2 motocikla, 1 mašina za ravanjanje, 7930 lira i mnogo druge spreme i ratnog materijala.

Moral naših boraca u ovim operacijama bio je na vrlo velikoj visini i pojedinci su izvršili herojske podvige. Ovo je najveći udarac fašisti kom okupatoru, kojega je dobio do sada u Sloveniji, a to je priznao i politkomesar Glavnog štaba⁷ Slovena ke partizanske vojske.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Martinovi⁸

Komandant:
N. Vidovi⁹

⁷ Ivan Maček
⁸ Mile Martinovi
⁹ Nikola Vidovi

BR. 77

**IZVJEŠTAJ ŠTABA ETVRTE OPERATIVNE ZONE OD 26
RUJNA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP ODREDA HR-
VATSKE O NAPADU INTERNIRACA NA KARABINJERE
IZME U OTOKA MALOG I VELIKOG IZA I O AKCIJAMA
I BORBAMA PARTIZANA U SREDNJOJ DALMACIJI**

**STAB
IV OPERATIVNE ZONE
N.O.P. i D.V. HRVATSKE
Br. 571
dne 26/IX 1942 g.**

Izvještaj o
izvedenim akcijama

GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE

Na podruju ove Zone, naše jedinice izvele su poslednjih dana sledeće akcije:

1). Sredinom mjeseca juna vršio je okupator rekviziciju ulja po otocima sjeverne Dalmacije. Rekvizicija je vršena na najgrublji na in, a stanovnicima, kojima je ulje jedini za in, ostavljeno je samo Vi litra po osobi. Rodoljubivi omladinci otoka Iž doznavši da će 26-og juna doći okupator da odvezе ve prije rekvirirano ulje, odlučili su da to ne dozvole. To su sproveli tako, da je dio od 25 kvintala ulja pohranjen za partizane, a ostalo uništeno, da ne bi došlo u ruke okupatoru. Okupator ne poznavaju i po initelje prisilno je sakupio itavo selo od najmanjeg djeteta do posljednjeg starca. Zatim su od ovih odvojili muškarce od 16 do 40 godina i dvije cijele obitelji. Ovih 81 muškarca sa dvije obitelji ukrcali su u brod u namjeri da ih sproveđu u zadarski zatvor. Na moru između Malog i Velikog Iža jedan drugi je uzviknuo: »Razoružajmo fašiste«. Na ovaj poziv svi zarobljenici su golinim rukama navalili na karabinjere, tako da su dvojicu sa svom spremom bacili u more, a ostalu etvoricu ubili. Zaplijenjeno je 4 puške i dva pištolja. Tako je ubijen dr. oficir, koji je kao stručnjak vršio konfiskaciju ulja, i talijanski uitelj-špijun u Malom Ižu. U samom napadu poginuo je jedan naš drug. Poslije ovoga je iz samoga mjesta Mali Iž 188 drugova i 60 drugarica krenulo u partizane. Fašisti ki gadovi strijeljali su poslije toga 7 drugova u Velikom Ižu, a u Malom Ižu 6 staraca i jednog omladinka, a internirali veliki broj familija.

O ovoj akciji smo vam dostavili kratak izvještaj. Sad smo dobili detaljne podatke, zato ga u cijelosti iznosimo.

2). 4-og IX jedna patrola Primorske ete upala je u kantinu na kupalištu u samoj šibenskoj luci i ubila 4 crnokošuljca, a jednog zarobila. Ovaj uspjeh naših partizana u samom gradu izazvao je veliki strah kod fašista, a veliko oduševljenje kod svih stanovnika Šibenika.

3.) No u 23/24 septembra jedan vod 4. bataljona I dalmatinske brigade izvršio je prepad na rudnik uglja u selu Košuti kod Trilja, koji je za okupatora dnevno proizvodio 22 vagona. Tom prilikom uništeno je svih 6 motora za proizvodnju kao i sva ostala tehnička postrojenja i rudnik potpuno onesposobljen za rad. Radnicima u rudniku je održan zbor a zatim su svi pušteni kuama. Zaplijenjena je veća količina eksploziva, nešto odijela i životnih namirnica. Mi nismo imali gubitaka.

O ovoj akciji ukratko smo izvjestili Vrhovni štab — preko druga Save,¹ lana V. štaba.

4). No u 24/25 septembra tek. god. jedna eta I bataljona »Vojin Zirojević« III odreda, koja je bila dobila zadatak da postavi zasjedu kod sela Kova i na cesti Duvno-Posušje, sukobilna se je sa jednom ustaškom satnijom na položaju iznad samog sela. Poslije kraće ali žestoke borbe ustaška satnija bila je razbijena i potu ena. Pred... neprijatelju su pristigla jaka poja anja od Imotskog, u jačini od 300 boraca ustaša sa bacama i artiljerijom. Naša eta sa ekala je ova neprijateljska poja anja i prihvatala borbu. Razvila se je uporna i žestoka borba sa brojno i tehnički nadmoćnim neprijateljem. Borba je trajala šestasova sa naizmjeničnim jurišima obiju strana. Oko 11 asova neprijateljske snage su bile razbijene i prinutene na povlačenje u pravcu Imotskog.

U ovim borbama neprijatelj je imao 20 mrtvih i više ranjenih ustaša, dok sa naše strane nije bilo uopće žrtava.

Držanje ove ete u ovoj teškoj i neravnoj borbi sa daleko nadmoćnim neprijateljem je za svaku pohvalu i isticanje za primjer ostalim našim jedinicama.

5). No u 25/26 septembra t. g. jedinice I dalmatinske brigade napale su selo Otok (važno neprijateljsko uporište na cesti Trilj — Obrovac), opkolivši ga sa svim stranama. Neprijatelj se je nalazio u dvije kasarne, u kuama Mitre Milanova i Crnoga Djure, u jačini 50 domobrana, žandarma i milicije.

Poslije kraće otpora, obje neprijateljske posade su se predale. Milicionerima je održan govor i pušteni su svojim kuama, a ostali su sprovedeni Štabu zone.

¹ Savo Orović

STAB
IV. OPERATIVNE ZONE
N. O. P. I. D. V. HRVATSKE
I.R. 671
dne. 28. 9. 1942.

Izvještaj o izvedenim akcijama.

GLAVNOM STABU HRVATSKE

NR. 102-100-10
K. 102-3-10

Na području Ž ove Zone, naše jedinice izvele su poslednjih dana sledeće akcije:

1/. Sredinom mjeseca juna vršio je okupator rekviziciju ulja po otocima Sjeverne Dalmacije. Rekvizicija je vršena na najgrublji način, a stanovnicima, kojima je ulje jedini zdroj, ostavljeno je samo 12 litara po osobi. Hodoljubivi mladinci, otoci su doznačavali da će 26.-og juna doći okupator da oceze već prije trekvirirano ulje, odlučili su da to ne dozvole. To su sprovele tako da ju došlo od 25 kvintala ulja pohranjen za partizane, a ostalo uništenu, da neki došlo u ruke okupatoru. Okupator nepoznajući počinitelje prisilno je sakupio čitavo selo od najmanjeg djeteta do posljednjeg starača. Zatim su od ovih odvojili muškarce od 16 do 40 godina i dvije cijede obitelji. Ovih 61 muškaraca su dvije obitelji ukrcali su u brod u namjeri da ih sprovedu u Zadarski zatvor. Na moru između Malog i Velikog Iža jedan drug je uživnikuo: "Razoružajmo fašiste!" Na ovaj poziv svи zarobljenici su golim rukama navalili na karabnjere, tako da su dvojicu sa svom spremom bacili u more, a ostalu četvoricu ubili. Zaplijenjeno je 4 puške i dva pistola. Također je ubijen Dr. oficir, koji je kao stručnjak vršio konfiskaciju ulja i talijanski učitelj Špijun u Malom Ižu. U samom napadu poginuo je jedan naš drug. Poslije ovoga je iz samoga mjestra Malog Iža 188 drugova i 60 drugarica krenulo u partizane. Fašistički gospodari streljali su poslije toga 7 druga u Velikom Ižu, a u Malom Ižu 6 staraca i jednog mladića, a internirali veliki broj familija. O ovoj akciji smo vam dostavili kratak izvještaj. Sed smo dobili detaljne podatke, ratne ga u cijelosti iznosimo.

2/. 4. avg. I.A. jedna patrola Primorske čete upala je u kantinu na kapelu u samoj Šibenskoj luci i ubila 4 crnokosuljca, a jednog zaroblila. Ovaj uspjeh naših partizana u samom gradu izazvao je veliki strah kod fašista, a veliko oduševljenje kod svih stanovnika Šibenika.

3/. Noću 23/24. godište vod 4. bataljona I. Dalmatinske Brigade, izvršio je prepad na rudnik ulja u selu Košuti kod Trilja, koji je za okupatora dnevno proizvodio 22 vagona. Tom prilikom uništeno je svih 6 motora za proizvodnju, kao i sva ostala tehnička postrojenja i rudnik potpuno onespособljen za rad. Radnicima u rudniku je održan zbor, a zatim su svi pušteni kućama. Zaplijenjena je veća kolica eksploziva, no što odijeli i životnih namirnica. Mi nismo imali gubitaka.

O ovoj akciji kratko smo izvestili Vrhovni Stab, preko druge Save, Službeništva.

4/. Noću 24/25. septembra tek. god. jedna četa I. Bataljona "Vojin Žirojević" III. Odreda, koja je bila dobila zadatku da postavi zasjedu kod Seljača na cesti Dubrovačko-Ploče, sukobila se je sa jednom ustaškom satnijom na pločaju iznad samog selja. Pošle kraće ili šestoka boje ustaška satnija bila je razbijena i potučena. Preduzeta je akcija na pločaju, u kojoj je ustaški satnik poginuo, a jedini od 500 boraca ustaša sa bacalicima i artilerijom, naša četa suđekala je ova neprijateljska pojedinačna i prihvatiла borbu. Razvila se je uporna i zatočka borba sa brojno i tешko nadmoćnim neprijateljem. Borba je trajala šest dana sa najmjeničnim juridicima obiju strana. Oko 11. Saseva neprijateljske snage su bile razbijene i prinudjene na površenje u pravcu Imotskog.

U ovim borbama neprijatelj je imao 20 mrtvih i više ranjenih ustaša, dok su naše strane nije bilo uopće žrtava.

Druženje ove čete u ovoj teškoj i neravnoj borbi sa daleko nadmoćnijim neprijateljem je za svaku povahu i isticanje za pravljicu ostalim našim jedinicama.

5/. Noću 25/26. septembra t.g. jedinice I. Dalmatinske Brigade napale su selo Otok (vazno neprijateljsko uporište na cesti Trilj - Obrovac), a pokrivši ga sa sviju stranu. Neprijatelj se je namazio u dvije kusaine, u kućam. Mitre Milanovića i Crnoga Gjure, u jedini 50 domobrana, žandarma i milicije.

Pokušaj italijanske posade iz Triija da sa tankovima ukaže pomo napadnutom selu Otoku, potpuno je propao, isti su suzbijeni i preba eni na desnu obalu rijeke Cetine.

Naših žrtava nije bilo.

Zaplijenjeno je 3 puškomitrailjeza, 45 pušaka, 42 bombe, 2400 metaka i ve a koli ina razne vojni ke opreme.

O ovoj akciji depešom smo izvjestili Vrhovni štab.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar Na elnik štaba Komandant
Jordan² Terzi³ Vicko Krstulovi
(M. P.)

P. S.

1) Stanje oružja i municije kod naših jedinica je vrlo slabo. Sada smo formirali i II dalmatinsku brigadu tako er od etiri bataljona.⁴ U pripremi smo da formiramo i III dalmatinsku brigadu. Imamo i za ovu jedinicu dovoljno ljudstva punog oduševljenja za borbu. Samo nemamo oružja i municije. To je naš najteži problem koji ne možemo uspješno riješiti za sada. Imamo ve i broj boraca kako u I tako i u II dalmatinskoj brigadi bez pušaka, dok automatskih oružja na bataljon pro-sje no dolazi 5—6, sa vrlo ograni enim brojem municije. Molimo Vas da nam po mogu stvu najhitnije uputite slijede e: 10—15 automatskih oružja, do 300 pušaka, 2—3 teška baca a sa potrebnom koli inom bombi i 10.—15.000 metaka. Ovo je krajnji minimum koji vam tražimo, koji predstavlja neophodan uslov za uspješno vo enje naše daljne borbe u Dalmaciji i na ostalim našim sektorima.

Drug. pozdrav:

Na elnik štaba:
Terzi

•

² Ivica Kuko

³ Velimir Terzi

⁴ O datumu formiranja dokumenti se ne slažu. U izvještajima pisanim koncem rujna kaže se da su se bataljoni, odre eni za brigadu, skupili u okolini Uništa, ili pak — kao u ovom izvještaju — da je brigada formirana koncem rujna 1942 godine. Me utim, u izvještaju štaba etvrte operativne zone od 10 listopada 1942 god. stoji: »3 o. mj. na Dinari, formirali smo našu II dalmatinsku narodno-oslobodila ku udarnu brigadu.« (Br. reg. 19—3, kutija 1490.)

Za komandanta brigade imenovan je Ljubo Vu kovi , na elnik štaba etvrte crnogorske brigade, za politi kog komesara Marko Jurlin, politi ki komesar Sjevernodalmatinskog NOP odreda, za zamjenika komandanta Jovo Marti , a za zamjenika politi kog komesara Jovo Kapi i . (Podaci o imenovanju rukovodilaca brigade uzeti iz izvještaja politi kog komesara Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske br. si. od 10. X. 1942 god. — Arhiva V. I. I. br. reg. 19—3, kutija 1490 A.) Brigada je imala oko 1000 boraca.

BROJNO STANJE I NAORUŽANJE PETE NO BRIGADE
HRVATSKE NA DAN 26 RUJNA 1942 GODINE

Redni broj	Jedinica	P R E G						L E D					
		Partizana	Mobilisanih Jugoslovenskih Talijanskih Njemačkih Lakih mitraljeza	Jugoslovenskih Talijanskih Njemačkih Mauzer 7.9 mm.	Puško mitraljeza	Pušaka	Topova sli. Granata Teških 81 mm.	Bacača mina	M u n i c i j e	Bombi	Vozila	Gorivo za vozila	
1	Štab Brigade	13											
2	I bataljona	200					4 3	1	132 28				
3	II bataljona	192					8		137 17 7				
4	III bataljona	185			tal. 1	3 2	1	135 20 2					
5	Mitraljeska četa	68	2 4						29 2 13				
6	Vod za vezu	41							15 8 1				
	Ukupno	699	2 4	1 15	5	2 448	75	23	— —				

Politkomesar

M. Šumonja¹

S M * T F A R I Z M U *

SLOBODA NARODIMA!

Komandant

Orešanin²

- Bogdan Orešanin

¹ Milos Šumonja

BR. 79

**IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE OPERATIVNE ZONE OD 27
RUJNA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP ODREDA
HRVATSKE O BORBAMA I AKCIJAMA U LICI I BANIJI**

**STAB I OPERATIVNE ZONE
NAR. OSL. PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE**

Br. 95 dana 27. IX. 1942

Operativni izvještaj
(dopuna izvj. br. 88/42¹)

KOMANDANTU PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE

U prošlom operativnom izvještaju iznijeli smo podatke o nekim akcijama za koje još nismo bili primili pismene izvještaje, pa su prema tome ti podaci bili manjkavi i dijelom neta ni. Saljemo vam potpune podatke o tim akcijama.

6. IX izvršila su tri kordunaška bataljona u zajednici sa I. udarnom brigadom Hrvatske akciju na pruzi Jesenice — Javornik i na etnike u Jesenici. Akcija je samo djelomično uspjela, jer je neprijatelj na želj. stanicama kao i etnici u Jesenici bio dobro utvoren.

Uništeno je 15 km pruge. Opravka ove pruge trajala je 15 dana. Na istoj dužini uništena je t. t. linija. Zapaljeno je 6 želj. stražara, blokovi kod želj. stanice Jesenice i parna pilana u Jesenici. U borbi je ubijeno oko 60 Talijana, a 25 ih je zarobljeno. Zaplijenjeno je 1 mitraljez, 1 p. mitraljez, 24 puške, 16.000 metaka, 5500 cigareta i drugog materijala.

13. IX napalo je 4600 Talijana i 250 ustaša na Kosinjsku partizansku etu, koja se je nalazila na položajima više kosinjskog zaseoka Krš. U prvom naletu Talijani su zauzeli brdo Karaulu, ali su potom protivnapadom odbraneni, a 30 Talijana kod Karaule opkoljeno i poubijano. Jedan zarobljeni talijanski kapetan izjavio je da su Talijani prvo dana borbe do predno imali 450 vojnika izbačeni iz stroja. Mi smo u ovoj borbi imali 18 mrtvih i 12 ranjenih. Među poginulim su komandant Kosinjskog bataljona (ete) drug Mane Varićak i njegov zamjenik drug Kokotović. Teže je ranjen komesar bataljona drug Slavko Pejak. Izgubili smo 1 mitraljez.

Zaplijenjeno je: 2 mitraljeza, 2 p. mitraljeza, 25 pušaka, 7 pištolja, 1200 metaka, 50 bombi, granate za protutenkovski top, 23 mine za laki bacac i drugog raznog materijala.

¹ Vidi dok. br. 50.

15. IX izvršile su I i II brigada napad na želj. prugu i objekte od Vrhovina do Peruši a. Tok akcije prikazali smo vam u prošlom izvještaju. Rezultat akcije bio je: pruga porušena na dužini od 7 i V2 km. Nasipi su mjestimi no duboko prekopani. Pragovi su spaljeni. Zapaljeno je 8 stražara pored pruge. Uništena je t. t. linija na dužini od 8 km. Pruga ni do danas nije popravljena, a leševi talijanskih vojnika još su uvi-jek nepokupljeni pored pruge.

Zaplijenili smo: 3 mitraljeza, 3 p. mitraljeza, 1 laki baca mina sa 90 mina, 55 pušaka, 1 baca plamena, 90 bombi, 4400 metaka za mitraljez, 12.500 metaka za pušku, 1 postolje za t. mitraljez, 1 radio stanica, 3 telefona, 2 ranca sanitetskog materijala i razne druge opreme. Zapaljena su 2 blindirana i 11 obi nih kamiona. Mi smo izgubili 3 puške s municijom.

Neprijatelj je imao oko 150 mrtvih i dosta ranjenih. Mi smo imali 8 mrtvih i 42 ranjena. Me u poginulim je i komandir ete iz bataljona »Marko Oreškovi« (I brigada) poznati junak drug Miloš Rastović, koji se je istakao u borbama kod Lapca, Srba, u sjevernoj Dalmaciji, kod Jezerana i na mnogim drugim mjestima. Ranjen je komesar bataljona (već treći put) »M.O.« drug Radaković.²

Od 24. VIII — 4. IX. 2. banova ki bataljon u zasjedama oko Leskovca ubio je desetak neprijateljskih vojnika. Zaplijenjeno je 9 pušaka i 1300 metaka. Mi smo imali 3 mrtva, me u kojima i 1 komandir ete.

14. IX. napala je VII part, brigada³ (banova ka) dvije satnije domobrana kod Gline u Majskom Tntniku i potpuno ih uništila. Zarobljeno je 146 domobrana sa komandirom satnije i 1 poručnikom koji je ostao u partizanima. Zaplijenjeno je 5 p. mitraljeza, 150 pušaka, 58 opasa a s noževima, 120 komada ebadi, 120 šinjela, 3 signalna pištolja sa 39 raketla i druge opreme.

I i II brigada nalaze se u Kosinju koga su oistile od ustaša. Plijen je bio mal i skoro svi banditi pobjegli su iz Kosinja. IX brigada operiše oko Metka. Podatke o ovim akcijama poslaemo za koji dan u slijedećem operativnom izvještaju.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar
Duro KladarLn

Zamj. komandanta
Petar Kleut
(M. P.)

P. S. U Kosinju je zaplijenjeno: 1 laki baca mina, 1 laki mitraljez, 30 pušaka.

² Ilija Radaković

³ Napad je izvršila Osma NO brigada, koja je pogrešno nazivana i Sedmom brigadom.

BR. 80

**IZVJEŠTAJ DEVETE NO BRIGADE OD 27 RUJNA 1942
GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O NAPADU NA
RADUC I ZAROBLJAVANJU ETNI KE POSADE¹**

**STAB IX PARTIZANSKE BRIGADE
HRVATSKE**
dana 27/IX 1942 god. u 10 sati

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE HRVATSKE

25 ovog mjeseca otpoela je ova Brigada akciju na etni ko selo Radu, u kome se nalazilo oko 100 etni kih bandita, koji su bili smješteni u jednoj vrlo dobro utvr enoj zgradi koja se je nalazila na potpuno ravnom terenu. U akciji je u estvovala cijela Brigada, na taj na in što je III bataljon imao zadatku da vrši glavni napad, dok je I i II bat. osiguravao prolaz od Metka i od želj. pruge, a IV bataljon je bio u pozadini pruge i zaštitnica do Lovinca. Neprijatelj je imao neke straže po utvr enim okolnim glavicama, ali su iste povu ene unutra u zgradu prije napada. Neprijatelj je raspolagao sa jednim teškim mitraljezom, dok teže oružje nije imao.

Pošto je zgrada bila vrlo dobro utvr ena sa uzidanim rovovima, saobra ajnicama i zaštitnim zidom, a prilaz k njoj bio vrlo težak, uslijed ravno e terena, to smo pristupili blokadi, pošto neprijatelj nije imao vode niti hrane. Blokada je trajala dva dana pa je 26 uve e sve bilo pripremljeno za napad na zgradu. Istog momenta neki etnici, vjerojatno osjetivši naše pripreme za napad, izjavili su da e se predati. Kada smo ih pozvali na predaju neki su pošli prema nama da se predaju, dok su neki pokušali da se probiju kroz naš obru .

I bataljon je vodio za vrijeme obadva dana borbu na položajima prema Papu i, jer su etnici na elu sa svojom jurišnom etom pokušali da pruže pomo odredu u Radu u. Isti su bili odbijeni uz ve e gubitke i ba eni natrag. Talijani su od Metka tako er pokušali izvršiti napad, ali su i oni svaki put odbijeni uz ve e gubitke. Talijani od Lovinca tako er su pokušavali da poprave porušenu prugu, i da se probiju, ali su i oni razbijeni uz ve e gubitke ostavivši dosta ratnog materijala, kao i materijala kojim su popravljali prugu. Neprijateljska artiljerija stalno je tukla naše položaje sa stanice Medak i Radu kao i iz blindiranih vozova sa baca ima.

¹ Kopija dokumenta u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

Rezultat ove dvodnevne borbe je slijede i: U borbama poginulo 10 etnika za koje se sigurno znade, dok ih ima ve i broj ranjenih. Zarobljen je 101 etnik, .

Okupator je imao oko 20 mrtvih i više ranjenih. Ta an broj nije se mogao ustanoviti, pošto isti svoje ranjenike i mrtvace odmah kupi.

Zaplijenjeno je 80 pušaka i 1 teški mitraljez. Municije za teški mitraljez 2600 komada (talijanskih). Municije za puške ta no se još nije ustanovilo oko 3000 komada. Osim toga zaplijenjeno je dosta žita, razne robe i ostalog materijala.

Pruge je porušeno u dužini oko 6 kilometara sa obe strane željezni ke stanice Radu i to tako da su bile šinje ve im dijelom odvežene a ostale savijene u obliku slova U. Pragovi su ve inom odveženi ili popaljeni. Vodovod koji vodi od Lovinca prema Metku potpuno je prekinut, tako da je željezni ka stanica Radu ostala bez vode, i nema se odakle snabdijevati, a izgleda i bez hrane. Oko iste izvršena je lakša blokada, pa ukoliko se pokaže mogu nost likvidacije izvršiti emo ja u blokadu i praviti pritisak na predaju. Na stanici ima oko 80 Talijana i 30 etnika. Od teškog oružja raspolažu sa 2 teška baca a i sa 1 brdskim topom.

U svim ovim akcijama na našoj strani poginula su tri druga i 8 ranjeno ve inom lakše.

Zaplijenjeno oružje odmah smo zadržali Brigadi, pošto smo imali rezervnog nenaoružanog ljudstva.

Nastavi emo akcije za iš enje okolice Metka, kao i blokadu oko željezni ke stanice Radu . Isto emo tako nastaviti sa uništavanjem pruge.

Moli se taj Štab, da nas obavijesti o akcijama I i II brigade kao i o stanju na tamošnjim položajima.

Me u zarobljenim etnicima bio je i zamjenik komandanta etni kog bataljona, Mile Cubrilo, žandarmerijski na rednik, koji je istodobno bio i predsjednik etni kog odbora u Radu u. S ovom akcijom etni ki odred u Radu u je potpuno uništen izuzev nekolicine koji su se nalazili van Radu a. Uhvana je cjelokupna etni ka arhiva, me u kojom se nalazi važnih akata povjerljive prirode, što e se dostaviti tome Štabu nakon sre ivanja.

Moral kod boraca je srazmjerno dobar. Raspoloženje je vrlo dobro pošto se je uspjelo zadati etnicima velike udarce uz vrlo male žrtve.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkom
M. Basta v. r.²

Komandant
Kuprešanin v. r.³

² Milan Basta

³ Milan Kuprešanin

BR. 81

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE NOU BRIGADE HRVATSKE
OD 27 RUJNA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE
ZONE O BORBI PROTIV TALIJANA NA PRAVCU STU-
DENCI — JANJCE**

**STAB
II PARTIZANSKE BRIGADE
HRVATSKE**

27 septembra 1942 u 14.30 h

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE N. O. P. O. HRVATSKE

Poslije završene akcije u Gornjem Kosinju naša brigada sa po dva bataljona naizmjeni no vodila je borbu sa Talijanima koji su po eli nadirati sa pravca Studenci — Janj e prema Kosinju. Neprijatelju je uspjelo uz pomo jake artiljeriske vatre i avijacije da zauzme Karaulu. Daljnje pokušaje nadi ranja i dalje, zaustavljeni je, a naši pokušaji da povratimo Karaulu isto tako neuspjeli su. Pokušano je tri puta da ih sa jurišem bacimo natrag, ali nismo uspjeli iz razloga što neprijatelj je uspio da se dosta dobro utvrđi, a mi smo imali mali broj bomba. Gubitci na našoj strani su do sada 5 ranjenih, dok neprijateljski nam nisu poznati, ali vjerujemo da su imali mnogo više. Zarobljeno je 5 pušaka i 30 mina za mali baca .

U toku 28 ov. m. i no i izme u 28 i 29 ov. m. pokušati emo sa jednim bataljonom ponovno da ih zbacimo sa Karaule. Nešto bomba od štaba Grupe smo dobili. Na Karauli se nalaze dva neprijateljska brdska topa i tri teška baca a mina kao i ve i broj automatskog oružja pa emo radi toga pokušati ponovno juriš na Karaulu ne bi li zarobili ta oru a.

Talijani prugu popravljaju i to osiguravaju sa obje strane. Situacija je ina e na ovom sektoru nepromjenjena.

Raspored II. brigade je slijede i:

Dva bataljona na liniji Krš — Karaula — Risovac, jedan bataljon Lipovo Polje — Vukeli i, a etvrti jedna eta u Krasnu, dvije ete otišle na iš enje šume više Bakovca.

Borbe se vode u Pazarištu ali do ovoga momenta Pazarište još nije palo.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. Politkoma
SI. otsutan

Komandant
Mi un¹

¹ **Mi un Šaki**

p. s.

Onaj domobran što ste nam ga
u anku poslali prošle no i
nestao je, a pušku nije odnio.²

Mi un

BR. 82

**IZVJEŠTAJ ŠTABA PETE NO BRIGADE HRVATSKE OD 28
RUJNA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE
O AKCIJI NA PRUZI KARLOVAC — OGULIN I O STANJU
KOMANDNOG KADRA**

STAB V PART. BRIGADE
28. IX. 1942.

KOMANDANTU I OPERATIVNE ZONE

Operativni izvještaj

I. Neprijatelj, na terenu na kome se u posljednje vrijeme nalazi ova Brigada, nalazi se u defanzivi. Jedino je pravio ispade u okolini Blagaja, prelaze i preko Korane u selo Savić i nasilno beru i kukuruze u samom Blagaju i Blagovcu. Inačica pokret neprijatelja sveden je uglavnom na teren oko pruge Karlovac — Ogulin i to kao reakcija na posljednju operaciju na toj pruzi.

Što se tice vojničkih situacija u samoj Brigadi može se reći da je formiranje iste uglavnom dovršeno, da je obrazovana mitraljeska eta i jedna omladinska eta stigla je u sastav Brigade. Radi se na formiranju pionirskog voda i diverzantske desetine.

II. Opis akcija i operacija:

20. IX. naš III bataljon smjenio je goranske udarne bataljone na položaju prema Bariloviću, Cerovcu i Generalskom Stolu i preuzeo kontrolu terena između Mrežnice i Korane. Tom prilikom od avionskog bombardovanja jedan partizan je poginuo i jedan je ranjen.

U noći između 23. i 24. ovog mjeseca sudjelovala je "naša" Brigada u zajedničkoj operaciji sa goranskim udarnim

² Ovaj dio teksta dopisan je rukom.

bataljonima na pruzi Karlovac — Ogulin. I i III bataljon dobili su zadatak da u zasjedi izme u Tounja i Košara sa ekaju blindirani voz i eventualne neprijateljske transporte i iste da unište. Jedna eta II bataljona kontrolisala je teren izme u Mrežnice i Korane, jedna eta dala je osiguranje prema Gornjim Dubravama a jedan vod prema Tounju. Ostatak je bio kod Operativnog štaba. Goranski bataljoni vršili su napad na stanicu Donje Dubrave, na vaktarnu broj 327 i dali osiguranje prema Generalskom Stolu. Operacija je po elu u dva sata u no i. Snage neprijatelja na tome sektoru kao i plan akcije vidi se iz priložene Zapovijesti.¹ I i III bataljon djelomi no su izvršili zadatak, jer prilikom nailaska blindiranog voza, kada je eksplodirala montirana avionska bomba, partizani nisu jurišali na voz kako je predvi eno ve su se uskolebali i jedan vod je napustio položaj. Taj prvi blindirani voz od 14 vagona bio je prvi sa još jednim blindiranim vozom od 5 vagona. Pod zaštitom vatre iz ova dva voza neprijatelj je uspio da se izvuje iz prevrnutih vagona i u cijelom vozu i vagonima pobegne u pravcu Košara. Na pruzi su ostala tri prevrnuta blindirana vagona i tri obi na vagona koji su uništeni. U njima je zaplijenjeno dvije hiljade talijanskih metaka i par komada ebadi. II bataljon je u potpunosti izvršio zadatak. U itavoj ovoj operaciji nismo imali gubitaka.

- III. Posljednjih dana dovršeno je formiranje mitraljeske ete i voda za vezu. Omladinska eta broji 104 omladinaca koji će biti razdijeljeni po bataljonima i služiti kao rezerva u ljudstvu.

Disciplina u Brigadi nalazi se na dobrom stepenu dok u pitanju borbenosti ima nedostataka. Partizani ove Brigade su oni koji su zaostali na Kordunu nakon formiranja I i IV brigade i drugih jedinica u koje su uglavnom uzimani bolji borci. Ipak raspoloženje partizana je vrlo dobro i ustrajnim radom mo i [e] se posti i i bolja borbenost. Po pitanju vojni ke obuke obratila se u prvom redu pažnja komandnom osoblju s kojim je održano ve nekoliko konferencija. Prelazimo na održavanje konferencija po bataljonima sa komandnim osobljem po evši od desetara (u II bataljonu je ve održana). Sa partizanima se vrši vojni ka obuka po bataljonima.

- IV. Rad štabova:

Štab I bataljona funkcioniše dobro. Naro ito se dobro snasao komandant Paji.² Politi ki komesar je nanovo posta-

¹ Zapovijest nije prona ena.

² Mili Paji

vljen (Mane Pavlovi³) i ima izgleda na razvitak. Zamjenik komandanta⁴ i zamjenik komesara⁵ su dosta dobri. Isto tako i operativni⁶ i obavještajni⁷ oficir. Stab II bataljona tako er je dobar. Naro ito se isti e komesar Beki⁸ koji ima mnogo inicijative, marljiv i kontroliše rad u bataljonu. Zamjenik komandanta⁹ je dobar, ali bolestan u posljednje vrijeme. Zamjenik komesara¹⁰ isto je dobar. Operativni oficir pokazuje se marljiv u radu, dok se obavještajni¹¹ još nije potpuno snašao.

Štab III bataljona radi prili no dobro iako nešto slabije od prva dva. Komandant¹² je agilan ali dosta neodgovoran u radu, komesar¹³ ima premalo inicijative. Zamjenik komandanta¹⁴ nalazi se na višem kursu, a zamjenik komesara¹⁵ dosta je dobar. Operativni¹⁶ i obavještajni oficir dosta su dobri. Prili no dobro je komandno osoblje u mitraljeskoj eti, vodu za vezu. Nedostaje nam još nekoliko politi kih delegata koje smo tražili od komande podru ja.

- V. Od dalnjih akcija imamo u vidu emernicu gdje se nalazi domobranski i žandarski garnizon. Kad se odmori IV brigada koja je stigla iz Žumberka, zajedno sa njome mogli bi izvršiti napad na Tušilovi i pozabaviti se iš enjem sektora Cetingrad, Batnoga, Ponor i Gornja Glina. To isto važi i ako bi koja druga brigada stigla na Kordun. Napominjemo da bi se trebalo pozabaviti sa pitanjima [sektora] bivšeg IV bataljona II odreda gdje su ove godine vrlo dobre plodine naro ito kukuruz i ako bude raspoloživih snaga trebalo bi spasti ovu hranu. Jedna eta naše Brigade otišla je po.nare enju GŠH u pravcu Kuni a i Gorskog Kotara da ispita situaciju u vezi sa ofanzivom i uhvati kontakt sa goranskim bataljonima. Jedan naš ba-

³ Poginuo u borbi protiv ustaša na Cazinu 7 studenog 1944 godine, kao načelnik štaba Prve brigade Osme divizije.

⁴ Mile Lovri

⁵ Anton Vidovi

⁶ Nikola Pekić

⁷ Stokrpa Mili

⁸ Branko Beki . Poginuo kod Krnjaka, sije nja 1943 godine, kao politički komesar Petnaeste brigade.

⁹ Rade Ivkovi . Poginuo 1944 god. kod Bosiljeva, u borbi protiv Nijemaca, kao komandant Karlova kog odreda.

¹⁰ Mile Čimeša. Poginuo nesre nim slu ajem 1943 god. u Lici.

¹¹ Vojo Vučeli

¹² Jovica Tomašević

¹³ Jovo Mraović

¹⁴ Mirko Zutić

¹⁵ Rade Zrinjanin

¹⁶ Mile Pošti

taljon rušio je prošle no i prugu Tounj — Košare, a jedan je vršio prepad na Vukmani . Dosada nemamo izvještaja. Isto tako srušili smo most na Mrežnici i kod Generalskog Stola. Detaljni izvještaj poslaemo naknadno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
M. Šumonja¹⁷

Komandant
Orešanin Bogdan

BR. 83

IZVJEŠTAJ PRVOG MOSLAVA KOG BATALJONA OD 28 RUJNA 1942 GOD. O AKCIJAMA NA ŽELJEZNI KU PRU- GU KOD KLETIŠTA, NA PETROLEJSKE IZVORE GOJIL I NA MALU MLINSKU¹

**IZVJEŠTAJ O AKCIJAMA
28/VIII² 942**

I MOSLAVA KOG BAT. II OPERATIVNE ZONE HRVATSKE

28/VIII. Dignuta je kod Kletišta, [na pruzi] Kutina — Popova a u zrak željezni ka pruga i oklopni voz. Mina je bila namijenjena brzom vozu ali uslijed toga što je prije njegovog dolaska došlo do pucnjave, njegovo dolaženje je prekinuto i došao je oklopni voz. U toj akciji bio je cijeli bataljon, pošto poslije dizanja brzoga voza trebao je isti biti napadnut i ispraznjen. Pruga na ovome dijelu nije radila 24 h.

6/IX. Ovaj bataljon bio je u akciji na Gojilo u sastavu dva slavonska bataljona i tri banijska bataljona i Banijska proleterska eta. Akcija je svršila uspješno i petrolejski izvori Gojilo uništeni, zapaljeni a isto tako uništeni i branici tih izvora i to 200 domobrana i 30 Njemaca. Od tih 200 domobrana veći dio je zarobljen, dosta ih je ubijeno a manji dio pobjegao.

Sa Njemcima stvar je tekla da su pobijeni skoro svi osim njih 5—7 koji su držali iz podruma jaku vatrnu i zbog velikog rada oko evakuacije materijala, ostali su neuništeni. Iz ovih izvora vuklo se oko 7—8 vagona na dan a nekada i više.

Zaplijenjeno je mnogo oružja, do sada prebrajano **120 karabina** i **3 ru na šmaj. mitraljeza, 2 zbrojovke i jedan laki njemački**

¹⁷ Miloš Šumonja

¹ Original je pisani rukom.

² Pogrešno: treba da stoji 28/IX.

[mitraljez], mnogo municije, ebadi, kišnih kabanica, vojni ke spreme svake vrsti i tako dalje. Osim izvora zapaljene su zgrade centrale, magazini jednom rjeju, sve do temelja.

U toj akciji izgubili smo 14 mrtvih i 20 ranjenih.

9/IX. Moslava ki bataljon opet je bio u sastavu sa banijskim i slavonskim snagama, izvršio je akciju na njemačko selo Mala Mlinska koje je bilo branjeno sa 60 kulturbundovaca; naš bataljon uglavnom izvršio je akciju poja an sa 2 udarna voda. Dok ostale snage bile su u zasjedi u raznim pravcima i to snage Banije i Slavonije. Borba je bila žilava pošto su se banditi povukli iz rovova u jake zgrade i iz njih pružali jaki otpor ne htiju i se predati.

Škola i još par zgrada iz kojih su davali otpor zapaljene su, uništeni su konačno ali ne svi, pošto su se neki uspjeli provu i sakriti. Plijen nije preveliki, pošto je dosta izgorilo između toga i 1 puško-mitraljez. Akcija je od velikog političkog i strategijskog značaja.

U toj borbi imali smo 9 ranjenih i 1 mrtav i to komesar II. ete i ranjen komandant Bobetko³.

Capo⁴

BR. 84

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE NOVE BRIGADE HRVATSKE OD 29 RUJNA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O NAPADU NA TALIJANE NA CESTI JANJCE — STUDENCI

STAB
II PARTIZANSKE BRIGADE
29-IX-42 god., u 13 sati

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE

K.¹

Dana 28. IX-og 2. ete IV bataljona i 1. eta I bataljona postavili su zasjedu na cestu Janjce — Studenci. U 13,30 ašova naišlo je 7 kamiona i 2 poštanska automobila na koje je odmah otvorena vatra. Poslije kraće borbe Talijani su se dali na bjegstvo ostavljajući na licu mjesta 30 mrtvih fašista

³ Mijo Bobetko

⁴ Vlado Jani

¹ Korenica

i sav materija! iz kamiona. U isito vrijeme naši su po eli sa kupljenjem plijena. Uslijed vrlo jake vatre sa položaja Karaula i Gradina i stanice Studenci naši misu uspjeli da izvuku sav plijen. Vatra je bila neobi no jaka i to iz automatskih oružja, artiljerije brdske sa Karaule i teške sa Studenaca i iz minobaca a. U plan zasjede ušlo je i ifo da ostale snage ta dva bataljona demonstriraju napad na Karaulu istovremeno i tako je i bilo. Jedinice sa zasjede s.u se poslije povukle na svoje položaje po dijelovima.

Gubitci naši jesu: 1 mntav i 4 lakše ranjena. Neprijateljski gubici: 30 mrtvih, i to koje se zna, a vjeruje se da ih ima i više, broj ranjenih nepoznat, zarobljeno 1 Talijan, 1 ustaša i 1 etnik.

Zarobljeno: 44 puške, 1 pištolj, 4 sanduka mina za teški baca , 5033 metka, 102.000 kuna, 1 pisa a mašina, nešto cigareta, 15 komada ebadi i dr. sitnog materijala. Uspjelo je zapaliti svega 3 kamiona, dok su ostali ostali na cesti nezapljeni, ali uništeni od puš ane vatre.

Dana 29-IX izvršena je koncentracija ove Brigade u Bakovcu radi akcije na Pazarište.

Molimo Vas da nam pošaljete teški baca koji ima Štab Grupe pošto sada imamo te zarobljene mine. Teški baca e nam naro ito trebati u akcijama koje misli ova Brigada da izvede poslije ove akcije. Uz teški baca neka do e i njegova posluga, a naro ito onaj nišandžija koji je vrlo dobar.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

v.d. Politkoma
P. Babi²

Komandant
Mi un®

P.S. Kada Grupa bude slala baca i baca ko odjeljenje neka pošalje i sva dopunska i osnovna punjenja i upalja e sa kojima raspolaže, jer mi nismo toga materijala zarobili.⁴

v.d. politkoma
P. Babi

² Pero Babi
³ Mi un Saki

⁴ Taj dio teksta dopisan je rukom.

BR. 85

IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME NO BRIGADE HRVATSKE OD 29 RUJNA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O AKCIJAMA KOD PLAVICEVCA I O NAPADU NA PO- SADU U BLINJI

STAB
VII PARTIZANSKE BRIGADE¹
I OPERATIVNE ZONE
29. IX. 1942 g.

KOMANDANTU I OPERATIVNE ZONE

Prema direktivama komandanta I op. zone, naša Brigada krenula je 23 ov. mj. iz Obijaja na sektor Petrinjskog i Koštajni kog kotara, radi operacija na sjevernom dijelu našega podružja, a koje trebaju biti uglavnom uperene na glavnu prugu Zagreb — Beograd. Kako se naša Brigada zasada nalazi na ovome sektoru prikazaemo i op u vojnu situaciju na ovom dijelu podružja.

Radi osiguranja ceste Petrinja — Kostajnica a ujedno i osiguranja glavne pruge Zagreb — Beograd, pored stalnog [osiguranja pruge i posada u Petrinji, Sunji i Kostajnici na terenu se nalaze] e neprijateljske posade i to: u Blinji oko 150 kadrovaca, među kojima ima ustaša i žandara, Knezovići više Borojević i 3 satnije isto tako kadrovci, Gornja Velešnja 2 satnije kadrovaca, unti 120 ustaša i žandara, u Hrastovici jedna bojna uglavncm ustaše, u Kostajnici nisu poznate snage. Na pruzi Sunja — Kostajnica redovne posade. Ove neprijateljske snage koje osiguravaju cestu Petrinja — Kostajnica pripadaju 2 i 3 lova koj bojni; dobri i iskusni borci i dobro naoružani. U Blinji se nalaze oni koji su ranije logorovali u Lovi i sa kojima smo imali sukob u M. Gradcu. Slične posade nalaze se od Zirovca prema Dveru sa zadatkom da osiguravaju cestu Zirovac — Dvor.

24. IX stigli smo iz Obljaja sa Brigadom u Lovu. Odmah smo po našem dolasku stupili u vezu sa drugom Mirom Trninićem komandantom II podružnog bataljona koji je imao za zadatak da pripremi plan za akciju na neprijateljske snage koje su vršile osiguranje radni ke bojne koja je radila na sječi drva u Plavičevcu. Prema informacijama koje smo dobili neprijatelj je svakoga jutra u 8 sati dolazio šumskom

¹ Osma NO brigada Hrvatske

prugom iz Međeana u šumu i to u dva pravca. Jednim pravcem išli su radnici iz 5. radničke satnije u civilu sa nekoliko domobrana, a u drugom pravcu išli su uniformisani radnici 3. i 4. radničke satnije sa osiguranjem od oko 60 domobrana sa dva puškomitrailjeza. Mi smo prema tome napravili plan i raspored naših snaga.

25. IX, u 6 sati izjutra, mi smo se nalazili sa II i III bataljonom u zasjedi na jednom vrlo zgodnom mjestu kuda su imale nai i glavne snage neprijatelja. Sa jednom etom I bataljona izvršena je zasjeda drugom dijelu neprijateljskih snaga. Ovog jutra neprijatelj je po prvi put izmijenio svoj plan nastupanja u šumu i u pravcu kuda su trebale nastupati glavne neprijateljske snage poslani su neuniformisani civili sa 34 domobrana. Ostale neprijateljske snage, onaj glavni dio naoružanih neprijateljskih vojnika zaostao je iza ove kolone u daljini od preko jednog kilometra. Kad su naišli radnici na elu sa jednim domobranskim vodnikom, izmiješani sa ostalim domobranima, na našu zasjedu i kad su već potpuno bili u klopki, ra unaju i da su ovo glavne neprijateljske snage, naši su od jednom otvorili plotun i u par minuta bili su svi pohvatani. Od ovog plotuna palo je 6 domobrana i ranjen je domobranski narednik koji je uspio da nam ubije jednoga druga kad je ovaj pozvao ga na predaju. Narednik je odmah iza toga strijeljan. Oko 180 civila sa materijalom za sjećanje u drva i 28 domobrana upućeni su za Komandu Područja kao zarobljenici. Plijen u oružju 34 karabina (manliher) sa po 50—70 metaka. Naši gubitci 1 mrtav. Ona kolona koja je imala nai i iza ovih radnika, kad je ulila plotun odmah se povukla, tako da nam nije uspjelo u cijelosti postići cilj. Razlog što je neprijatelj ovoga jutra izmijenio plan nastupanja u šumu, ulti smo od uhnuti enih domobrana. Oni su nam saopštili da se za nas znalo da smo u Lovćen i vjerojatno zato je plan nastupanja izmijenjen, jer i nas je udilo, kako odjednom da nas šalju naprijed, što dosada nije bio slučaj.

Istovremeno kad se ulila vatrica naših pušaka krenule su neprijateljske snage iz Kneževljana u pravcu naše zasjede i kad su silazili niz brdo prema Borojevićima, otvorila je na njih vatrica naša eta I. bataljona koja se nalazila na osiguranju s te strane i držala je položaj na Borojevićima visu. Neprijatelj je razbijen i morao se povući i sa gubiticima od 4 mrtvih i 8 ranjenih. Naši nisu imali gubitaka. eta Udarnog bataljona koja se zasada nalazi u sastavu naše Brigade vršila je osiguranje prema Zrinu. Tom prilikom naišlo je oko 14 kola od Zrina koja su išla po drva u šumu. Sva su kola zarobljena sa 8 Zrinjana ustaša dok su ostali uspjeli pobjeđeni.

Kako su ova kola i konji uglavnom bili oplja kani u selu Lov i i drugim selima, seljaci su prepoznali svoje blago, volove i konje i mi smo ih nazad vlasnicima uru ili, dok smo uhva ene Žrinjane, koji su isto tako bili prepoznati od partizana i seljaka kao krvnici i ustaše, svih osam strijeljali. Istoga dana neprijatelj je iz Zrina pokušao se probiti do Lovce ali mu nije pošlo za rukom. Sjutradan neprijatelj je nastupao od Kostajnice, Knezovljana i Zrina u pravcu Lov e i Brigada se morala 26 ov. mj. prebaciti u Begovi e.

Po dolasku u selo Begovi e Brigada je po podne ostala na odmaranju. Naravno kroz to vrijeme radilo se politi ki i vojni ki sa partizanima, a sutra ujutro 27 ov. mj. u 4 sata izvršen je pokret za selo Jošavicu, gdje smo stigli sa Brigadom u 6 sati i izvršili raspored naših snaga s obzirom na bližinu neprijatelja u Cunti u, Knezovljanima i Blinji. Kroz itav dan vršio se planski rad vojni ki i politi ki sa Brigadom. Istovremeno tokom dana vršena su izvi anja i pripreme za akciju na neprijateljske snage, koje su bile u vrš ene na jednom brdu u Blinji i na jednu žandarsku posadu, koja se nalazila smještena u udaljenosti od 500 m. od ove posade u jednoj zidanoj ku i. Posada žandara bila je oko 25 ljudi.

Napad je izvršen u 12 sati u no i izme u 27. i 28. ov. mj. na obadva objekta. Raspored snaga vidi se iz priložene zapovijesti.² Ja ina neprijatelja kako smo ve naprijed naveli oko 150 ljudi sa dva teška mitraljeza, par malih baca a i oko 12 puško-mitraljeza. Zandarmeriska posada imala je svega jedan puško-mitraljez. Nastupanje naših snaga i sam napad izведен je ta no po planu. Akcija nije uspjela. Nakon borbe od 2 sata naše snage su se povukle sa položaja. Glavni razlog za neuspjeh napada bio je taj što ove dvije ete koje su imale da izvrše zadatok probija u neprijateljske položaje, poslije prvog ispaljenog plotuna, nisu izvršile silovit nalet, kako [je] to zahtijevao obranbeni položaj neprijatelja, nego su dozvolili da se nakon 5 minuta, što je neprijatelj bio ometen, neprijatelj sabere i da dade jak otpor sa automatskim oružjem i bombama koje je sipao iz rovova na partizane. Još jedan razlog koji ide u prilog neuspjehu napada mogao bi se navesti taj, što se sa strane od kuda je vršen glavni napad, ispred neprijateljskog položaja nalazila jedna živica sa svega nekoliko prolaza, koje je neprijatelj brisao iz automatskog oružja i štitio upadanje partizana na položaj. Ponovljeni pokušaj partizana da poslije drugog plotuna izvrše juriš opet nije im pošao za rukom, jer je neprijatelj istom ja inom va-

² Redakcija nije pronašla zapovijest.

tre odgovorio, tako da se naši nisu ni pokušali probijati do rovova neprijatelja. Za vrijeme borbe neprijatelj je dizao viku, i izazivao i psovao partizane što je imalo moralnog odjeka na partizane, naro ito na one koji su novomobilisani.

Udarna eta koja je vršila napad na žandarmerisku posadu, isto tako nije imala uspjeha, navode i da se nije moglo do i do rovova iz kojih je neprijatelj davao žestok otpor. Ovo je eta koja je poslije smrti komandira druga Malivuka³ po svojoj borbenosti mnogo popustila. Komandir i komesar nemaju autoritet kod ovih boraca, a usto ima jedan dio i novomobilisanih partizana u ovoj eti, u koje opet stari borci nisu imali povjerenja, tako da nije ni došlo do jedinstvenog napada snaga ove ete na žandarmerisku posadu, što je uglavnom i uvjetovalo neuspjeh, kod izvršenja ovog zadatka. Ina e da je bilo više energije kod komandira i komesara ete bila bi akcija u potpunosti uspjela. Naši gubitci u borbi sa kadrovima jesu 2 mrtva i 3 ranjena, a kod napada na žandarmerisku stanicu bio je jedan lakše ranjen. Kod žandara je poginuo narednik, a kod kadrovaca bilo je nešto više mrtvih i ranjenih. Povla enje je izvršeno organizovano i komandiri onih dviju eta koje su imale izvršavati glavni napad na kadrovce, pokazali su se vrlo dobri kod svog zadatka i imali su potpuno ete u svojim rukama za vrijeme cijele borbe i povla enja. Jedan od ovih komandira drug Vukovi Franjo nešto teže je ranjen u nogu.

Poslije akcije izvršeno je savjetovanje sa štabovima bataljona, na kome su bili prisutni komandiri i komesari eta, na kome se izvršila kritika i nedostaci oko izvo enja i priprema akcije.

Poslije izvršene akcije mi smo se sa Brigadom povukli opet u selo Begovi e, gdje smo pristupili rješavanju još nekih nedovršenih unutarnjih pitanja Brigade. Izvršili smo zakletvu još nezakletih partizana i još ostale isto tehni ke poslove obavili.

Organizaciono pitanje Brigade zasada je u potpunosti dovršeno. Štabovi su svi potpunjeni, a isto tako i niži komandni kadar po etama, gdje je to trebalo, svuda je postavljen.

Sto se ti e borbenosti i discipline partizana zadovoljava, ali ne može se opet re i da je na zavidnoj visini, jer treba još dosta i vojni ki i politi ki poraditi, pa da se postigne ona saživljenost boraca i drugarstvo koje je potrebno, pa da se bude moglo .prilaziti rješavanju svih zadataka stavljenih pred Brigadu i sa uspjehom [ih] izvoditi. Ulaskom novomobi-

³ Pero Malivuk

lisanih u Brigadu moglo se osjetiti kako onaj stari borbeni duh popušta i tamo gdje se oni nalaze u etama vide se i kod same borbe nezапушене rupe. Ovo je razumljivo kad se uzme u obzir da su istom posljednji puta mnogi od njih doživjeli prvo vatreno krštenje i da je potrebno da ovi borci pro u još kroz nekoliko vatarata, pa da se o eli e za borbu. Mi smo stavili pred sebe zadatak, da ove nedostatke što prije upornim vojni kim i politi kim radom otklonimo i da u vrstimo i o e- li imo jedinice naše Brigade.

Štabovi bataljona zasada još obavljaju svoje poslove i izvršuju svoj zadatak na zadovoljavaju i na in.

Osim komandanta II bataljona uglavnom su sve novopostavljeni komandanti i komesari bataljona kao i ostali komandni sastav u bataljonima, tako da ne bi još zasad mogli dati ocjenu njihovog rada, jer nije bilo prilike da sa svojim radom do u još zasad do izražaja. Uglavnom su svi mladi ljudi, poletni i obe avaju da e u potpunosti odgovoriti svojim zadatacima. To se ve sad zapaža kod komandanta I bataljona druga Suzi⁴ i komandanta III bataljona druga Ostojić a,⁵ a za druga Radu¹⁵ i da ne govorimo.

Naš operativni plan zasada je, uništiti cestu Petrinja — Kostajnica, pro istiti neprijatelja sa ovog sektora i izbiti na glavnu prugu Zagreb — Beograd i tamo izvršiti akcije. Za izbijanje na prugu ve nam se ukazuje mogu nost, jer poslije našeg napada na neprijateljsku posadu u Blinji neprijatelj se povukao s toga terena, ali pravac njegovog povla enja još zasad ne znamo. Navodno da se povukao za Staro Selo gdje se opet utvrdio na novom položaju, naravno zato da bi naš prilaz pruži bio onemogu en. Ali mi emo i dalje nastaviti sa progonjenjem neprijatelja i ne emo mu dozvoliti da se uspije održati na ovom sektoru. Iza toga prebacem eme se na Dvorski sektor, radi iš enja tamošnjeg terena i radi samog politi kog stanja koje iziskuje naše prisustvo Brigade na tamošnjem terenu. Iza ovoga dolazi na red cesta Glina — Petrinja i žandarmeriska stanica Gora. Na izvo enju ovog operativnog plana nailazimo na teško e, bar dosada se to pokazalo, što je neprijatelj uspio dosta uticati na našu pozadinu kroz vrijeme ofanzive i tamo prona i neke svoje agente koji mu služe i prokazuju svaki naš pokret. A pored toga neprijatelj je ostavio na terenu svoje elitne trupe s dobrim naoružanjem i koje se dobro utvr uju rovovima i žicom, tako da

⁴ Miloš Suzi

⁵ Dušan Ostojić

⁶ Rade Grmuša

esto puta naše su snage preslabe da se uhvate u koštac, bilo to na terenu ili na položaju sa neprijateljem. I pored ovih teško a izgledi su, da smo mi ipak mo i sve to uspješno svladati i posti i svoj cilj.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar
Ranko Miti

Komandant
Bjelajac Stanko

BR. 86

IZVJEŠTAJ POLITI KOG KOMESARA OSME NO BRIGADE HRVATSKE OD 29 RUJNA 1942 GOD. POLITI KOM KOMESARU PRVE OPERATIVNE ZONE O STANJU JEDINICA I KADRA¹

STAB
VI PARTIZANSKE BRIGADE²
I OPERATIVNE ZONE
29.IX.1942

KOMESARU I OPERATIVNE ZONE

U prisustvu druga komandanta I op. zone³ naš Odred se rasformirao kao odred i formirao u dvije partizanske brigade i Komandu podru ja. V partizanska brigada⁴ sastavljena je iz onih bataljona koji operišu u Slavoniji⁵ sa drugom Ninom⁶ i izmekom.⁷ Komanda podru ja je ostala sa tri manja bataljona sa 250 karabina. VI partizanska brigada sastavljena je iz I, II i IV bataljona našeg Odreda. U sastavu naše Brigade nalazi se privremeno, do povratka V brigade, i II eta Udarnog bataljona.

Op e stanje u VI brigadi: Naša VI brigada nalazi se u stalnom pokretu. Partizani su ve nau ili na marševanje i nije

¹ U arhivi Vojnoistoriskog instituta nalazi se prepis iz 1943 godine.

² Osma NO brigada Hrvatske

³ Sre ko Manola

⁴ Sedma NO brigada Hrvatske

⁵ Tre i, Peti i Udarni bataljon NOP odreda Banije

⁶ Narodni heroj Nikola Marakovi

⁷ uro Cizmek

Lm teško podnosići napore. Oni ni ne žele duže ostati na jednom mjestu. Marševska disciplina kod partizana je na visini. Pred nas se postavlja jedno goru e pitanje za Brigadu, a to je pitanje obu e i odje e partizana. Kad se uzme u cjelini mi jako silabo stojimo sa obu om i odje om u itavoj Brigadi. Mi se zasada sa svojim bazama nalazimo u spaljenim selima, gdje ne možemo dobiti za partizane pokriva e za spavanje, te i s te strane imamo poteško a, što uti e na zdravstveno stanje partizana. Mi smo poduzeli mjere preko Komande podru ja da snabdijemo partizane sa cipelama i sa bar po jednim pokri-va em. Mislili smo da smo to stanje popraviti našom akcijom u Plavi evcu na radni ku bojnu i na domobrane, koji su ih uvali. Me utim tu je bila slaba korist, pošto iz radni ke bojne bili su vojnici uglavnom bosi i pocijepani. Ni domobrani nisu bolje obu eni. Ve ina ih nema ni košulje ni ga a na sebi, a cipele su im jako pocijepane.

U našoj VI brigadi ima dobar dio novih partizana, koji još nisu prošli vatreno krštenje, i prema tome borbenost partizana, kad se uzme u cjelini, nije zadovoljavaju a. Politi ka svijest partizana u Brigadi nije na visini, jer novomobilisani partizani su uglavnom seljaci sa našega teritorija, koji su još dosta sirovi. Osje a se još odvojenost i nepovjerenje izme u starih i novih boraca, koji su skoro stupili u Brigadu. Mi smo stavili u zadatak, da tu pojavu likvidiramo, što e [se] u initi održavaju i više politi kih asova, asova zajednice i osnivanjem recitativnog i horskog zбора od samih partizana. Na svim sastancima sa partizanima razvijat smo diskusiju o svim pitanjima, koja ih interesuju. Razvija smo kritiku i samokritiku me u partizanima. Nastoja smo da se Brigada saživi i da po ne živjeti ikao jedna cjelina. Partijske organizacije po bataljonima, koje su sada u sre ivanju potpomo i e nas u tome.

Mi smo stavili pred se zadatke, kao i pred sve štabove bataljona, kao i pred partizane, da što prije po nemo živjeti, raditi kao jedna saživljena jedinica i da što prije postanemo potpuna partizanska brigada.

Komandni kadar Brigade:

Komandni kadar sastavljen je od 5 lica. Komandant Brigade Stanko Bjelajac odgovara potpuno svojoj dužnosti. Brine se o svemu. Pokazuje mnogo volje i poleta za rad i akcije. Zamjenik komandanta drug Milan Pavlovi je dobar vojnik. Politi ki se tako er razvija. Moj zamjenik drug Bjeđidi Sukrija ranjen je u akciji [na] M. Gradcu, prije nego što je stupio na svoju novu dužnost. Sada se nalazi u bolnici u Petrovoj Gori. Na radu ga u Brigadi nisam još vidio, ali vje-

rujem, po njegovom dosadašnjem radu, da e ispuniti svoju dužnost savjesno. Drug operativni oficir Vojko Hošteter je dobar drug i vjerujem da e svoju dužnost ispuniti. Ina e drugarstvo me u lanovima Štaba brigade je na visini.

Komandni kadar bataljona:

U I bataljonu su svi drugovi Štaba novopostavljeni. Komandant Suzi Miloš⁸ bio je dosada komandir ete, gdje je zadovoljio u potpunosti. Vojnik je dobar i politi ki svjestan. Vjerujem da e on odgovoriti svojoj dužnosti. Drug Žarko Mihajlovi ,⁹ komesar toga bataljona, pokazuje mnogo volje i samoinicijative u svom radu. Od prvog dana partizani su ga zavalili. On e biti jedan od najboljih komesara bataljona naše Brigade. Zamjenik komandanta bataljona drug Ne elko Reli , koji je svršio komandantski kurs, dobar je vojnik i stalno je me u partizanima. Zamjenik politkomesara Zivko Dabi je jedini u Štabu ovog bataljona koji je i ranije bio na toj dužnosti. Operativni oficir Dušan Nevajda bio je na nižem oficirskom kursu i bio je prvi u rangu. Vjerujemo da e on zadovoljiti u svojoj dužnosti. Drugarstvo me u drugovima u Štabu je zadovoljavaju e.

U II bataljonu:

Komandant Rade Grmuša je duša Štaba bataljona. Omljen kako kod starješina tako i kod partizana. On je jedini koji je ostao od prvoga štaba bataljona. Stvar ispravno postavlja i vojni ki i politi ki. Zasada to nam je najbolji komandant bataljona. Drug komesar Urotš Slijep evi bio je dosada komesar III ete istog bataljona. On pokazuje mnogo volje i truda u svome radu. Brine se o partizanima. Zamjenik komandanta Šolji Dragan¹⁰ svršio je komandantski kurs. On je disciplinovan i dobar vojnik. Operativni oficir drug Joka Nikola bio je dosada komandir IT ete toga bataljona. Kao komandir pokazao se hrabar i dobar vojnik. Zamjenik komesara bataljona je drug Ugarkovi Tomo.¹¹ On je svršio niži

⁸ Narodni heroj Miloš Suzi . Ranjen rujna 1944 god. u selu Komarevu u borbi protiv erkeza kao komandant Prve brigade Sedme divizije. Od zadobijene rane umro poslije rata.

⁹ Poginuo lipnja 1943 godine u Zelengori, kao politi ki komesar bataljona.

¹⁰ Poginuo kod sela Tremušnjaka, sije nja 1944 godine, kao operativni oficir Sedme divizije.

¹¹ Poginuo lipnja 1943 godine, u Isto noj Bosni, kao politi ki komesar bataljona Sesnaeste brigade.

komesarski kurs gdje je pokazao najbolji uspjeh i osposobljen je za komesara bataljona. Ina e u borbi je neustrašiv. Vjerujemo da e on svoju dužnost vršiti savjesno. Drugarstvo me u lanovima štaba je na visini.

U III bataljonu:

Komandant Ostoji Dušan,¹² bio je do sada komandir jedne ete toga bataljona. Kao komandir pokazao se dobar i kao vojnik politi ki svijestan. Bio je najbolji komandir toga bataljona. Kao komandant za ovo kratko vrijeme pokazuje mnogo briga i staranja o partizanima. Komesar drug Milan Mraković bio je i ranije komesar toga bataljona. On redovito održava asove sa partizanima. Radi i trudi se u svom radu. Zamjenik komandanta drug Suzi Dmitar bio je na komandantskom kursu. O njegovom radu ne bi još mogao ništa reći, pošto je skoro primio dužnost. Zamjenik komesara drug Božo Haluza¹³ još je zasada na dužnosti. Operativnog oficira taj bataljon nema, ali uskoro ćemo postaviti i njega.

Ocjena akcija:

Mi sa snagama naše Brigade izveli smo dvije akcije. Prva akcija bila je u Plavičevcu na domobrane i radni ku bojnu, koji su radili u šumi drva za ustašku vlast. Zasjeda je bila odlično organizirana, samo što toga jutra neprijatelj je promjenio plan i poslao u onom pravcu, kuda su išle ja i neprijateljske snage, slabije svoje snage, a ja i svoje snage pustio je da kasnije mnogo do u što nam je omelo da izvršimo plan u potpunosti. Ovi što su naišli na našu zasjedu povatani su svi, a oni koji još nisu stigli kad su uli paljbu pobegli su. U ovoj akciji partizani su pokazali dobru borbenost. Druga akcija bila je na neprijateljsku posadu u selu Blinji. Ova akcija nije uspjela iz toga razloga, što se poslije prvog plotuna nije imalo one prodornosti i naleta na neprijatelja. Ovo se može razumjeti pošto su tu novi partizani koji su se kolebali da izvrše zadatak. Odbranbeni položaj koga je neprijatelj imao bio je povoljan za neprijatelja, a naročito živica koja je stajala ispred njihovih rovova. Da su išli stari naši borci prokušani u borbama akcija bi bila uspjela. Akcija na žandare u istom selu isto tako nije uspjela. Taj zadatak trebala je izvršiti Udarna eta. Ta eta bila je najborbenija eta na Baniji. Me utim, poslije smrti druga komandira Malivuka

¹² Poginuo prilikom napada na Bihač, studenoga 1942 godine, kao komandant bataljona.

¹³ Poginuo kao zamjenik politi kog komesara bataljona 1943 godine.

i izbacivanjem iz stroja skoro polovine starih boraca, kojih je jedan dio ranjen u borbama, a drugi zbog bolesti otišao svojim kuama, ta je eta popunjena sa novim borcima. Ta eta nije [ni] iz daleka onakva kakva je bila ni po politi koj svijesti ni po borbenosti. Mi smo skrenuli pažnju drugovima iz te ete i nastojaemo da tu etu opet dovedemo da bude zaista udarna eta. Pokazalo se da novi borci nemaju odlu nosti u momentima kad je najviše potrebna. Mi smo održali savjetovanje komandnog kadra poslije akcije, gdje je drugovima ukazano na sve nedostatke, koje treba najhitnije ispraviti. Prije svake akcije potrebno je kako komandni kadar tako i partizane pripremiti na izvršenje zadatka pod li nom odgovornoš u svakog pojedinca.

Politi ka situacija na sektoru gdje djeluje Brigada

Mi smo sa Brigadom prešli preko sela Glinskoga kotara. J tim selima neprijateljska ofanziva ostavila je najmanje traga. Tu narod nije bio izvrgnut velikom teroru kao u ostalim kotarevima Banije. Pojavom našom kroz ta sela narod dobiva opet vjeru u svoje snage. Nekoliko tipova koji su bili za vrijeme ofanzive pobjegli k ustašama u Glinu vraju se natrag ku i, jer vide da im dolje mjesta nema. A neki koji su još ostali traže veze i garancije, da im se ništa ne e desiti, pa da bi se vratili ponovno u svoja sela. Mi smo savjetovali drugovima neka ih zovu natrag. Prolaze i kroz sela Petrinjskog sreza može se primjetiti da seljaci se boje nas, ne zato što nas mrze, nego zato što je neprijatelj duže vremena zadržao se na tom sektoru govore i ako se šta desi njima da e vršiti reakciju nad narodom. Od svih sela na ovome sektoru najbolje se držalo selo Jošavica. Iz ovih ostalih sela mnogo se ljudi odazvalo u domobranstvo. U tim selima neprijatelj je uspio da stvori svoju obavještajnu mrežu, koja ga obavještava na vrijeme o našem pokretu. Kao reakcija na našu akciju u Blinji neprijatelj je popalio selo Jošavicu i sav narod što je mogao pohvatati logorisaо. Neki koji su uspjeli pobje i još ranije iz koncentracionog logora priaju strahovite stvari o režimu u samim logorima. Jedan koji je pobjegao iz Jasenovca, a koji je uhvaen za vrijeme ofanzive pri a da poslije pet dana ko ne uspije pobje i, tome poslije ne treba ni uvara, jer ga isprebijaju i pregladni te je nesposoban za ikakav pokret. Saznajemo da je iz Jošavice otjerano oko 500 žena i djece u konc. logor. Za vrijeme ove ofanzive žene nisu dirali, tako ovoga puta žene su ostale kod ku a i nisu bježale. Mi smo se na ovome sektoru morati više zadržati nego što smo predvideli, zbog nezdrave politike situacije. Za vrijeme ove

ofanzive oformila se je etni ka organizacija na sektoru Petrinjskog i Kostajnog kotara. Na elu te organizacije nalazi se Muka Pero. Ta organizacija stavila je u zadatak da ubija naše istaknutije drugove. Uglavnom imena svih tih bandita su ve poznata i ima ih oko 30 i biće pohvatani. Rezultat naših akcija je dobar, jer neprijatelj više ne radi drva u šumi Plavi evcu, a iz Blinje se takođe povukao. Žandari iz Cunčića su pobegli u Hrastovici. Pojava naše Brigade kroz ova sela, koja su kapitulirala za vrijeme neprijateljske ofanzive, dobro djeluje na mase i narod odmah oživljava. Ni sam narod nije vjerovao da nas toliko ima.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar
Ranko Mitić s.r.

BR. 87

**IZVJEŠTAJ ŠTABA PETE NOŽ BRIGADE HRVATSKE OD
30 RUJNA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE
O MINIRANJU MOSTA NA RIJECI MREŽNICI, RUŠENJU
ŽELJEZNIKE PRUGE IZMEĐU TOUNJA I KOŠARA I NA-
PADU NA VUKMANIC**

STAB V PART, BRIGADE
30.IX.1942

Izvještaj o izvršenim
akcijama

KOMANDANTU I OPERATIVNE ZONE

Dana 27 ov.mj. u 18 asova jedinice III bataljona ove Brigade pomoći eksploziva dignule su most na rijeci Mrežnici kod Generalskog Stola.

Most je bio vrlo jake konstrukcije, ali je ipak uslijed jake detonacije otkinut jedan dio dužine 10 metara i bašen sa svog mjesta u vodu. Ostali dio mosta je takođe raspucan i neupotrebljiv. Prilikom miniranja mosta neprijatelj u jačini od jedne satnije napao je naše osiguranje koje je bilo postavljeno da osigura rad diverzantskoj desetini. Naše osiguranje bilo je u jačini od 60 drugova i uspjeli su neprijatelja odbiti i diver-

zantska desetina uspjela je da digne most pomo u pomenutog eksploziva.

Plijena i zarobljenih nije bilo.

Gubitci kod neprijatelja nepoznati su.

Gubitaka na našoj strani nije bilo.

Akcija je izvedena po planu i uspješno; starještine kao i drugovi partizani snalazili su se dobro.

U ovoj akciji utrošeno je 150 pušnih metaka.

No u izme u 28 i 29 ov.mj. jedinice I bataljona ove Brigade razrušile su prugu izme u Tounja i Košara u dužini od 350 metara i pokidali telefonsku žicu, srezali bandere u dužini od 4 km. Prilikom ovoga rada na pruzi neprijatelj je napucavao iz Tounja, ali nije izlazio iz svog garnizona nikuda.

Plijena i zarobljenih nije bilo.

Gubitaka na neprijateljskoj strani nije bilo, pošto naše jedinice nisu ni otvarale vatru.

Gubitaka na našoj strani nije bilo.

Akcija je izvedena po planu i uspješno. Starještine kao i jedinice snalazili su se vrlo dobro.

Municije nije utrošeno ništa pošto do borbe nije dolazilo.

Dana 29. ov. mj. u 7 sati ujutro jedinice II bataljona ove Brigade vršile su napad na neprijateljsku posadu u selu Vukmani . Ja ina neprijateljske posade bila je prema dobivenim podacima 2 žandara, 10 domobrana i 40 naoružanih civila iz istog sela. Ja ina naših snaga koje su napadale i osiguravale bila je oko 200 drugova.

Borba je trajala oko jedan sat tj. od 7 do 8 asova, te oko 8.15 neprijatelj iz posade Skakavac krenuo je u ja inu od 300 ustaša; neprijatelj je bio mnogo nadmo niji nego naše osiguranje koje je bilo prema Skakavcu, te je na juriš potisnuo naše osiguranje i prodro te došao u blizini od 4—500 metara do sela Vukmani . Naše snage koje su vršile napad na selo došle su na 10 metara blizu rovova i zgrada, ali kada su vidjeli da je neprijatelj toliko blizu i da bi mogao da ih opkoli odnosno odsije e odstupnicu, iste su morale da se povuku te zbog pristignu a jake neprijateljske pomo i nije akcija uspjela.

Plijena ni zarobljenih nije bilo.

Gubitaka kod neprijatelja bilo je, ukoliko se moglo vidijeti, oko 10 što mrtvih i ranjenih.

Gubitaka na našoj strani bilo je 7 mrtvih i dva ranjena i to: Cvijanovi Stanko intendantski oficir II bataljona, Vučenac uro desetar I ete, Škaljac Marko desetar u II eti, Mesarović Josip politdelegat u III eti, aković Nikola desetar u III eti, Kričović Mile partizan III ete i Rkman Miladin

partizan III ete poginuli, te Macut uro¹ partizan I ete i Radakovi uro partizan III ete lakše ranjeni.

Mrtvi drugovi: Cvijanovi Stanko sahranjen je u Cvijanovi groblju a Škaljac Marko i Vu eni uro u groblju kod Slavskog Polja tj. u svom rodnom mjestu, dok ostala etvrica su ostala na samom položaju, pošto se na niki na in nisu mogli izvu i sa mjesta gdje su poginuli, pošto je neprijatelj jakom vatrom spre avao prilaz ka mrtvim drugovima, tako da su drugovi Rkman Miladin i Kri kovi Mile pali prilikom izvla enja druga Mesarosa. Ranjeni drugovi izvu eni su i upueni s mjesta u bolnicu u Petrovu Goru.

Akcija je izvedena po planu. Starještine i jedinice ponasnali su se vrlo dobro ali akcija nije uspjela zbog brzog pristizanja jake pomo i iz posade Skakavac. U ovoj akciji utrošeno je 1.130 metaka puš anih i p. mitraljeskih. U istoj akciji izgubljeno je tri karabina sa spremom tj. palo neprijatelju u ruke od palih drugova.

Jedinice II bataljona ove Brigade naro ito su se istakle u samom vršenju napada. Drugovi kao i starještine išli su tako neuplašivo i uspjeli da pro u kroz selo i da do u na blizinu od 10 metara ka neprijateljskim bunkerima i zgradama u kojima se nalazio neprijatelj, a ak neki drugovi došli su pod same prozore zgrade, ali u samom ovom momentu bilo je nare eno povla enje uslijed jake neprijateljske pomo i koja je bila ve dosta blizu. Da se je ekalo još par minuta jedinice bi se bile jako teško mogle izvu i. Prilikom povla enja jedinice su se povla ile u najve em redu i korištenje svih mogu ih zaklona i najpovoljnijih strojeva tako da u povla enju nije nijedan drug ranjen niti pao iako je neprijatelj bio u neposrednoj blizini i povla enje je bilo u izvjesnom brisanom prostoru.

Od drugova naro ito su se istakli drugovi iz I ete II bataljona Jakši Mile i Stokrpa Dušan koji su pod najžeš om neprijateljskom vatrom iako znaju i da i oni mogu lako pasti tj. platiti svojim životom reskirali su i uspjeli izvu i dva mrtva druga sa položaja. Ovi drugovi kada su iznijeli mrtve drugove bili su tako oduševljeni i sretni što su uspjeli izvu i ova dva druga, njihove bluze i rukavi izrešetani su na par mjesta od neprijateljskih zrna.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODIMA!

Politkomesar
M. Šumenja²

Komandant
Oreš anin³

¹ Poginuo, kao puškomitraljezac, 27 srpnja 1943 god. na Zal evoj Kosi kod Cetingrada, u borbi protiv ustaša i Nijemaca.

² Miloš Sumonja

³ Bogdan Oreš anin

BR. 88

IZVJEŠTAJ KOMANDANTA PRVOG PRIMORSKO-GORANSKOG NOP ODREDA GLAVNOM ŠTABU NOP ODREDA HRVATSKE O NAPADU NA TALIJANSKE POSADE U TISOVČU I JOSIPOVCU KONCEM RUJNA 1942 GODINE¹

**KOMANDANT I ODREDA
V. OPERATIVNE] Z. ONE]**

GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE

28-IX izvršili smo napad na talijanske posade na cesti Jasenik—Ogulin i to — Tisovac (50 tal.) Josipovac 200 tal. — i izme u njih posada od 40 tal.

Akcija je izvršena u 18 h na sve tri posade istovremeno. Talijani su se nalazili u šatorima i bunkerima.

U akciji zadobili smo 3 laka baca a, 3 teška i 4 p. mitralj. i oko 40 pušaka, 6—7000 metaka i mnogo druge ratne spreme. U tom momentu vodili su Tal. po cesti oko 100 civila i baš ih htjeli strpat u auto — oni su izrabili priliku i pobegli u šumu kao i mnogo stoke —

Kako nismo mogli naro ito izvi ati da bi se uspjelo sa iznena enjem to su nas iznenadili topovi i to 2 od 75 mm koji su nakon juriša ostali u našim rukama. Nije bilo brzine i neprijatelj je strahovitom topni kom vatrom i po našim i po svojima onemogu io izvla enje.

Tako er bili smo u nemogu nosti da sve pokupimo jer su se partizani rastresli po cijeloj cesti i u šumama tr e i za Taljanima. . .

Ubili smo oko 20 mula i zarobili 5 Tal. dok ih mrtvih ima oko 130 a oko 50 ranjenih ...

U borbi odli no se je poneo drug Gojko koji je prvi jurišao i sko io u bunker.

Na osiguranjima se je tako er vodila borba ali na ve u daljinu i nije nam poznat rezultat, ali gubitaka su imali. Nakon 40 min. tankovi su došli i mi smo se sa dobivenom spremom i uz pratnju artiljerije povukli.

Naši gubici su 6 mrtvih i 4 teško i 6 lako ranjenih, veinom od artiljerije.

¹ Original pisan rukom.

Sa zonom i odredom nemam veze ali vješti su crne. Taliđani še u kud ho e i do naše akcije išli po dvojica — trojica u šumu itd. ležali po livadama.

Nadam se da emo ih još negdje raspaliti.

Tražio sam štab Udarne brigade u Bosiljevu da izvrš jednu akciju na pruzi Ogulin — Vrbovsko, to bi nam odli no došlo —

U Ogulinu ih ima 200—250 a u Gomirju — 50?

Sa hranom stojimo dosta slabo, nemamo ni **krumpir u emu skuhati**, ali moral je dobar.

S. F. S. N.

Viktor²

² Viktor Bubanj

II

TALIJANSKI I USTAŠKO-DOMOBRANSKI
DOKUMENTI

BR. 89

**IZVJEŠTAJ UPRAVITELJA PROMETNOG OTSJEKA OD 1
RUJNA 1942 GOD. O MINIRANJU PRUGE I NAPADU NA
OKLOPNI VLAK NA PRUZI CAPRAG — BLINJSKI KUT**

**NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
RAV¹**

Broj: SI. 11/1942.
Zagreb, dne 1. rujna 1942.
Mihanovi eva ul. 12

IZTRAZNI IZVJEŠTAJ

povodom izkliznu a oklopljenog vlaka V 68 dne 30. kolovoza 1942. u km. 366.859 izme u postaja Caprag i Blinjski Kut.

U no i od 30. kolovoza 1942. u 23.45 sati pod jure im oklopljenim vlakom V 68 eksplodirao je na km. 366.859 izme u postaja Caprag i Blinjski Kut pakleni stroj, te je prouzro io izkliznu e stroja, sedam oklopljenih i jednih otvorenih štitnih kola. Eksploziv je postavljen na prugu po partizanima² poslije prolaza teretnog vlaka V 66, koji je otišao iz Capraga u 23.11 sati, a odjavnicu XXVII je prošao u 23.20 sati. Naredni vlak poslije vlaka V 66 je bio unesre eni oklopljeni vlak V 68, koji je otišao iz Capraga u 23.40 sati, dakle nakon 29 asaka.

Eksploziv je postavljen na lievu tra nicu kolosjeka na km. 366.859, koja je odlomljena od 1.20 met., te je eksplozijom u injena jama duboka 80 cmt. a široka 150 cmt., 3 praga su sasrna prelomljena u sredini, a 49 pragova je ošte eno uslied izkliznulih kola. Uslied eksplozije pomaknut je cieli kolosjek na lievu stranu za cirka 30—50 cmt. u duljini od 20 met., dok je pruga ošte ena u duljini od 70 met.

¹ U originalu dalji dio naslova ne itak.

² Akciju su izvršili diverzanti iz Osme banijske NO brigade.
Vidi dok. br. 31.

Nakon izkliznu a oklopljeni vlak je obasut puš anom vatrom sa sviju strana, a naro ito s lieve strane sa ruba jedne šumice, koja je udaljena od pruge od prilike 400 met. Pušana vatra je trajala oko 20 asaka. Iz vlaka je užvra eno vatrom iz pušaka i topa, te se po tom sve umirilo.

Na postaji Caprag je primje eno nakon eksplozije, da je na postaji prekinuta me ugradska brzoglasna veza, kao i željezni ko-brzoglasna veza prema Blinjskom Kutu.

Prigodom ove nezgode ozlie eno je što teže što lakše od udaraca kod prevrtanja kola 25 njema kih vojnika, a njema ki vojnik loža imenom Klam je usmr en uslied toga, što je kod pada stroja na lievu stranu prignje en u strojnoj ku hinji.

Po ranjene vojнике je upu en odmah pomo ni zdravstveni vlak, koji ih je sa mjesta nesre e odvezao u bolnicu u Zagreb.

Obhod pruge je obavljen po željezni kom stražaru Cvetkovi u u zajednici sa domobranskim obhodnjom. Ovi su iz Capraga došli na obhod pruge k odjavnici XXVII u 22.40 sati, tu su se zadržali 60 asaka, a potom u 23.40 sati krenuli su prema Capragu. Kako ih je eksplozija zatekla na polasku u blizini odjavnice, to su se povratili natrag k odjavnici.

Na licu mjesta je ustanovljeno, da je oklopljeni vlak V 68 bio sastavljen ovako: prva kola u smjeru vožnje 1 lb: 23/9 tovaren pragovima i kolosje nim priborom; zatim po redu oklopna kola br. 23/8, 23/7, 23/6, stroj serije 93.220: 23/5, oklopna kola 23/4, 23/3, 23/2 i 23/1. Kola broj 23/9 su prebaena na desnu stranu niz nasip i znatno ošte ena, dok kola br. 23/8, 23/7, 23/6, stroj 23/3, 23/4 su odba ena na lievu stranu niz nasip i na ena to no na dnu u ravnini izpod nasipa, svaka posebice odkva ena. Kod ozna enih kola su ošte eni odbojnici, kva ila i ležaji, što se u tan ine nije moglo ustanoviti zbog oklopa. Kola br. 23/3 su preba ena niz nasip s lieve strane, dok su kola br. 23/2 izkliznula sa jednom osovinom. Kola br. 23/1 na ena su izpravna na kolosjeku.

Potanji prikaz nalazi se u priloženom nacrtu.

Na lievoj strani pruge pokidana su po izkliznulim kolima dva brzoglavna stupa i ošte eni su žicovodi, dok su na propustu ošte ene popre ne mostne grede i na lievoj strani zidani ugao je odkinut. Na desnoj strani je i željezni stup kod predsignala odjavnice odba en po kolima br. 23/9.

Šteta na vozilima i pruzi biti e naknadno ustanovljena.

Vlakovi 2/II S. F. 2110/11, 16 i 16/11 vra eni su u Zagreb te su upu eni pomo nim putem preko Dugog Sela i Nov

ske, dok su vlakovi 2115 i 15/11 odkazani, a kod vlakova 15 i 22 je izvršen prielaz putnika i pretovar robe.

Neprohodnost pruge je trajala od 23.45 do 14.30 sati.

Usmr eni vojnik loža Klam je izvu en iz stroja u 12.45 sati, te u 13 sati odpremljen u Sisak vlakom V 61. Istim vla-kom je odpremljeno tvorivo i pribor oklopljenog vlaka, kao i ostatak osoblja.

Okoliš pruge je pun šikarja i šumaraka, te je pogodan za ovakva podmukla djela, jer se partizani lako sakriju i pri-taje. S toga bi bilo potrebno, da se okoliš temeljito pro isti od šikara, da se poja aju straže te da se odrede što eš i obhodi pruge. —

U Zagrebu, dne 1. rujna 1942.

Nadstojnik prometnog odsjeka:
Mis. Lenac

BR. 90

**OBAVJEŠTENJE GENERALA MARIA ROATTE OD 2 RUJNA
1942 GOD. POVODOM ZAVRŠETKA OPERACIJE NA BIO-
KOVU**

Predmet: rzb.
TELEGRAM

otpreme 2-9-42
Datum i sat 20. —
prijema 3-9-42

Sa broda »Abbazia«
Kr. Misiji — Zagreb (preko Superslode)
br. 17498. — Biokovo

Molim obavijestiti Vladu¹ i Hrvatski vrhovni štab² da je danas, 2-og rujna, završen operativni ciklus zapo et 29-og kolovoza sa težnjom uništavanja komunisti kih bandi, koje su ugrožavale oblast »Biokovo« i teritoriju izme u Biokova i Vrgorca. Kolone divizija »Bergamo« i »Messina«, regularni

¹ Vjerojatno se odnosi na vladu t.zv. NDH.

² Odnosi se na Ministarstvo domobranstva t.zv. NDH.

hrvatski elementi i formacije antikomunisti ke dobrovolja ke milicije sa odgovaraju im nastupanjem sa sjevera, juga i istoka u žestokim borbama potpuno su uništili i potukli 2-u proletersku brigadu i druge manje partizanske formacije, nanijevši im slijede e gubitke: 1008 mrtvih, me u kojima komandant imenovane brigade³, dva komandanta bataljona⁴ i nekoliko stotina ranjenih.⁵ Ogroman je bio prisvojeni plijen koji sadrži: oružje, municiju, sanitarni i materijal za vezu, životne namirnice i stoku.

Bijedne grupe odmetnika uzalud su tražile spas u bijegstvu neprekidno proganjene našim pobjedni kim trupama.⁶ Partizanske bande o kojima je rije , a koje su bile sastavljene od ostataka formacija ve potu enih od strane naših trupa u Bosni i Hercegovini, dobili su i u oblasti Biokova drugu dobru lekciju i mogu se smatrati uništenima.⁷

Bi u zahvalan toj Misiji ako Hrvatska vlada bude objavila u novinama kratak izvještaj o ovome. Povodom istoga želio bih da ta Misija predala analogno saopštenje agenciji Štefani za talijansku štampu. —

General Roatta
Roatta s. r.

Ovjerava prepis
General brigade
Na elnik štaba
E. de Blasio

^{8 4 5} Vidi objašnjenje dok. br. 2 i 93.
⁶ Vidi objašnjenje dok. br. 93.

' Ne radi se o snagama koje su bile u sastavu grupe Vrhovnog štaba ve o bataljonu »Jozo Jur evi ». Dijelovi Prve proleterske brigade i dijelovi etvrte crnogorske vodili su u to vrijeme borbe na podruju Aržano — Studenci — Posušje — Lovre .

BR. 91

VANREDNO SAOPŠTENJE ŠESTOG ARMIIJSKOG KORPUSA OD 2 RUJNA 1942 GOD. O REZULTATIMA OPERACIJE »ALBIA« IZVRŠENE NA PODRUJU BIOKOVA

TELEGRAM

Prispio 2 rujna 1942, 24h.—

Šalje Komanda VI armijskog korpusa

Motornoj la i »Abbazia«
Superslodi
i na znanje:

Upravi Crne Gore
Komandi XIV armijskog korpusa
Komandi XVIII armijskog korpusa
Mornarici Dalmacije

br. 14395/Operacije

Vanredno saopštenje 18 sati 2 rujna

Operacije (Albia) započete 12-og kolovoza pripremnim fazama, razvijene na 1700 metara od mora po vrlo teškom terenu protiv upornog neprijatelja na frontu koji je varirao između 15 i 20 km i u dubini od 60 km, danas su zaključene postizanjem svih ciljeva.

Neprijatelj koji se smatrao nepobjedivim u zonama Biokova i gornjeg primorja do Neretve, izbačen je¹ i uništen.

Postignuti rezultati:

Neprijatelja mrtvih (izbrojanih na terenu) — 962.³ Uništeno oružje: 11 puškomitrailjeza, 211 pušaka (osim nekoliko stotina zadržanih od bataljona antikomunisti ke dobrovoljake milicije radi dopune naoružanja rezervnih i pomoćnih), 46 pištolja, 5 signalnih pištolja sa mnogo metaka, 49 bajoneta, 62000 metaka prenosnog oružja, 20 kg baruta, 30 kg eksplozivnog želatina.

Mjesta pod partizanskom komandom koja su pala u naše ruke: sedam: Drvenik (IH-AI), Brikva (XP-ÄP), Zaku je (XI-AT), Pošali (ZV-AT), Stropac kota 1450 (ZT-AV), Ilija (XI-AR), Studenca (ZT-AX), sa mnogo materijala između ostalog 300.000 kuna, 4 kg zlatnih predmeta, 6 kompletne arhiva sa spiskovima i tri radio prijemnika, jedan dinamo, 4 pisače ma-

² Na Biokovu je ostala eta »Vid Mihaljevića. Vidi dok. br. 2 i 23.

³ U izvještaju M. Roatte, dok. br. 90 stoji da je ubijeno 1008 partizana.

šine (hrvatska slova), dva km telefonske žice, 6 buradi benzina, jedno bure nafte, jedno bure maziva, dva kvintala še era, 10 kvintala soli, 8 kvintala brašna, sira, ulja, razne hrane, odjeće; proglaši i objave komunisti ke propagande.

Dvije partizanske bolnice, jedna u Brikvi (XP-AP) jedna u Zakuju (XL-AT), sa rasklapaju im krevetima, materijal za lijejenje, jedan mikroskop, hirurški pribor (reducirano).

Nabrojano 48 prekida puta, od kojih neki veći od 100 m a dijelom (32) već obnovljeni.

Između Vrgorca i prevoja Turija civilne telegrafsko-telefonske linije sabotirane sa preko 200 uništenih stubova i odnošenjem skoro sve žice.

Naši gubici:

Divizija »Bergamo« 16 mrtvih, 39 ranjenih.

Divizija »Messina« 1 mrtav, 2 ranjena.

Antikomunisti kači dobrovolja ka milicija 38 mrtvih, 39 ranjenih, 50 nestalih.—

General Dalmazzo
Dalmazzo s.r.

M.P. Ovjerava prepis
Brigadni general
Na elnik štaba
E. de Blasio .

POHVALA VIŠE KOMANDE ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA-DALMACIJA« OD 2 RUJNA 1942 GOD. TALIJANSKIM JEDINICAMA KOJE SU U ESTVOVALE U OPERACIJI »ALBIA«¹

**VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA-DALMACIJA«
(2 armija)**

17500

V.P. 10. 2 rujna 1942 XX

Predmet: Pohvala

Komandi VI armijskog korpusa	V.P. 39
Komandi XVIII armijskog korpusa	V.P. 118

Operacije protiv komunističkih ustnika »Biokova«, koje su odvažne trupe divizija »Bergamo« i »Messina« i formacije antikomunističke dobrotoljke milicije pod našim zapovjedništvom danas pobjednički zaključile, poslije nekoliko dana žestoke borbe, bile su vojene i razvijale su se na zaista sjajan način.

Uporni otpor spremnog i dobro naoružanog neprijatelja, velike teškoće zbog neprohodnog terena, nisu mogle da zauštave polet, niti da umanje hrabrost jedinica.

Postignuti rezultati su od takvog značaja da se protivnici formacije mogu smatrati uništenima.

Ekselenciji generalu Dalmazzo koji je majstorski vodio operacije, komandantima divizija i kolona, svim odjeljenjima koja su dala visoki dokaz o sposobnosti, energiji, borbenom duhu i fizičkoj izdržljivosti, iskazujem svoju životnu pohvalu.—

General
Naznačeni Komandant armije
Mario Roatta s.r.

Ovjerava prepis
Brigadni general
Načelnik štaba
E. de Blasio
(M.P.)

¹ Vidi Zbornik, tom V, knj. 6, dok. br. 80.

BR. 93

LETAK IZDAT PO ETKOM RUJNA 1942 GOD. OD STRANE KOMANDE OSAMNAESTOG I PETOG ARMIJSKOG KORPUSA POVODOM ZAVRŠETKA TALIJANSKE OFANZIVE NA PODRU JU BIKOVA¹

OPERACIJE NA BIOKOVU

Dne 2 septembra završila se je faza operacija, koje su započele 12. augusta u sektoru izme u Makarske, Zagvozda, Metković i uša rijeke Neretve.²

Talijanske su trupe operirale u vrlo teškom predjelu Biokova protiv brojnog neprijatelja, koji je mislio, da je ne-pobjediv, a bio je organizirao svoju odbranu na podruju širokom 20 i dubokom 70 kilometara.³

Neprijatelj, koji je djelovao pod uplivom Moskve, bio je potpuno iznenađen od talijanskih trupa, potpomognutih od mornarice i avijacije, te od dobrovoljačkih protukomunističkih odjela, koje su ga prisilile na borbu i potpuno uništile.⁴ Neprijatelj je ostavio na terenu 962 mrtva, između kojih jednog zapovjednika brigade i dva zapovjednika bataljona.⁵ Zaplijenjeno je 11 mitraljeza, 641 puška, 62.000 metaka i 58 kg eksploziva. Bilo je nadalje uhva eno 7 neprijateljskih štabova sa arhivama, radiostanicama, novcem, hranom, sanitetskim materijalom itd.⁶

Vijest o ovoj velikoj pobjedi raširila se je munjevitom brzinom kroz itavo podruje: svakome je poznato, da je bilo kakav pokušaj poremećenja mira biti ugušen na isti način i da je snažna talijanska vojska potpuno odlučna, da iskorijeni komunisti kog neprijatelj bilo gdje se on nalazio.

¹ Letak je originalan na srpskohrvatskom jeziku. Bacali su ga talijanski avioni po završetku neprijateljske ofanzive na podruju Biokova.

² Vidi Zbornik, tom V, knj. 6, dok. br. 85.

³ Nije postojala organizirana odbrana na podruju »širokom 20 i dubokom 70 kilometara«, već slobodna teritorija kao i svugdje, branjena partizanski od bataljona »Jozo Jurčević«. Ukupna jačina ovog bataljona iznosila je oko 730 boraca.

⁴, ⁵ Nije postojala brigada na podruju Biokova već samo bataljon »Jozo Jurčević«, prema tome nije mogao ni da pogine jedan »zapovjednik brigade«, kako se navodi u letku, niti »dva zapovjednika bataljona«. Gubici Bataljona su bili 3 mrtvi i 5 ranjenih. Vidi dok. br. 2 i 23.

⁶ Podaci o zaplijenjenim mitraljezima i puškama su netačni. Svi partizani na Biokovu su imali taman toliko oružja. Netačni su podaci i o tome da je uhva eno 7 neprijateljskih štabova sa arhivama. Na Biokovu je bilo svega 5 komandi eta i štab jednog bataljona. Vidi dok. br. 2 i 23.

BR. 94

**IZVJEŠTAJ KOTARSKE OBLASTI U KUTINI OD 6 RUJNA
1942 GOD. O UNIŠTENJU PETROLEJSKIH IZVORA NA
GOJILU OD STRANE PARTIZANA**

KOTARSKA OBLAST U KUTINI
Broj Taj. 631/32,—

Kutina, dne 6 rujna 1942.—

Predmet: Petrolejski izvori na Gojilu po
partizanima uništeni.

VELIKOJ ZUPI PRIGORJE

Zagreb

Danas u jutro oko 4 sata jedna grupa partizana brojano jaka do 3.000 ljudi napala je na petrolejske izvore na Gojilu, koji se nalaze na području ovoga kotara, a uz granicu kotara garešni koga.¹

Prema još neprovjerjenim podacima gore pomenuta grupa partizana upustila se u borbu sa satnijom domobrana i jednim vodom njemačkih vojnika, kojima je bilo stavljeno u dužnost osiguranje pomenutih izvora. Nakon podulje borbe bili su domobrani i njemački vojnici svladani, većinom poubijani, dok ih se jedan dio spasio bjegom, a vjerojatno jedan dio zarobljen.

Pošto su gornje posade bile svladane, partizani su spalili i uništili sve naprave za vađenje nafte kao dvadeset tri tornja, tankove za privremeni smještaj nafte, ostala strojarska prostorenja, dok je jedino djelomice spašena radni ka kolonija.

Požar je bio ogroman. Širio se velikom brzinom uz strahovitu detonaciju.

Im je ova oblast saznala za gornji napadaj organizirala je sa svim raspoloživim ljudstvom žurnu pomoć. Na licu mesta odasvana je jedna grupa ustaša brojano jaka 150 ljudi sastavljena iz lovačkog odreda, naslova, lanova pripremne bojne i nešto oružništva.

Navedeni su se uspjeli probiti do samoga Gojila, ali su uslied pritiska prema nogu neprijatelja, koji je zauzeo sve strateški bolje položaje, bili prisiljeni povući se do obližnjeg sela Husajina, gdje su zauzeli pozicije i povremeno vatrom iz pušaka i strojnica držali neprijatelja na oku.

¹ Opširno o napadu na Gojilo vidi u dok. br. 15 i 19.

Naknadno je ustanovljeno, da je jedan dio partizana dobio zada u opkoliti mjesto Kutinu i razrušiti željezni ku prugu kako bi se onemogu ilo davanje pomo i.

Pošto je broj oružanih snaga bio malen, zajedno sa oružnicima, lova kim odredom i lanovima pripremne bojne ova je oblast raspolažala svega sa 300 oružanih ljudi — nije se mogao poduzeti nikakvi ve i poduhvat protiv brojano vrlo jakog neprijatelja, pa je zatražena žurna pomo iz Zagreba putem naslova, Ustaškog stožera te župe i Operacionog odjela Ministarstva domobranstva, ali ta pomo do sada nije stigla.

Nakon višekratnog urgiranja danas oko 18 sati stigla je u Kutinu jedna bojna njema kih vojnika.

Naknadnim je izvidima ustanovljeno, da su se partizani oko 13 sati povukli u pravcu garešni kog kotara u sela Stupova u i Vukovje.

Gubitci s naše strane, koji su do sada utvrjeni su sliede i: oko 20 njema kih vojnika, 30 domobrana i jedan ustaša, dok broj ranjenih nije poznat. Gubitci neprijatelja su vrlo veliki, ali broj tih nije se mogao ustanoviti.

Napominje se, da su svi lanovi radni ke kolonije sa Gojila — posebice njema ki radnici sa porodicama — spašeni, jedino se predmjeva da je ubien nadzornik Schuster, njema ki državljan, što e se naknadno izvidima provjeriti.

To nije podatke o toku itavog gornjeg napadaja mo i e se naslovu pružiti tek nakon što budu izvršeni to ni i pomni izvidi.

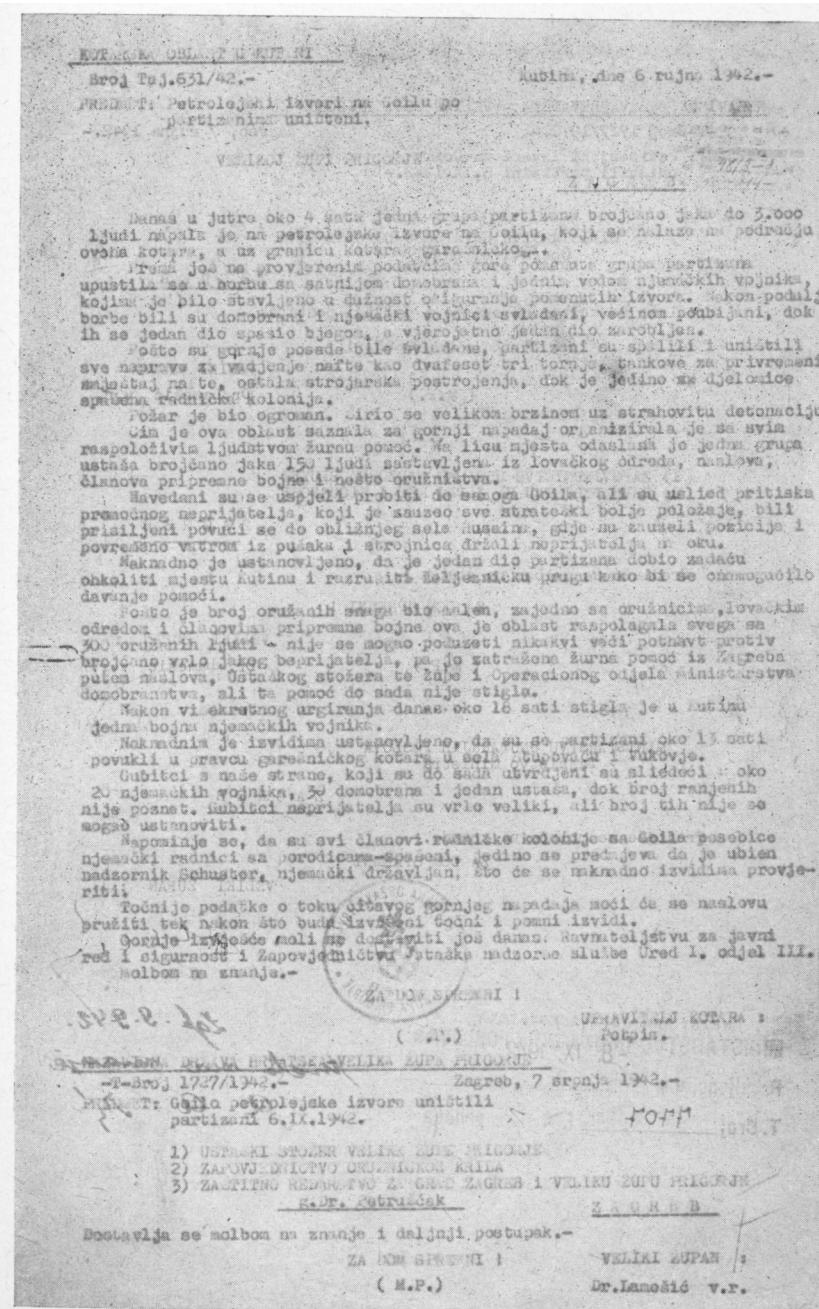
Gornje izvješ e moli se dostaviti još danas: Ravnateljstvu za javni red i sigurnost i Zapovjedni tvu Ustaške nadzorne službe Ured I. odjel III.

Molbom na znanje.—

ZA DOM SPREMNI!

UPRAVITELJ KOTARA:
Potpis

(M.P.)

OBAVJEŠTENJE TALIJANSKE VOJNE MISIJE IZ ZAGREBA OD 8 RUJNA 1942 GOD. O PLANU NAMJERAVANE USTAŠKO-DOMOBRANSKE AKCIJE NA PODRU JU ZUMBERKA I TRAŽENJU SADEJSTVA TALIJANSKIH JEDINICA

TELEGRAM

Prispio 8 rujna 1942 g. u 13.45 h

Šalje Talijanska Misija — Zagreb
Superslodi

br. prat. 4286

Maršal Kvaternik smatra za neophodno izvršiti ovih dana (datum e biti vjerovatno 11-i ili 12-i teku i) energi no lokalno iš enje u zoni neposredno južno od Gorjanaca.¹

Akciju e izvršiti etiri hrvatska bataljona polaze i od pograni ne linije izme u Stojdrage i kote 1175 (Novo Mesto-XV-CK) i operisa e u pravcu jugoistoka.

Za ove operacije Maršal moli u eš e Talijana u slijede- em:

1) — zatvaranje grani ne linije izme u Stojdrage i Metlike;

¹ Ova ustaško-talijanska ofanziva na podru ju Gorjanci otpo ela je 14 rujna 1942 godine. Od ustaško-domobranskih snaga u estvovale su: Trinaesta ustaška bojna, Prvi gorski zdrug i dvije ustaško-domobranske pukovnije. Na podru ju Zumberka su se tada od partizanskih snaga nalazile: etvrtka kordunaška udarna brigada i bataljon »Josip Kraš«. Cilj ofanzive bio je da se uniše partizanske jedinice na Zumberku i sprije i dalji razvoj NOB na tom podru ju, na samom domaku Zagreba. Plan neprijatelja bio je otsje i partizanskim snagama otstupnicu ka Gorjancima, opkoliti ih i uništiti. Ustaško-domobranske snage otpo ele su napad sa linije Vivodina — Kraši — Plješevica — Samobor — Stojdraga. Ova ofanziva nije uspjela. Za vrijeme ofanzive ustaše su u selima Zumberka ubijali i hapsili. U s. Pe no je uhapšeno 46 muškaraca, od ega ih je jedan dio odmah ubijen, u s. Cerovac 31 muškarac, 36 žena i 67 djece, u s. Slaveti 7 muškaraca. (Podaci iz domobranskih Dnevnih izvješ a br. 262 od 19. IX. 1942, br. 263 od 20. IX. 1942 i 265 od 22. IX. 1942.)

etvrtka brigada je na putu kroz Belu Krajinu za Kordun izvela niz uspješnih akcija u borbi protiv Talijana. Opširnije o ovoj ofanzivi vidi dok. br. 71, 72, 73 i 76.

- 2) — zatvaranje otsjeka blizu Silovine (8 km zapadno od Jastrebarskog) i Lokošin Dola (5 km sjeverno od Jastrebarskog) u vezi sa dva hrvatska bataljona s lijeve strane;
- 3) — ovlaš enje prevoza za mjesto Planina (Samobor NH-CO).
Pod to kom 2) mogli bi eventualno izvršiti Hrvati, ukoliko bi talijanske trupe preuzele zaštitu cijele pruge izme u Karlovca i demarkacione linije.

Moli se za hitno saop enje odluke te Komande.—

Pukovnik Re s.r.

(M.P.)

Ovjerava prepis
Brigadni general
Na elnik štaba
E. de Blasio

\

rgb. copia

25/12

TELESCRITTO

arrivo 8 settembre 1942 ore 13,45

DA ITALMISSIONE = ZAGABRIA

AT COMANDO SUPERSLODA

n. 4286 di prot.

Maresciallo Kvaternik ritiene indispensabile compiere prossimi giorni (data da fissare probabilmente 11 o 12 corrente) energico rastrellamento locale in zona immediatamente sud Gorianci.

Azione sarà effettuata da 4 battaglioni croati partenti da linea confine tra Stojdraga e quota 1175 (Novo Mesto XV-CK) e operanti in direzione sudest.

Per questa operazione Maresciallo prega concorso italiano mediatore:

1°) - Sbarramento linea confine tra Stojdraga e Metlika;

2°) - sbarramento tratto approssimativo Silovina (8 km. ovest Jastrebarsko) e Lokesin Dol (5 km. nord Jastrebarsko) in collegamento sulla sinistra con due battaglioni croati;

3°) - autorizzazione transitare per località Planina (Samobor NH-CO).

Eventualmente punto 2° potrebbe essere effettuato da croati qualsiasi truppe italiane assumessero inftra protezione ferrovia tra Karlovac e linea demarcazione.

Pregasi comunicare urgenza decisione codesto Comando.

Colonnello RE

Fotokopija dokumenta br. 95

BR. 96

IZVJEŠTAJ KOMANDE VAZDUHOPLOVSTVA VIŠE KOMANDE ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA-DALMACIJA« OD 10 RUJNA 1942 GOD. O DEJSTVU POTCINJENE AVIACIJE NA PODRUJU GORSKOG KOTARA I LIKE

10.IX.1942

**KOMANDA VAZDUHOPLOVSTVA »SLOVENIJA-DALMACIJA«
AEROTATTICO
Dalekopisa em
(SPA)**

GLAVNOJ KOMANDI VAZDUHOPLOVSTVA = RIM (dalekopisa em)

SUPERSLODI = SUŠAK (na ruke)
ESERCITAVIA = RIM (dalekopisa em)

01873/OP Supersloda Aerotattico Sušak. Borbena djelatnost pot injenih vazduhoplovnih grupacija dana 9 rujna.

Sušak:

63. puk: 1 RO-37¹ od 11.05 do 13.25 izvi anje nad drumom Tatalovi i (Ogulin XI-AI) Praži i (Ogulin XV-AL) Trbovi Stan (Ogulin ZN-AN) i fotografisanje nad drumom Jezerane (Ogulin XP-AD) Razvala (Ogulin XP-AF) kota 596 (XR-AL) Josipdol (XT-AN) sekcija Ogulin.

Zadar:

51. eskadrila: 1 BR-20² od 07.45 do 09.00 bombardovao ku u kotja se nalazi (PI 16-FR 12—Gospo), ba eno 12 od 50, 1 BR-20 od 08.15 do 09.15 bombardovao naselje Peane (Gospo PI-FR) bacivši 12 od 50, 1 BR-20 od 08.55 do 10.00 bombardovao i mitraljirao Kameniš (Gospo PI-FR) bacivši 12 od 50 i ispalivši 200 metaka, 121. eskadrila: jedan CA-311³ od 08.40 do 11.05 fotografisao zonu Vaganj (Split VQ-CM) i bacio letke u zonu Šibenik i Vodice (zirje PN-CK). 1 CA-311 od 09.35 do 11.35 izvi anje i fotografisanje uporišta zone Graac (Knin QK-EH), 1 CA-311 od 09.45 do 11.55 izvi anje i snimanje uporišta zone Šibenik.

General Piccini s.ir.

^{1,2} i ³ Tipovi talijanskih aviona

BR. 97

IZVJEŠTAJ KOMANDE DEVETOG MOBILNOG BATALJONA OD 12 RUJNA 1942 GOD. O NAPADU PARTIZANA NA VLAK NA PRUZI SINJ—SPLIT

KOMANDA KR. KARABINJERA DALMACIJE

Splitski divizion (IX° mob. bataljon)

Br. 12/22 protokola — Povjerljivo

Predmet: Vijesti preko granice Split, 12 rujna 1942-XX

GUVERNATORU DALMACIJE — VOJNI KABINET ZADAR	
KOMANDI XVIII-og ARMIJSKOG KORPUSA	V.P. 118
KOMANDI PJEŠ. DIVIZIJE »ZADAR«	V.P. 141
KOMANDI PJEŠ. DIVIZIJE »BERGAMO«	V.P. 73
KOMANDI KR. KARABINJERA DALMACIJE	V.P. 141

Radi saop enja javlja se da je u 21,55 7-og teku eg na kilometarskoj progresivi 23,300, pruge Split — Sinj oko stotinu partizana blokiralo kamenjem mješoviti vlak br. 736, koji je pošao iz Klisa za Sinj u 21,30 otvaraju i smjesta žestoku puš anu vatru na naoružanu pratnju sastavljenu od 9 pripadnika konji ke jedinice, koji su u me uvremenu sišli sa vagona traže i zaklon u pukotinama terena.¹

Dok su željezni ari dospjeli do stanice Dugopolje prijavljuju i se onom komandantu odjeljenja, vlak oslobo en ko nica (izgleda djelo partizana) zbog nagiba je po eo da ide unazad, prevrnuvši se oko 300 metara sjeverno od Klisa.

Od pripadnika pratnje niko nije ranjen; nikakva šteta ostaloj posadi.²

Materijalna šteta dostiže oko 200.000 lira.

Napada i su odnijeli jedan dio tereta, izme u ostalog vojne cipele, odje u, dva telefonska aparata i jedan sanduk municije za pušk@mitraljez.

Linija je uspostavljena.

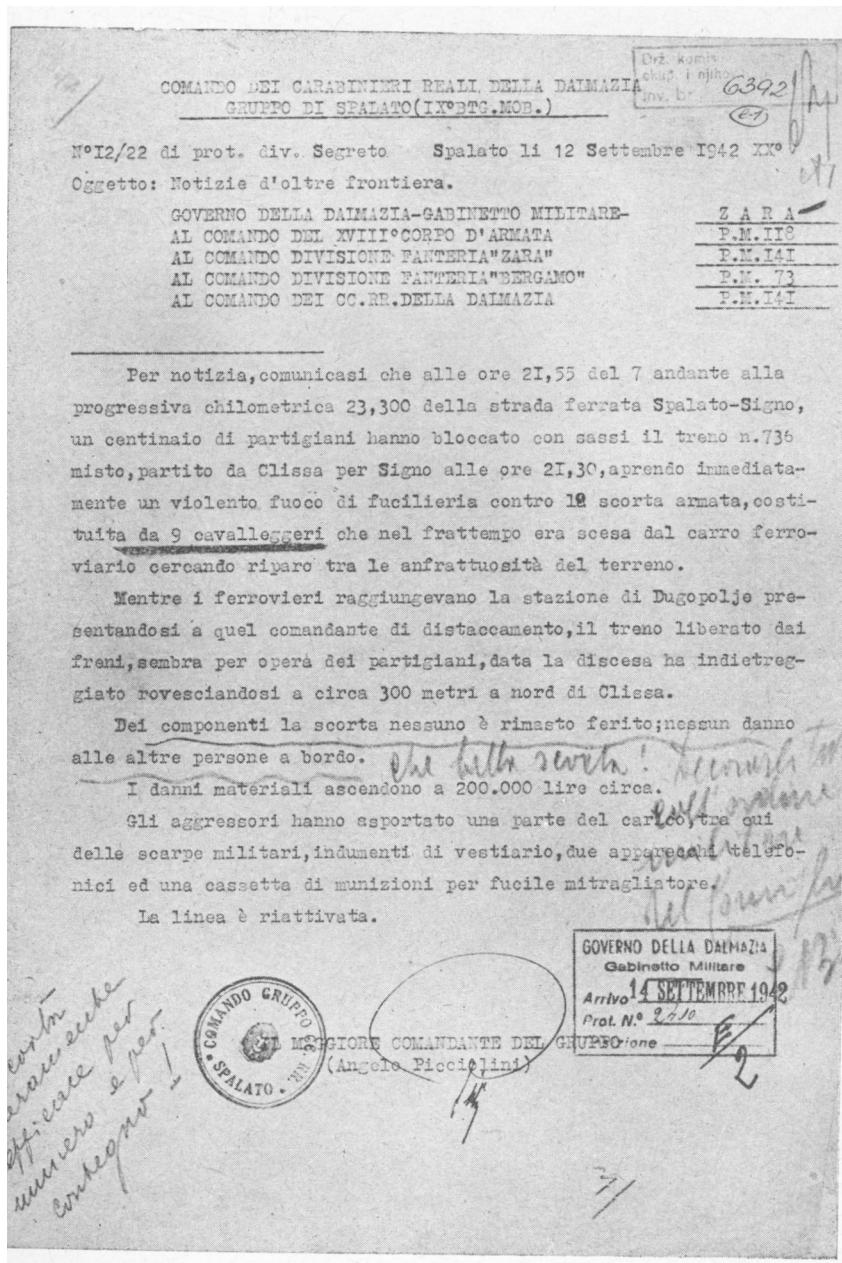
(M.P.)

Zaista silna pratnja po Major komandant diviziona
broju i po držanju!³ Angelo Picciolini

¹ Ovu akciju je izveo Lete i vod Mose kog bataljona. Opširnije vidi u dok. br. 45.

² Sa strane ovog pasusa na originalu dopisao je zadarski prefekt amilo Bruno rukom, plavom olovkom, slijede e: »Lijepa pratnja! Treba ih sve odlikovati vojnim redom zeca«. Rije »coniglio« prevedena je sa zec, a zna i još i kukavica, strašljivac.

³ Ova primjedba dopisana je rukom, vjerojatno od gorepomenutog prefekta.

Fotokopija dokumenta br. 97

BR. 98

IZVJEŠTAJ KOMANDE VAZDUHOPLOVSTVA VIŠE KOMANDE ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA-DALMACIJA« O DEJSTVU TALIJANSKE AVIJACIJE NA PODRUJU LIKE ZA DAN 13 RUJNA 1942 GODINE

KOMANDA VAZDUHOPLOVSTVA »SLOVENIJA-DALMACIJA«

AEROTATTICO
Dalekopisa em

Viša komanda oružanih snaga
»Slovenija-Dalmacija«
Operativno odjeljenje

Br. 18225
Prispjelo 14 rujna 1943

GLAVNOJ KOMANDI VAZDUHOPLOVSTVA — RIM (dalekopisa em)

SUPERSLODI — SJEDIŠTE (na ruke)

ESERCITAVIA — RIM (dalekopisa em)

Br. 01930 Op. Supersloda Aerotattico Sušak. Borbena djelatnost pot injenih vazduhoplovnih grupacija dana 13 rujna:

Mostar:

121. eskadrila: 1 CA-311 od 08.40 do 11.00 izviđanje zone Imotski (Makarska XP-BH), Posušje (Makarska XV-BL) Studeno Vrelo.

Zadar:

51. eskadrila: 3 BR-20 od 09.20 do 10.40 bombardovali su naselje Debelo Br. (Gospi ON-FR) i Bjelopolje (Gospi PL-PV) bacivši 36 [bombi] od 50 [kg], 1 Br-20 od 17.50 do 19.10 bombardovao je i mitraljirao kotu 531 i naselja Poljan

i Krš (Senj IV-PV) bacivši 12 od 50 i ispalivši 200 mitraljeskih metaka; 121. eskadrila: 1 CA-311 od 10.30 do 11.50 bombardovao je zonu Turjanski (Gospo NH-CK) bacivši 32 male bombe od 12, 1 CA-164 od 18.05 do 19.50 veza i bacanje poruke u zonu Kistanje (Šibenik RH-DE), 1 CA-311 od 18.05 do 19.25 bombardovao je i mitraljirao zonu kote 531 i naselja Poljan i Krš (Senj XV-PV) bacivši 32 male bombe, od 12 i ispalivši 600 mitraljeskih metaka.

General Piccini

(M.P.)

Za ta nost prepisa:
Na elnik štaba
Potpukovnik-pilot M. Ravida

BR. 99

**NARE ENJE KOMANDE PETOG ARMJSKOG KORPUSA
OD 13 RUJNA 1942 GOD. ZA IZVO ENJE OPERACIJE
NA PODRU JU VELIKE KAPELE¹**

1 kopija Ekselenciji
1 „ na elniku štaba
1 „ majoru Calmegiano

**KOMANDA V ARMJSKOG KORPUSA
OPERATIVNO ODJELJENJE**

Br. 11942 prot **Povjerljivo** V.P. 41, 13 rujan 1942-XX

OPERATIVNO NARE ENJE BR. 1

Prilozi: 4

Topografska karta: u 1:100.000—Listovi: Sušak, Ogulin, Senj, Gospi.

Predmet: Operacije na Velikoj Kapeli (1. i 2. faza)	
Komandantu pješ. div. »Granatieri di Sardegna«	— V.P. 81
Komandantu pješ. div. »Re«	— V.P. 93
Komandantu pješ. div. »Lombardia«	— V.P. 47
Komandantu XIV obalske brigade	— V.P. 41
Komandantu artiljerije V arm. korpusa	— V.P. 41
Komandantu inžinjerije V arm. korpusa	— V.P. 41
Komandantu zrakoplovne grupacije iz Zadra	— V.P. —
Na elnicima službi V arm. korpusa (u izvodu) i na znanje: . . .	— Sjedište

Situacija:

- naša: poznata; hrvatskih trupa: viditi prilog br. I.²
- pretpostavljena kod neprijatelja: viditi prilog br. 2.³

¹ Na osnovu naredbe M. Roatte (Zbornik, tom V, knj. 6, dok. br. 88), komandant Petog armjskog korpusa izdao je ovo nare enje za operaciju na podru ju Velike Kapele. Operacija je otpoela 16 rujna. Na podruju koje je bilo zahva eno ovom talijanskim operacijom 16 rujna su se nalazila samo tri bataljona Prvog odreda Pete operativne zone. Prva udarna brigada, Proleterski bataljon i Prvi i Drugi udarni bataljon (ova dva bataljona su iz sastava Prvog odreda Pete oper. zone) preba eni su na podruje Prve operativne zone. Neprijateljske snage su napadale iz Žute Lokve, Prokika, Brinja, Plaškog, Josipdola, Oštarija, Gomirja, Mrkoplja, Lokava, Fužina i Li a, dok su neprijateljske posade iz Senja i Zlobina izišle na obližnje visove. Plan neprijatelja je bio da na podruju izme u Stalka, Ledenica i Brinja opkoli i uništi partizane.

Za vrijeme ove operacije Talijani su popalili gotovo sva sela na slobodnoj teritoriji u koja su stigli. Veliki dio stanovništva je odveden u koncentracione logore. Vidi dok. br. 107, 116 i Zbornik, tom V, knj. 8, dok. br. 12 i 71.

^{2,3} Redakcija nije pronašla ove priloge.

Zadatak:

- Armijski korpus mora:
- o istiti predio koji se nalazi izme u mora, željezni ke pruge Fužine — Ogulin — Vrhovine i puta Vrhovine — Otoac — prevoj Vratnik — Senj od ustani kih formacija koje su se tu ugnijezdile, uništiti im glavne pozadinske baze Jasenak i Drežnicu.

U eš e XI arm. korpusa:

- dva bataljona iz XI arm. korpusa stara e se o nadgledanju prelaza na Kupi iz Broda na Kupi u Vinicu i o nadgledanju zone izme u Kupe i željezni ke pruge Delnice — Vrbovsko, vršenjem upada i postavljanjem zasjeda.

U eš e trupa iz garnizona V grupacije Grani ne straže:

- sa mobilnim dijelovima iz garnizona Mrzla Vodica i Kamenjak vrši e upade prema željezni koj pruzi u dijelu izme u Meja — Gaj i Delnica.

Namjeravam:

- koncentri no dejstvovati sa sjevera, istoka i juga; prodrijeti u dva glavna aktivna neprijateljska centra Jasenak i Gr. Drežnicu, kao i u Vodote (ZV-AD) — Tuževi (ZT-AD) i Gostovo Polje (XI-AF) — (1 i 2 faza);
- izvršiti mnogostruka iš enja da bi se od ustani kih formacija o istile zone oko gorepomenutih mjesta — (3 faza);
- potisnuti i priljubiti uz obalu ustani ke formacije koje su umakle iš enju i tako ih potpuno uništiti — (4 faza).

Nare ujem:**I. — Operišu e trupe divizije »Lombardia«**

(73 pješadijski puk od dva bataljona; 74 pješadijski puk od dva bataljona; jedan divizijski bataljon er. košulja; dijelovi artiljerije i ostala sredstva kao što je odre eno; trupe za poja anje o kojima u br. III; dijelovi M.V.A.C.)

— 1 faza:

- ujutro dana X neka budu raspore ene na frontu: Li — Mrkopalj — Gomiirje — Ogulin (postoje i garnizoni se moraju svesti na minimum i biti organizirani tako da mogu pružiti otpor sami, iako napadnuti mnogo ja im snagama);
- dana X+1: neka iste zonu Gomirje—Vitunj (XL-AT) — Turkovi Selo (XN-AT) — Sovinica (XL-AR) — Salopeki Modruški (XP-AR) (isklju no). Po završenom iš enju moraju biti okupirani visovi koji dominiraju kotlinom Musulinski Potok (XL-AR);

— 2 faza:

— upaš e, iznenada, u kotlinu Jasenak iz Mrkoplja, Gomirja i Ogulina, okupiraju i je i uništavaju i pozadinske ureaje. Sa bataljonom iz 311 pješ. puka i sa grani nim bataljonom (koje dobije kao poja anje), nadira e iz Li a, preko Viševice (k. 1428)' (VS-AR) na Maševo (VS-AP) i na Banska Vrata (ZI-AN).

Divizija »Granatieri di Sardegna«

— 1 faza:

— dana X: sa prostora: Oštarije — Josipdol — Plaški neka ide da zauzme liniju Salopeki Modruški (XP-AR) — Veljun (k. 616) (HR-AP) — Stražbenica (k. 621) (HR-AN) — Salopek Selo (HT-AL) — Gašparevi i (HT-AL) — Kosanjak (HR-AI) — V. Makovnik (k. 976) (HR-AF) — Crna K. (k. 934) (XT-AF) — Bijela K. (k. 998) (XT-AF) — Brestig (k. 859) (XT-AD); iste i zone u me uprostoru;

— dana X+1 : neka stigne na liniju Stožac (k. 810) (XN-AR) — Rup i eva Glav. (k. 821) (XN-AP) — Zagorska K. (k. 834) (XN-AN) — Kalska Glav. (k. 886) (XP-AN) — Bijela K. (k. 851) (XN-AL) — Bilac (k. 946) (XN-AI) — Snižnica (k. 924) (XP-AF) — Razvala (XP-AF) iste i zone u me u-prostoru;*

— 2 faza:

— neka napreduje, vrše i iš enje, prema Krakaru (ZV-AN) i Gr. Drežnici sa više kolona i neka zauzme kotlinu Gr. Drežnica.

Operativne trupe divizije »Re«

(1 pješ. puk od dva bataljona; 2 pješ. puk od dva bataljona; dijelovi artiljerije i ostala sredstva kao što je određeno; trupe za poja anje o kojima u br. III; dijelovi M.V.A.C.)

— 1 faza:

— dana X: pošto izvrše prethodne akcije u zoni Škare, Brlog i Dabar, treba da budu raspore ene izme u Brinje — Lipica (HR-AB) i Tomin eva Draga (XT-AB);

— dana X+1: dok e 11 bersaljerski vršiti okupaciju Jezerana i stupiti u vezu sa desnim krilom pješ. div. »Granatieri di Sardegna« u Razvali, neka se ostale trupe rasporede na frontu Brinje — Križpolje (XL-AB) spremne da se krenu za akciju u 2 fazu;

— 2 faza:

— neka 11 bersaljerski puk iz Jezerana nadire prema Gr. Drežnici, u estvuju i u akciji pješ. div. »Granatieri di

Sardegna«. Neka ostale trupe iste zone Vodote (ZU-AD) — Tuževi (ZT-ÄD) i Gostovo Polje (ZV-AF).

Radi znanja, zauze u trupama kojima raspolažem Krivi Put (ZN-AD) i, po mogu stvu, Alan (ZN-AF).

II. — Kako u prvoj tako i u drugoj fazi, svi naši garnizoni koji ostanu u zonama divizije »Re« i »Lombardia«, vrši e aktivnost u okviru odgovaraju eg obima i postara e se za iš enje okolnih zona.

Garnizoni iz obalske zone osta e u stanju uzbune, vrše i brižljiv nadzor da bi omogu ili da ustani ke formacije stignu do obale.

III. — Dodjeljujem:

- a) — pješ. diviziji »Granatieri di Sardegna« (pored III diviziona 75/13 iz 5 artiljeriskog »Superga«):
 - CXX divizion 149/13 (bez jedne baterije)
- b) — pješ. diviziji »Re«:
 - 11 bersaljerski puk
 - 1 eskadron lakih tenkova
 - CXX divizion 149/13
 - 1 pontonirsku sekciju
 - LXXXI bataljon er. košulja (koji e upotrebiti u zoni Vrhovine za poja anje službe zaštite željeznica)
- c) — pješ. diviziji »Lombardia«
 - komandu 311 puka
 - III bataljon iz 311 pješ. puka
 - 1 vod topova 47/32 iz 311 pješadijskog
 - III eskadron lakih tenkova
 - 1 pontonirsku sekciju
 - 1 bataljon grani ne faš. milicije (M.V.S.N.)

IV. — Na mom raspoloženju:

- XXXIII bataljon er. košulja i XVI bataljon er. košulja »M« (u po etku izme u Žute Lokve i raskrsnice Brlog)
- 1 eta iz V mitraljeskog bataljona

V. — U eš e mornarice:

Komanda mornarice Rijeka vrši e — za vrijeme trajanja operacija — nadzor i iš enje duž obale Bakar — Senj ime e se onemogu iti da formacije i dijelovi ustanika umaknu morem, akciji naših trupa. Primi e posebna na re enja.

VI. — Vazduhoplovstvo:

na raspoloženju su, spremne da interveniraju na zahtjev;

— 1 grupa izvi a kih eskadrila

— 3 bombar erske eskadrile iz vazduhoplovne grupacije u Zadru.

Zahtijevi za u eš e aviona, kanal za vezu, kodeksi za vazdušno-kopnenu vezu: viditi prilog br. 3.⁴

VII. — Po etak akcije: (dan X i sat) bi e nazna en slijede om ugovorenom frazom: »Izru ite sav materijal na dan u asova«.

VIII. — Veze: priložena skica br. 4.⁵

IX. — Moje komandno mjesto: Oto ac, do novog narenenja.

X. — Vijesti e mi se slati u 10 sati, u 14 sati, 16 i 18 asova svakog dana; one najvažnije i najhitnije — svakog trenutka.

XI. — Pomo ne službe: posebna nare enja.

Potvrdite prijem najbržim sredstvom.

General
Komandant armijskog korpusa
(Renato Coturri)
R. Coturri
(M. P.)

^{4,5} Redakcija nije pronašla ove skice i priloge.

BR. 100

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA DRUGE ORUŽNICKE PU-KOVNIJE OD 14 RUJNA 1942 GOD. O ORUŽANIM AKCI-JAMA PARTIZANA U LICI I HRVATSKOM PRIMORJU
U PRVOJ POLOVICI RUJNA**

ZAPOVJEDNI TVO

2. ORUŽNICKE PUKOVNIJE

J. S. Br. 530/taj.

U Gospi u, dne 14. rujna 1942.

Predmet: Doglasno izvješće za prvu polovicu mjeseca rujna 1942.

1. VRHOVNOM ORUZNICKOM ZAPOVJEDNICTVU ZAGREB
2. ZAPOVJEDNICTVU 1. 3. 4. 5. i 6. ORUŽNICKE PU-KOVNIJE
3. ZAPOVJEDNICTVU ZA UTVR IVANJE GRANICE SARAJEVO
4. RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST ZAGREB
5. ZAPOVJEDNICTVU USTAŠKE NADZORNE SLUŽBE (Glavno pobo ni two Opati ka ul. I/II ZAGREB
6. ZAPOVJEDNICTVU I. II. i III. DOMOBRANSKOG ZBORA

Na temelju zapovjedi Vrhovnog oružni kog zapovjedni - tva J. S. Br. 320/taj. od 31. svibnja 1941. a prema prikupljenim podatcima predlažem izvješće o prilikama javne sigurnosti na podruju ove pukovnije za vrieme minulih 15 dana u slijede em:

32) KOMUNISTI KA (PARTIZANSKA) AKCIJA I PROTUMJERE:

Slaba aktivnost savezni kih vojni kih snaga, te slaba broj ana ja ina naših domobranksih, ustaških i oružni kih postrojbi doprinosi da je partizanska djelatnost svakim danom u porastu. Ona se s jedne strane sastoji u promi bi komunisti - kog naziranja na svjet i uvo enju sovjetskog sustava vladavine, a s druge strane njihove vojni ke postrojbe dnevno produzimaju ja e dobro smišljene i organizirane prepade na

pojedine naše postrojbe, oružni ke postaje, prometne veze sela i t. d. pa i itave krajeve. Naše snage odupiru se hrabro njihovim nasrtajima, no uslijed slabe ja ine i slabijeg naoružanja redovito moraju podle i njihovo premo i.

Na podruju krila Gospa kao važniji doga aji bili su:

20. kolovoza o. g. jedna grupa partizana porušila je 40 komada b.b. stubova na državnoj cesti Otoac — Peruši, kod sela Li ko Lešće (10 km. j. i. od Otoaca). Sumnja se da su ovo izvršili partizani iz Lešća, kotara Otoac.¹

24. kolovoza o. g. došlo je u selo Ovići (6 km. j. i. od Otoaca) oko 400 partizana i zapalili zgradu pučke škole gdje se je imalo smjestiti 40 domobrana za osiguranje samog mjesto i državne ceste.²

27. kolovoza o. g. u 23.15 sati jedna skupina oko 15 partizana, napala je na zaseok Krpani kod sela Keki i (2 km. istočno od Gospa). Talijanska straža sa željezni kog kolodvora u Gospu u otvorila je na iste vatru iz strojnica, nakon čega su se partizani povukli i uz put zapalili kuću Petra Krpana i time mu nanesli štetu oko 15.000 Kn.

28. kolovoza o. g. jedna partizanska obhodnja nepoznate je naša je na busiju naših oružnika u selu Brušane, kotara Gospa, na južnom izlazu iz sela, obhodnja naših oružnika otvorila je vatru na njih iz pušaka i partizani su se povukli bez gubitaka.

30. kolovoza o. g. preduzeta je akcija protiv partizana od strane Talijanske vojske, ustaša i naših domobrana u pravcu sela Ostrovice (2 km. j. od Široke Kule) pa do Barleta (10 km. j. od Široke Kule) iz kojih su sela partizani protjerani i koja su sela naši ustaše do temelja spalili. Na strani Talijana poginuo je jedan vojnik i nekoliko ranjeno, na našoj strani nije bilo gubitaka. Gubitci na strani partizana nisu poznati.

1. rujna o. g. oko 1 sat napalo je na selo Dabar (11 km. s. i. od Otoaca) oko 1.200 partizana. Naši oružnici i prije uvjeti domobrani jašte od 83 momka primili su borbu, koja je trajala sve do 2. rujna 1942. do uvečer, kada su partizani počeli bacati minu tu i crkvu, obiskuju zgradu i oružni kuću postaju, koje su zapalili, zatim obkolili spomenute zgrade u ko-

¹ Telefonsko-telegrafske veze pokidali su borci bataljona »Božidar Adžija«.

² Školu su zapalili borci bataljona »Božidar Adžija«.

jima su se nalazili naši oružnici i pri uvni domobrani i zaročili ih. Prema dobivenim podatcima 2 djelatna oružnika i 18 pri uvnika uspjeli su se spasiti, ali do danas nikome se još nisu javili.³

1. i 2. rujna o. g. talijanska vojska ja ine od 2 bojne uz sadjelovanje naših domobrana i ustaša iz Gospa i izvršila je akciju iš enja u pravcu Divosela (6 km. j. od Gospa a), itluka (8 km. j. i. od Gospa a) i Po itelja (12 km. j. i. od Gospa a) iz kojih su sela partizani protjerani. Divoselo je podpuno spaljeno, a itluk djelimi no. Gubitaka na strani Talijanske vojske nije bilo. Na našoj strani poginuo je jedan ustaša, a 3 su ranjena. Pošto su se Talijanske i naše snage povukle u Gospa, partizani su ponovo zaposjeli spomenuta sela.⁴

2. rujna o.g. oko 17 sati napadnuta je oružni ka ophodnja postaje Peruši u selu Studencima (6 km. s. z. od Peruši a) od strane partizana, kojom prilikom je ubijen pri uvnik domobran Ivan Milokovi postaje Peruši .

2. rujna o. g. oko 1 sat ja a grupa partizana upala je u selo Studence (6 km. s. z. od Peruši a) i zapalila mjestnu pu ku školu i zgradu pravoslavne parohije koje su zgrade do temelja izgorjеле. Šteta se cieni na oko 1,000.000 Kuna.⁵

4 rujna o. g. u 23 sata partizani iz sela ukovca, kotara Gospa , napali na naše straže izpred sela Široke Kule, kao i na samo mjesto Široku Kulu, kojom prilikom su zapalili 1 ku u i 3 štale, ime su nanieli štete seljacima u iznosu od 350.000 Kuna. Naše straže su partizane odbile.

6. rujna o. g. u 12 sati na željezni koj pruzi Gospa — Knin udaljeno od Gospa a oko 10 km. partizani su rastavili željezni ke šinje, tako da je dolaze i mješoviti vlak iz Medka izkliznuo i stao, ali bez štete. Parostroj je ponovo dignut na prugu i nakon zastoja prometa od pola dana isti je ponovo uzpostavljen.⁶

7. rujna o. g. oko 3 sata napadnuto je od jedne grupe partizana selo Krušica (10 km. s.z. od Peruši a) kojom prilikom su u sgradi pu ke škole polupali namještaj i pociepali sliku Poglavnika. Naše snage iz Pazarišta poduzele su napad

³ Napad na Dabar izvršili su Prva udarna brigada Hrvatske i bataljon »Božidar Adžija«. Vidi dok. br. 13.

⁴ Vidi dok. br. 14.

⁵ Akciju su izvršili borci Druge NOU brigade Hrvatske.

⁶ Diverziju su izvršili dijelovi Prvog li kog NOP odreda.

i partizane potjerale. Partizani su odnijeli 4 vojni ke puške od naoružanih seljaka. Ljudskih žrtava nije bilo.⁷

8. rujna o.g. oko 16 sati mješoviti vlak koji je išao od Gospa prema Zagrebu, naišao je na prekinutu prugu između postaje Janje i Studenci, kotara Perušić, kojom prilikom se paroštroj, službena kola i jedan osobni vagon strovalili u nasip u provaliju, a ostali vagani ostali su na pruzi. Strojovo a je poginuo pod parostrojem, loža teže ranjen, a 2 naša domobrana poginula i 1 talijanski astnik i 3 vojnika.⁸

Nakon događaja Talijanska posada iz Perušića sa jednim strojem i jednim vagonom izašla je na lice mjesta radi pružanja pomoći.

8. rujna o.g. jedna ustaška satnija zauzela je od partizana selo Kruščicu (10 km. s. z. od Perušića) koje su selo partizani 7. rujna o.g. zauzeli i time htijeli presjećati vezu između Kosinja i Gospa. Gubitaka na našoj strani nije bilo, a na strani neprijatelja nisu poznati.

9. rujna o.g. večeras skupine partizana iz planine Kozjana, sela Kuzmanovača, Ljubava i okoline, izvršili su oružani napad na selo anak (12 km. s. i. od Perušića) Gostova u (8 km. s. i. od Perušića) koja su sela zauzeli. U Gostova i zapalili su zgradu pučke škole i nekoliko kuća.⁹

11. rujna o.g. između željezničke postaje Studenci i Janje, kotara Perušić, partizani su pripucali na talijanski vojnički vlak i ubili 2 talijanska vojnika i 5 ranili, uslijed tog spomenuti vlak vratio se u Likolješće.¹⁰

Na području krila Knin kao važniji događaji bili su:

31. kolovoza o.g. uhi en je po etnicima iz Kosova, kotar Knin, partizan Moomir Prijić iz Biskupije, kotara Knin, koji je prije tri mjeseca pobjegao od kuće u šumu, pa se je istog dana vratio kući. Imenovan je predan Talijanskim vojnim vlastima.

Istog dana uhi en je po spomenutim etnicima u selu Biskupiji kotara Knin partizan Veselin Vukadin iz Vrbnika, kotara Knin, koji je takođe predat Talijanskoj vojnoj vlasti.

3. rujna o.g. oko 4 sata jedna grupa partizana iz Cetine, kotara Sinj, došla je u selo Krivič (4 km. i. od Knina) i napala

⁷ Ovu akciju izvršili su dijelovi Druge NOU brigade Hrvatske.

⁸ Diverziju su izvršili borci Druge NOU brigade Hrvatske.

⁹ Napad na selo anak izvršila je Druga partizanska brigada Hrvatske. Vidi dok. br. 18 i 33.

¹⁰ Na vlak su otvorili vatru dijelovi Druge NOU brigade Hrvatske.

etni ku stražu. U ovoj borbi partizani su zarobili i sobom odveli 4 etnika, a etnici su zarobili 3 partizana i odveli ih u svoj štab u selo Strmicu, kotara Knin. Ovom prilikom poginuo je partizanski vođa a doti ne obhodnje David Bajić iz Biskupije kotara Knin.

3. rujna o. g. pušten je iz pritvora na slobodu od strane Talijanskih vojnih vlasti iz Knina pravoslavac Milan Šolak iz Ervenika, kotara Knin, koji je bio osumnjičen zbog komunizma.

5. rujna o. g. sproveden je po talijanskim karabinierima iz Knina u Zadar, pravoslavni pop Jovan Miodragović iz Obrovca, zbog toga što je održavao vezu sa partizanima.

Istoga dana sproveden je iz pritvora iz Knina Stevo Miodragović u Zadar. Imenovani je po talijanskim karabinierima uhičen 3.-VIII. o. g. u selu Zagroviću, kotara Knin zbog sumnje komunizma.

5. rujna o. g. sproveden je po Talijanskim vojnim vlastima iz zatvora iz Knina u Šibenik seljak Ivan Panjak i Filip Panjak, obojica iz sela Vinalj a kotara Sinj. Oni su bili 25.-VIII. o. g. po Talijanskoj vojnoj vlasti uhičeni radi bezpravnog prikupljanja oružja.

5. rujna o. g. dopravljen je u zatvor Knin Mamut Herkić iz Bjelaja, kotar Bosanski Petrovac. On je 5.-IX. o. g. po karabinierima uhičen u Vrliki zbog sumnje komunizma.

Na području krila Senj kao važniji događaji bili su:

18. kolovoza o. g. u 5.45 sati, naišao je teretni vlak na pruzi između postaje Zlobin — Drivenik na postavljeni eksploziv od strane partizana. Pod lokomotivom je eksploziv eksplodirao i prugu raspragao u dužini IV2 metara. Ljudskih žrtava nije bilo.¹¹

19. kolovoza o. g. oko 21.30 sati podmetnuli su partizani eksploziv u mali rezervoar vodovoda željezničke pruge Plaše — Zlobin, udaljeno od Zlobine prema Plasama 1 km. gdje je došlo do eksplozije, te je tom prilikom odbranjeni cementni poklopac rezervoara i vodovodna cjev napukla i snaga vode uslijed toga umanjena za 30%.¹²

21. kolovoza **10.** o. g. na putu u blizini sela Križić a sa e-kali su partizani stoku, koja je pogoni u tierana sa Plasa za Crikvenicu za talijansku vojsku u Crikvenici, te su partizani goniči sa 15 krava i volova otjerali u šumu, nakon čega su goniči pustili. Šteta iznosi oko 100.000 Ktrna.

^{11,12} Diverzije i akcije izvršili su borci bataljona »Matija Gubec« Prvog primorsko-goranskog NOP odreda.

23. kolovoza o. g. u 3.30 sati partizani su podmetnuli eksploziv na skretnicu željezni ke postaje Drivenik, ob ine iste, kotar Crikvenica, pa je eksplozijom skretnicu rastrglo u duljini od 3 metra.¹³

Iste no i partizani su podmetnuli eksploziv na dva mesta izme u tunela Kobiljak i željezni ke postaje Drivenik od ega je prugu rastrglo u dužini od 1 metra.¹⁴

Istog dana oko 10 sati naišao je željezni ki stroj na paklenu mašinu izme u željezni ke postaje Zlobin i Drivenik, te je na stroju ošte ena ralica i pruga rastrgana u duljini 1.30 metara.¹⁵

25. kolovoza o. g. u 16 sati sa mjesta Bater (1.5 km. od Ledenica) ispalili su partizani 3 naboja na selo Ledenica, kojom prilikom je ispred same vojarne ranjen u desnu nogu oružnik Rukavina Božo, koji je zatim prevezen u državnu bolnicu u Crikvenicu.

26. kolovoza o. g. u 17.15 sati, na putu Križiš e — Plaše, kotar Kraljevica (3 km. s. od Križiš a), zaustavili su partizani teretni samovoz, vlasništvo Velike župe Vinodol i Podgorje, koji je vozio sa željezni ke postaje Plaše duhan za tvornicu duhana u Senju, te su skinuli 7 sanduka raznih cigareta u vrednosti 300.000 Kuna, a samovoz sa ostalom duhanom pustili dalje.¹⁶

31. kolovoza o. g. oko 9 sati sa ekali su partizani u zasjedi Žute Lokve talijansku kolonu od 8 samovoza i na istu iz strojopušaka pripucali, a zatim se odmah bez gubitaka povukli u šumu, do im je na strani talijanske vojske bilo ranjeno 2 vojnika.

Istoga dana oko 12 sati kod sela Vratnika na mjestu zvanom Senjsko Bilo pripucalo je oko 200 partizana na Talijansku vojsku koja je osiguravala put, ali žrtava nije bilo ni na jednoj strani.¹⁷

...
U no i 31.-VIII. na 1.-IX. o. g. pored državne ceste na putu Crikvenica—Tribalj udaljeno od Crikvenice 1.300 m. posjekli su partizani 4 stuba b.b. linije. Na ovim stupovima počinjeno je 50 izolatora, a žice u dužini od 200 metara na komade potrgano. Šteta se ceni na oko 11.000 Kuna.¹⁸

¹³, ¹⁵ i ¹⁰ Diverziju i akciju izvršili su borci bataljona »Matija Gubec« Prvog primorsko-goranskog NOP odreda.

¹⁷ Zasjede je postavio bataljon »Matija Gubec« Primorsko-goranskog NOP odreda. Vidi dok. br. 24.
¹⁸ Telefonsko-telegrafske veze uništili su dijelovi Prvog primorsko-goranskog NOP odreda.

6) O PRILIKAMA PREHRANE I PROMETA:

Prehranbene prilike na podruju pukovnije su vrlo slabe iako je sada žetva u toku, a na podruju krila Senj ove su o ajne. Razlog je tome što su ovi krajevi sasvim pasivni, a željezni ki i samovozni promet je od strane partizana vrlo ugrožen, radi ega se živežne namirnice sa strane sa velikim poteškoama dopremaju. Oskudica u hrani je i kod oružnita, a naro ito u jedinicama krila Senj. Prehranbeni odbori staraju se da narodu pomognu, ali je dovoz hrane preslab.

Ciene živežnim namirnicama svaki dan sve više rastu, a tome dosta doprinosi i prisustvo Talijanskih vojnih snaga, jer Talijani plaaju sve pošto im se zaciensi novaca imaju dovoljno, a kontrola ciena je vrlo slaba od strane nadležnih vlasti i organa.

Saobra ajne veze svakim danom su sve više ugroženije od pobunjenika, željezni ke pruge i b.b. linije vrlo esto prekinute, a samovozni promet na cestama svakim danom ugroženiji.

Neophodno je potrebno da se što prije poduzme potrebno kako bi se prometne veze im bolje osigurale da se u tom pogledu stanje popravi.

8. ODNOSI SA ITALIJANSKOM SAVEZNI KOM VOJSKOM:

Privremeno su dobri ali neiskreni. Me usobno poštovanje je propisno.

31. kolovoza o. g. u 6 sati izvršili su tri talijanska vojnika bez odobrenja predpostavljenih premeta inu stana i ostalih prostorija katolika Veli -Grgi Ivana iz Kninskih Polja, kotar Knin, te od istog odnisi jednu vojni ku pušku na koju je imao pravo kao milicioner i 3.000 Kuna gotovog novca. Na traženje od strane naših oblasti puška je imenovanom povra ena, a isto tako i novac mu je podmetnut pred ku u njegovom dvorištu.

Talijanske vojne vlasti poduzeće potrebno protiv spomenutih vojnika.

IV. OBCI ZAKLJU AK:

Stanje javne sigurnosti je nepovoljno uslijed sve ja ih komunisti ko-partizanskih akcija. Naše snage koje se nalaze na podruju pukovnije nisu u stanju sa uspjehom komunisti ko-partizanske prepade suzbijati.

Doglasna služba je otežana uslijed esto puta prekinutih prometnih veza.

Oružni ke postaje zauzete po odmetnicima koje privremeno ne djeluju:

Na podruju krila Gospa : Podlapac, Donji Lapac, Nebljusi, Doljani, Korenica, Plitvi ka Jezera, Buni, Ljubovo, Bruvno, Otri, Zrmanja Vrelo i Srb, i Dabar. — **Postaje koje su preselile iz jednog mjesta u drugo:** Postaja Medak pre selila je u mjesto Ribnik, a iz Brloga u Kompolje, te iz Gornje Plo e u mjesto Par i e.

Na podruju krila Knin: Postaje koje su zauzete po odmetnicima i ne djeluju: Radu i, Plavno, Paane, Strmica, Bos. Grahovo, Grkovci, Resanovci, Štikovo, Drvar i Trubar.

Na podruju krila Senj: Postaje po partizanima zauzete jesu: Krasno i Jezerane.

Postaje predviene novim rasporedom a još nisu ispostavljene: Vodote i Žuta Lokva.

Postaje na Podumu kojeg drže talijanske vlasti i ako su prema razgrani enju pripale našoj državi a sada ne djeluju: Obrovac, Bilišane, Zegar, Krupa, Ervenik i Krušica.

V. d. zapovjednika
bojnik (Seidl)
(M. P.)

BR. 101

DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDE OSAMNAESTOG ARMJSKOG KORPUSA OD 15 RUJNA 1942 GOD. O POKRETIMA I DEJSTVIMA JEDINICA NOPO JUGOSLAVIJE NA PODRUJU DALMACIJE, LIKE I TROME E LIKE, BOSNE I DALMACIJE

KOMANDA XVIII ARMJSKOG KORPUSA

Štab — Obavještajno odjeljenje

Br. 6589/1 prot. V.P. 118____15 rujna 1942 — XX —
Predmet: novosti br. 210.—

VIŠOJ KOMANDI ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA-DALMACIJA« (2 armija)

Novosti o ustanicima

V.P. 10
povjerljivo

**IZ PRVE ZONE
Šibenik**

2. — Obavještajci sujavili, da ima nekoliko dana kako su 62 partizana naoružana puškama, bombama i sa 3 matraljeza, došavši iz Kolarne (PI-CM), prošli kroz zonu Dazline i pošto su preno ili na brežuljku kod Gradina (PI-CO), uputili su se ka Vodice (PN-CK).¹

3. — No u uo i 12 teku eg, nekoliko naoružanih lica je otvorilo vatru na stražarsko mjesto na aerodromu Vodice (PN-CK). Usljed naše protivakcije, ustanci su se udaljili.²

4. — Dana 12 teku eg, 90 ustnika naoružanih puškama,³ rumin bombama i sa nekoliko automatskih oruva, izvršilo je upad u selo V. Cista (PL-CS) i održalo sastanak pozivajući narod da se odupre okupatorima ... Starješina sela, prije nego su ustanci napustili selo, upitao je vo u kako treba da se ponuša prema talijanskim vlastima. Bilo mu je odgovorenog da ih obavijesti o posjeti i da im stavi do znanja da je stanovništvo bilo poštovano. ...

^{1, 2, 3} Odnosi se na Primorsku partizansku etu.

5. — Iz jedne kontrole koja je izvršena u zoni Rogoznica (RH-BN), proizilazi da se 36 mladi a ovih dana udaljilo i priklju ilo ustanicima.—

Zrmanja — Otri

6. — Dana 11 teku eg, primje eni su pokreti jedne stotine partizana u zoni Ljubina Poljana (SI-DX) i na kotama kod Srbskog Klanca (RQ-EH). Zadnjih dana je pove ana aktivnost partizanskih trupa. Ta aktivnost se može dovesti u vezu sa onim što obavještajci javljaju povodom jednog skorog napada, iji je glavni cilj Bos. Grahovo, a sporedni Zrmanja — Otri .

Obavještajci javljaju da je mjesto Udbina (V arm. korpusa) napadnuto dana 25 augusta od strane partizanskih bataljona koji normalno operišu u zoni Zrmanja — Gra ac. U napadu treba da su u estvovali bataljoni »Krbava«, »Oreškovi «, »Stojan Mati « i »Gavrilo Princip«; prva tri sa tri ete, a etvrti sa etiri. Za vrijeme napada koji treba da je trajao dva dana, izgleda da je potpuno uništeno 5 partizanskih eta. Ti gubici mogu se dovesti u vezu s nare enjem za mobilizaciju, kojeg su partizani izdali u zoni Gra ac za sve ljudе od 18 do 35 godina.—⁴

Drniš

7. — Primje eno je, da je ponovo otpo ela partizanska aktivnost u zoni Svilaja (TN-PP-CS-CQ). Snage treba da su dostile 200 ljudi. Stanovništvo iz mjesta isto no od Drniša boji se upada pomenute formacije.⁵

Razne novosti

Knin

IZ DRUGE ZONE

8. — Zadnjih dana se pronijela vijest, da je dana 7 teku eg radio London javio o dodjeljivanju još jednog odlikovanja popu uji u od strane Kralja Petra II. Da se u istom prenosu Srbi pozivaju da nastave sa kontaktom sa Talijanima i da se lojalno odnose prema okupacionim vlastima.

Prema dobijenim izvještajima u vezi gornjega proizlazi, da je te vijesti pronio sam pop uji , da bi pove ao svoj autoritet.—

Za ta nost prepisa , General komandant
pukovnik na elnik štaba Umberto Spigo s.r.
(Pietro Barbero)
Pietro Barbero (M. P.)

⁴ O napadu i borbama za Udbinu vidi Zbornik, tom V, knj. 6, dok. br. 57.

⁵ Na podru ju pl. Svilaje i pl. Mose a djelovao je Mose ki bataljon.

BR. 102

IZVJEŠTAJ KOMANDE VAZDUHOPLOVSTVA VIŠE KOMANDE ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA-DALMACIJA« OD 15 RUJNA 1942 GOD. O DJELOVANJU TALIJANSKE AVIJACIJE NA PODRUJU LIKE I DALMACIJE¹

15.IX.1942

**KOMANDA VAZDUHOPLOVSTVA »SLOVENIJA-DALMACIJA«
AEROTATTICO
DALEKOPISA EM
(S P A)**

GLAVNOJ KOMANDI VAZDUHOPLOVSTVA — RIM (dale-	kopisa em)
SUPERSLODI	— SEDIŠTE (na ruke)
ESERCITAVIA	— RIM (dalekopisa em)

01944/OP Supersloda Aerotattico Sušak. Borbena djelatnost pot injenih vazduhoplovstvenih grupacija dana 14 rujna.

Sušak: Negativan.

Mostar: 69 eskadrila: 1 BR-20 od 09.15 do 10.30 bombardovao šumu sjeverno od Gradina i kotu 1059 (Livno XP-CF) bacivši 30 od 15, 1 BR-20 od 09.30 do 10.50 bombardovao je Veparkota 561 (Mljet KL-GU) i Lazina-kota 471 (Mljet LI-GU) bacivši 30 od iS, 120 eskadrila 1 RO-37/BIS od 06.40 do 08.00 izvi ao je i bombardirao zonu Doljani (Prozor OL-CD) bacivši 12 od 12, jedan CA-311 od 06.55 do 08.40 izvi ao je šumu Gradina (Livno XP-CF), 1 CA-311 od 15.55 do 17.05 izvi ao je Posušje (Makarska XV-BL), 1 CA-311 od 15.55 do 1705 izvi ao je Posušje (Makarska XV-BL), Imotski (Makarska XP-BH), Duvno (Livno XP-CF).

Zadar:

51 eskadrila: 1 BR-20 od 07.50 do 09.05 bombardirao je Buni (Gospi OI-FT) bacivši 12 od 50, 1 BR-20 od 08.25 do 09.55 bombardirao je naselje Buni (Gospi OI-FT) bacivši 12 od 50, 1 BR-20 od 16.35 do 18.15 bombardirao je i mitraljirao M. Ti evo (Drvar UK-DH) bacivši 30 od 15 i ispalivši 250 mitraljeskih metaka; 121 eskadrila: 1 CA-311 od 08.50 do 09.55 tukao je malim bombama zonu Ljubovo (Gospi NK-NM-FR) bacivši 32 male bombe od 12, 1 CA-311 od 09.00 do 10.30 tukao malim bombama naselje Krbavica (Gospi OI-FV) bacivši

¹ Vidi Zbornik, tom V, knj. 6, objašnjenja uz dok. br. 90.

32 male bombe od 12, 1 CA-311 od 09.10 do 10.40 ga ao malim bombama i mitraljirao zonu Ljubovo (Gospo NK-NM-FR) bacivši 32 male bombe od 12 i ispalivši 407 mitraljeskih metaka, 1 CA-311 od 16.40 do 18.40 izvi ao je i tukao malim bombama zonu Obijaj (Drvar TP-DT) bacivši 32 male bombe od 12.

Sušak, 15 rujna 1942/XX General Piccini s.r.
(M. P.)

Za ta nost prepisa:
Na elnik štaba
Potpukovnik-pilot **M. Rovida**

BR. 103

PROGLAS KOMANDE PETOG ARMUJSKOG KORPUSA OD 16 RUJNA 1942 GOD. UPU EN STANOVNIŠTVU OPERA- TIVNOG PODRU JA OVOG KORPUSA¹

ZAPOVJEDNI TVO V. ARMADNOG SBORA

PROGLAS PU ANSTVU

na podru jima uklju enim u drugoj zoni, koja se nalazi u djekrugu V. Armadnog sbora — Otoci isklju eni

Uvi eno potrebnim, da se, u svrhu uspostavljanja i održanja javnog reda, preuzmu odredbe izrednog zna aja, na gore navedenim podru jima,

ODREDUJEM :

1.) POCAM OD DANAS TE DO NOVE ODREDBE, NA PODRU JIMA GORE NAPOMENUTIM:

- prestaju vrijediti sve pograni ne iskaznice kao i svaka druga propusnica;
- obustavlja se promet putni kih autobusa;
- zabranjuje se kretanje svakim voznim sredstvom kao i pješke izme u pojedinih naselbina;

¹ Ovaj proglas je u duhu pooštrenih mjera koje je Viša komanda oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija« preuzimala naro ito od lipnja 1942 god. kao reakciju na sve ve e širenje NOP i sve ve e i uspjješnije djelovanje partizanskih jedinica etvrte, Pete i Prve operativne zone. Redakcija objavljuje originalan tekst dokumenta. Pored ovog postoji tekst i na talijanskem jeziku.

- zabranjuje se prevoz po moru osoba i stvari;
- izuzevši naselja, zabranjuje se kretanje i stajanje u obostranom, dva kilometra širokom pojusu uzduž željezni ke pruge. (Na prekršitelje e se, bez prethodne opomene, strijeljati);
- nastavljati e se samo onim prometom i radom koji se ve nalaze u toku, te se razviju na ra un i pod zaštitom Vojni ke vlasti ili koji e biti, od mene ili od mene odre enih zapovjednika, jednokratnom ovlašteni;
- bilo u naseljima bilo izme u istih, prekinute su sve poštanske, brzoglasne veze osim one u prolazu (tranzit), koje e biti dozvoljene od strane Zapovjednika divizije i obalnog pojasa.

Prolazni promet bit e dozvoljen pod strogim držanjem propisa izdatih u tom obziru od strane Otpremne delegacije na Sušaku odnosno od Mornari kog zapovjedništva u Rijeci.

2.) — Po am od danas, biti e u gore napomenutim podrujima odmah strijeljani:

- svi oni, koji e, na bilo koji na in, djelovati neprijateljski prema talijanskim i hrvatskim vlastima i etama;
- svi oni, koji budu zate eni u posjedu oružja, streljiva ili praskavih tvari;
- svi oni koji, na bilo koji na in, e pomagati pobunjenike;
- svi oni, koji budu zate eni u posjedu krivotvorenenih putnika, osobnih isprava i propusnica.

3.) — Po am od danas, biti e, u gore navedenim podrujima, potpuno srušene:

- zgrade, iz kojih e se vrije ati talijanske i hrvatske vlasti i ete;
- zgrade, u kojima e se prona i oružje, streljivo, praskave tvari te ratno tvorivo.

4.) — Pošto je poznato, da se izme u pobunjenika nalaze tako er osobe, koje su bile prisiljene slijediti ih u šume te druge, koje se kaju što su ostavile svoje ku e i obitelji, jam i se život svima onima, koji e se prije borbe ili izvan borbe javiti talijanskim etama i predati im oružje.

5.) — Pu anstvu, koje e ostati mirno i ponašati se ispravno prema talijanskim i hrvatskim vlastima i etama, ne e mu biti potrebno bojati se za život i za imanje.

COMANDO DEL V CORPO D'ARMATA**PROGLAMA**

alle popolazioni dei territori compresi nella seconda zona di giurisdizione del V Corpo d'Armata - Isole escluse

Considerata la necessità di adottare provvedimenti di carattere eccezionale per il ripristino ed il mantenimento dell'ordine pubblico nei territori sopradetti,

DISPONGO :**1) A PARTIRE DA OGGI E FINO A NUOVO ORDINE, NEI TERRITORI SOPRADETTI:**

- è sospesa la validità di tutte le tessere di frontiera e di qualsiasi permesso di circolazione (asciapa-sare);
- è sospeso il movimento di tutte le autocorriere;
- è vietato il movimento con qualsiasi mezzo di locomozione, ed a piedi, fra centro abitato e centro abitato;
- è vietato il traffico via mare di persone e cose;
- sono vietati il movimento e la sosta nella fascia complessiva di due chilometri a cavallo delle linee ferroviarie, tranne che nei centri abitati. (Sai contraventori sarà aperto il fuoco senza preavviso);
- continueranno soltanto i movimenti ed i lavori in corso che si svolgono per conto e sotto la protezione dell'Autorità militare, o che siano di volta in volta autorizzati da me o dai Comandanti dei miei delegati;
- sono proibite le comunicazioni, telefoniche, postali, telegrafiche e telefoniche urbane ed interurbane, salvo quelle in transito che saranno consentite dai Comandanti di Divisione e di zona costiera.

Il movimento in transito sarà consentito sotto la stretta osservanza delle disposizioni emanate in materia dalla Delegazione Trasporti di Sussa e rispettivamente dal Comando Marina di Fiume.

2) A PARTIRE DA OGGI, NEI SOPRADETTI TERRITORI, SARANNO IMMEDIATAMENTE PASSATI PER LE ARMI:

- coloro che faranno comunque atti di ostilità alle Autorità e truppe italiane e croate;
- coloro che verranno trovati in possesso di armi, munizioni ed esplosivi;
- coloro che verranno comunque i rivoltosi;
- coloro che verranno trovati in possesso di passaporti, carte di identità e lasciapassare falsificati.

3) A PARTIRE DA OGGI, NEI TERRITORI SOPRADETTI, SARANNO RAZZI AL SUOLO:

- gli edifici da cui partiranno offese alle Autorità e truppe italiane e croate;
- gli edifici in cui verranno trovati armi, munizioni, esplosivi e materiali bellici.

4) Poiché fra i rivoltosi vi sono degli individui che sono stati costretti dai ribelli con la forza a seguirli nei boschi, ed altri, pentiti di avere abbandonate le proprie case e le proprie famiglie, viene garantita salva la vita a tutti coloro che prima o dopo dal combattimento, si presenteranno alle truppe italiane e con seguiranno le armi.⁵⁾

5) Le popolazioni che si mafiteranno tranquille e che osserveranno contegno corretto nei confronti delle Autorità e delle truppe italiane e croate, non avranno nulla da temere né per le persone né per i beni.

A seconda dell'evolversi della situazione, mi riservo di revocare in singole zone, ridivenute tranquille, in tutto o in parte, le restrizioni di cui sopra.

Adri 16 settembre 1942 XX.

IL GENERALE

COMANDANTE IL CORPO D'ARMATA
RENATO GOTURRI

ZAPOVJEDNIČTVO V. ARMADNOG SBORA**PROGLAS PUČANSTVU**

na područjima uključenim u drugoj zoni, koja se nalazi u djelokrugu V. Armadnog sbora — Otoci isključeni

Uvidjeno potrebnim, da se, u svrhu uspostavljanja i održanja javnog reda, premašnu odredbe izrednog znakaja, na gore navedenim područjima,

ODREDJUJEM :**1.) — POGAM OD DANAS TE DO NOVE ODREDBE, NA PODRUČJIMA GORE NAPOMENUTIM:**

- prestaju vrijediti sve pogranične iskaznice kao i svaka druga propusnica;
- obustavlja se proneći putničkih autobusa;
- zabranjuje se kretanje svakim voznim sredstvom kao i pješke između pojedinih naselja;
- zabranjuje se prevoz po moru osoba i stvari;
- izuzevši naselja, zabranjuje se kretanje i stajanje u obostranom, dva kilometra širokom poljasu uzduž željezničke pruge. (Na prekrštelje će se bez prethodne opomene, strijeljati);
- nastavljati će se samo onim prometom i radom koji se već nalaze u toku, te se razvijaju na račun i pod zaštitom Vojničke vlasti ili koji će biti dozvoljeni ili od mene određenih zapovjednika, jednokratnom ovlašteni;
- bito u naseljima bilo između istih, prekinute su sve poštanske, brojavne i broglažne veze osim one u prolazu (tranzit), koje će biti dozvoljene od strane Zapovjednika divizije i obalnog pojasa.

Prolazni promet bit će dozvoljen pod strogu držanjem propisa izdatih u tom obziru od strane Opremne delegacije na Sušaku odnosno od Mornaričkog zapovjedništva u Fiume.

2.) — POGAM OD DANAS, BITI ĆE U GORE NAPOMENUTIM PODRUČJIMA ODMAH STRIELJANI:

- svim oni koji će, na bilo koji način, djelovati neprijateljski prema talijanskim i hrvatskim vlastima i četama;
- svim oni, koji bude zatećen u posjedu oružja, strelija ili praskavih tvari;
- svim oni, koji bude kognji način, će pomagati pobunjenike;
- svim oni, koji bude zatećen u posjedu krivotvorenih putinja, osobnih isprava i propusnica.

3.) — POGAM OD DANAS, BITI ĆE, U GORE NAVEDENIM PODRUČIJIMA, POTPUNO SRUSENE:

- zgrade, iz kojih će se vrijediti talijanske i hrvatske vlasti i čete;
- zgrade, u kojima će se pronaći oružje, strelije, praskave tvari te ratno tvorivo.

4.) — Pošt je poznato, da se između pobunjenika nalaze također osobe, koje su bile prisiljene slijediti ih u svrhu te druge, koju ne mogu su ostaviti svome kralju i vlastiljiju, **jameći se živeti svi onima, koji će se prije borbe ili povratak vratići javiti talijanskim četama i će im predati oružje.**

5.) — Putnici, koji će ostati mirno i će se ponosati ispravno prema talijanskim i hrvatskim vlastima i četama, neće mu biti potrebno bojati se za život i za imanje.

6.) — Savezno a razvitičkom položaju, pridržam sebi pravo obustaviti potpuna ili djelomična, u pojedinim smirivanim područjima, gora navedena sticanja.

Dne 18. rujna 1942. XX.

ZAPOVJEDNIK ARMADNOG SBORA

General RENATO GOTURRI

- 6.) — Savezno s razvitkom položaja, pridržavam sebi pravo obustaviti potpuno ili djelomično, u pojedinim smirivanim područjima, gore navedena stezanja.
Dne 16 rujna' 1942,—XX.

ZAPOVJEDNIK ARMADNOG SBORA
General RENATO COTURI

BR. 104

DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 16 RUJNA 1942 GOD. O PARTIZANSKIM SNAGAMA NA PODRUČJU JUŽNE LIKE I SJEVERNE DALMACIJE

KOMANDA XVIII ARMIJSKOG JCORPUSA

Štab — Obavještajno odjeljenje

Br. 6660/1 prot. V.P. 118 .. 16 rujna 1942—XX

Predmet: novosti br. 211.—

Višoj komandi oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija«
(2. Armija) V.P. 10

Novosti o ustanicima

povjerljivo

IZ PRVE ZONE

Šibenik

- No u uoči 16. tekućeg, u mjestu Košutnica (RH-BZ) ustanci su oštetili 25 metara puta Rogoznica — Šibenik.¹
- Zadnja obavještenja potvrđuju prisustvo oko 250 naoružanih ustnika, sa mnogo municije i dosta hrane u zoni Tribunj² (PL-CK).—

Graac

12. — Razmještaj partizanskih snaga na sektorу Graac —
Otri :

- Na liniji Labusi (RM-EK) Resnik (PL-EO): 2 ete (Doljanska) i (Omladinska) od 80 ljudi svaka.

¹ Akciju je izvršila Rogoznica desetina koja je krajem listopada prerasla u etu jačinu oko 100 boraca.

² Odnosi se na Primorsku etu.

- **Oružje:** puške, 8 puškom!traljeza i 2 mitraljeza.
- U blizini Brvno: komanda bataljona »Oreškovi« komandant Milan Sijan.
- **Aktivnost:** pomenute jedinice vrše izvjestan pritisak na trouglu: Greben kod Kijani (QM-EO), Tomašev Vrh k. 1045 i k. 1156 (QO-EO), vrše i akcije ometanja na položaje koje drže M.V.A.C., u ravnici Deringaj k. 616 (QM-EO), In i i (QP-EO) i Trti i (QM-EO) i u ravnici Tomingaj k. 710 (QK-EO), Brklja i (QK-EO). Ove jedinice u akcijama protiv M.V.A.C., upotrijebile su minobaca e 45.
- Na liniji: k. 872 (RH-EK), k. 964 (RH-EK), k. 1042, k. 850, To ak—Jakši i—Surle k. 838 (RH-EK): oko 200 ljudi sa malim patrolama koje su doprle i do kote 901 (RH-EK).—
- Dalmatinski bataljoni »Bude Borjan« i »Branko Vladuši« treba da su i sada smješteni u Srbu. Druge partizanske snage u D. Srb (RQ-EH) i u Jelovi Tavani (SI-EH).
- Utvr eni su pokreti jakih partizanskih grupa od Dačašnica selo (RM-EO), Mandi i (RO-EO), Jovani i (RQ-EO). Ajderovac (RQ-EO) prema Srb (SI-EO).
- Nazna eno je da se jedan partizanski bataljon koji dolazi iz mjesta isto no od Udbine, izgleda uputio prema Srbu, prolaze i putem zapadno od rijeke Une.
- Partizanske komande izgleda da ozbiljno trpe oskudicu u oružju i municiji.
- Partizani koji dolaze iz Razbojne (PI-EO), izgleda imaju namjeru da vrše sabotažu željezni ke linije na dijelu: Lovinac (OL-EK) — Ri ice (PE-EO). Partizani treba da su ošteti željezni ki most na Rišici (OL-SO).—

General komandant
Umberto Spigo s.r.

Za ta nost prepisa
pukovnik na elnik štaba
Pietro Barbero
Pietro Barbero
(M. P.)

BR. 105

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA PRVE ORUŽNI KE PU-KOVNIJE OD 16 RUJNA 1942 GOD. O ORUŽANIM AKCI-JAMA I DIVERZIJAMA PARTIZANA NA PODRU JU ZA-GREBA, PETRINJE, OGULINA I KARLOVCA U PRVOJ POLOVICI RUJNA

ZAPOVJEDNI TVO
1. ORUŽNICKE PUKOVNIJE
J.S. Br. 1375/Taj.
U Sisku, dne 16 rujna 1942.

Predmet: Doglasno izvješ e za vrijeme
od 1. do 15. rujna o.g.

1. VRHOVNOM ORUZNICKOM ZAPOVJEDNICTVU ZAGREB
2. ZAPOVJEDNICTVU 2. 3. 4. 5. i 6. ORUZNICKE PU-KOVNIJE
3. RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST ZAGREB
4. ZAPOVJEDNICTVU I. DOMOBRANSKOG SBORA SISAK
5. ZAPOVJEDNICTVU ZA UTVR IVANJE GRANICE SARAJEVO

Na temelju zapovjedi Vrhovnog oružni kog zapovjedni - tva S. Br. 320/Taj. od 31 srpnja 1941, predlažem za minulih 15 dana izvješ e kako sledi:

3. **Partizani:** svakodnevno postaju brojniji a u plja ki, ubijanju i svim ostalim nasiljima drskiji, suroviji i djelotvorniji.

Svoje redove zbijaju, prebacuju i gruniraju a na tom putu i poslu pale i uništavaju sve što je državno ili što bi državi koristno poslužiti moglo. U op inskim zgradama po-kupe sve službene spise, ove postave na hrpu i spale pod izgo-vorom da to ine da narod — op inari nemoraju u vojsku, da ne pla aju porez i namete. Narodu govore da ne predaje žito, ne ide u vojsku, nepla a porez i namete, a odnose hranu u svoje logore, da ova ne dospije u ruke Talijana i Njemaca, koji bi ju odnijeli sebi, željezni ke pruge, postrojenja ruše i pale da nemogu naši saveznici odvoziti gra u, hranu i drugo. Traže, napadaju ili iz domova izvla e te primjerno svirepim

ubijstvima kažnjavaju državi vjeran elemenat — osobito ustaške dužnostnike. Malodušne neodlu ne ili njima naklonjene odva aju u svoje redove ...

Opaža se grupisanje ja ih partizanskih snaga u neposrednoj blizini ve ih i napu enijih mjesta u namjeri obkoljavanja i presiecanja svakog dodira sa vanjskim okolišnim svjetom. Na ovaj na in nastoje poremetiti sve prometno-obskrbne veze, kako bi tim lakše izazvali nerede i nemire u obkoljenim mjestima a zatim ih koncentri no napali i pomo u svojih istomjestnih pouzdanika zauzeli.

U suzbijanju razbojnika — odmetnika na podru ju ove pukovnije vlast nije postigla takove uspjehe koji bi narodu na nesumnjivo uvjerljiv na in predo ila snagu i mo podpune zaštite od strane vojske i državnih oblasti.

Na podru ju ove pukovnije partizani su u inili sliede a djela:

KRILO ZAGREB

23. kolovoza o.g. udaljio se od svoga poslodavca Josipa Vreša iz Samobora, limarski pomo nik Vid Vranekovi iz Male Rakovice, kotar Samobor i pridružio se partizanima.

25. kolovoza o.g. u 13 sati napala je ve a skupina partizana¹ selo Prekrižje (5 km. s. od Jastrebarskog) i tom prilikom logorniku za kotar Jastrebarsko Franji Mrakuži demolirala ku u, prolili vino i rakiju, a 10 komada rogate marve i 20 komada svinja otjerali. Naše ustaške postrojbe stupile su u borbu sa partizanima i iste protjerali. Gubitaka na našoj strani nema, a na strani bandi to nije poznato. . .

27. kolovoza o.g. jedna ve a skupina partizana došla je u selo Kotare u manastir Sv. Lenarda (8 km. z. od Samobora) gdje ih je njih 10 ve eralo i no ilo kod fratra, ä ostali po selu. Sliede i dan 2 satnije ustaša stupile su u borbu sa partizanima i iste protjerali iz sela. Žrtava nema ni na jednoj strani.

28. kolovoza o.g. u 23.45 sati primjetili su stražnici na željezni koj pruzi izme u Repušnice i Gra anice oko 100 partizana (8 km. s.z. od Kutine). Stražnici su obavjestili u Popova u da se zaustavi brzi vlak iz Zagreba. Odmah je iz Ivanji -Grada izaslan oklopni vlak, koji je kod sela Repušnice našao na minu, te je jedan vagon eksplozijom mine izvrnjen. Posada oklopnog vlaka stupila je odmah u borbu i napad odbijen bez žrtava. Pruga je popravljena i promet je odmah uspostavljen.²

¹ Dijelovi Zumbera ko-pokupskog NOP odreda

² Diverziju su izvršili borci Prvog moslavskog bataljona.

28. kolovoza o.g. oko 200 partizana došlo je u selo Repušnicu, kotar Kutina i na cesti susreli ustašu Viktora Vineek, koji je ispred partizana po eo bježati, ali su partizani na istoga zapucali i teško ga ranili od kojih je rana prilikom prevoza u bolnicu umro.

29. kolovoza o.g. u 21 sat došlo je oko 200 partizana u selo Kletište (7 km. s.i. od Kutine), gdje su uhvatili ... legionara Juru Renduli, a zatim ga ubili i oduzeli mu 500 kuna. Istog dana tražili su ustašu Ivana Renduli a ali ga nisu pronašli ve su mu izvršili premeta inu ku e i odnijeli 3.400 kima.

30. kolovoza o.g. pridružili su se partizanima njema ke izbjeglice iz Bregane, kotar Samobor, Rade Beuk i Alojz Vuajnik. Beuk je odnio iz ob ine Bregane okrugli ob inski štambilj.

4. rujna o.g. došli su u selo Mikleušku (14 km. s.z. od Kutine) oko 2.500 do 3.000 partizana koji su se raspodjelili po ku ama seljaka na objed, tako da je svaka ku a morala nahranić 4—10 partizana, a ovo vrieme postavili su jaku stražu oko sela. Mlinaru Leopoldu Bitner odpe atili mlin i oduzeli oko 8 m. pšenice samljeli ju i u šumu Podgori odvezli. Me u seljacima govorili su da su došli iz Bosne i Korduna. Oko 100 partizana nisu bili naoružani, jer su imali oznake na rukavima kao bolni ari, a ostali bili su svi naoružani, sa puškama, strojopuškama i teškim strojopuškama.³

6. rujna o.g. u 4.30 sati oko 3.000 partizana napalo je preduze e Petrolej D.D. Gojilo (7 km. s.i. od Kutine). Preduze e bilo je osigurano sa 120 domobrana i 30 njema kih vojnika. Borba je trajala sve do 9.30 sati. Ovom prilikom poginulo je 11 domobrana, 1 naš astnik i 21 njema ki vojnik. Ostali domobrani zarobljeni su, od kojih se do sada povratilo 75 sa jednim astnikom. Svi su razoružani i svu eni.

U koliko se moglo utvrditi, partizani su odnijeli oko 135 pušaka i 3 strojopuške.

U preduze u partizani upalili su sve tornjeve (sisaljke) nafte sa 2 tornja plina, koji još i sada gore, te su mnoge osobe našle smrt u vatri. Šteta prema procjeni njema kih stru njaka iznosi oko pola milijarde kuna.

U ovoj borbi poginuo je i sam ravnatelj preduze a Suster sa još 3 njema ka gra ana.

³ To su bile slijede e jedinice: Osma banijska brigada, Prvi slavonski odred, Proleterska eta Banije i Bosanska proleterska eta, koje su vršile pripreme za napad na petrolejske izvore u Gojilu.

Od partizana prona eno je do sada 13 mrtvih, do im su ranjene i neke mrtve sa sobom odnieli, pa se to no nije moglo utvrditi koliko ih je poubijano.

Po završenom napadaju na Gojilo, partizani su se povukli prema Vukovju.⁴

5. rujna o.g. naše snage pretresale su šumu Zalukinja (7 km. i. od Siska). U istoj šumi naišli su domobrani na 2 o-vjeka i jednu ženu, koji su po eli bježati. Domobrani su pri-pucali i ranili jednog muškarca, koji je onako ranjen upalio bombu i stavio ju ispod sebe, te ga je svoga rastrgala. Utvr eno je, da se isti zove Ivan Crnici iz sela Hrastelnice, kotar Sisak, koji je još od prošle godine u šumi. Drugi muškarac prilikom bježanja odbacio je jednu torbicu u kojoj je bilo komunisti - kih knjiga i letaka.

KRILLO OGULIN

22. kolovoza o.g. u 6.30 sati partizani razrušili su željezni ku prugu (1 km. z. od želj. postaje Fužine) time što su pod tra nice na 5 mjesta podmetnuli eksploziv i istoga zapalili. Pruga je opravljena i promet uspostavljen nakon 9 sati vremena.⁵

U no i 24. na 25. kolovoza o.g. zapalili su partizani želj. stražaru izme u postaje Josipdol i Vojnovac (3 km. od Vojnovca prema Josipdolu); te ovom prilikom podrezali 77 brzjavno-brzoglasnih stubova i na više mjesta podigli tra nice, a na jednom mjestu tra nice rastavili. Pruga je bila popravljena još isti dan.[®]

25. kolovoza o.g. u 5.30 sati eksplodirao je pakleni stroj na pruzi izme u želj. postaje Fužine i. Li, kotara Delnice (1 km. i. od želj. postaje Fužine) i tom prilikom -ošte eno 3 štosa tra nice, iji je popravak trajao 12 sati. Nanešena šteta iznosi 10.000 kuna.

26. kolovoza o.g. u 11.30 sati jedna skupina oko 500 partizana napala je teretni vlak željez. postaje Li ka Jesenica i Javornik, pošto su prethodno odvili vijke na tra nicama i iste razmakli uslied ega je stroj izkliznuo i prevadio se u jarugu. Poslije toga su partizani zapalili 17 vagona — vlak

⁴ Opširno o napadu na petrolejske izvore u Gojilu vidi dok. br. 15 i 19.

⁵ Pruga su razrušili borci Prvog primorsko-goranskog NOP odreda.

" Akciju je izvršila Prva eta Tre eg bataljona Drugog kordunškog NOP odreda.

su predhodno oplja kali i odveli 12 željezni ara koji se do danas nisu vratili.⁷

27. kolovoza o.g. talijanska vojska uhitila je partizana Mati Dušana, iz sela Matica (4 km. s.z. od Hrvat. Moravica) kojeg su odveli u Italiju.

28. kolovoza o.g. u 1 sat partizani su napali teretni vlak izme u želj. postaje Hrvatske Moravice i Brod Moravice (3 km. od Hrvatskih prema Brod Moravicama). Ovom prilikom poginuo je jedan talijanski vojnik.

29. kolovoza o.g. u 8 sati napala je ve a skupina partizana s vatrom iz strojnica i sa bombama na školski vlak koji je vozio iz Vrhovina prema Ogulinu (5 km. od želj. postaje Li ka Jesenica prema Blatima). Prethodno odmetnici rastavili su tra nice i stroj sa 4 vagona prevrnuli su se. Napadaj odbijen je od strane ustaša, koji su pratili vlak. Prilikom borbe ranjen je jedan ustaša i jedan milicioner, od gra an-skih osoba nije nitko nastradao.⁸

30. kolovoza o.g. u 23.30 sati jedna skupina odmetnika zapalila je op insku zgradu u mjestu Oštarijama (6 km. j.z. od Ogulina). Tom prilikom odveli su iz Oštarija stožernog na-ređnika u miru Mijata Mihajlevi a i seljaka Miku Vidoša, koje su drugi dan pustili na slobodu.

30. kolovoza o.g. u 18 sati oko 100 naoružanih odmetnika srušili su želj. prugu kod sela Ivoševi a (8 km. s.z. od Ogu-lina). U taj momenat naišao je jedan želj. stroj na kojem se je pored do sada nepoznatog strojovo e i loža a vozio jedan talijanski astnik i tri talijanska vojnika. Stroj se je prevrnuo, te su talijanski astnik i vojnici poginuli, a strojovo u i loža a partizani odveli su sobom, te se do danas nisu vra-tili. Radi toga slu aja talijanska vojska zapalila je u Ivoševi selu 7 ku a."

31. kolovoza o.g. u 18 sati oko 100 odmetnika porušilo je želj. prugu kod sela Ivoševi a, izme u želj. postaje Ogulin-ski Hreljin i Gomirje (3 km. od Ogulinskog Hreljina prema Gomirju). Na porušeno mjesto naišao je osobni vlak koji je stao. Razbojnici napali vlak, putnike istjerali iz vlaka i vlak zapalili, te je 6 vagona izgorjelo. Oko 400 putnika odveli su sobom u šumu. Me u njima bio je jedan astnik, jedan oruž. narednik i nekoliko talijanskih vojnika i željezni ara. Sve ove

⁷ Napad na teretni vlak izvršila su dva bataljona Prve NOU brigade Hrvatske. Vidi Zbornik, tom V, knj. 6, dok. br. 65.

⁸ Napad je izvršila Prva NOU brigada Hrvatske.

⁹ Rušenje pruge izvršio je Udarni bataljon Prvog primorsko-go-ranskog NOP odreda.

putnike odveli su u Drežnicu (40 km. z. od Ogulina). Zarobljeni astnik poručnik Eduard Leš pobjegao je i prijavio se kod ovog krila, a ostale putnike pustili su na slobodu. Do sada se nisu vratile vojne osobe i nekoliko željezni ar.¹⁰

4. rujna o.g. u 16.20 sati eksplodirala je mina pod opklopnim vlakom (3 km. od Donjih Dubrava prema Gornjim Dubravama) uslied koje eksplozije je jedan oklopni vagon uništen. Kod toga poginulo je 5 domobrana i jedan željezni ar, a ranjena su 4 domobrana i jedan astnik i jedan željezni ar.¹¹

4. rujna o.g. razbojnici porušili su željeznu prugu između Gornjih i Donjih Dubrava (3 km. od Donjih prema Gornjim Dubravama) na koje mjesto naišao je osobni vlak, kojom prilikom su razbojnici istjerali sve putnike iz vlaka, te graanske osobe pustili, a vojne osobe kojih je bilo oko 20 — i ustашkog tabornika Josipa Bobana i Dragutina Katića iz Ogulina odveli su. Među vojnim osobama nalazio se je oružnik narednik Andrija Smiljanić i oružnik Teodor Franc. Sve ostale pustili su na slobodu osim Bobana i Katića i oružnika Teodora Franca. Narednika Andriju Smiljanića 3. rujna o.g. u Veljunu razbojnici streljali su, jer je odvodio ljudi prošle godine sa ustašama, koje da je ubijao.¹²

5. rujna o.g. u 3 sata jedna skupina od 500 odmetnika upala je u selo Salopeki (4 km. j.z. od Ogulina) gdje su zapalili 7 kuća i to onim osobama koje su prije bile ustaše. Naša posada od jednog oružnika, 12 privržnika i 30 milicionera uslied nadmonosti odmetnika povukla se.¹³

No u na 5. i 6. rujna o.g. između željezne postaje Josipdol i Vojnovca (2 km. od Vojnovca prema Josipdolu) odmetnici porušili su željeznu kuću prugu u dužini od 36 metara i podrezali 2 brzopojavne brzoglasne stube. Pruga je poplavljena još istog dana.

KRILO KARLOVAC

20. kolovoza o.g. u 0.30 sati razbojničke bande napale su sa svih strana na mjesto Vrginmost puškom i strojopuškom artiljerijom.

¹⁰ Napad je izvršio Udarni bataljon Prvog primorsko-goranskog NOP odreda. Lokomotiva i 16 vagona su uništeni. Vidi dok. br. 24.

¹¹ Prugu su minirali diverzanti Prvog bataljona Drugog kordonuškog NOP odreda.

¹² Rušenje pruge i napad na vlak izvršio je Prvi bataljon Drugog kordonuškog NOP odreda, i to prvog rujna, a ne etvrteg. Vidi dok. br. 50.

¹³ Napad na selo Salopek, u kome se nalazilo 40 naoružanih ustaša, izvršio je Prvi bataljon »Marko Trbović« Prvog primorsko-goranskog NOP odreda. Vidi dok. br. 24.

vatrom. Borba je trajala do 4 sata, kada su banditi uspješno odbijeni od strane naše posade uz izvjesne gubitke.¹⁴

29. kolovoza o.g. oko 2.30 sati došlo je oko 45 bandita u selo Orljakovo, kotara Karlovac, kod mlina Borkovi Vida i tražili amce da se prebace preko reke Kupe, a pošto amaca nije bilo gaze i su prešli Kupu i otišli u Sloveniju.

31. kolovoza o.g. oko 2 sata izvršili su napad oko 100 naoružanih bandita, na oruž. postaju Dragani i. Borba je trajala do 6 sati, kada su banditi odbijeni sa gubitkom dvojice mrtvih, a na našoj strani lakše je ranjen zapovjednik postaje. Druga skupina odmetnika napala je poštanski ured, gdje su razlupali brzoglašnu javnu govornicu i sliku Poglavnika i odnijeli 298 kuna.¹⁵

4. rujna o.g. u 15.30 sati pri uvni poru nik Marijan Rosti , zapovjednik posade u Barilovi u napustio svoju dužnost i kod mjesta Kosjerke, kotara Karlovac prebjegao je na stranu odmetnika i do danas se isti nije povratio.

6. rujna o.g. oko 5.30 sati napala je skupina oko 500 do 600 odmetnika sa puš anom i strojopuš anom vatrom na mjesto Ozalj. Naša posada u Ozlju dala je jaki odpor i borba je trajala do 9 sati, kada su odmetnici odbijeni. Jedan od nepoznatih odmetnika ostao je na mjestu ubijen i zakopan na groblju u Ozlju. Po tragovima krvi bilo ih je više ranjenih. Sa naše strane ranjen je jedan oružnik, jedan ustaša i dva domobrana, a dva domobrana zarobljena.

Istodobno odmetnici napali su želj. postaju Zaluku od kuda su odnijeli 50 kg. eksploziva i više stotina metara štapi a, nakon ega su postaju zapalili. Pored ovog zapalili su još dvije državne zgrade i jednu privatnu. Napali su i na želj. postaju Kamanje, savladali i zarobili 10 domobrana. Postaju i sve ostale zgrade zapalili i pored ovoga i želj. stražaru br. 10 u pravcu Kamanje — Bubnjarići. Porušili most na pruzi Kamanje — Ozalj i želj. most kod zapaljene stražare br. 10. Dalje su porušili željezni ke pruge oko 300 metara izme u Zalutke i Kamanja. Od željezni kog osoblja odmetnici odveli su sobom iz Kamanja do inovnika Nikolu Frkovi i njegovog zamjenika Milu Baji a.¹⁶

¹⁴ Napad na Vrginmost izvršio je Prvi kordunaški NOP odred.

¹⁵ Željezni ku stanicu Dragani napala je etvrta NOU brigada Hrvatske. Vidi dok. br. 50.

¹⁶ Ove napade izvršila je etvrta NOU brigada Hrvatske. Vidi dok. br. 44.

4. AKCIJA SUMNJIVIH TU INSKIH I ANTIDRZAVNIH ELEMENATA:

Nije primje ena, osim što odmetnici prilikom svojih napadaja i upada u pojedina sela drže seljacima govore u kojima redovito napadaju našu Državu i naše saveznike i nagonvaraju ih da Državi ne pla aju porez, nedaju žito, da ne idu u vojsku i da se njima pridružuju, što se vidi iz opisanih doga aja.

5. O STRANOJ PROMICBI U NARODU:

U glavnom Engleska i boljševi ka komunisti ka promi bavrši se putem krugovalnika preko nezadovoljnih osoba, komunisti kih letaka i ustmenom promi bom odmetnika.

6. O PRILIKAMA PREHRANE I PROMETA:

Po prispje u novog žita po selima je ishrana i nabavka izme u seljaka bolja, do im u ve im mjestima je pogoršana i sve teža i na tržištima sve skuplja. Ovo naro ito poga a niži stalež, kao i niže službenike i namještenike.

Promet kako željezni ki tako i cestovni ugrožen je od strane djelatnosti odmetnika.

OPCI ZAKLJU AK

Javnosigurnosne prilike na podruju cijelog krila Varaždin dobre su.

Na podruju krila Bjelovar nepovoljne u kotaru Grubišno Polje i Garešnica gdje se kre u jake odmetni ke bande, a osobito na podruju kotara Garešnica u predjelu Moslova - ke Gore i u selima koja se nalaze na njenim isto nim i južnim obroncima.

Na podruju krila Zagreb ja e je ugroženo podruje kotara Kutina i to sela ispod jugo-zapadnih obronaka Moslavine ke Gore u kojoj se spuštaju jake skupine odmetnika i Moslavina kih šuma, te plja kaju sela, ubijaju ili odvode ljudi. Osim toga ve i dio podruja kotara Samobor bio je poprištem dnevnih napadaja, plja ki i nasilja odmetnika, ali posljednjih par dana, od kako je preduzeto iš enje stanje se je poboljšalo. Podruje kotara Velika Gorica: prisustvom naših oružanih snaga oko Lekenika, lete ih odreda i uspostavom novih oruž. ispostava stanje je popravljeni i sada je dobro.

Podruje krila Petrinja osobito kotareva Petrinja i Glina je još uvijek jako ugroženo odmetnicima, te iako su u posljednje vrieme njihovi ispadi popustili, stanje je tako e nepovoljno.

Povratak u triju Poljanskih casalja i tureva Pekrinja i Gline je jedan od najboljih odstojanja u kojem su u poslednje vrijeme bili novi ispadni pogubljenici, ali i u nekoj nepravilnosti.

Na listavu postajališta kralja Karlovo prilike su nepravilne, jer se odstojnička banice salijedaju i nepravilno vode i u nepravilnoj ulicini samog grada Osobljea i takođe podcijela kraljevih vrata u Novom Piskerovcu i zapadnih dio kraljevih vrata u Zabrebarsko.

Područje kralja Ugljina i dana je očišćeno i prilike nepravilnosti.

Milice bi se moglo raspisati u svim jedinicama općina, občina i srednjim i srednjim potrošnjima i to onim putujućim kroz dobro, jer dozvoljava putnike da uključe u svoje raspiske o razlogu jer se obavatnici na vratima nisu učinili učinkovito predjeli i lako nastavljaju na svojim putem. Međutim u svim običajima u kojima se pojavljuju obavatnici se očekuje da ih i obavatnici i putnici ne podržaju i preduzvuju se rasplijetanje.

Pod vlasnicima odstojnika nadležeće se slijedeće postave i ispostave na području kraljevih vrata:

Pješevaleri postave Veljovići.

Pekrinje: postava Obilje, Goranji Klašnić, Mali Gradac i Žirovac raspoređene su u druga mjesto prema Bijalnik i Blagojeviću u Kuntiću i Nebendani u Komogorjanu.

Ogulin: postaja Jelčević, Jasenak i Primičić, moždano postava Trdić, te starijene strate Parki i Biljevinu Postaje raspoređene su drugu mjestu: Jelčević i Nova Kraljeva u Brežniku Grad.

Karlovac: Lasićević, Čejničak, Crni Potok, Tulićević i Draka vlačivo ispostave.

Površene u drugo mjesto postave Ferjancić u Čestingradu.

Krušak i Vojnić u Brezovačkoj Glavici, Kratinj u Šestinskom, Kalje, Košćevac u Kradiću, Šukurko u Piskerovcu i David u Čemerniku.

Građanska ispostava uključi djelatnosti odstojnika u svim mjestima u kojima žive.

Zapovednik i doporučeni
Zupčić

Lufek

7-5 1914

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
1914
ZAPOVJEDNI STVO
ZGRUŽNIČKE PUKOVNije
Saj: 75 Broj: 1801

Fotokopija poslednje stranice dokumenta br. 105

Na itavom, podruju krila Karlovac prilike su nepovoljne, jer se odmetni ke bande zalije u i napadaju sela ve i u neposrednoj blizini samog grada. Osobito su ugrožena podruja kotareva Vrginmost, Vojni, Pisarevina i zapadni dio kotara Jastrebarsko.

Podruje krila Ogulin i dalje je cijelo ugroženo i prilike nepovoljne.

Prilike bi se mogle popraviti jednimo opim, obsežnim i energijim poduhvatom i to na svim podrujima istodobno, jer dosadašnja praksa nije davala zadovoljavajuće rezultate s razloga, jer se odmetnici za vrieme išenja prebacuju na druge predjele i -tamo nastavljuju sa svojim nedjelima, a kada se naše snage nakon išenja povuku, odmetnici se opet vraju i skupljaju i na ta podruja i produžuju sa nasiljima.

Pod vlašu odmetnika nalaze se sljedeće postaje i ispostave na podruju krila i to:

Bjelovar: postaja Vukovje.

Petrinja: postaja: Obijaj, Gornji Klasni, Mali Gradac, i Zirovac. Povuene su u drugo mjesto postaja: Bijelnik u Blinju, Kraljevani u Unti i Međenani u Komogoviinu.

Ogulin: postaja: Drežnica, Jasenak i Primišlje, međupoštaja Trži, te granične straže Turki i Biljevina. Postaje povuene u druga mjesta: Veljun u Cvitoviće i Nova Kršija u Drežnik Grad.

Karlovac: Lasinjski Šjenik, Crni Potok, Tušilovi i Skakavac, sve ispostave.

Povuene u drugo mjesto postaje: Perjasica u Cetingrad, Krnjak i Vojni u Brezovu Glavu, Krstinja u Cetingrad, Kalje i Kostanjevac u Kraši, Pokupsko u Pisarevinu i Bovi u Čemernicu.

Granične ispostave uslijed djelatnosti odmetnika u općine djeluju.

Zapovjednik, dopukovnik
(Duffek)
(M. P.)

BR. 106

IZVJEŠTAJ ŽUPSKE REDARSTVENE OBLASTI U BJELOVARU OD 18. RUJNA 1942 GOD. O NAPADU PARTIZANA NA VLAK I ŽELJEZNI KU STANICU U HERCEGOVCU

**NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST U BJELOVARU**

Broj: V.T. 1681/42

Bjelovar, 18. rujna 1942.

Predmet: Hercegovac — napad partizana
na vlak i postaju.

RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST	— ZAGREB
ZAPOVJEDNICTVU USTAŠKE NADZORNE SLUŽBE	— ZAGREB
USTAŠKOJ NADZORNOJ SLUŽBI UREDU I	— ZAGREB
USTAŠKOJ NADZORNOJ SLUŽBI UREDU I/III	— ZAGREB
VELIKA ZUPA BILOGORA	— BJELOVAR
USTAŠKI STOŽER VELIKE ZUPE BILOGORA	— BJELOVAR
ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST	— OSIJEK
ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST	— NOVA GRADIŠKA
ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST	— VARAZDIN

Oružni ko krilno zapovjedni tvo Bjelovar dostavilo je ovoj oblasti svoj dopis od 18. rujna 1942 broj 11450 sliede eg sadržaja:

»Oružnje ka postaja u Hercegovcu pod br. 1721 od 12. rujna 1942. dostavlja sliede e izvješ e:

Dne 11. rujna 1942 oko 7 sati ujutro napali su partizani vlalk i željezni ku postaju u Hercegovcu.¹ Na željezni koj postaji Hercegovac toga dana bilo je križanje vlaka koji ide iz Garešnice i koji je došao iz Bjelovara. U ovom vlaku iz Bjelovara bili su domobrani 1 sata koturaške bojne iz Koprivnice pod zapovjedni tvom nadporu nika g. Beloševi a. Taj odred od 80 domobrana primio je borbu i uspio da odbije napad, ali su partizani bili nadmo niji jer su uspjeli da zapale vagon i obskrbno skladište na željezni koj postaji Hercegovac i posjeku 8 brzoglasnih stupova. Tom prilikom izgorilo je 17 vagona i dva obskrbna spremišta-skladišta vlasni tvo d.d. Petr Mrak i Kaufer trgovaca iz Hercegovca. U tim skladištima bilo je oko 3 vagona jabuka.

Željezni ka postaja, stražarnica i lugarska ku a ostale su neošte ene.

¹ Napad na vlak i stanicu u Hercegovcu izvršila je Bosanska proleterska eta i Slavonska udarna eta. Vidi dok. br. 64.

U borbi sa partizanima poginuo je: 1 domobranski vodnik, 2 domobrana i 1 željezni ar, ranjeno je: 2 domobrana, 2 željezni ara i 4 gra anske osobe.

Od partizana, koliko se moglo utvrditi ubijeno je 45 a ve i broj ranjenih, jer je prilikom njihovog odstupanja vieno kako su nosili svoje mrtve i ranjene. Mrtve su zakopali u Ladislavskim livadama »Jazmak« izme u sela Trnave i Ladislava 3—4 km sjeverno od Hercegovca. Ovuda se jedan odred oko 1500 partizana provukao, a sa njima žene i djeca prema selu Pavlovcu 9 km zapadno od Grubišnog Polja. Vieno je da skoro jedna tre ina partizana je bez oružja i ovi su nosili mrtve i ranjene.

Prilikom napadaja na željezni ku postaju u Hercegovcu partizane je vodila jedna ženska i ona je ranjena me u vagonima u noge.

Partizani su sa sobom imali jednog velikog šarenog psa pti ara odsje enog repa.

Kada su partizani odbijeni od željezni ke postaje Hercegovac, povla ili su se prema željez. postaji Ladislav. Ovdje je bio jedan odred domobrana koji je bio pošao u pomo ka željezni koj postaji Hercegovac, ali su ih partizani jakom puš anom vatrom mu ki napali i tom prilikom poginulo je 5 domobrana koje su partizani svukli do gola, a tako isto su 10 domobrana zarobili, razoružali i svukli. Nema podataka da 11 je ovom prilikom kod partizana bilo gubitaka ali je utvrено da su partizani prilikom povla enja sa tog mjesta kupili mrtve i ranjene. Prilikom borbe na željezni koj postaji Hercegovac — Bigl Dragutin sin nadstojnika željezni ke postaje — ina e željez. inovnik postaje Pitomaca došao je vlakom iz Bjelovara i vozio se na lokomotivi sa bijelom zastavom u ruci i vikao je domobranima neka predajte se partizanima. Kad domobrani nisu htjeli ovo ni uti ve naprotiv još žeš e napali na partizane, isti je tu bielu zastavu stavio na lokomotivu na kojoj je bio ranjen mašinista i loža .

Po nalogu zapovjednika 1 sata koturaške bojne na poru nika Beloševi a ovaj Bigl 12. rujna 1942 zajedno sa njegovim ocem i majkom stavljen u ku ni pritvor u ku i Kosirelecki Lazara u Hercegovcu do daljne odredbe.

U mjesecu ožujku 1942 ovaj Bigl Dragutin bacio je crvene rakete u no no doba o emu je posjata prijava kotarskoj oblasti u Garešnici pod br. 642 od 9. travnja 1942.«

Prednje dostavlja se s molbom na znanje.

ZA DOM SPREMNI!

REDARSTVENI UPRAVITELJ:

(Budrovi) s.r.

(M. P.)

BR. 107

IZVJEŠTAJ KOMANDE JEDANAESTOG ARMIIJSKOG KORPUSA OD 19 RUJNA 1942 GOD. O GRUPISANJU PARTIZANA NA PODRUJU BROD MORAVICE I PREDUZIMANJU MJERA PROTIV ISTIH OD STRANE TALIJANSKIH OKUPATORSKIH SNAGA

Telegram

V.P. 10—19 rujna 1942 XX

Šalje: Komanda XI armijskog korpusa
Komandi divizije »Macerata«

i na znanje:

Komandi divizije »Isonzo«
Supers] odi

Komandi V armijskog korpusa

br.02 /10567

V armijski korpus javlja: jake grupe ustanika oko hiljadu¹ popodne poslije napada na mjesto i stanicu Brod Moravice koncentrirale su se u Šimatovu (ZN-BN) i Završju (ZL-BN) i u zoni Tisovac (ZN-BL).

Prema informacijama namjeravaju da ponove napad na mjesto i stanicu Brod Moravice.

Potrebno je da izvršimo odmah odlučnu akciju u zoni Šimatovo — Brod Moravice i da se odgodi svaka akcija u projektu ili u toku.

Vaše Gospodstvo e raspolagati i garnizonima divizije »Isonzo« duž Kupe pored podre enih garnizona Ko evje. Intervencija je hitna i mora se obaviti ako je moguće sa što više trupa.

Molim rasporediti i saopštiti mi na in.—

General Robotti s.r.

Ovjerava prepis
brigadni general
na elnik štaba
(E. de Blasio) **Blasio**

¹ Odnosi se na grupisanje jedinica Pete operativne zone u vezi talijanske ofanzive. Vidi dok. br. 99.

BR. 108

INSTRUKCIJE KOMANDANTA OSAMNAESTOG ARMIIJSKOG KORPUSA OD 20 RUJNA 1942 GOD. ZA RAD I DJELOVANJE POTCINJENIH JEDINICA, KOMANDI I USTANOVA

KOMANDA XVIII A.K.

Kabinet komandanta

Br. 9217 prot. op.

V.P. 118 20 rujna 1942-XX

DIREKTIVE

(Razraditi do komandi eta)

1. — U sadašnjoj situaciji, **sigurnost teritorija** nama povjerenog je više problem informativnog zna aja nego li problem snage; pre i je zadatak policije i žandarmerije nego li interesiranje za akciju trupa. To naro ito važi za sektor divizije »Zara« (pripojeni teritorij).
2. — **Informativna služba** dobiva znatnu važnost i kod malih odjela, a naro ito tu: to je prethodno pitanje itave baze, oštromne organizacije; iskoristiti u našu korist takode i žene i dje ake, koji se zbog raznih razloga nalaze oko naših garnizona (sada naprotiv rade na našu štetu); u naseljima i salašima ne kolektivna ispitivanja, ve individualna u zasebnom sjedištu; skupiti u cjelinu vojnike antikom, dobrovoljne milicije i obi ne vojnike teritorijalne legije dobrov. milicije javne sigurnosti, koji poznaju jezik, osobe i stvari.
3. — **Operativna tehnika:**
 - apsolutna tajnost, naro ito u unutrašnjosti komandi,
 - brzina (prenositi kamionima sve što je mogu e),
 - obrazovati kolone u više pravaca,
 - mjesne vo e za hapšenje, tla enje i konfiskaciju,
 - brz povratak, odmor.

Za postignu e tajnosti:

- organizirati o igledno lažne operacije (koje se ne e izvršiti),

- svesti naredbe o operacijama samo na usmena nare enja; izvršioci neka zabilježe; redovne naredbe o operacijama napisati samo za operaciju, koja je prošla ili je u toku.
- 4. — **Tla enja i represalije:** ne bezumni zamasi, izbjegavati pretjeranosti, koje prouzrokuju ponore mržnje; pokazati se nadmo nijima nad doma ima.
- 5. — **Razaranja i konfiskacije:** nikada na slijepo, ve razumno, nepravde nas prikazuju dezorientiranima i nemo nim i siju uvijek nove mržnje.
- 6. — **Zaplijenjena imovina:** ne upotrebiti je u vlastitu kolist, na pripojenoj teritoriji uru iti je — vidljivo — mjesnim vlastima (tako je ugovoren sa Guvernatoratom Dalmacije), na preostaloj ter. uru iti je organima komesarijata.
- 7. — **Kažnjavanje provjerenih krivaca:** brzo, primjerno bez milosr a.
- 8. — **Prekidi na cestama:** stanovnici zone bi e prisiljeni da ih neodložno poprave u najkra em roku, u slu aju ponavljanja: grube i izravne represalije nad najbližim stanovnicima.
- 9. — **Garnizoni:** neka kontroliraju doti nu zonu sa neredovitim izvi anjima i na prekide, tako e i no u, neka imaju odre enu snagu, uvijek spremnu za nenadane akcije.
- 10. — **Osoblje nadzora na željeznicama:** neka izmjeni stav »neinterveniranja«, i neka bude odlu no orijentirano prema »aktivnom« u estvovanju.
- 11. — **Organizacija sigurnosti na teritoriji divizije »Zara«** ve dodijeljeni precizni planovi neka se ostvare u potpunosti i brzo.
- 12. — **Hrvatske jedinice, antikom, dobrov. milicija, žandarmerija** (re eno i ponovo re eno, ali još nije postignuto); vrlo korisni (podvostru uju našu snagu), opasni (mogu težiti da nadvladaju), izjedna iti ih u odre enim kolima, smatrati ih, postupati s njima i upotrebljavati ih **kao naše jedinice** u svemu; nikada ih razmjestiti i angažovati same, odvojiti ih i uklopiti ih vrsto u sastav naših jedinica (puk i bataljoni); mi maramo uvijek imati direktnu komandu i brojnu nadmo nost i jednom rije i, apsorbirati ih.

Staviti pod kontrolu i hrvatsku žandarmeriju i njome se služiti.

Imati na umu da Hrvati nama sve zahvaljuju: ure enje, naoružanje, opstanak države i stoga imamo pravo na suprotstavljanje.

13. — **Ure enje jedinica antikom, dobrov. milicije:** aktivirati ih odlu no i u provinciji Split, a ne samo u sektoru divizije »Bergamo«, kako je odre eno direktivama.
14. — **Djelatnost protiv pobunjenika:** olakšati je na svaki na in, ubrzati idu e postupke (provjeravanja, ispitanja itd.), izbjegavati svako objavlјivanje, da se ne iznese osnova za represalije.
15. — **Upotreba artiljerije:** dati prednost manjim kalibrima i šrapnelima.
18. — **Municija:** neka se -troši bez mjere ra unaju i da nas svaki uništeni pobunjenik stoji hiljadu metaka i desetine ili stotine artiljeriskih ili protuavionskih hitaca.
17. — **Gorivo:** u mnogim slu ajevima nehoti no rasipanje, velika buka uzrokovana autom, prevoznim sredstvima...
18. — **Politika u okupiranim podru jima:** pravednost, nepri strasnost, ravnoteža politike snage i prestiža, snage s pravdom. U odnosu sa našim civilnim vlastima: potpuna i pronicljiva.
19. — **Ponašanje i disciplina:** podignuti i održavati na visini ton i stil, nikako ne popuštati u ponašanju, koje je znan dio vojni kog stava, vojnici neka ne budu civilni u uniformi, nego bezuslovno vojnici u hodanju, pozdravljanju, pretstavljanju, u itavom ponašanju besprekorni.

Oficiri neka odvra aju na pozdrav i budu primjer vojni kog držanja.

Sjetite se da pripadamo jednoj velikoj naciji koja se podiže, da smo u krajevima, koji su nam slabo naklonjeni i neprijateljski, gdje nas promatraju i osu uju.

General komandant
Umberto Spigo

(M. P.)

BR. 109

**IZVJEŠTAJ VELIKE ZUPE GACKA I LIKA OD 23 RUJNA
1942 GOD. O NAPADU PARTIZANA NA KOSINJ**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA — VELIKA ZUPA GACKA I LIKA

V.T. broj: 65/42

Gospo , dne 23. rujna 1942.

Predmet: Napadaj na Kosinj i dezorganizacija naših oružanih snaga. —

TAJNO

Poglavniku Nezavisne Države Hrvatske — Dr. Anti Paveli
Ministru unutarnjih poslova — Dr. Andriji Artukovi
Ministru vanjskih poslova — Dr. Mladenu Lorkovi „
Ministru domobranstva — za glavni stožer
Glavnom stanu Poglavnika
Zapovjedniku UNS — Eugenu Kvaterniku
Državnom tajniku kod pretsjedni tva vlade —
Dr. Vjekoslavu Vran i
Ob em upravnom povjereniku — Dr. Nikoli Rušinovi
Ob em vojni kom povjereniku — pukovniku Peri i u
Ministru Doglavniku, postrojniku — Dr. Ljudevitu Šolcu

U no i izme u nedelje i ponedeljka t.j. izme u 20 i 21.
rujna po elo je nenadno obkoljavanje Kosinja i okolnih sela
od strane jakih partizanskih snaga, koje su nadolazile iz Ko-
renice, Buni a, Ljubova, anka, škara, Krša. Me u ovima
opazio se mnogo Bosanaca. Vodio ih je poznati komunisti ki-
vo a Jakov Blaževi . U ponedeljak jutro usljedio je napadaj
sa svih strana na Kosinj i okolna sela. Sva sela oko Kosinja
i Kosinj pali su tri sata nakon napadaja u partizanske ruke.
Pu anstvo je u selima ostalo, a sve oružane snage su se pro-
bile iz obra a i povukle neke u Pazarište, a neke prema
Oto cu.¹

Od kada je prva viest došla u Gospo , da su partizani
okpolili Kosinj, poduzeo sam sve potrebito, kako bi se po-
moglo poja anjem iz Gospo a Kosinju. Sa zapovjednikom sek-
tora skoro itav dan stajao sam u vezi sa talijanskim zapo-
vjednikom i to pukovnikom Cesare Campi, koji zamjenjuje

¹ Napad na Kosinj i na ostala sela Kosinjske opine izvršile su
jedinice Prve i Druge NOU brigade Hrvatske i Prvi bataljon etvrtog
li kog NOP odreda. Vidi dok. br. 61 i 69.

zapovjednika divizije, jer ovaj se nalazi već 15 dana u Otočcu, gdje ravna operacijama većeg stila koje se tamo vrše u okolini Brinja i oko željezničke pruge. Talijanski zapovjednik je kazao, da nema raspoloživih snaga, koje može upotrijebiti za Kosinj. Tražili smo od njega da oslobodi za operacije kod Kosinja naše oružane snage, koje je talijansko zapovjedništvo angažiralo i odredilo za osiguranje puta Gospic — Karlobag. Kad je talijanski zapovjednik kazao da te snage mogu tek sutra dan biti slobodne, zapovjednik sektora pukovnik Seidl uputio je kao pomoći Kosinju oko 50 domobrana iz Gospic-a. Međutim sve je bilo kasno, jer još istog dana Kosinj je pao prije nego su tamo mogla stići i pojedinca iz Pazarišta i Gospic-a.

Pošto sam se želio uvjeriti o pravom stanju stvari koliko na području Kosinja, tako itavog kotara Perušića, uputio sam se dan kasnije samovozom sa stožerenikom i zapovjednikom sektora i ustaškim bojnikom Rogozom u Perušić, te u Pazarište. Ovom prilikom imao sam mogunost upoznati se sa pravim stanjem stvari, te doznati uzrok samog pada Kosinja, kao i uzroke možda još gorih neželjenih posljedica. Koliko u samom Perušiću u izvještaju kotarskog predstojnika, svojim opažanjima, toliko ispitivanjem događaja u samome Pazarištu, gdje sam imao prilike razgovarati sa vojničkim zapovjednicima Pazarišta i bjeguncima iz Kosinja — ustanovio sam injenicu, da je na području kotara Perušića vladala i vlast puna dezorganizacija naših oružanih snaga.

Sa području obitelji Kosinj lanske godine nestalo je oko 700 stanovnika — pravoslavaca iste obitelji. Uprkos toga do polovine studenoga 1941. nije se javio ni jedan slučaj ili djelo pobune. Tada su napadi počeli i bjeg stanovalaca u šume.

Pred mjesec dana dao sam nalog i donio odluku velike župe o promjeni obiteljske uprave u Kosinju — baš radi pojedinca politike smirivanja. Osim toga uputio sam kotarskog predstojnika Glavana, da vodi politiku smirivanja i da stupi u suradnju s etnicima iz sela Lipovo Polje. Kotarski predstojnik držao se je to no mojih uputa, ali ništa nije mogao provesti u djelu. U Kosinju nastao je sukob između oružnika s jedne strane, ustaškog odjela s druge strane i milicije s treće strane. Stara obiteljska uprava izvjestila je kotarskog predstojnika u Perušiću, da ustaški odjel (tako se zove tamo postojeći ustaški postrojba) zabranjuje da novi načelnik nastupi dužnost. Odluka o promjeni obiteljske uprave nije se mogla izvršiti.

Kad je kotarski predstojnik g. Glavan htio stupiti u pregovore s etnicima tog kraja, onda mu je donačelnik Zagreba Tome Biljan tokom »zabranio«, napavši ga i prigovorivši mu, da ovakve upute od velike župe ne treba izvršavati. Uobičajeno

nica, da je spomenuti gosp. Biljan esto dolazio u Kosinj i prisvajao si pravo politi kog voe i vojni kog voe za taj kraj, premda taj gospodin ne moze biti nadlezan kad postoji u ovom kraju redovita drzavna vlast, da se mješa u upravne i vojni ke poslove.

U Kosinju po izjavama pribjeglih vojnika i puanstva i po izvještaju, kojeg je dao zapovjednik sektora, bilo je koliko oružnika, koliko ustaša, koliko milicionera oko 600 naoružanih, a ovi su imali i strojnici, te bacale bomba.

Ova prili na oružana snaga bila je, kako smo danas ustavnili koliko ja, koliko zapovjednik sektora i ustaški bojnik Rogoz po izjavama o evidenci pred borbu i za vrieme borbe uopere bez jednog jedinstvenog zapovjedni tva — bila je uopere bez zapovjednika. Nitko u Kosinju od svih oružanih nije znao, tko ima da sluša, tko ima da zapovjeda. Uobičajeno nije postojao jedan plan o obrani mjesta te nitko nije znao, gdje mu je u sluaju borbe mjesto i koju dužnost ima. Nikakve predhodnice, nikakove izvidnice, nikakvi borbeni položaji nisu bili određeni, pripremljeni. **Jednom rijeju tamo je vladala puna i primjerna vojni ka dezorganizacija.**

Osim gore spomenutog, prilikom boravka u Pazarištu te prikupljenih podataka utvrđeno je — ne samo da odpor i obrana nisu bili organizirani, već da je i odpor bio slab te da su bez osobito teške borbe oružane postrojbe iz Kosinja se povukle, premda je oružana skupina od oko 600 ljudi, kad bi bila dobro voena, dobro organizirana i odlučila da se bori, sposobna da dade i pruži uspješan odpor duže vremena negoli nekoliko sati, koliko se Kosinj branio, a pogotovo kad je vjerojatno skoro sigurno, da su izvještaji — koji govore o 2.000 naoružanih partizana — pretjerani.

Napominjem, da su etnici iz Lipova Polja, im su partijsani napali Rudinku kod Kosinja, odmah pritekli u pomo našima, te da su naše oružane snage, kad su se povukle ile iz Kosinja, naišle u Lipovom Polju na pomoći i podršku etnika, te su se sa ovima skupa povukli prema Otočcu. Tako govore izkazi izbjeglih o evidenci, koje sam saslušao u Pazarištu.

Prilikom boravka u Pazaraštu ustanovali smo, da u samom Pazarištu vlada upravo nemogući vojni ka dezorganizacija naših oružanih snaga. Premda se Pazarištu iz Gospića poslalo pojačeće i premda bi se mogao očekivati svakog asa napadajući partizana na Pazarište — naišli smo u Pazarištu na sljedeći položaj:

Sva vojska u Pazarištu, koja broji oko 150 naoružanih ljudi — nera unajući milicionere, nalaze se u mjestu, a tako što našli smo oko vojni ke kuhanje okupljene astnike i do-

astnike. Nikakvog plana za obranu, nikakvog odre enog zapovjedni tva, nigdje organiziranih predhodnica ni utvr enih položaja. Sve je tu prepušteno slu aju, te oružane snage nalaze se nedisciplinirane, neorganizirane, razbacane bez plana, bez i malo sposobnih i prilikama odgovaraju ih zapovjednika. Bojnik Rogoz dao je naloge u Pazarištu astnicima i do astnicima te vojsci, kako treba organizirati obranu i obranbene položaje. On je danas izdao naloge i izradio obranbeni plan, premda je to moralno biti ve davno u injeno — pogotovo, kad se radi o redovitoj vojsci i kad je Gospo središte jednog vojni kog sektora.

Isti položaj kao u Kosinju, kao u Pazarištu — takav je i u Peruši u, a po ste enom iskustvu i prikupljenim podatcima utvr ujem injenicu, da u itavom obalnom pojusu ne samo što nema dovoljno oružanih snaga, ve u skoro itavom obalnom pojusu postoje e oružane snage su dezorganizirane, razmještene bez plana akcije i obrane te su bez potrebitih i sposobnih zapovjednika — kvantitativno i kvalitativno. Pod ovakovim uslovima ne samo da se ne mogu posti i željeni uspjesi, ve sve to izazivlje kod neprijatelja uvjerenje o našoj slabosti, kod Talijana uvjerenje o našoj nesposobnosti, a kod našeg naroda punu demoralizaciju — a sve to može biti uzrokom nedoglednih i neželjenih posljedica.

U samom Peruši u danas, a ju e u Gospo u uvjerio sam Talijane i radiogramom njihovo zapovjedni two u Oto cu o potrebi iš enja i uništenja partizana sa podru ja Peruši kog kotara. Od ju er po ele su stizati u Peruši ja e talijanske oružane snage a danas je stigao i jedan pješa ki general iz Knina i to baš general Gianuzzi. Razni talijanski zapovjednici koliko ovi u Gospo u toliko oni u Peruši u rekli su mi, da su stigli nalozi iz Oto ca, da se jakim vojni kim snagama mora izvršiti iš enje partizana u kotaru Peruši te oslobo enje i osiguranje željezni ke pruge od Gospo a do Ogulina kao i ceste od Gospo a do Oto ca. Jutros su u tom cilju iz Peruši a krenula tri bataljona talijanske vojske. Nažalost ne mogu do i u vezu sa talijanskim zapovjednikom u Oto cu, gdje danas imaju sjedište ne samo zapovjednik talijanske divizije iz Gospo a ve i zapovjednik armijskog korpusa iz Crikvenice.

Neophodno bi bilo potrebno, da se s Talijanima utvrdi to no plan o vojni kim akcijama, koje oni po inju vršiti i vršit e u velikom stilu na ovome podru ju. Molim, da o ovome povedera una ob i vojni ki povjerenik, Poglavnikov Glavni stan, te glavni stožer. Smatram neophodno potrebnim, da izaslanik Poglavnika stana, glavnog stožera ili pukovnik Peri i odmah zrakoplovom krenu u Oto ac te stupe u nazužu

vezu sa talijanskim zapovjedni tvima, koja se tamo nalaze, a u vezi po etih i predstoje ih ja ih vojni kih operacija, koje se upravljaju i kojima e se upravljati iz Oto ca. Treba nagonoriti Talijane, da plan njihovih akcija bude u punoj sugglasnosti za našim interesima, te da bude vo en u smislu zaštite i osloba anja naših krajeva (kotar Peruši , Kosinj) te osiguranja važnih željezni kih pruga i puteva. U tom pravcu naime i ja nastojim i radim.

Neophodno je potrebno u itavom obalnom pojusu a tako i u Gospi u zapovjednicima naših vojnih sektora postaviti naj-sposobnije glavnostožerne astnike, koji e biti sposobni organizirati našu oružanu snagu u obalnom pojusu, koji e znati s talijanskim zapovjedni tvima uspješno i doli no pregovarati, razgovarati i pred ovima štititi naše državne i narodne interese. Ovo napominjem, jer sadanje stanje — niti u Gospi u — ne zadovoljava. Jedan od važnih preduslova i -osnova, kao jamstvo uspjeha je baš potreba, da ti astnici to jest zapovjednici sektora znaju talijanski. Ovo mnogo zna i za uspjeh stvari, osobito u dodiru i radi dodira te suradnje s talijanskim zapovjedni tvima.

Životno pitanje obalnog pojasa danas je uz prehranu: dovo enje jakih oružanih snaga na ovo podru je, organiziranje i discipliniranje ve postoje ih oružanih snaga i postavljanje najsposobnijih zapovjednika na elo tih oružanih postrojba i na elo pojedinih vojni kih sektora.

ZA DOM SPREMNI!

(M. P.)

Zamjenik ob e upravnog povjerenika
kod »Supersloda« Veliki Zupan:
Sin i David

BR. 110

**NARE ENJE GENERALA MARIA ROATTE OD 26 RUJNA
1942 GOD. ZA OPERACIJE PODRE ENIH KORPUSA NA
DODIJELJENIM PROSTORIJAMA**

(2 armija)

19421 POVJERLJIVO

26 rujna 1942

Operacije za listopad

Vrhovnoj komandi¹

Iznosim plan operativne aktivnosti koji e biti izvršen od podre enih armijskih korpusa u mjesecu listopadu 1942.

I. — XI. A. K.^a

1. Mora e, pošto bude izvršio daljnja iš enja komunisti kih formacija koje nastoje da se obnove, zaokružiti i potpuno o istiti zonu Gorjanci.³
2. Snage — pod komandom Robotti-a:

a) — od XI. A.K.:

- divizija »Cacciatori«
- pokretni dijelovi divizija »Isonzo« i »Macerata« i crnih košulja »XXI April«⁴
- odredi M.V.A.C.⁵

b) — od V.A.K.⁶:

- 1 brza divizija
- 5 bataljona

c) **njema ke:** pograni ne jedinice

d) — hrvatske: 3 bataljona »ustaša«

¹ Talijanskoj

² Jedanaesti armijski korpus

³ Napad na partizanske snage na podruju Zumberka i Gorjaca, u sklopu talijansko-njema ke ofanzive, koja je vršena na podruju Slovenije, izvršen je 7 listopada. Od naših snaga na Zumberku se nalazio Prvi proleterski bataljon i bataljon »Josip Kraš« iz sastava Zumbera ko-pokupskog odreda. Napad nije uspio.

⁴ Grupa bataljona crnih košulja »21 april«

⁵ Milizia volontaria anti comunista — Dobrovoljna antikomunisti ka milicija

⁶ Peti armijski korpus

II. — V.A-K.

1. Izvrši e dvije operacije:

- a) jedna na sektoru Like, radi iš enja teritorija izme u mora i sektora isto no od glavne ceste i željezni ke pruge Vrhovine — Medak.⁷
- b) jedna duž željezni ke pruge Sušak — Ogulin — Karlovac, da se dade što ve e osiguranje prometu i prolazu.⁸

2. Snage — pod komandom ekselence Coturri-a:

- a) **od V.A.K.:**
 - divizija »Granatieri« i prva divizija »Celere« (brza)
 - pokretni dijelovi divizije »Lombardia« i »Re«
 - odredi M.V.A.C.
- b) **od XI A.K.:** 3 bataljona
- c) **od XVIII A.K.:** 3 bataljona i jedan divizion artiljerije
- d) **hrvatske:** pokretni dijelovi hrvatskih posada i eventualno, neki bataljon koji bi došao s one strane demarkacione linije.—

III. — XVIII i VI A.K.

— sa rezervom dodijeljivanje odluka Poglavnika u pogledu operacija velikog stila o kojima se govori u telegramu 19124 od 21. o. mj. dao sam ve nalog VI A.K. da poduzme u saradnji sa XVIII A.K. — jednu akciju koja e osigurati rudarski kraj i željeznicu Mostar — Sarajevo u našem djelokrugu.¹⁰

General
V.D. komandanta armije
Mario Roatta

⁷ Operacija je izvršena u listopadu.

⁸ Operacija je izvršena u listopadu.

⁹ Osamnaesti armijski korpus

¹⁰ Operacija je izvršena u listopadu.

BR. III

**IZVJEŠTAJ OP INSKOG POGLAVARSTVA LiCKI OSIK
OD 26 RUJNA 1942 GOD. O NAPADU PARTIZANA NA
ŠIROKU KULU I O PLJA KI I ZVJERSTVU USTAŠA**

Op insko poglavarstvo
U L. Osiku 26 rujna 1942
Predmet: Š. Kula napadaj na istu —
plja ka i ubijanje nedužnih.

Gospodinu

DAVIDU SINCICU,
Velikom županu župe Gacka i Lika
u Goshi u

Povodom zauzimanja mjesta Velikog Župana naše kršne Like po Vašem Gospodstvu, a radi Vaše osobne upotrebe i informacije, podnosi Vam se slijede e izvješće.

Na dne 21 lipnja o.g. ranom zorom navalili su Partizani (odmetnici) na selo Š. Kula, zauzeli ga i tom zgodom poubjali i odveli sa sobom oko 30 ljudi. Istog dana pred veer uspjelo je našoj vojsci i oružništvu koje je stiglo za pojam u i u Š. Kulu, protjerati Partizane uz pomo Italijanskog topni tva i zauzeti je.

U Š. Kuli u susjedstvu Hrvata Nikšića i živjelo je neprekidno 7 porodica Marića i Zastavnikovića i anak, koji su sve do ovoga dana bili mirni i nesmetani, te svoj posjed obraivali. Odnosnoga dana napustili su svoje posjede porodica Bogdana Marić kbr. 14, Mile Marić kbr. 109 starijeg, Ise Marić kbr. 495, Mile Zastavniković kbr. 279, Save Zastavniković kbr. 279, Luke Zastavniković kbr. 280 i anak Stana kbr. 4, te je u glavnom kući na selu otišla s Partizanima, nu dali dobre volje ili prisilno, nemože se znati, pošto nitko od Hrvata tamo nije bio prisutan.

Jedino kod svojih kuća ostali su i nadalje starci Petar Marić kbr. 14 stariji brat Bogdanov Mile Marić stariji kbr. 109 i stric Mile mlađega sa svojom suprugom Martom, zatim Stana anak kbr. 4.

Iste večeri službuju i ustaše po svojem zapovjedniku dovodniku Josi Biljan pripadniku ove obitelje dali su ubiti i po-

klati Petra Mari a kbr. 14, Milu Marica st. kbr. 109 i suprugu mu Martu koja je potonja ve bila prešla na vjeru rkt. a suprug joj je ve bio dobio dozvolu za prialaz.

Istom zgodom poklali su i 2 djevojke pravoslavke koje su dulje vremena bile služavke u Š. Kuli i to: Milisavljevi ku kod službodavca Ante Oreškovi a kbr. 126 i Novkovi ku kod službodavke Mare Oreškovi kbr. 402 a Stanu anak kbr. 4 dali su uhitići i predali Domobranima sastavu iz cigana koji su bili na službi primljeni kao dobrovoljci u S. Kuli, da ju negdje ubiju nu ovdje se je sigurno doznalo da cigani istu nisu ubili, ve da su ju pustili k Partizanima, nakon što im je dala ve u svotu novaca, koje je ankovka u istinu imala.

Nakon ovoga umorstva nastala je iste no i sliede eg dana plja ka i otima ina na stoku i pokretnine svih porodica koju su pretežno, oso-bitno ona Mile i Bogde Mari a a imovinski dobro stajale, te je to sve razgrabljeno kao primjerice konji, kola, krave, ovce, žito, gospodarske sprave.

Plja ku su u glavnom izvršili službuju e Ustaše kojima su bili na elu najprije Joso Biljan dovodnik iz ove ob ine pa Petar Rasti vodnik iz Buni a, koja se oba sada nalaze izvan ove ob ine, a Biljan navodno u vojnem zatvoru u Gospu u, zatim pri uvni domobrani i pomo ni oružnici pogotovu izme u ovih potonjih neki Ivan Tomi zvani Strole pripadnik ob ine Peruši , protiv kojeg je radi drugih kra a prijava podnešena, Mile Bašan kbr. 12 sin pok. Jose iz Š. Kule, ove ob ine koji je sa Tomi em kao i sa svojim tastom iz Peruši a sumnjivog politi kog držanja, najviše oplja kao i pomo u tazbine u Peruši sakrio kojega tazbina krstari preko sela Klenovca gdje su odmetnici, ali se ih ne boji, razumljivo iz kojih razloga.

Nadodaje se da je dva teška komada svinja, koje su ustaše prisvojili ovdašnji žitelj Filip a i kbr. 425 iz Kule vozio za Gospu navodno za vojниke u vojarni me utim ovdje se pouzdano sumnja, da iste nisu u vojarnu dopremljene, nego u dvorište Jose Oreškovi , ovdašnjeg pripadnika, sada gostoni ara u Gospu u kod rkt. crkve.

Da se krivci ovoga zla utvrde i snose odgovornost potrebno bi bilo da Vaše Gospodstvo izašalje u Š. Kulu valjane redarstvene izvidnike koji bi to ustanovili, jer to ovdašnja oružni ka postaja ne može pošto nema službuju i zapovednik narednik Valent Blaguški, nema ni spreme ni volje da to na istac izvede.

Radi smirenja bilo bi potrebno na istu oružni ku postaju postaviti jednog sposobnog i energi nog oružni kcg narednika, a sve oružnike pogotovu pomo ne koji su svojim prljaj-

vim radom o svoju službu ogriešili u najmanju ruku odavle premjestiti.

Pošto ni ovdje služe i domobrani nisu ispravni i ve i-nom odani plja ki, a izgleda da im to ni njihovi predpostavljeni ne brane, to bi bilo potrebno da se ve jednom uvede red i stega, nevaljaju i kazne i postavi za zapovjednika ener-gi na i savjestna astnika.

Kona no se primje uje, da dok se kod vojske i oružni-tva red ne uvede, ne e se takov ni na civilno pu anstvo uz najbolju volju uvesti mo i, jer bi vojska morala biti za uzor i ugled civilnom pu anstvu koje ju nedostupno u tom sliedi.

ZA DOM SPREMNI!

Na elnik,
Došen

(M. P.)

Bilježnik,
Došen

BR. 112

**IZVJEŠTAJ SEKRETARA FAŠIA OD 27 RUJNA 1942 GOD.
O NAPADU PARTIZANA NA MOTORNU LADU KOJA JE
PREVOZILA TALIJANSKE FAŠISTE RIJEKOM KRKOM**

Telegram br. 221
Zadarski savez
br. rije i, dat. as
ZR. Skradin 91, — 46, — 26, — 21. —

Prva eta bataljona »Vespri« premještena iz Zatona u Skra-din pomo u motornog amca napadnuta od odmetnika u bli-zini Prokljanskog Jezera. Mrtav komandant motornog amca, ranjen jedan oficir, sedam vojnika, jedan civil, nekoliko teško.

Srda no i drugarsko sau eš e, svih Talijana,

Politi ki sekretar **Bozzini**

Faš. savez Zadra
br. prot. 4970/86/F. 20
dan prijema 27-9-XX

BR. 113

DNEVNI IZVJEŠTAJ OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA ZA DAN 28 RUJNA 1942 GOD. O AKCIJAMA PARTIZANA NA PODRUČU JUŽNE Dalmacije i JUŽNE LIKE

KOMANDA XVIII ARMIJSKOG KORPUSA
Štab — Obavještajno odjeljenje

Br. 7083/1 prot.

V.P. 118. 28 rujna 1942 — XX

Predmet: Novosti br. 224.—

VIŠOJ KOMANDI ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA-DALMACIJA« (2 armija) V.P. 10

Političke i ekonomske novosti

IZ DRUGE ZONE
Knin

1. — Ekonomsko stanje provincije Knin je vrlo kritično, narođeno uslijed pomakanja hleba, jer samo privilegirani građani raspolažu brašnom.

Iz Zagreba ne stiže više ništa, uslijed neprekidnih prekida na željezni koj liniji.—

Gračac

2. — Izgleda da su vlasti iz Zagreba, da bi poboljšale kritičnu situaciju ishrane u Gračcu, odlučile da vrše snabdijevanje morem.—

Novosti o ustanicima

IZ PRVE ZONE
Split

3. — Uhapšen je bračni par Zadek i Rilamo i Karlota (Nijemci) osumnjičeni da su vršili obavještajnu akciju na našu štetu.

U toku je istraga.—

Solin

4. — 23. tekućeg, u Majdanu kod Solina ubijen je revolverskim metkom neki Ranjek Ivan, bivši finansijski jugosla-

venski stražar. Iz ku e ubijenog su oplja kane stvari od vrijednosti i odijela.—

Šibenik

5. — Dva artiljerca koji borave u Rogoznici, pošavši 26 teku eg u barci za Ražanj (RK—BIV) da bi odnijeli razni materijal bateriji koja je tamo smještена, dosada se još nijesu vratili u svoju jedinicu i drži se da su ih uhvatili ustanci.¹

U toku je traženje.

Vrana

7. — 27 teku eg agenti Javne sigurnosti ubili su na jednom imanju u Vrani jedno nepoznato lice koje se, na poziv da stane, nije htjelo zaustaviti. Lice koje još nije identificirano, bilo je naoružano automatskim pištoljem i ru nom bombom, a u jednom zavežljaju je imalo kapu sa crvenom zvjezdrom.—

IZ DRUGE ZONE

Gra ac

8. — Pravoslavni obavještajci javljaju da partizani, izgleda, imaju namjeru da napadnu etni ka sela sjeverno od željezni ke pruge da bi snabdjeli hranom svoje magazine na Kremenu (QM—EZ).

Izgleda ustvari, da se u blizini Radakovi i Br. (K. 1021) i ankovi i Br. (k. 1013) (QH—EO) nalazi još uvijek jedan dio bataljona »Bude Borjan« koji ima namjeru da vrši ometanje izme u Stikade i Ga ešin Do (QH—EH).²

9. — Izgleda da su se partizanske snage iz mjesta Smokri a (PL—EO) uputile prema Plo ama (OL—EZ) i Ilmacu (NM—FG) da bi vršile sabotažu željezni ke pruge izme u Metka i Lovinca St.—

10. — U zaseoku Vratce (QH—EK) kr. karabinjeri su zaplijenili prasad, telad i ovce, koji su predmet plja ke seljaka iz okoline Gra aca.—

Drniš

11. — etni ke vo e Kosova javljaju, da se nave e 24, na oko jedan kilometar isto no od postaje, koncentriralo 400 partizana.

Izvršena provjeravanja su dala negativan rezultat, ali su u no i primije eni svjetlosni znaci.—

¹ Akciju je izvela Rogozni ka desetina.

² Radi se o bataljonu »Branko Vladuši« a ne o bataljonu »Bude Borjan« jer je ovaj ušao ve 6 rujna u sastav Prve dalmatinske NOU brigade.

Omiš

12. — Nave e 28 teku eg, na oko 6 km od Omiša, ustanici su minirali tri tonažna stupa elektri nog voda visokog napona, a jedan od njih su digli u zrak. Grad Split i zona Kašteli nemaju osvjetljenja. Elektri no osvjetljenje povremeno daje centrala iz Majdana.—³

Bra

13. — Jedna patrola Kr. finansijske straže, u blizini Postire napadnuta je hicima iz vatrenog oružja od strane nepoznatih lica koja su se razbježala uslijed hitne protivakcije.—

General komandant
Umberto Spigo s. r.

Za ta nost prepisa
pukovnik na elnik štaba
(Pietro Barbero)
Pietro Barbero

(M. P.)

³ Akciju su izveli dijelovi Mosorske ete.

BR. 114

NARE ENJE KOMANDE PETOG ARMJSKOG KORPUSA
OD 29 RUJNA ZA OPERACIJU U LICI

U akta

TAKTI KA KOMANDA V ARM. KORPUSA
Operativno odjeljenje

br. 430/op. prot. Tajno

V.P. 41—29 rujna
1942 — XX

Tajno

NARE ENJE ZA OPERACIJU BR. 4

Topografska karta: J 1:100000 — Karte: Ogulin i Senj.

Predmet: Operacije u Lici.

Komandantu pješad. divizije »Granatieri di Sardegna«	V.P.
—, —, —, —, —, —, —, —, »Re«	V.P.
—, —, —, —, —, —, —, —, »Lombardia«	V.P.
—, —, XIV-e obalne brigade	V.P.
—, —, vazduhoplovne grupe Zadar	V.P.
i na znanje:	
Ekselenciji komandantu Superslode (2 armija)	V.P.
Komandi V A.K.	Loco
—, —, XI A.K.	V.P.
—, —, XVIII A.K.	V.P.
Vazduhoplovno — takti koji komandi Seperslode	V.P.
Komandi I brze divizije	V.P.
—, —, V grupe pogranične straže	V.P.
—, —, artiljerije V A.K.	V.P.
—, —, inžinjerije V A.K.	V.P.
Brigadnom generalu dobrov. milicije za javnu sigurnost	
Martiniju	V.P.
Generalu Giannuzzi [posredstvom diviz. »Re« Gospi] Peruši .	

Ustani ke formacije znatne važnosti neprestano se pojavljaju na jugu naše zone i zbog toga su nesigurne komunikacije između sektora Otoac i Gospa. Da se ponovo zadobije sigurnost zone, treba što prije eliminirati pomenute formacije i stoga

Nare ujem:

1) Operacije 4-og perioda,¹ od kojih su operacije br. 3 na moju zapovijest obustavljene.

2) Trupe divizije »Re«

Koncentriira e se tokom sutrašnjeg dana — 30 — izme u Brinja i Križpolja. Zatim e proslijediti što prije ža Dabar i Glibodol, angažuju i tako e etni ku grupu iz Oto - ca. U Dabru se nalazi 200 partizana poja anih sa 400 naoružanih regruta iz pu anstva mjesta Zapolje i Bobi i (izgleda da je vrlo mnogo oduzetih živežnih namirnica u zoni transpor - tirano u Konjsku Glavu k. 968).

Pravac napada: Brinje — Perkovi i — V. Vrh — Dabar; Križopolje — Brboti — Glibodol;

Škare — kolski put M. Lisac (k. 1029) (za etnike).

Stavljam na raspoloženje i grupu dobrovolja ke anti - kom. milicije iz mjesta Li . Jesenica, koja e mo i operirati s obje strane kolnog puta, koji vodi iz tog mjesta za Dabar.

Nakon dovršenih operacija skupi e se u zonu Oto ac; ako je mogu e izvrši e se napad na Brezovac (KI-GS), gdje se izgleda u vrstila jedna grupa ustanika.

3) Divizija »Granatieri«

Kon entrisa e se po etkom sutrašnjeg dana izme u Vrat - nika, Žute Lokve i Brloga.

Ujutru dne 2 listopada pokrenu e se i oti i u zonu Krasno (ZT-GM) — Poljane (XI-GO), odakle e zatim proslijediti prema kotlini Kosinj (XT-FV) da protjera grupu neprijatelja, za koju je javljeno da se tu nalazi, u sadejstvu sa trupama div. »Re« koje e operirati sa istoka i trupama grupe »Sassari« gen. Giannuzzi koje e operirati sa jugoistoka.

Za tu fazu operacija izda u na vrijeme nare enja.

Grupa artiljerije 75/27 uputi e se što prije u Ogulin da se spoji sa bataljonima div. »Lombardia« koja je u blizini.

4) Trupe divizije »Lombardia«

Za potvrdu i nadopunu pre ašnjih nare enja, pet bataljona (tri pješadijska i dva bat. crnokošuljaša XXXIII i LXXXI) oti i e ka sjeveru na raspoloženje XI A.K.

¹ Vjerojatno da je ova operacija na podruju Like bila operacija 4-tog perioda, u odnosu na jedan širi i vei plan Glavne komande oružanih snaga »Slovenija—Dalmacija«. Me utim Redakcija nije našla dokumente o ovome.

Od ovih, jedan pješadijski 30 o.m. premjesti e se u Ogulin; drugi, tako er pješadijski, u isto mjesto dne 1 listopada.

Gore pomenuta dva bataljona crnokošuljaša bi e upuena u Senj staranjem komande divizije »Re« i odande morem, a zatim vozom u Li staranjem direkcije za transport u ovoj komandi.

Preostale snage, koje su na raspoloženju, pobrinu e se za iš enje obalne zone o emu se radi u br. 3 nare enja o operaciji ograni ivši ga na pojas s obje strane pravca Banska Vrata — Li .

Na svaki na in, dne 5 listopada tre i pješad. bataljon stavljen na raspoloženje XI A.K. mora biti u Li u, spremna da se ukrca u vlak da stigne u nazna enu zonu.

Potvrditi prijem.

General
komandant A.K.
(R. Coturri)
Coturri

BR. 115

DNEVNI IZVJEŠTAJ OSAMNAESTOG ARMJSKOG KORPUSA OD 30 RUJNA 1942 GOD. O PARTIZANSKIM AKCIJAMA NA PODRUJU DALMACIJE

KOMANDA XVIII ARMJSKOG KORPUSA
Štab — Obavještajno odjeljenje

Br. 7126/1 prot. V.P. 118. .. 30 rujna 1942-XX
Predmet: novosti br. 225.—

VIŠOJ KOMANDI ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA DALMACIJA« (2 Armija).

V.P. 10

Novosti o ustanicima

povjerljivo

IZ PRVE ZONE

Split

1. — No u uo i 29 teku eg, na mala željezni ka kola koja su otputovala iz Splita natovarena sa 6 vojnika, napalo je oko sto napada a u blizini Kaštel Stari. U sukobu je ubijen jedan željezni ki milicioner. Jedan cr. košulja, jedan lan ier i voza kola su ranjeni. Jedan drugi lan ier je nestao, a tre i je ostao nepovrije en. —¹

Skradin

2. — Nave e 20 rujna, grupa ustanika je digla u zrak dva mosti a na putu Skradin — Bribirske Mostine, prekinula telefonsku liniju u dužini oko 2 km i oštetila rezervoar za vodu vodovoda kod Skradina. —

3. - 23 teku eg, ustanici su oteli iz vlastitog stana nekog Mandi Milana, povjerljivo lice antikomunisti kih grupa.²

IZ DRUGE ZONE

Rupatine

4. — 29 teku eg, jedan mladi — mještanin je napao dvije cr. košulje hicima iz puške, ali bez posljedica. Traži se taj mladi .—

¹ Akciju su vjerojatno izvršili dijelovi Mose kog bataljona.

² Ove dvije akcije izvršila je Primorska eta.

5. — U iš enju koje je izvršeno 29. teku eg u Rupatinama, prona en je svežanj sa mnogo pisama, ostavljen od strane jednog naoružanog lica koje je uspjelo da pobegne. U toku je provjeravanje.—

Mravince

6. — Oko 50 ustanika u Mravincima je zaustavilo autobus koji saobra a na putu Split — Zrnovnica dana 29. teku eg. Za-robljen je jedan financ. Ostali putnici su pušteni na slobodu. Ustanici su zapalili autobus pošto su odnijeli 8 guma. —³

Gra ac

7. — 26. teku eg, uhapšen je neki Muhar Luka, osumnji en kao pristalica ustanika.—

8. — Razmještaj bataljona »Bude Borjan« bio bi slijede i:
— jedna eta izme u Goli Vrh i K. 805 (QH-EK) pod komandom Skerut Pave;
— jedna eta u blizini ankovi a Br. kod k. 1013 i 1021 (QH-EO) pod komandom Duki Vlade;
— jedna eta u blizini Kali i i k. 595 (QH-EO). —

Bos. Grahovo

9. — Proizilazi da su ustani ke snage nagomilane u: Gvere (Peulje) — 1 bataljon; Gornje Peulje — 2 bataljona; Podgora (Peulje) — 1 bataljon; ukupna ja ina 1.800 ljudi. Proizilazi da su druge neutvr ene snage (razmještene u Maleševci, Ti evo i u zoni Marino Brdo. Izgleda da u Bogovu postoje partizanske snage procijenjene na 400 ljudi. —

Za ta nost prepisa
pukovnik na elnik štaba
(Pietro Barbero)
Pietro Barbero

(M. P.)

General komandant
Umberto Spigo s.r.

³ Akciju su izvršili dijelovi Mosorske ete.

Br. 116

**IZVJEŠTAJ USTAŠKOG STOŽERA VELIKE ZUPE MO-
DRUŠ OD 30 RUJNA 1942 GOD. O VOJNO-POLITI KOJ
SITUACIJI NA PODRUJU ZUPE**

**USTAŠKI STOŽER
VEL. ZUPE MODRUŠ
Broj 1000/42
O g u l i n**

Ogulin dne 30 rujna 1942.

GLAVNI USTAŠKI STAN

Predmet: Mjesečni izvještaj
o prilikama na podruju
stožera Vel. Župe Modruš.

Zagreb

Djelatnost komunisti ko-partizanskih banda na podruju ovoga stožera terensko-teroristička a tako isto i promjeni bena ne prestaje, nego naprotiv, ona pokazuje znakove nove pojaane djelatnosti, ona je u stalnom porastu i neprekidno napadaju na željezni ku prugu i ofenzivni pokreti partizanskih odreda uzeli su do sada nesluene razmjere, napominje se, da je na pruzi Ogulin—Generalski Stol i na potezu Oštarije—Graac, napadnuto i potpuno uništeno 3 putnika vlaka i jedan oklopni, da su pokidane brzoglasne i brzovjezne veze Ogulin—Karlovac nakon uspostave, da se promet odvija vrlo nesigurno sa prekidima i velikim zakašnjenjem, pa je slika stanja na podruju vrlo bleda u pogledu javne sigurnosti.

Glavna središta i koncentracije pobunjenika bili su Drežnica, Jasenak, Musulinski Potok, Ponikve, Gojak kotar Ogulin, zatim Bitoraj obina Li, kotar Delnice i Perjasica kotar Vojni, nu to ne zna i, da pobunjenici djeluju samo na tim, navedenim mjestima, to su im samo politički i vojni ka središta, oni krstare posve nesmetano po cijelom podruju stožera i dnevno¹ vrše napade sad ovdje sada ondje a naro ito na željezni ku prugu, upadaju u nezaštićena sela, odvode viениje Hrvate Ustaše i u Drežnici im sude partizanski sudovi, naro ito rado upadaju u središte obina i tamo pale ob inske zgrade primjer, u Gomirju, Dubrave, Modruš i Oštarije, u Salopek selu, obbine Ogulin, upali su prije nekoliko dana u selo, odvukli sa sobom stoku i hranu ustaškim dužnostnicima i

jednu ženu ubili, ina e onim seljanima za koje misle da su im skloni ne iniše ništa, dakako da je to samo njihova promi ba, jer baš u tome selu nema ljudi sklonih njima, pak ako to selo ne e biti zašti eno, po potrebi oni e bez razlike odvu i i ostalima sve do ega do u.

Partizani dnevno ruše brzoglasna i brzjavna postrojenja, putovanja cestom i vlakovima su veoma opasna, a partizani potpuno vrše nadzor nad javnim putevima i izdavaju propusnice pojedincima za putovanje sa naznakom »mole se usputne vojne i civilne vlasti da...« i potjernice za ustašama i etnicima, pa objavljuju izre ene smrtnе kazne nad zarobljenim ustašama. — Partizani su do nedavno bili u podpunom posjedu ob ine Drežnica, Modruš i Primišlja, tamo su i danas naime u Primišlu, dok za kotar Slunj ovaj stožer podataka nema, jer su veze sa Slunjem ve nekoliko mjeseci prekinute. — Na naprijed navedenim podru jima partizani imaju podpunu vlast.

Dne 17. ov. mjes. zapo ele su takozvane operacije Tal. vojski i etnika u pravcu selo Kuni ob ine Plaški, a u kojem su se selu u zadnjih 6 mjesecu zadržavali odmetnici partizani i u kojem su selu imali i svu vlast. — Za te operacije pripremljena je velika talijanska vojska, partizani dobro obavješteni, povukli su se ve 15. ov. mjes. njih odprilike 1000 u šume Velike i Male Kapele, a nekoji se povukoše prema Kordunu. — U tim operacijama talijanska vojska, koja je brojila 4 bojne, 3 bitnice poljskih haubica te 3 bitnice gorskog topni tva Alpina, te raznim pomo nim etama kao i samovoznom kolonom od 150 teretnih samovoza, u svom prodiranju cestom, nigdje nije naišla na otpor partizana sa razloga što talijanske ete dalje od ceste nisu prodirale. — Kod tih nazvanih operacija nije prisustvovao niti jedan predstavnik Hrvatskih vlasti kako vojnih tako i civilnih.

Talijanske oružane snage zapo ele su svojom akcijom iš enja dne 19. ov. mjes. na podru ju ove ob ine, tako je jedna jaka kolona po ela od Modruša prema Velikoj i Maloj Kapeli, prema selu Brezno i Drežnica, druga kolona pošla je iz Ogulinu prema selu Bjelsko, Jasenak, tre a kolona ide prema Jasenkou iz Gomirje i Delnice. — Prema sporazumu u injenom sa talijanskim vojnim vlastima, kao izaslanici sudjelovali su i naši izaslanici sa tim navedenim etama i to: Sa kolonom bio je Galinovi državni tužitelj iz Ogulinu, koji su se me utim povratili u Ogulin i podnesli izvještaj, a koji je izvještaj veoma poslat sa naše strane poru nik Josip Tomljenovi i g. Veljko

zna ajan. — Talijanske ete idu i iz Modruša prema Brezno i Drežnica nigdje se nisu sukobile sa partizanima, partizani dobro obaviješteni povukli su se pravodobno u šume, dok talijanske ete prigodom iš enja su prošle cestom i putevima i doprlo do gore navedenih sela koja su popalili, par staraca žene i djece sobom uzeli koje su dopremili u Ogulin, po kuhama i poljima pobrali sav živež tako, da su u više teretnih samovoza dopremili u Ogulin razne predmete: drvo za ogrev, građevni materijal, sitnu i krupnu stoku, te zelje i krumpir. — Osim toga popalili su sela idu i od Ogulina: Bjelsko, Musulinski Potok, Krakar, Jasenak i druga sela sve predstavlja milijonsku vriednost, na štetu Nezavisne Države Hrvatske. iš enje traje i dalje nu primje uje se, da talijanske ete na svojem prodiranju u mjesta, a prema obavjesti gore istaknutih izaslanika naših vlasti, iste samo puteve a da od puta dalje od 100 metr. ne zalaze u šume, pak ovakovo iš enje nema svrhe jer do sada, niti je koji partizan zarobljen a niti ubijen pak se je bojati, da kada se talijanske ete povuku, da će partizani opet napadati naša izložena sela u većoj mjeri nego do sada za odmazdu, pak je naš narod u selima koja nisu zaštiti ena veoma zabrinut.

ZA DOM SPREMNI!

Stožernik:

(M.P.)

R E G I S T A R

A

Abatöva Gora — 260, 263, 269;
Ajderovac — 352;
Alan — 334;
Andži Ilija — 209;
Anti Vicko-Pepe — 70, 86, 239;
Antinovica (s.) — 224;
Antulov Mate — 49;
Artuković dr Andrija — 370;
Aržano — 12, 39, 71, 99, 100, 167, 235,
312;

B

Babić Pero — 36, 81, 144, 147, 290;
Baće Maks-Mili — 10, 74, 96, 99,
165;
Baćina — 100;
Bai Branko — 92;
Bajić David — 340;
Bajić Mile — 359;
Bakar — 334;
Bakarić Vladimir — 18, 35, 37, 207,
209;
Bakovac Kosinjski — 222, 223, 224,
249, 250, 284, 290;
Balašić Boca — 263;
Balen Šime — 143;
Banija (predeo) — 215, 216, 231, 242?
280;
Banina Ante — 199, 203;
Banova Jaruga — 86, 232;
Banska Vrata — 333;
Barbero Pietro — 345, 352, 382, 387;
Barilović — 7, 8, 230, 285, 359;
Barlete — 62, 337;
Basara Nikola — 124;
Basta Milan — 37, 156, 192, 226, 227,
245, 283;
Baćan Mile — 378;
Baćić Mirko — 93;
Batalo Dušan — 92;

Bataljon prvi Banjaskog NOP odreda — 231, 292, 295;
Bataljon drugi Banijskog NOP odreda — 231, 292, 295;
Bataljon treći Banijskog NOP odreda — 82, 88, 89, 126, 211, 212,
213, 215, 238, 240, 241, 292, 295;
Bataljon četvrti Banijskog NOP odreda — 231;
Bataljon peti Banijskog NOP odreda — 82, 88, 90, 127, 211, 213, 214,
215, 238, 240, 241;
Bataljon šesti Banijskog NOP odreda — 26, 27;
Bataljon udarni Banijskog NOP odreda — 82, 87, 88, 89, 127, 212, 213,
215, 238, 241;
Batalion Biokovski — 72;
Bataljon »Božidar Adžija« (kasnije
Prvi bataljon četvrtog ličkog
NOP odreda) — 54, 55, 56, 58, 65,
101, 148, 151, 169, 189, 190, 218,
221, 248, 337, 338;
Bataljon »Branković Vladušić« NOP
odreda za sjevernu Dalmaciju —
15, 165, 182, 217, 218, 221, 352, 381;
Bataljon prvi udarni Dalmatinski
— vidi Bataljon prvi »Ante Jona«;
Bataljon »Bude Borjan« NOP odreda
za sjevernu Dalmaciju — 11, 15,
48, 96, 352, 382, 387;
Bataljon drugi NOP odreda za
srednju Dalmaciju — vidi Bataljon
četvrti »Tadija Anušić«;
Bataljon prvi »Ante Jona« Prve
dalmatinske NOU brigade — 11,
47, 96, 164, 166, 181, 235;
Bataljon treći »Josip Jurčević« Prve
dalmatinske NOU brigade — 11,
12, 38, 39, 48, 72, 96, 98, 100, 164,
166, 181, 235, 312, 316;

Bataljon etvrti »Tadija Anuši«
Prve dalmatinske NOU brigade — 11, 38, 48, 96, 180, 235, 243, 274;
Bataljon »Jože Kraš« — 26, 27, 28, 31, 32, 33, 130, 131, 255, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 268, 269, 321, 375;
Bataljon kalni ki — 203, 207;
Bataljon prvi Prvog kordunaškog NOP odreda — 7, 8, 9, 115, 175;
Bataljon tre i Prvog kordunaškog NOP odreda — 120, 175;
Bataljon etvrti Prvog kordunaškog NOP odreda — 114, 120, 176, 230;
Bataljon prvi Drugog kordunaškog NOP odreda — 8, 9, 119, 176, 177, 188, 189, 230, 235, 358;
Bataljon drugi Drugog kordunaškog NOP odreda — 7, 8, 9, 19, 115, 117, 118, 177, 200, 201, 230, 235;
Bataljon tre i Drugog kordunaškog NOP odreda — 8, 119, 174, 177, 356;
Bataljon udarni Drugog kordunaškog NOP odreda — 9, 19, 174, 177;
Bataljon tre i omladinski udarni Drugog kordunaškog NOP odreda — 19, 115, 117, 118;
Bataljon prvi udarni etvrte (Prve) kordunaške NOU brigade — 42, 117, 118, 122, 172, 173, 174, 255, 266, 268, 270, 271;
Bataljon drugi udarni etvrte (Prve) kordunaške NOU brigade — 41, 43, 172, 173, 174, 255, 258, 259, 266, 268, 270, 271;
Bataljon tre i udarni Prve kordunaške NOU brigade — 42, 172, 255, 266, 268, 270, 271;
Bataljon kosinjski — 159, 191, 192, 280;
Bataljon prvi Prvog li kog NOP odreda — 59, 64, 149, 150, 184, 228;
Bataljon drugi Prvog li kog NOP odreda — 60, 61, 140, 149, 150, 228;
Bataljon »Krbava« Drugog li kog NOP odreda — 58, 65, 148, 151, 188, 190, 217, 225, 345;
Bataljon prvi »Bi o Kesi« Tre eg li kog NOP odreda — 58, 59, 140, 148, 151, 184, 218, 221, 228;
Bataljon drugi Tre eg li kog NOP odreda — 58, 59, 148, 188;
Bataljon prvi etvrtog li kog NOP odreda — 251, 252, 370;
Bataljon drugi »Matija Gubec« etvrtog li kog NOP odreda — 151, 222, 230;
Bataljon prvi mose ki — 179, 326, 344, 386;
Bataljon prvi moslava ki — 69, 86, 87, 126, 139, 204, 211, 232, 234, 242, 288, 289, 354;
Bataljon prvi proleterski NOU Hrvatske — 113, 177, 199, 200, 202, 231, 246, 375;
Bataljon drugi Zumbera ko-pokupskog NOP odreda — 26, 84;
Bataljon prvi »Marko Oreškovi« Prve NOU brigade Hrvatske — 45, 46, 54, 55, 122, 123, 124, 167, 168, 169, 189, 190, 223, 224, 225, 345;
Bataljon drugi Prve NOU brigade Hrvatske — 45, 46, 54, 123, 169, 223, 224;
Bataljon tre i Prve NOU brigade Hrvatske — 169, 189, 248;
Bataljon etvrti Prve NOU brigade Hrvatske — 45, 46, 167, 168, 169, 189, 190, 224;
Bataljon prvi »Stojan Mati« Druge NOU brigade Hrvatske — 77, 141, 143, 145, 146, 184, 193, 218, 250, 289, 345;
Bataljon drugi »Ognjen Pri a« Druge NOU brigade Hrvatske — 76, 77, 80, 145, 146, 184, 185, 191, 193, 194, 217, 224, 250, 252;
Bataljon tre i »Mi o Radakovi« Druge NOU brigade Hrvatske — 77, 78, 80, 142, 146, 147, 184, 194, 217, 250, 251;
Bataljon etvrti Druge NOU brigade Hrvatske — 78, 80, 140, 146, 194, 250, 251, 289;
Bataljon prvi Pete NO brigade Hrvatske — 302;
Bataljon drugi Pete NO brigade Hrvatske — 302, 303;
Bataljon tre i Pete NO brigade Hrvatske — 301;
Bataljon prvi Prvog NOP odreda Tre e operativne zone Hrvatske — 93, 241, 264;
Bataljon drugi Prvog NOP odreda Tre e operativne zone Hrvatske — 92;

Bataljon tre i Prvog NOP odreda
Tre e operativne zone Hrvatske — 93, 239;
Bataljon drugi duvanjski Tre eg
NOP odreda etvrte operativne
zone Hrvatske — 12, 14, 38, 39,
72, 98, 166, 181;
Bataljon prvi »Vojin Zirojevi «
Tre eg NOP odreda etvrte ope-
rativne zone Hrvatske — 12, 13,
38, 39, 72, 98, 274;
Bataljon »Matija Gubec« Prvog
NOP odreda Pete operativne zone
Hrvatske — 105, 106, 133, 340,
341;
Bataljon prvi »Marko Trbovi « Pr-
vog NOP odreda Pete operativne
zone Hrvatske — 103, 104, 105,
106, 132, 358;
Batalion prvi udarni Prvog NOP
odreda Pete operativne zone Hr-
vatske — 104, 177, 200, 202, 230,
231, 331, 357;
Bataljon drugi udarni Prvog NOP
odreda Pete operativne zone Hr-
vatske — 104, 109, 112, 177, 200,
202, 230, 231, 331, 358;
Bataljon udarni Drugog NOP odre-
da Pete operativne zone Hrvat-
ske — 235;
Bater — 341;
Batinova Kosa — 120;
Batnoga (G. i D.) — 177, 200, 287;
Be evo Brdo — 201;
Begovi i — 293, 294;
Beki Branko — 287;
Bekteže — 135;
Bela Krajina (predeo) — 261;
Belini Marko — 24, 33, 258;
Beloševi (nadporu nik) — 364, 365;
Benkovac — 92;
Beograd — 136;
Beri Branko — 18;
Beroš Ante — 50;
Beuk Rade — 355[^]
Bigl Dragutin — 365;
Biha — 188;
Bijedi Šukrija — 155, 297;
Bijela K. (k. 998) — 333;
Bila (Velebit) — 109;
Bilac (k. 946) — 333;
Bilaj — 62, 226;
Bili Božo-Marijan — 47, 97;
Bili Milan — 48;
Bilo Gora — 203, 207, 209, 210, 211,
212, 213, 214, 239, 240;
Biljan Joso — 377, 378;
Biljan Tomo — 371, 372;
Biograd na Moru — 243;
Biokovo — 12, 98, 99, 100, 101, 235,
311, 312, 313, 315, 316;
Bisko — 244;
Biskupija — 101, 339;
Bitnner Leopold — 355;
Bitoraj — 388;
Bjedov Stevo — 49;
Bjelajac Stanko — 136, 155, 296, 297;
Bjelobrk Petar — 48;
Bjelopetrovi Sava — 271;
Bjelopolje — 329; *
Bjelovar — 86, 87, 89, 203, 204, 211,
212, 214, 233, 240, 363, 364;
Blagaj — 177, 200, 201, 202, 231,
285;
Blaguški Valent — 378;
Blasio de E. — 312, 314, 315, 322;
Blata — 45, 121, 122, 123, 124, 125,
130, 174, 175, 176;
Blaževi Božo — 49;
Blaževi Jakov — 370;
Blinja — 291, 293, 295, 299, 300, 301;
Blinjski Kut — 309, 310;
Boban Josip — 358;
Bobetko Dragan — 85;
Bobetko Mijo — 204, 289;
Bobi Milan — 151, 225;
Bobi i — 384;
Bogdan Peko — 50;
Bogunica — 60, 61;
Bogunovi Petar — 16, 38;
Bojna — 136;
Borkovi Vida — 359;
Borojevi Branko — 136;
Borojevi i — 292;
Bos. Grahovo — 16, 166, 167, 182,
345, 387;
Bosanac Krsto — 135;
Bosiljevo — 246, 255, 305;
Bosna (pokrajina) — 11, 17, 20, 344;
Bosni Bude — 105;
Boškovi Nedо — 38;
Bovi — 114;
Bozzini (sekretar) — 379;
Bra (otok) — 382;
Branečci — 93;
Brboti — 384;
Breberina Miško — 26, 263;
Bregana — 268, 355;
Brestig (k. 859) — 333;

- Brestovac — 27, 130;
 Breznik — 266, 271;
 Brezno — 389, 390;
 Brezova Reber — 269;
 Brezovac — 46, 117, 153, 169, 188, 248, 255, 384;
 Brezovica — 83, 84, 85, 88, 232;
 Bribirske Mostine — 386;
 Brigada etvrta NOU crnogorska — 312;
 Brigada prva dalmatinska NOU (Brigada tre a partizanska Hrvatske) — 10, 11, 14, 47, 71, 96, 161, 164, 166, 167, 179, 181, 243, 277;
 Brigada druga NOU dalmatinska — 99, 165, 166, 182, 277;
 Brigada prva (deseta) hercegova ka — 181;
 Brigada prva NOU Hrvatske — 44, 45, 54, 102, 103, 121, 130, 147, 152, 159, 167, 183, 189, 190, 191, 217, 222, 223, 229, 248, 249, 338, 357, 370;
 Brigada druga NOU Hrvatske (Li - ka) — 36, 75, 76, 78, 140, 142, 145, 155, 159, 167, 168, 169, 183, 184, 190, 191, 193, 194, 217, 222, 228, 249, 281, 284, 289, 338, 339, 370;
 Brigada etvrta NOU Hrvatske (Prva kordunaska) — 19, 20, 41, 114, 129, 130, 155, 171, 178, 187, 188, 254, 256, 258, 259, 266, 268, 280, 281, 321, 359;
 Brigada peta NO Hrvatske (Kordunaska) — 155, 278, 285, 296, 301;
 Brigada šesta NO Hrvatske (Primorsko-goranska) —T 296, 297;
 Brigada sedma NO Hrvatske (Banij-ska) — 155, 208, 209, 232, 296;
 Brigada osma NO Hrvatske (Banij-ska) — 139, 155, 156, 161, 231, 234, 281, 291, 296, 309, 355;
 Brigada deveta NO Hrvatske (Li - ka) — 37, 156, 192, 198, 225, 245, 281,- 282;
 Brigada etvrta NO krajiška — 166;
 Brigada prva proleterska NOU — 100, 166, 167, 181, 235, 312;
 Brikva (s.) — 313, 314;
 Brinje — 103, 105, 109, 132, 133, 331, 333, 371, 384;
 Bršnik — 39;
 Brklja i — 352;
 Brlog — 152, 153, 189, 333, 334, 384;
 Brnješka — 231;
 Brod na Kupi — 332;
 Brod Moravice — 357, 366;
 Brod na Savi — 34;
 Bronzi Zivko — 90;
 Bruji Sr an — 151;
 Brunovi Milan — 139, 162;
 Brusane — 337;
 Brusno — 352;
 Bubalo Rade — 156, 226, 227;
 Bubanj Viktor — 177, 305;
 Bubnjaci — 359;
 Budak — 150;
 Budinjak — 27, 28, 130;
 Budrovi (upravitelj) — 365;
 Bui Ivica — 70;
 Bukovac — 184;
 Bukovica — 15, 244;
 Bulat Branko — 49;
 Bulat Rade — 204, 214, 215, 298;
 Buljan Vice — 14, 71;
 Buni — 170, 346, 370;
 Burdelj (šuma) — 27;

C

- Cage (s.) — 92;
 amilo Bruno — 326;
 Campi Cesare — 370;
 Caprag — 28, 139, 234» 309, 310;
 Car Petar — 265;
 Cazin — 149;
 Cerje — 83;
 Cerovac — 202, 285;
 Cerovi Log — 262, 263;
 Cerovica — 174;
 Cetina (r.) — 39, 100, 243, 24», 277;
 Cetina (s.) — 339;
 Cetingrad — 200, 287;
 Ciglenica Mikleuška — 85, 233;
 Cimeša Mile — 287;
 Cindri Simo — 8;
 Coturri Renato — 335, 351, 386;
 Crikvenica — 106, 132, 340, 341, 373;
 Crna K. (k. 934) — 333;
 Crna Vlast — 58, 61, 153, 167, 168, 169, 190, 229;
 Crni Ivan — 356;
 Crni Dura — 274;
 Crni Lug — 103, 111;
 Crni Vrh — 59, 148, 151, 221;
 Crnkuša — 62;
 Crnobrnja Bogdan-Tolja — 70, 86, 128, 211, 212, 239;
 Cvetkovi (stražar) — 310;

Cvetkovi Marijan — 85;
Cvijanovi Brdo — 7, 8, 230,
Cvijanovi Stanko — 302, 303;

C

abar — 112, 132, 133;
a inci — 134;
Cakalo Jovo — 90;
anak (M. i V.) — 75, 76, 77, 145,
146, 147, 168, 190, 285, 339, 370;
anak Stana — 377, 378;
ankovi a Br. (k. 1013) — 381, 387;
azma — 82, 86;
Cemernica — 171, 287;
eta prva proleterska Banije — 86,
87, 91, 209, 232, 237, 238, 355;
Ceta Bilogorska — 203, 204, 208, 209;
eta proleterska Bosanske Krajine
— 91, 208, 210, 211, 213, 214, 236,
238, 239, 240, 241, 364;
eta brezovi ka — 88;
eta kalni ka — 203;
eta kosinjska — 191, 192, 280;
eta prva omladinska ženska Li kog
NOP odreda — 152;
eta mose ka — 179;
eta moslava ka — 27, 130, 212, 233,
234, 241;
eta mosorska lete a — 72, 382, 387;
eta peruši ka — 58, 64, 65, 151;
eta primorska — 16, 274, 344, 351,
386;
eta udarna slavonska — 240, 364;
eta »Vid Mihaljevi « — 313;
Ci a Bogdan — 271;
itluk — 64, 148, 150, 187, 338;
izmek Duro — 82, 86, 90, 128, 155,
210, 216, 239, 296;
ovi i (s.) — 191, 337;
rnomelj — 255, 256, 266, 267, 269,
270, 271;
ubrilo Mile — 283;
uli Davor — 97;
unti — 161, 232, 291, 293, 301;

Ca i Filip — 378;
etkovi Petar-Pero — U, 47, 96,
97, 199, 222;
etkovi Vlado — 35, 66, 143, 152,
199;
ukovac — 58, 62, 63, 187, 229, 230,
338;

D

Dabar — 46, 54, 56, 59, 123, 125,
129, 152, 169, 189, 190, 218, 221,
249, 333, 337, 384;
Dabašnica — 352;
Dabi Zivko — 298;
Dalmacija — 10, 11, 12, 14, 160, 226,
273, 344, 346, 351, 380;
Dalmazzo R. — 314, 315;
Daruvar — 70;
Dazlina — 344;
Debela Glava — 201;
Debela Kosa — 7;
Debelo Brdo — 170; 329;
Delnice — 332;
Demonja Nikola — 86, 214, 215;
Deringaj — 149, 188, 352;
Desinec (G. i D.) — 32, 131;
Dilj PI. — 34;
Dinara (pl.) — 16, 99, 101, 166, 167;
Divoselo — 58, 64, 148, 150, 187,
229, 338;
Dmitrovi Dušan — 177, 178;
Dobra (r.) — 246, 247;
Dobra Voda — 134, 135;
Dobrenica — 149;
Dodoš Stojan — 215;
Doljani (karta Gospo) — 152, 169,
189, 190;
Doljani (karta Prozor) — 346;
Dolž — 262;
Domagovi — 117, 118, 188, 192;
Donja Glina — 8;
Donji Babin Potok — 58;
Donji Oštari Vrh — 173;
Donji Zirovac — 154;
Došen (na elnik) — 379;
Dragani i — 117, 118, 188, 192, 359;
Dragatuš — 266, 267, 270, 271;
Dragosavac Jovo — 226;
Draš i Vrh — 369;
Draskovic (s.) — 250;
Drava (r.) — '208;.
Drenova (brdo) — 218;
Drežnica (G. i D.) — 248, 332, 333,
358, 388, 389, 390;
Drežnik Grad — 64, 151;
Drivenik — 105, 106, 132, 340, 341;
Drniš — 244, 345, 381;
Drvenik — 313;
Duboka — 134, 135;
Dubrave (G. i D.) — 9, 119, 121, 188,
189, 230, 286, 358, 388;
Dude Branko — 48;
Dudukovi Dmitar — 271;

- Duffek** (dopukovnik) — 363;
Duga Resa — 176, 231;
Dugi Dol — 167, 169, 190;
Dugo Polje — 179, 235;
Dugopolje (kod Splita) — 326;
Dugo Selo — 234, 310;
Duki Vlade — 387;
Duliba (k. 839) — 223;
Duman — 75, 146;
Duvanjsko Polje — 39, 99;
Duvno (Tomislavgrad) — 11, 39, 71,
164, 165, 166, 181, 346;
Dužica — 83, 232;
Dvor na Uni — 291;
Dvorište — 174;
- D**
- akovij Nikola** — 302;
uji Momilo — 16, 17, 345;
Duki (oficir) — 154;
uri i Zumberaki — 260;
- F**
- Franc Teodor** — 358;
Frkovi Nikola — 359;
Fruška Gora — 237, 238;
Funari Stjepan — 135, 196;
Furjanici — 43;
Fužine — 106, 332, 356;
- G**
- Gaberje** — 261, 269;
Gacka (r.) — 192;
Gaje Ivan — 38;
Gajčin Do — 381;
Gaj — 332;
Galgovo — 268;
Galić Jure — 49;
Galinovi Veljko — 389;
Garešnica — 69, 70, 82, 86, 88, 89,
127, 211, 232, 238, 239, 240, 364;
Gašparevići — 333;
Gata — 72, 101;
Generalski Stol — 9, 285, 286, 288,
301, 388;
Gerdjan Blagoje — 93, 94;
Gerovo — 103;
Giannuzzi (general) — 373, 383,
384;
Glamoč — 167;
Glavač — 54, 152, 153, 169, 189,
190, 218;
Glavan (predstojnik) — 371;
Glavni štab NOP odreda Hrvatske
- 10, 24, 25, 35, 82, 91, 102, 124,
129, 155, 159, 160, 181, 183, 187,
203, 207, 208, 215, 228, 236, 246,
254, 273, 280, 304;
Glibodol — 54, 169, 190, 221, 384;
Glina — 154, 177, 295, 300;
Glina (G.) — 287;
Glinica (s.) — 8;
Glogovo — 188;
Glöckner (ust. satnik) — 41, 42, 172;
Gojak — 388;
Gojilo — 66, 70, 82, 86, 87, 88, 161,
208, 210, 232, 238, 264, 288, 317,
318, 355, 356;
Goli Vrh — 387;
Golići — 75;
Golubi (s.) — 17, 149;
Goljak — 109, 132;
Gomirje — 103, 104, 105, 109, 132,
133, 305, 333, 357, 388, 389;
Gora (s.) — 295;
Gorjanci — 260, 261, 262, 263, 269,
321, 375;
Gornja Kovačica — 212;
Gornja Vas — 260, 263, 264;
Gornja Vlahinička — 84;
Gornji Klasni — 154, 190, 231;
Gorski Kotar — 103, 113, 235, 287,
325;
Gospodina (brdo) — 261, 269;
Gostovac — 76, 146, 339;
Gostovo Polje — 332, 334;
Gošnjak Ivan-Ivo — 35, 37, 177,
200;
Grabrak — 8, 230;
Gračac — 58, 59, 147, 149, 182, 187,
188, 218, 221, 325, 345, 351, 380,
381, 388;
Gračanica — 354;
Gradina — 141, 142, 143, 184, 185,
290;
Gradina (kod Livna) — 346;
Gradina (karta Žirje) — 344;
Gradiste — 134;
Grahovo — vidi Bos. Grahovo;
Grbavac (s.) — 212, 240;
Grbić Cedo — 93;
Grebaštica — 244;
Greben (kod Kijani) — 352;
Gregori Pavle — 214, 215;
Greguri Josip — 253;

Grme — 154;
Grmuša Rade — 295, 298;
Grubiša Ivan — 47;
Grubišno Polje — 208, 212, 365;
Grubor Pero — 152;
Grupa kordunaških NOP odreda —
7, 19, 44, 45, 114, 124, 171, 198;
Grupa likih NOP odreda — 58,
147, 152, 217, 251;
Gržeti Josip-Joso — 36, 113;
Gvere (kod Peulja) — 387;
Gvozdi Ilija — 271;

H

Hadelan Joža — 156, 226;
Haluza Božo — 299;
Han (kod Obrovca) — 180;
Hariš Ivan — 139, 213, 234;
Hercegovac (s.) — 211, 240, 264,
265, 364, 365;
Herki Mamut — 340;
Hla a dr — 19, 115;
Holjevac Ve eslav-Kova — 23, 36,
121, 247, 256, 257;
Hong (komesar) — 215;
Horvat Josip — 207, 208;
Horvat Joža — 203, 214;
Horvati (s.) — 31, 131;
Horvati Mato — 199, 203;
Hošteter Vojko — 155, 189, 298;
Hrastje — 115, 116;
Hrastovica — 291, 301;
Hreljin — 104, 105;
Hrvace — 180;
Hrvatske Moravice — vidi Srpske
Moravice;
Hrvatski Leskovac — 268;
Hrvatski Pavlovac — 231;
Hrvatsko Primorje — 336;
Husajin — 317

I

Ili Pavle — 182;
Ilova (r.) — 208;
Imotski — 13, 15, 39, 71, 100, 101,
235, 274, 329, 346;
In i i — 352;
Italija — 102;
Ivani Grad — 354;
Ivanšica — 203, 204, 207;
Ivevi a Kosa — 146;
Ivevi a Selo — vidi Iv evi a Kosa;
Ivkovi Rade — 287;

Ivoševi Gojko — 106;
Iž (otok) — 243, 273;
Iž Mali — 273;
Iž Veli — 273;

J

Jabuka (s.) — 243;
Jabukovac — 161, 232;
Jadr (V. i M.) — 8, 230;
Jajce — 73;
Jakši Mile — 303;
Jakši i — 352;
Jani Vlado — 86, 289;
Jankes Grga — 36, 91;
Janjanin Rade — 155;
Janje — 64, 159, 160, 191, 192, 193,
194, 218, 223, 284, 289, 339;
Jasenak — 332, 333, 388, 389, 390;
Jasenik — 304;
Jasenovac — 20, 34, 116, 300;
Jastrebarsko (Jaska) — 19, 20, 23,
31, 32, 33, 115, 129, 131, 187;
Javornik — 44, 45, 121, 122, 123,
124, 130, 174, 176, 189, 280, 356;
Jazmak — 365;
Jela a (desetar) — 259;
Jelenska (G. i D.) — 70, 84, 86, 88,
232;
Jeli Ljubo — 49;
Jeli Slavko — 47, 97;
Jelovac Dušan — 50;
Jelovi Tavani — 352;
Jerkin Ante — 49;
Jerkovi Mato — 86, 215;
Jezerane — 54, 102, 103, 104, 169,
190, 325, 333;
Ježeve — 234;
Joka Nikola — 298;
Josipdol — 153, 177, 325, 333, 356,
358;
Josipovac — 304;
Josipovi Ante — 38;
Jošavica — 293, 300;
Jovani i (s.) — 352;
Jovanovi Arso — 166;
Jovi (Kninjanin) — 17;
Jovovi Vuko — 165;
Jugorje — 261;
Juriši Andrija — 52;
Jurlin Marko — 277;

K

Kaji Nikola — 89, 155, 212;
Kaldrma — 58;

Kali i (k. 595) — 387;
Kalnik — 203, 204, 207, 214, 215;
Kalska Glav. (k. 866) — 333;
Kalu erovac — 252;
Kalje — 28, 254, 255, 263, 264;
Kamanje — 41, 42, 171, 172, 173,
174, 268, 359;
Kamenica — 9;
Kameniš — 325;
Kamenjak — 332;
Kamešnica — 39, 99, 180;
Kanižarica — 270;
Kapela — 54, 57, 121, 198;
Kapela (V. i M.) — 331, 389;
Kapi i Jovo — 277;
Karabegovi Osman — 10;
Karaš Mile — 120;
Karaš Milutin — 155, 169, 249;
Karaula (brdo) — 184, 218, 252, 253,
280, 284, 290;
Karllobag — 147, 187, 371;
Karlovac — 19, 20, 23, 41, 42, 119,
129, 172, 173, 174, 176, 187, 202,
230, 231, 261, 285, 286, 321, 353,
363, 376, 388;
Kaštel Stari — 386;
Kašteli — vidi Sedam Kaštela;
Kati Dragutin —¹ 358;
Katinovac — 7;
Keki — 337;
Kik — 58, 60, 148;
Kirin — 114;
Kistanje — 330;
Kladarin uro — 36, 169, 250, 281.
Kladuša — 7;
Klam (Njemac) — 310, 311;
Klanac — 109, 159, 253;
Klanjec — 33, 132;
Klenovac — 378;
Kletište — 288, 355;
Kleut Petar — 143, 169, 185, 189,
192, 198, 281;
Klin a Selo — 31, 131;
Klis — 235, 326;
Klobu ar Slavko- ort — 26;
Kloko evica — 58, 64, 149, 198, 230;
Kloštar — 213, 214, 241, 264, 265;
Kljuka (š.) — 28;
Knebl Franjo-Franc — 84, 85, 203,
212;
Knezovljani — 291, 292, 293;
Kneževi Rade — 53, 127, 135, 197;
Knin — 16, 101, 165, 167, 182, 338,
343, 345, 373, 380;
Kobiljak — 341;
Ko evje — 261, 366;
Kokotovi (prezime) — 192, 280;
Kolarine — 344;
Komi — 218;
Kon ar Narandža — 66, 152;
Kongora — 39;
Konrat uro — 33, 132;
Konjari Vrh — 43;
Konjska Glava (k. 968) — 384;
Kopini Josip — 259;
Koprivnica — 364;
Korana (r.) — 8, 177, 200, 201, 285,
286;
Kordun (predeo) — 20, 25, 26, 187,
230, 232, 255, 287;
Korenica — 193, 198, 248, 289, 370;
Korita — 75;
Kosa — 75, 76, 79, 145, 146, 147,
190;
Kosanovi Pero — 106;
Kosanjak — 333;
Kosjeri — 201;
Kosinj (G. i D.) — 147, 183, 218,
222, 223, 224, 249, 252, 253, 281,
284, 339, 370, 371, 372, 373;
Kosovo (karta Knin) — 339, 381;
Kosrelecki Lazar — 365;
Kostajnica — 291, 293, 295;
Kostanjevac — 31, 127, 130, 263,
264;
Košare — 119, 120, 121, 192, 286,
288, 301, 302;
Košute — 274;
Košutnica — 351;
Kotari — 32, 131, 354;
Kova (polkom.) — 9;
Kova evac Banski — 176;
Kova evi Jerko — 50;
Kova evi Milan-Mosur — 127;
Kova evi Veljko — 36, 113;
Kova i (s.) — 274;
Kova ica Slovinska — 241;
Kova i — 101;
Kozara — 20, 212, 216, 240;
Kozjak — 15;
Kozjan — 77, 79, 339;
Kozlinsko Brdo — 201;
Kraguljei — 119;
Kraja i Ivan — 24, 258;
Kraja i Josip-Prika — 86, 128, 211,
212, 239;
Krakar — 333, 390;
Kranj evi (vodnik) — 259;
Krasno — 284, 384;

- Kraši — 28, 31, 44, 259, 260, 264, 269;
 Krbabica — 170, 346;
 Kr i — 339;
 Kremen (brdp) — 381;
 Kri kovi Mile — 302, 303;
 Krivaja — 70;
 Krivi Put — 334;
 Križ — 82, 86, 136, 234;
 Križajica (s.) — 150;
 Križiš e — 106, 133, 341;
 KrižpoPe — 102, 103, 104, 153, 333, 384;
 Krka (r.) — 269, 379;
 Krndija Pl. — 34, 134;
 Kronja Ante-Cen o — 47, 96, 97;
 Krpan Petar — 337;
 Krstulovi Vicko-Jovi — 10, 18, 36, 51, 96, 101, 164, 180, 181, 244, 277;
 Krš — 218, 280, 284, 325, 330, 370;
 Kruni Uroš — 36, 57, 123, 154, 170;
 Kruš ica — 222, 223, 224, 249, 339;
 Kruškovac — 58, 60, 61, 229;
 Kuki Ratomir — 38;
 Kuko Ivica-Jordan — 10, 36, 51, 74, 99, 165, 244, 277;
 Kuni — 124, 125, 287, 389;
 Kupa (r.) — 27, 41, 42, 43, 44, 82, 113, 114, 172, 173, 174, 247, 332, 359, 366;
 Kup ina — 114, 115;
 Kup inska Šuma — 114, 115;
 Kuprešanin Milan — 37, 156, 192, 198, 226, 227, 245, 283;
 Kursar Franjo — 49;
 Kutina — 69, 82, 86, 87, 210, 232, 233, 317, 318;
 Kutjevö — 135;
 Kvaternik Eugen — 321, 370;
 Kuzmanova a — 79, 80, 339;
 Kuzmi Ivan — 14;
- L
- Labusi (G. i D.) — 351;
 Lapat — 119;
 Lazina (Jastrebarsko) — 117, 118, 119, 188;
 Lazina (karta Mljet) — 346;
 Lednice — 112, 331, 341;
 Lekenik — 83, 232;
 Lenac Mis. — 311;
 Leskovac (s.) — 154, 281;
 Lé Eduard — 358;
- Leš e — 159, 160, 189, 191, 193, 194, 246, 24T, 337, 339;
 Letinac — 54, 103;
 Li — 106, 333, 356, 386;
 Li ka Jesenica — 44, 45, 46, 54, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 130, 169, 174, 175, 176, 189, 280, 356, 357, 384;
 Li ki Osik — 377;
 Li ko Petrovo Selo — 64, 149, 151, 188, 198, 229, 230, 249;
 Lijeva Martinska Ves — 83;
 Lika (predeo) — 17, 20, 102, 159, 160, 183, 187, 198, 217, 226, 228, 280, 325, 329, 336, 344, 346, 351, 376, 380, 383;
 Lika (r.) — 223;
 Lipa — 60, 63;
 Lipe — 60, 64, 230;
 Linice — 221, 333;
 Lipije — 8, 230;
 Lipovec — 268;
 Lipovo Polje — 159, 222, 249, 250, 284, 371, 372;
 Lisac — 58, 200;
 Lisac (V. i M.) — 177, 384;
 Lisina (brdo) — 64;
 Livno — 11, 12, 13, 14, 39, 71, 100, 101, 165, 167, 234;
 Lohr Aleksandar — 73;
 Lokošni Dol — 321;
 Lon ar Jovo — 46, 169,
 Londžica — 34;
 Lonja (r.) — 232;
 Lorkovi dr Mladen — 370;
 Lov a (s.) — 154, 291, 292, 293;
 Lovi Prekriški — 172;
 Lovinac (Z. st.) — 381;
 Lovinac — 60, 184, 229, 245, 282, 283, 352;
 Lovre — 312;
 Lovri Mile — 287;
 Lovri Rade — 271;
 Lovri Sr an — 74j
 Lu ev Oskar — 49;
 Ludina — 84, 85;
 Ludinica — 84;
 Lug — 75;
 Lukši i Ozaljski — 172;
- Lj
- Ljakovi Bogdan — 17;
 Ljeskovica — 134;
 Ljiljan (vodnik) — 70;
 Ljubina Poljana — 58, 217, 345;

Ljubljana — 261;
Ljubo — 58, 339, 346, 347, 370;

M

Macut uro — 303;
Macutovo Brdo — 9;
Ma ek Ivan — 272;
Maglaj (brdo) — 58, 149, 217;
Maglica Vinko — 49;
Mahi no — 44, 173;
Majdan (Split) — 382;
Majdner Vlado-Kurt — 70;
Majski Trtnik — 161, 190, 281;
Makarska — 12, 100, 235, 316;
Makovnik V. (k. 976) — 333;
Mala Mlinska — 127, 128, 288, 289;
Maleševci — 387;
Mali Gradac — 291;
Mali Gr evac — 212;
Mali Kozinac — 7;
Malik — 230;
Maline (s.) — 261;
Malivuk Pero — 294, 299;
Malo Polje — 252;
Mandi Božo — 265;
Mandi Milan — 386;
Mandi i — 352;
Manojlovi Stanko — 9;
Manola Sre ko — 36, 143, 178, 296;
Maoduš Stevo — 226;
Marakovi Nikola-Nipa — 70, 82,
90, 128, 155, 163, 166, 216, 239,
296;
Maravi Todor — 106;
Maric Bogdan — 377;
Maric Iso — 377;
Mari Marta — 377, 378;
Mari Mile — 377, 378;
Mari Mile Bogdanov — 377, 378;
Mari Petar — 377, 378;
Mari i Janko — 151;
Marina — 244;
Marino Brdo — 387;
Markovi i (s.) — 75;
Mart Nikola — 70;
Marti Jovo — 277;
Martini (general) — 383;
Martinovi Mile — 36, 44, 267, 272;
Martinska Ves — 83, 84, 232;
Maševo — 333;
Mati Dušan — 357;
Matovinovi V. —'221;
Mavrlen — 269, 270;
Me en ani — 292;

Medak — 59, 61, 147, 149, 150, 192,
226, 229, 245, 281, 282, 283, 376,
381;
Medari — 93;
Me uri — 93;
Meja — 332;
Mesaroš Josip — 302, 303;
Metkovi — 12, 316;
Metlika — 42, 172, 173, 174, 262, 321;
Mezinovac — 252;
Mihaljevac — 198;
Mihaljevi Mijat — 357;
Mihaljevi Nikola — 120;
Mihajlovi Žarko — 298;
Mijakovac Petar — 48;
Mijo inovi Rade — 216;
Mikašinovi Simo — 155;
Mikleuška — 85, 355;
Milanovi Mitar — 274;
Mili (op. of.) — 166, 167;
Milojevi Rade — 46;
Milokovi Ivan — 338;
Miloševi Stipe — 49;
Miljkovi Joco — 271;
Miodragovi Jovan — 340;
Miodragovi Stevo — 340;
Miti Mitar — 90, 212;
Miti Ranko — 136, 155, 296, 301;
Modruš — 102, 103, 104, 388, 389,
390;
Mogori — 149;
Mose (pl.) — 15, 99, 166, 345;
Moslava ka Gora — 69, 86, 88, 163,
233, 238, 239;
Moslavina — 82, 84, 87, 163, 210,
240, 258;
Mosor — 15, 72, 99, 101, 244;
Mostar — 329, 346, 376;
Motajica — 91, 237;
Mraclin — 31, 130;
Mrak Petr i Käufer — 364;
Mrakovi Milan — 299;
Mrakuži (logornik) — 32;
Mrakuži Franjo — 354;
Mraovi Jovo — 287;
Mravnica — 387;
Mrazovi Karlo-Gašpar — 36, 91; •
Mrežnica (r.) — 202, 246, 285, 286,
288, 301;
Mrkonji Grad — 11;
Mropalj — 106, 333;
Mrzla Vodica — 322;
Mrzlo Polje — 260, 269;
Mu — 244;
Muhar Luka — 387;

Muka Pero — 301;
Mustafi Mate — 38;
Musulin Petar — 271;
Musulinski Potok — 332, 388, 390;
Mutak Vlado — 214, 215;
Muteli — 142, 184;

N

Nad Košta — 10;
Naprta Ljubo — 151;
Našice — 134;
Neretva (r.) — 39, 313, 316;
Netreti — 255;
Nevajda Dušan — 298;
Nikšić (kod Široke Kule) — 377;
Nizi Mate — 49;
Nova Vas — 28;
Novaki — 118;
Novakovi Vlado — 17;
Novi — 106, 109, 132;
Novo Mesto — 255, 267, 270;
Novo Selo — 28, 260, 263, 269;
Novoselec — 139;
Novoselija — 62;
Novković Momilo — 42, 46, 156,
226;
Novska — 232, 311;

O

Obilaj (brdo) — 218, 347;
Obilaj (s.) — 136, 291;
Obrež — 172, 175;
Obrovac — 71, 165, 243, 274;
Odred NOP banjiski — 82, 128, 136,
154, 161, 163, 170, 210, 265;
Odred NOP belokrajinski — 269;
Odred NOP za sjevernu Dalmaciju
— 72, 148;
Odred NOP za srednju Dalmaciju
— 72, 73, 100;
Odred NOP prvi kordunaški — 7,
121, 359;
Odred NOP drugi kordunaški — 7,
121, 123, 124, 230;
Odred NOP peti krajiški — 16, 74;
Odred NOP krški — 258, 261, 262,
263, 269;
Odred NOP prvi liki — 58, 65, 147,
148, 150, 187, 217, 228, 229, 230,
338;
Odred NOP drugi liki — 61, 64,
65, 148, 149, 151, 198, 217;
Odred NOP treći liki — 65, 148,
151, 217, 221, 228;
Odred NOP etvrti liki — 151, 217,
. 218, 251;

Odred NOP moslavački — 88, 128;
Odred NOP prvi primorsko-goranski — vidi Odred NOP prvi Peti operativne zone Hrvatske;
Odred NOP prvi Treće operativne zone Hrvatske (slavonski) — 66, 92, 94, 128, 186, 237, 238, 264, 355;
Odred NOP drugi Treće operativne zone Hrvatske (slavonski) — 34, 52, 134, 196, 237;
Odred NOP treći etvrte operativne zone Hrvatske — 38, 72, 96, 98;
Odred NOP prvi Peti operativne zone Hrvatske — 102, 103, 112, 132, 133, 177, 304, 341, 356;
Odred NOP drugi Peti operativne zone Hrvatske — 102, 103, 110, 112, 133;
Odred NOP žumberačko-pokupski — 27, 44, 114, 130, 204, 258, 262, 269, 354, 375;
Ogrezović Dane — 153;
Ogulin — 8, 9, 103, 104, 105, 106,
109, 110, 119, 132, 133, 285, 286,
304, 305, 333, 353, 357, 363, 373,
376, 384, 385, 388, 389, 390;
Ogulinac Franjo-Seljo — 35, 36, 153,
203, 209, 236, 247, 256, 257;
Ogulinski Hreljin — 105, 357;
Oki — 32;
Omiš — 15, 39, 72, 99, 101, 382;
Opa i Stanko — 9, 36;
Opa i Stevo — 50;
Opsenica Stanko — 224;
Opsenica Stevo — 36, 57, 123, 154,
170, 225;
Operativni štab NOP odreda za Baniju — 82, 210;
Operativni štab moslavaca, slavonaca i banjaka NOP odreda — 126;
Operativni štab trupa na sektoru Grahovo — 182;
Orahovica — 135;
Orehovec — 255, 269; *
Orehovica — 261;
Orešanin Bogdan — 125, 155, 177,
279, 288, 303;
Orešanin Nikola — 120;
Orešković Ante — 378;
Orešković Joso — 378;
Orešković Mara — 378;
Orljakovo — 359;
Orović Sava — 274;
Osojnik — 8, 230;

Osovje — 200;
Ostoji Dušan — 295, 299;
Ostrovica — 58, 62, 63, 187, 198, 229,
230, 337;
Ostrožin — 114;
Oštarije — 104, 105, 132, 133, 333,
357, 388;
Oštrac (k. 977) — 223, 224;
Otoac — 152, 153, 160, 169, 183, 191,
194, 218, 332, 335, 337, 370, 371,
372, 373, 374, 383, 384;
Otok (s. na karti Ogulin) — 8, 230,
331';
Otak'(s. kod Trilja) — 243, 274, 277;
Otri — 345, 351;
Ozalj — 41, 42, 43, 44, 171, 172, 173,
174, 258, 268, 359;

P

Paji Mili — 120, 286;
Palešnik — 128, 264, 265;
Palirinjeri Jerko — 18;
Panj — 180;
Panjak Filip — 340;
Panjak Ivan — 340;
Papu a — 60, 61;
Papuk PI. — 34;
Paskašev V. — 218;
Pašijan (M. i V.) — 127;
Pašijanski Gaj — 127, 264;
Paunovi Ton i — 50;
Paveli dr Ante — 11, 14, 139, 370;
Pavi Nikola — 120;
Pavkovi Ostaja — 92;
Pavkovi i — 259;
Pavlovac (karta Bjelovar) — 365;
Pavlovac Blagajski — 177, 200, 201,
231, 285;
Pavlovi Mane — 287;
Pavlovi Milan — 155, 162, 190, 297;
Pazarište (G. i D.) — 159, 183, 253,
284, 290, 338, 370, 371, 372, 373;
Peane — 325;
Pe no — 255, 260, 268, 269;
Pejak Slavko — 218, 280;
Peki Nikola — 287;
Peri i (pukovnik) — 370, 373;
Perjasica — 125, 246, 247, 388;
Perkovi i — 384;
Perna — 136, 139j
Pero Martin — 48;
Peruši — 64, 147, 187, 190, 226, 252,
281, 337, 339, 371, 373;
Pešenica — 31, 130;
Petrinja — 291, 295, 353, 363;
Petrini Polje — 221;

Petrova Gora — 297;
Petrovina — 118, 119, 188;
Peulje (G. i D.) — 166, 167, 387;
Piccini (general) — 325, 330, 347;
Picciolini Angelo — 326;
Pili Paško — 48;
Pisarovina — 28, 114, 192, 230;
Pitoma a — 208, 213, 214, 241, 264,
265;
Planina (karta Samobor) — 321;
Plaše — 105, 106, 132, 133, 341;
Plaški — 9, 45, 160, 176, 248, 333;
Plavi evica — 291, 297, 299, 301;
Plavno — 182;
Plešivica — 33, 259, 268;
Plitvice — 58;
Plo a (G. i D.) — 149, 381;
Ploanski Klanac — 226;
Po itelj — 58, 148, 187, 226, 338;
Podboišno Selište (Pocrni i) — 76,
146;
Podgora (Peulje) — 387;
Podgraj — 43;
Podhum — 11j;
Podjelar — 223;
Podlapac (Podlapa a) — 59, 198;
Podravina — 212;
Podudbina — 229;
Podum — 152, 183, 189;
Pokupje — 25, 82;
Pokupsko — 32, 83, 114, 131, 192,
230;
Poljan (s.) — 330, 384;
Poljanak — 64, 223;
Poljansko — 93;
Ponikve — 8, 230, 255, 388;
Ponor — 8, 177, 200, 230, 287;
Popara Uroš — 93, 94, 186;
Popina (M. i V.) — 58, 149, 188;
Popovac (s.) — 127;
Popova a — 82, 85, 86, 88, 136, 234,
354;
Popovi Dušan — 17;
Popovi Ko a — 182;
Popovi Paja — 17;
Popovi Vlado — 10;
Posavina (predeo) — 84;
Postinje — 179;
Postira — 382;
Posušje — 39, 131, 312, 329, 346;
Pošali — 313;
Pošti Mile — 287;
Poto nik (potpukovnik) — 74;
Poto nik Josip — 50;
Pra no — 31;
Praži i — 325;

Prekrižje — 354;
Pribi — 31, 131, 260, 269;
Prigorje (predeo) — 24, 33;
Prijedor — 58, 64, 198;
Priji Momir — 339;
Primišlje — 389;
Prokike — 105, 109, 132, 133;
Prokljansko Jez. — 379;
Prolog — 165;
Prošeka — 269;
Pucar uro-Stari — 10;
Puškar Sava — 271;
Puškari Selo — 105, 133;

R

Rabinja (š.) — 8;
Radakovi Duro — 303;
Radakovi Ilija — 168, 281;
Radakovi a Br. (k. 1021) — 381;
Radatovi i — 262;
Radevi Petar — 49;
Radoševi Nikola — 49;
Radovanac uro — 66, 152;
Radovnikovi Davor — 48;
Radu — 58, 59, 60, 61, 63, 147, 148,
149, 187, 192, 226, 229, 245, 282,
283;
Raji i — 260;
Rak Marinko — 49;
Rakovica — 64;
Ramljane — 77, 169, 191, 193;
Ranijek Ivan — 380;
Rapi Ivan — 88, 89;
Rapaji Dušan — 128;
Rasti Petar — 378;
Rastovi Miloš — 168, 281;
Ratkovi Bude — 170;
Razbojna — 352;
Razvala — 325, 333;
Ražanj (s.) — 381;
Re (pukovnik) — 322;
Rebi — 58, 142, 184;
Re ica — 259;
Rei Sre ko — 50;
Reli (s.) — 255;
Reli Nedeljko — 298;
Renduli Ivan — 355;
Renduli Jure — 355;
Repanti Nikola-Gandi — 50;
Repušnica — 354, 355;
Resnik — 351;
Ribar Ivo-Lola — 24, 26, 215, 258;
Ribnik — 37, 150, 192, 226, 245;
Ri ice — 151, 221, 352;
Risovac — 284;

Rkman Miladin — 302, 303;
Roatta Mario — 311, 312, 313, 315,
331, 375, 376;
Robert Antun-Lovac — 127;
Robotti (general) — 366, 375;
Rogoz (ust. bojnik) — 371, 372, 373;
Rogoznica — 15, 345, 351, 381j
Rokvi Mane — 16;
Rosti Marijan — 359;
Roško Polje — 39;
Rous Zvonko — 38;
Rovida M. — 330, 347;
Rožni Dol — 267, 270;
Rudanovac — 198;
Rude — 259;
Rudinka — 222, 372;
Rudopolje — 44, 45, 121, 122, 123,
124, 125, 130, 169; 174, 175, 176;
Rukavina Božo — 341;
Rukavina Ivan-Ivo — 10, 35, 96, 156,
161, 207, 209;
Rup i eva Glav. (k. 821) — 333;
Rušinovi dr Nikola — 370;

S

Saborsko — 64;
Sajkovi i — 165;
Salopek Selo — 103, 104, 333, 388;
Salopeki — 106, 358j
Salopeki Modruški — 333;
Samobor — 28, 32, 131, 254, 259, 264,
268;
Sarajevo — 73, 376;
Sava (r.) — 33, 83, 84, 132, 232, 242;
Schuster (Njemac) — 318;
Sedam Kaštela — 15;
Seidl (bojnik) — 343;
Selce — 106, 132;
Selište — 85;
Semi — 267, 270;
Senj — 103, 109, 132, 160, 332, 334,
341, 343;
Senjsko Bilo (brdo) — 341;
Sibenik (s.) — 212, 241;
Si a — 8, 200, 202, 231;
Silovina — 321;
Sinac — 159, 167, 168, 183, 189, 191,
192;
Sin i David — 374;
Sinobad (profesor) — 17;
Sinj — 14, 73, 74, 100, 101, 179, 235,
244, 326;
Sipi Nikola — 265;
Sirotkovi Marin — 48;
Sisak — 26, 28, 83, 84, 311;

Skakavac — 176, 302, 303;
Skerut Pave — 387;
Sko aj — 149;
Skradin — 379, 386;
Slav. Požega — 134;
Slaveti — 260, 269;
Slijep evi Uroš — 298;
Slovenija — 11, 225, 260, 263;
Slimj — 7, 8, 177, 200, 230, 389;
Smiljani Andrija — 358;
Smiljani Danilo — 48;
Smokri — 381;
Smol i Franjo — 84;
Smoljanovi Mili — 271;
Snižnica (k. 924) — 333;
Solin — 15, 380;
Sošice — 31, 130, 255, 259, 262, 263, 269;
Sovinica — 332;
Spigo Umberto — 345, 352, 369, 382, 387;
Split — 15, 18, 72, 99, 101, 179, 244, 326, 380, 386, 387;
Srb (G. i D.) — 352;
Srbljanin Miloš — 90;
Srbski Klanac — 58, 217, 345;
Srinjine — 72;
Srpske Moravice — 357;
Srzi Martin — 49;
Stalak — 331;
Stan i Mate — 49;
Stan i Milan — 88, 90, 215, 216;
Stani i i — 260;
Staro Selo -r- 295;
Stojdraga — 28, 264, 321;
Stokrpa Dušan — 303;
Stokrpa Mili — 287;
Stožac (k. 810) — 333;
Stražbenica — 333;
Strmica — 340;
Stropac (k. 1450) — 313;
Stubi anec Marko — vidi Belini
 Marko;
Studenta (brdo) — 313;
Studentci — 39, 64, 65, 100, 168, 191, 218, 230, 235, 252, 284, 289, 290, 312, 338, 339;
Studeno Vrelo — 329;
Studin Frane — 50;
Stupar Bogdan — 48;
Stupova a — 318; .
Sunja — 291;
Surle — 352;
Sušak — 325, 376;
Sušanj — 65, 223;
Suzi Dmitar — 299;

Suzi Miloš — 295, 298;
Sužnjevi Dušan — 90, 216;
Sv. Ilija — 313;
Sv. Jana — 115, 116, 117, 269;
Sv. Jakob — 109;
Sv. Martin — 32, 131;
Sv. Nedelja — 268;
Sv. Petka — 221;
Sv. Rok — 59;
Sveti Ivan Zelina — 33, 132;
Svilaja Pl. — 15, 345;

S

Saki Mi un — 36, 78, 81, 144, 147, 195, 251, 284, 285, 290;
Šamarica — 136;
Šašava — 136, 154;
Šeki Vlado — 11, 47, 97;
Šerak (oficir) — 73;
Šibenik — 244, 274, 325, 344, 351, 381;
Šibi Ivan — 204, 207, 208, 215;
Šijan Milan — 352;
Širnato — 366;
Široka Kula — 59, 62, 148, 150, 198, 226, 338, 377, 378;
šišljavi — 259;
Škaljac Marko — 302, 303;
Škare — 110, 152, 153, 159, 167, 169, 183, 189, 190, 198, 221, 333, 370, 384;
Škrilj — 269, 270;
Šmrika — 109;
Šnedig Šime — 105;
Šolak Milan — 340;
Šole dr Ljudevit — 370;
Šolji Dragan — 298;
Španovi Josip — 92;
Štikada — 222, 381;
Štoki Milan — 254;
Štrok Ivan — 204;
Štrok Izidor — 207;
Štrukelj Tomo — 155;
Šumonja Miloš — 155, 278, 288, 303;
Šuplje Brdo — 148;
Šuster (ravnatelj preduze a) — 355;
šušnjari (s.) — 177, 200, 201;
šušnjari uro — 271;
šušnjari Janko — 127;
Šuti Ante — 47, 97;

T

Tan a Gora — 256, 266, 267, 271;
Tandari (radi evac) — 32;
Tatalovi i — 325;

Terzi Velimir — 18, 40, 51, 72, 96,
97, 101, 164, 180, 181, 244, 277;
Ti evo (M- i V.) — 346, 387;
Tisovac — 304;
To ak — 352;
Tojagi i — 148;
Tomaš Kazimir — 50;
Tomašev Vrh — 352;
Tomaševi Jovica — 287;
Tomaševi i — 263;
Tomi Ivan — 378;
Tomin Gaj — 148;
Tomin eva Draga — 333;
Tomljenovi Josip — 389;
Topusko — 7, 171;
Tounj — 119, 120, 192, 286, 288, 301,
302;
Tribalj — 106, 341;
Trbovi Stan — 325;
Tribunj — 347;
Trilj — 39, 100, 235, 243, 244, 274,
277;
Trkulja Mile — 271;
Trnava — 92;
Trnini Mi a — 291;
Trnovac — 162;
Trnovitica — 127;
Trnoviti ki Vinogradi — 127;
Trome a — 80;
Trošmarija — 8, 230;
Trovrh — 148;
Trš e — 112, 132, 133;
Trti i — 352;
Trupinski Gaj — 211, 240;
Tucman Jože — 132;
Tuk — 106, 218;
Tuli — 176;
Tupala — 148;
Tur inovi Ivan-Suvi — 85;
Turija — 314;
Turjanski — 153, 167, 170, 190, 330;
Turkovi Selo — 105, 132, 332;
Tušilovi — 7, 9, 287;
Tuškan (domobran) — 9;
Tuževi — 332, 334;

U

Udbina — 59, 60, 63, 140, 142, 143,
183, 184, 185, 198, 228, 345, 352;
Ugarkovi Tomo — 298;
Uđurovi Gojko — 49;
Uljanik — 239;
Una (r.) — 352;
Uništa — 99, 165, 166;

Uzelac (zam. kom.) — 169;
Uzelac Milan — 189, 249, 250;

V
V. Cista — 344;
V. Vrh (karta Senj) — 384;
Vaganac — 151;
Vaganj — 71, 99, 100, 165, 180, 325;
Vajs dr Filip — 247;
Varaždin — 25;
Vari ak Mane — 192, 218, 280;
Vasiljevska dr Katarina — 134;
Velebit — 58, 59, 63, 229;
Velika Barna — 212, 240;
Velika Jasenova a — 212;
Velika Mińska — 126, 127, 211, 239,
264;
Velika Pisanica — 212;
Velemirovi Mili — 271;
Velešnja (G. i D.) — 291;
Veli -Grgi Ivan — 342;
Veliki Gr evac — 212, 241;
Veliki Vrh — 224;
Veljun — 333, 358;
Vepar (k. 561) — 346;
Vera (s.) — 119;
Vergut (ustaša) — 174;
Veselin Vukadin — 339;
Veža Branko — 49;
Vidoš Miko — 357;
Vidovi Anton — 287;
Vidovi Nikola — 36, 44, 254, 267,
272;
Vincek Viktor — 354;
Vinica — 266, 269, 270, 332;
Virovitica — 214, 241, 265;
Viski Vlado — 49;
Visu — 142, 184;
Viševica (k. 1428) — 333;
Višoševi i — 117, 188, 259;
Vitunj — 332;
Vivodina — 32, 174, 254;
Vješti a Gora — 99, 165, 180;
Vladi Adam — 136;
Vlahov Roko — 50;
Vo in — 134;
Vodice — 325, 344;
Vodote — 332, 334;
Voja ek Josip — 93; •
Vojni — 244;
Vojnovac — 177, 356, 358;
Vojnovi Mihajlo — 271;
Vojvodi Zeko — 50;
Volav ica (potok) — 117;
Voloder — 139, 234;

- Vorkapi** — 7;
Voštane — 39;
Vrana — 381;
Vran i dr Vjekoslav — 370;
Vranekovi Vid — 354;
Vranješevi Jovo — 89;
Vrata — 386;
Vratce (zaselak) — 381;
Vrate ko (s.) — 27, 130, 131;
Vratnik — 109, 198, 268, 332, 341, 384;
Vrbnik — 16;
Vrbovica — 221;
Vrbovsko — 105, 305, 332;
Vrdovo — 99;
Vrebac — 58, 62, 63, 149, 230;
Vrelo — 176;
Vreš Josip — 354;
Vrgorac — 100, 235, 311, 314;
Vrginmost — 154, 171, 231, 358;
Vrhovine — 153, 160, 190, 192, 226, 229, 248, 281, 332, 357, 376;
Vrhovni štab NOP i DV Jugoslavije — 11, 35, 47, 71, 96, 129, 179, 182, 228, 243;
Vrlika — 14, 74, 165, 167;
Vuceli Vojo — 287;
Vu ajnik Alojz — 355; /
Vu eni uro — 302, 303;
Vu kovi Ljubo — 277;
Vujinovi Mica — 227;
Vujnovi Bogdan — 251;
Vukeli — 218, 223, 250, 284;
Vukmani (s.) — 288, 301, 302;
Vukomanovi Pavle — 204, 208, 209;
Vukovi Franjo — 294;
Vukovje — 70, 88, 239, 318, 356;
Vuleti Bruno — 165;

Z
Zabarje — 54;
Zadar — 243, 325, 329, 346;
Zadek irolamo — 380;
Zadek Karlota — 380;
Zadvarje — 39, 100, 235;
Zagorje (predeo) — 24, 33, 132;
Zagorska K. (k. 834) — 333;
Zagreb — 19, 24, 25, 26, 27, 31, 33, 136, 232, 234, 318, 321, 353, 380;
Zagvozd — 39, 100, 235, 316;
Zaku je — 313, 314;
Zaluka — 41, 42, 171, 172, 173, 359;
Zalukinja (šuma) — 356;
Zalužnica — 153, 229;
Zamršten — 250;
- Zapolje (Dabarsko)** — 55, 384;
Zapreši — 33, 132;
Zastavnikovi Luka — 377;
Zastavnikovi Mile — 377;
Zastavnikovi Sava — 377;
Zatezalo Simo — 120;
Zaton — 379;
Zavolje — 149, 221;
Završje — 366;
Zden ina — 31, 131, 268;
Zdihovo — 8, 230;
Zlatar — 33, 132;
Zlobin — 105, 132, 340, 341;
Zona prva operativna Hrvatske — 7, 19, 37, 54, 58, 114, 121, 129, 136, 140, 145, 147, 152, 154, 155, 159, 161, 163, 167, 171, 182, 183, 187, 193, 198, 217, 222, 225, 228, 245, 248, 249, 266, 268, 280, 282, 284, 285, 289, 291, 296, 301, 330, 347;
Zona druga operativna Hrvatske — 24, 33, 70, 88, 129, 130, 203, 204, 207, 208, 209, 215, 228, 232, 246, 254, 256, 258, 268;
Zona tre a operativna Hrvatske — 34, 66, 88, 91, 92, 132, 134, 208, 210, 215, 232, 234, 236;
Zona etvrta operativna Hrvatske — 10, 38, 47, 71, 73, 96, 132, 160, 164, 165, 179, 181, 218, 228, 235, 243, 273, 347;
Zona peta operativna Hrvatske — 102, 132, 190, 235, 347, 366;
Zorkovac — 44, 173;
Zrin — 292, 293;
Zrinska — 212, 241;
Zrinjanin Rade — 287;
Zrmanja — 345;
Zubar (brdo) — 62;
- 2
- Zarkovi dr Grujica** — 212, 214;
Žica Miloš — 89, 155;
Zirovac — 136, 190, 291;
Živica — 169;
Zrnovnica — 72, 387;
Zumberak — 20, 25, 26, 117, 246, 254, 255, 256, 259, 261, 262, 263, 268, 287, 321, 375;
Zunkovi dr Orest — 47;
Žuta Lokva — 103, 109, 334, 341, 384;
Zuti Mirko — 287.

S A D R 2 A J

BORBE U HRVATSKOJ 1942 GODINE
— Rujan —

I

Dokumenti partizanskih jedinica
i partijskih organizacija

	Strana
Izvještaj štaba Grupe kordunaških NOP odreda od 1 rujna 1942 god. štabu Prve operativne zone o borbama i akcijama na teritoriju Prvog i Drugog odreda — — — • — — —	7
Izvještaj štaba etvrte operativne zone od 1 rujna 1942 god. politi kom komesaru Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske o formiranju Prve dalmatinske udarne brigade, o povoljnim izgledima za dalju mobilizaciju boraca i o situaciji u Kninskoj Krajini — — — — — — — — — — —	10
Izvještaj štaba Grupe kordunaških NOP odreda od 3 rujna 1942 god. štabu Prve operativne zone o akciji na Jastrebarsko —	19
Izvještaj štaba Druge operativne zone od 3 rujna 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o stanju i akcijama na teritoriju zone u vremenu od 17 srpnja do konca kolovoza —	24
Obavještenje štaba Treće operativne zone od 3 rujna 1942 god. štabu Drugog odreda o pripremi neprijateljske ofanzive na Krndiju — — — — — — — — — — —	34
Spisak štabova operativnih zona i udarnih brigada upućen od Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske 4 rujna 1942 god. Vrhovnom štabu NOP i DV Jugoslavije radi imenovanja komandanata i političkih komesara — — — — — — — — — — —	35
Izvještaj štaba Devete NO brigade Hrvatske od 4 rujna 1942 god. štabu Prve operativne zone o akciji na Ribnik — — —	37
Naredba štaba etvrte operativne zone od 4 rujna 1942 god. o formiranju Treće narodnooslobodilačke partizanskog odreda Zapovijest štaba etvrte NOU brigade Hrvatske od 4 rujna 1942 god. za napad na Ozalj — — — — — — — — — — —	38
Zapovijest štaba Prve NO udarne brigade Hrvatske od 5 rujna 1942 god. za napad na željezničku stanicu L. Jesenica — Javornik i rušenje pruge između Blata, Jesenice, Javornika i Rudopolja — — — — — — — — — — —	41
Naredba štaba etvrte operativne zone od 5 rujna 1942 god. za formiranje Prve dalmatinske NOU brigade — — — — —	44
	47

Naoružanje i brojno stanje Drugog odreda Treće operativne zone Hrvatske od 5 rujna 1942 godine	52
Izveštaj štaba Prve NO udarne brigade Hrvatske od 6 rujna 1942 god. štabu Prve operativne zone o likvidaciji ustaškog uporišta Dabar	54
Izveštaj štaba Grupe NOP odreda za Liku od 6 rujna 1942 god. štabu Prve operativne zone o akcijama i neprijateljskoj ofanzivi na sektor Prvog odreda	58
Izveštaj zamjenika komandanta Treće operativne zone i komandanta Prvog slavonskog NOP odreda od 6 rujna 1942 god. štabu zone o napadu na petrolejske izvore u Gojilu	66
Izveštaj štaba eprve operativne zone od 6 rujna 1942 god. Vrhovnom štabu NOP i DV Jugoslavije o formiranje Prve dalmatinske NO udarne brigade	71
Izveštaj štaba NOP odreda za srednju Dalmaciju od 6 rujna 1942 god. štabu eprve operativne zone o mogunosti neprijateljske ofanzive	73
Nareenje štaba Druge NOU brigade Hrvatske od 6 rujna 1942 god. štabovima bataljona za akciju na anak i Kosu	75
Izveštaj Operativnog štaba od 7 rujna 1942 god. štabu NOP odreda Banije o napadu na petrolejske izvore u Gojilu i uništenju postrojenja za eksploraciju	82
Izveštaj štaba Treće operativne zone od 7 rujna 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o brojnom stanju i naoružanju Proleterske ete Bos. Krajine	91
Izveštaj štaba Prvog NOP odreda od 7 rujna 1942 god. štabu Treće operativne zone o akcijama Drugog bataljona	92
Pregled naoružanja Prvog NOP odreda Treće operativne zone od 7 rujna 1942 godine	94
Izveštaj štaba eprve operativne zone od 7 rujna 1942 god. Vrhovnom štabu NOP i DV Jugoslavije o formiranju Prve dalmatinske NO udarne brigade i Trećeg odreda	96
Izveštaj štaba Pete operativne zone od 7 rujna 1942 god. komandanu Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske o akcijama Prvog i Drugog odreda	102
Izveštaj štaba Grupe kordunaških NOP odreda od 8 rujna 1942 god. štabu Prve operativne zone o akcijama podre enih jedinica	114
Izveštaj štaba Prve NO udarne brigade Hrvatske od 9 rujna 1942 god. štabu Prve operativne zone o uspjelim akcijama na pruzi Blata — Rudopolje i napadima na željezni ke stанице L. Jesenica i Javornik	121
Izveštaj štaba Drugog kordunaškog NOP odreda od 9 rujna 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o borbama na pruzi Blata — Rudopolje	124
Zapovijest Operativnog štaba slavonskih, banjiskih i moslavskih partizana od 9 rujna 1942 god. za napad na Veliku Mlinsku	126
Izveštaj Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske od 10 rujna 1942 god. Vrhovnom štabu NOP i DV Jugoslavije o akcijama jedinica Prve, Druge i Pete operativne zone	129
Izveštaj štaba Drugog odreda od 11 rujna 1942 god. štabu Treće operativne zone Hrvatske o aktivnosti neprijateljskih snaga na teritoriju Krndije	134

Izvještaj štaba NOP odreda Banije od 12 rujna 1942 god. štabu Prve operativne zöne o borbi kod Obljaja i o diverzijama na pruzi Beograd — Zagreb — — — — > —	136
Izvještaj štaba Druge NOU brigade Hrvatske od 12 rujna 1942 god. štabu Prve operativne zone o toku i rezultatima napada na Udbinu — — — — • — — — — — — —	140
Izvještaj štaba Druge NOU brigade Hrvatske od 12 rujna 1942 god. štabu Prve operativne zone o toku i rezultatima napada na anak i Kosu — — — — — — — — — — — <	145
Izvještaj štaba Grupe NOP odreda za Liku od 12 rujna 1942 god. štabu Prve operativne zone o rasporedu jedinica, akcijama i organizacionom stanju odreda — — — tt- • — — »«	147
Izvještaj štaba Prve NO udarne brigade Hrvatske od 13 rujna 1942 god. štabu Prve operativne zone o napadu Talijana i etnika na brigadu — • — — — — — — — — —	152
Izvještaj štaba NOP odreda Banije od 13 rujna 1942 god. štabu Prve operativne zone o napadu na neprijateljske snage kod Gornjeg Klasni a — — — — — — — . — >	154
Obavijest Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske od 14 rujna 1942 god. štabu Prve operativne zone o nazivima formiranih i novoformiranih brigada — — — .r — — —	155
Primjedbe Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske od 14 rujna 1942 god. štabu Prve operativne zone na operativne pravce prodi- ranja u zapadnu Liku Prve i Druge NO udarne brigade —	159
Pismo Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske od 14 rujna 1942 god. štabu etvrte operativne zone o koriš enju prisustva prole- terskih brigada na teritoriju zone radi ja anja narodnooslo- bodila kog pokreta — — — — — — — — —	160
Izvještaj štaba NOP odreda Banije od 14 rujna 1942 god. štabu Prve operativne zone o akciji Osme brigade na Majski Trtnik i akciji banijskih snaga u zajednici sa slavonskim jedini- cama na Gojilo — — — — — — • — —	161
Naredba štaba etvrte operativne zone od 14 rujna 1942 god. o pohvali jedinica koje su u estvovale u napadu na Duvno —	164
Pismo štaba etvrte operativne zone od 14 rujna 1942 god. poli- ti kom komesaru i operativnom oficiru zone o pripremama za formiranje Druge dalmatinske brigade i o napadu na Duvno — -i- — — t— — — — — — — — —	165
Izvještaj štaba Prve NO udarne brigade Hrvatske od 17 rujna 1942 god. štabu Prve operativne zone o napadu na neprijateljska uporišta kod Sinca — -r- .n- < — — — — — —	1 ⁶⁷
Izvještaj štaba Grupe kordunaških NOP odreda od 17 rujna 1942 god. štabu Prve operativne zone o borbama i akcijama izvr- šenim u vremenu od 6 do 16 rujna — — — ' —	I ^{??}
Izvještaj štaba etvrte operativne zone od 18 rujna 1942 god. Vrhovnom štabu NOP i DV Jugoslavije o akcijama Mose kog bataljona i Prve dalmatinske NO udarne brigade — — —	I ⁷⁹
Izvještaj štaba etvrte operativne zone od 18 rujna 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o napadu na Duvno —	181
Pismo štaba operativnih trupa na sektoru Grahovo od 19 rujna 1942 god. štabu Prve operativne zone o upu ivanju dviju brigada radi oslobo enja Grahova i stvaranja uslova za djelovanje na željezni koj pruzi Knin — Gra ac — — —	

Izvještaj štaba Prve operativne zone od 19 rujna 1942 god. Glavnog štabu NOP odreda Hrvatske o napadu na Udbinu — Izvještaj o brojnom stanju i naoružanju Prvog odreda Treće operativne zone od 19 rujna 1942 godine — — — — —	183
Izvještaj štaba Prve operativne zone od 20 rujna 1942 god. Glavnog štabu NOP odreda Hrvatske o borbama i akcijama u vremenu od 24 kolovoza do 15 rujna — — — — —	186
Izvještaj štaba Druge NOU brigade Hrvatske od 20 rujna 1942 god. štabu Prve operativne zone o toku i rezultatima akcije na pruzi Ramljani — Lešće i na mesta Ramljane, Janje i Lešće Izvještaj o brojnom stanju i naoružanju od 20 rujna 1942 god. Drugog odreda Treće operativne zone — — — — —	187
Izvještaj štaba Grupe NOP odreda za Liku od 21 rujna 1942 god. političkom komesaru Prve operativne zone o koncentraciji neprijateljskih snaga i izgledima za po etak neprijateljske ofanzive — — — — —	193
Brojno stanje jedinica Prvog proleterskog NO udarnog bataljona Hrvatske od 21 rujna 1942 godine — — — — —	198
Izvještaj štaba Prvog proleterskog NO udarnog bataljona od 22 rujna 1942 god. o napadu na Blagaj, Pavlovac i Si u — —	199
Obavijest Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske od 22 rujna 1942 god. Joži Horvatu o formiranju Kalni kog bataljona — —	200
Naredba br. 16 Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske od 22 rujna 1942 god. za formiranje Kalni kog bataljona — — < — —	203
Obavijest Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske od 22 rujna 1942 god. štabu Treće operativne zone o uspostavljanju granice sa Drugom operativnom zonom, o vraćanju Bilogorske ete Drugoj zoni i o uključivanju Banijske proleterske ete u sastav Sedme NO brigade — — — → — — —	207
Izvještaj Operativnog štaba od 22 rujna 1942 god. štabu NOP odreda Banije o stanju i borbama banjiskih jedinica na terenu Moslavine i Bilo Gore — — — — — •	208
Izvještaj štaba Grupe NOP odreda za Liku od 22 rujna 1942 god. štabu Prve operativne zone o borbama i akcijama na sektoru Trećeg i četvrtog odreda — — — — —	210
Izvještaj štaba Prve udarne brigade Hrvatske od 23 rujna 1942 god. štabu Prve operativne zone o napadu na Kosinj i okolna sela — — — — —	217
Obavještenje štaba Devete NO brigade Hrvatske od 23 rujna 1942 god. štabu Prve operativne zone o planovima prvih akcija i prijedlogu lanova štaba brigade — — — — —	222
Izvještaj Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske od 23 rujna 1942 god. Vrhovnom štabu NOP i DV Jugoslavije o akcijama jedinica Prve, Druge i četvrte operativne zone — — —	225
Izvještaj štaba Treće operativne zone od 23 rujna 1942 god. Glavnog štabu NOP odreda Hrvatske o situaciji u Slavoniji i akcijama izvršenim u prvoj polovici rujna — — • —	228
Izvještaj štaba četvrte operativne zone od 23 rujna 1942 god. Vrhovnom štabu NOP i DV Jugoslavije o akcijama partizana u srednjoj Dalmaciji — — — — —	236
Izvještaj štaba Devete NO brigade Hrvatske od 24 rujna 1942 god. štabu Prve operativne zone o rušenju pruge i telefonske veze na liniji Radu — Medak, Radu — Lovinac i Medak — Ribnik — — — — —	243

Izvještaj štaba Druge operativne zone od 25 rujna 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o akciji na Bosiljevo — Izvještaj operativnog štaba Prve NOU brigade Hrvatske od 26 rujna 1942 god. štabu Prve operativne zone o rezultatu akcija na pruzi Plaški — Vrhovine — — — — —	246
Izvještaj štaba Druge NOU brigade Hrvatske od 26 rujna 1942 god. štabu Prve operativne zone o toku i rezultatima akcije u Donjem Kosinju, Gornjem Kosinju, Lipovu Polju itd. — Izvještaj štaba etvrtoj NOP odreda za Liku od 26 rujna 1942 god. štabu Grupe NOP odreda za Liku o izvršenim akcijama odreda od 21 do 26 rujna — — — — —	248
Izvještaj štaba Druge operativne zone od 26 rujna 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o rasporedu jedinica i borbama za vrijeme neprijateljske ofanzive — — — — —	249
Saopštenje štaba Druge operativne zone od 26 rujna 1942 god. o borbi etvrte NOU brigade Hrvatske protiv Talijana kod Tan a Gore — — — — —	251
Izvještaj štaba Zumbera ko-pokupskog NOP odreda od 26 rujna 1942 god. štabu Druge operativne zone o borbama i akcijama odreda, u zajednici sa Prvom udarnom brigadom i Krškim odredom, u mjesecu rujnu — — -r- — — —	254
Izvještaj štaba Prvog bataljona od 26 rujna 1942 god. štabu Prvog odreda Treće operativne zone o u eš u u akciji na Veliku Mlinsku i o stanju bataljona — — — — —	258
Izvještaj štaba etvrte NOU brigade Hrvatske od 26 rujna 1942 god. štabu Prve operativne zone o napadu na talijansku kolonu kod Tan a Gore i Dragatuša — — — — —	264
Izvještaj štaba etvrte NOU brigade Hrvatske od 26 rujna 1942 god. štabu Prve operativne zone o djelovanju brigade za vrijeme neprijateljske ofanzive na Zumberak — — —	266
Izvještaj štaba etvrte operativne zone od 26 rujna 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o napadu interniraca na karabinjere izme u otoka Malog i Velikog Iža i o akcijama i borbama partizana u srednjoj Dalmaciji — — —	268
Brojno stanje i naoružanje Pete NO brigade Hrvatske na dan 26 rujna 1942 godine — — — — — — — — —	273
Izvještaj štaba Prve operativne zone od 27 rujna 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o borbama i akcijama u Lici i Baniji — — — — — → — — —	278
Izvještaj Devete NO brigade od 27 rujna 1942 god. štabu Prve operativne zone o napadu na Radu i zarobljavanju etničke posade — — — — — — — — —	280
Izvještaj štaba Druge NOU brigade Hrvatske od 27 rujna 1942 god. štabu Prve operativne zone o borbi protiv Talijana na pravcu Studenci — Janje — — — — — — — —	282
Izvještaj štaba Pete NO brigade Hrvatske od 28 rujna 1942 god. štabu Prve operativne zone o akciji na pruzi Karlovac — Ogulin i o stanju komandnog kadra — — — — —	284
Izvještaj Prvog moslava kog bataljona od 28 rujna 1942 god. o akcijama na željezni ku prugu kod Kletišta, na petrolejske izvore Gojilo i na Malu Mlinsku — — — — — — —	285
Izvještaj štaba Druge NOU brigade Hrvatske od 29 rujna 1942 god. štabu Prve operativne zone o napadu na Talijane na cesti Janje — Studenci — — — — — — — — —	288
	289

Izvještaj štaba Osme NO brigade Hrvatske od 29 rujna 1942 god. štabu Prve operativne zone o akcijama kod Plavi evca i o napadu na posadu u Blinji — — — — —	291
Izvještaj politi kog komesara Osme NO brigade Hrvatske od 29 rujna 1942 god. politi kom komesaru Prve operativne zone o stanju jedinica i kadra — — — — —	296
Izvještaj štaba Pete NO brigade Hrvatske od 30 rujna 1942 god. štabu Prve operativne zone o miniranju mosta na rijeci Mrežnici, rušenju željezni ke pruge izme u Tounja i Košara 1 napadu na Vukmani — — — — —	301
Izvještaj komandanta Prvog primorsko-goranskog NOP odreda Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o napadu na talijanske posade u Tisovcu i Josipovcu koncem rujna 1942 godine —	304

III

Talijanski i ustaško-domobranski dokumenti

Izvještaj upravitelja prometnog otsjeka od 1 rujna 1942 god. o miniranju pruge i napadu na oklopni vlak na pruzi Caprag — Blinjski Kut	309
Obavještenje generala Maria Roatte od 2 rujna 1942 god. povodom završetka operacije na Biokovu	310
Vanredno saopštenje Šestog armijskog korpusa od 2 rujna 1942 god. o rezultatima operacije »Albia« izvršene na podruju Biokova	311
Pohvala Više komande oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija« od 2 rujna 1942 god. talijanskim jedinicama koje su u estovale u operaciji »Albia«	313
Letak izdat po etkom rujna 1942 god. od strane komande Osamnaestog i Petog armijskog korpusa povodom završetka talijanske ofanzive na podruju Biokova	315
Izvještaj kotarske oblasti u Kutini od 6 rujna 1942 god. o uništenju petrolejskih izvora na Gojilu od strane partizana	316
Obavještenje talijanske vojne misije iz Zagreba od 8 rujna 1942 god. o planu namjeravane ustaško-domobranske akcije na podruju Zumberka i traženju sadejstva talijanskih jedinica	317
Izvještaj komande vazduhoplovstva Više komande oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija« od 10 rujna 1942 god. o dejstvu potinjene avijacije na podruju Gorskog Kotara i Like	321
Izvještaj komande Devetog mobilnog bataljona od 12 rujna 1942 god. o napadu partizana na vlak na pruzi Sinj — Split	325
Izvještaj komande vazduhoplovstva Više komande oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija« o dejstvu talijanske avijacije na podruju Like za dan 13 rujna 1942 godine	326
Nare enje komande Petog armijskog korpusa od 13 rujna 1942 god. za izvo enje operacije na podruju Velike Kapele	329
Izvještaj zapovjedništva Druge oružni ke pukovnije od 14 rujna 1942 god. o oružanim akcijama partizana u Lici i Hrvatskom Primorju u prvoj polovici rujna	331

Dnevni izvještaj komande Osamnaestog armijskog korpusa od 15 rujna 1942 god. o pokretima i dejstvima jedinica NOPO Jugoslavije na području Dalmacije, Like i trome e Like, Bosne i Dalmacije	344
Izvještaj komande vazduhoplovstva Više komande oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija« od 15 rujna 1942 god. o djelovanju talijanske avijacije na području Like i Dalmacije	346
Proglas komande Petog armijskog korpusa od 16 rujna 1942 god. upućen stanovništvu operativnog područja ovog korpusa	347
Dnevni izvještaj komande Osamnaestog armijskog korpusa od 16 rujna 1942 god. o partizanskim snagama na području južne Like i sjeverne Dalmacije	351
Izvještaj zapovjedništva Prve oružničke pukovnije od 16 rujna 1942 god. o oružanim akcijama i diverzijama partizana na području Zagreba, Petrinje, Ogulina i Karlovca u prvoj polovici rujna	353
Izvještaj župske redarstvene oblasti u Bjelovaru od 18 rujna 1942 god. o napadu partizana na vlak i željezničku stanicu u Hercegovcu	364
Izvještaj komande Jedanaestog armijskog korpusa od 19 rujna 1942 god. o grupisanju partizana na području Brod Moravice i preduzimanju mjera protiv istih od strane talijanskih okupatorskih snaga	366
Instrukcije komandanta Osamnaestog armijskog korpusa od 20 rujna 1942 god. za rad i djelovanje potinjenih jedinica, komandi i ustanova	367 •
Izvještaj Velike župe Gacka i Lika od 23 rujna 1942 god. o napadu partizana na Kosinj	370
Naređenje generala Maria Roatte od 26 rujna 1942 god. za operacije podređene enih korpusa na dodijeljenim prostorijama	375
Izvještaj opinskog poglavarstva Lički Osik od 26 rujna 1942 god. o narođenoj partizani na Široku Kulu i o pljački i zvjerstvu ustaša	377
Izvještaj sekretara Faša od 27 rujna 1942 god. o napadu partizana na motornu luku koja je prevozila talijanske fašiste rijekom Krkom	379
Dnevni izvještaj Osamnaestog armijskog korpusa za dan 28 rujna 1942 god. o akcijama partizana na području Dalmacije i južne Like	380
Naređenje komande Petog armijskog korpusa od 29 rujna za operaciju u Lici	383
Dnevni izvještaj Osamnaestog armijskog korpusa od 30 rujna 1942 god. o partizanskim akcijama na području Dalmacije	386
Izvještaj ustaškog stožera Velike župe Modruš od 30 rujna 1942 god. o vojno-političkoj situaciji na području župe	388
Registar	391

T e h n i k i u r e d n i k
Milenko Tomi

O d g o v o r n i k o r e k t o r
Marija Paveli

Rukopis predat u štampu avgusta 1953 god.
Štampanje završeno septembra 1954 god.
Tiraž 3.500 primjeraka

I S P R A V K A

Strana	Red	Stoji	Treba
58	12 odozdo	sjevenodalmatinski	sjevernodalmatinski
136	23 odozgo	Obijala	Obljaja
161	u naslovu	odreba	odreda
179	18 odozgo	i okolna	u okolna
222	10 odozgo	tšabovima	štabovima
383	13 odozdo	Séperslode	Superslode
389	1 odozdo	trebalо je da bude 3 red odozdo	